
بسم الله الرحمن الرحيم

هزینه مطالعه این جزوه، برای دانش‌آموزان، دبیران و دیگر علاقه‌مندان به ادبیّات شیرین فارسی، قرائت یک فاتحه به نیّت پدر و مادر مرحومم است.

سلام و درود خدمت شما دانش‌آموزان، دبیران و علاقه‌مندان به زبان و ادبیات فارسی

نسخه ۷ جزوات بنده جدیدترین ویرایش جزوات من است که بعد از کنکور تیر ۱۴۰۴ تالیف شده است. پیش از این، جزوات بنده به صورت نسخه‌های ۱ تا ۶ در اختیارتان قرار گرفته بود. مهمترین تغییر جزوات نسخه ۷ با نسخه‌های قبلی، در تست‌های آن است. تست‌هایی که اگر کمی به سطح آن‌ها دقّت کنید، متوجّه خواهید شد سوالات بسیار قوی و پُرمحتوایی هستند. برخلاف دبیران دیگر من معتقدم دانش‌آموز باید در حل این تست‌ها، عرق بریزد تا در کنکور نفس راحت بکشد! ولی در بسیاری از کتاب‌ها و پکیج‌ها اینگونه نیست و تست‌ها، آسان است و حل آن‌ها هیچ کمکی در کنکور به دانش‌آموز نمی‌کند. با اطمینان کامل می‌گویم؛ مطالعه این جزوات و حل این تست‌ها و یادگیری آن‌ها، شما را از هر تست و درسنامه‌ای بی‌نیاز خواهد کرد. پس پرقدرت و با خیال راحت این جزوات را بخوانید تا درصدی عالی کسب کنید.

۱ - با مطالعه بخش‌بخش و جزءجزء این جزوات خواهید فهمید که این جزوات کامل‌ترین درس‌نامه‌ها را دارند. برای بنده خیلی راحت و اقتصادی‌تر بود که این جزوات را در اختیار موسسه و انتشاراتی قرار دهم و از مزایای مادی و معنوی آن برخوردار شوم. ولی در این صورت اجازه نداشتم که این جزوات را در کانال قرار دهم تا همه افراد به صورت رایگان از پی‌دی‌اف آن استفاده کنند.

۲ - قطعا برای تالیف هر جزوه و کتابی، زحمات بسیاری کشیده می‌شود. با نگاهی سطحی بر این جزوه و دیگر جزوات بنده، خواهید دید که برای تالیف آن زحمات بسیاری کشیده شده است. اینجانب علاوه بر ساعت‌ها تمرکز و نوشتن، برای تایپ و صفحه‌آرایی این جزوه و جزوات دیگر، مبلغ قابل توجّهی هزینه کرده‌ام.

۳ – چند سال قبل دبیری پیام داد و گفت: «با اجازه شما این جزوات را داده‌ام تایپ کرده‌اند و در انتهای جزوه از شما یاد خواهم کرد!!!» به چند دلیل این کار دور از انصاف و نادرست بوده‌است؛ اوّل اینکه بنده اصلا چنین اجازه‌ای به هیچ دبیری نداده‌ام. دوم اینکه با این تایپ و صفحه‌بندی زیبا چه لزومی داشت مجدّد تایپ شود جز اینکه قضیه‌ای در کار بوده باشد؟ سوم اینکه بسیاری افراد به اعتبار علمی یک مولّف، آن اثر را می‌خوانند و با حذف نام بنده از هر صفحه و انتقال آن به آخر جزوه، عملا با یک غلط‌گیر - توسط هر فردی- این اثر بی‌شناسنامه خواهد شد. چهارمین دلیل که از دلایل دیگر بسیار مهمتر است این است که صادقانه و حقیقتا خدمتتان عرض می‌کنم که پس از تایپ این جزوات توسط تایپیست‌های حرفه‌ای و گران‌قیمت موسسات مطرح، برای ویرایش و صفحه‌بندی هر کدام، حداقل بیش از ۳ ماه وقت گذاشته‌ام (اگر ملاحظه کنید می‌بینید در تمام این جزوه حتّی «تشدید» و «نیم‌فاصله» و دیگر علائم ویرایشی رعایت شده است تا زیبایی جزوه، مطالعه را برای دانش‌آموز دلنشین‌تر کند). تالیف این جزوات، اینطور نبوده که پس از تایپ با یک ویرایش خدمتتان ارائه شده باشد. اگر آن دبیر محترم، نهایت انصاف را به خرج دهد و نام بنده را هم در هر صفحه جزوه بیاورد، باز هم در حق من جفا کرده است، چرا که قطعا جزوه‌ای خواهد بود با هزار غلط تایپی و ...

با توجّه به ۳ مورد فوق، از دبیران ارجمند، خواهشمندم، برای ارج‌نهادن به تالیف و کار بنده، از تکثیر جزوات اینجانب، بدون نام بنده خودداری کنند و با توجّه به اینکه اسم خود را نیز از وسط صفحه (واترمارک) برداشته‌ام، توصیه می‌شود برای تدریس از همین پی‌دی‌اف استفاده کنند.

لازم به ذکر است؛ مطالعه از روی پی‌دی‌اف برای تمام افراد آزاد و رایگان است ولی با توجه به اینکه جزوه چاپی این جزوه و سایر جزوات بنده را می‌توانید با قیمت مناسب از اینجانب تهیه کنید، با توجه به حق مولّف، هیچ دبیر، مدرسه، آموزشگاه، موسسه و انتشاراتی حق ندارد این جزوات را برای دانش‌آموزانش تکثیر کند.

هر گونه کپی‌برداری از این جزوه و جزوات دیگر من، برای تالیف، پیگرد قانونی دارد.

دانش‌آموزان عزیز؛

جزوه پیش روی شما بدون شک کامل‌ترین، زیباترین و کارآمدترین جزوه‌ای است که برای علوم و فنون تالیف شده است. با مطالعه جزوه درمی‌یابید برای تالیف آن زحمت بسیاری کشیده شده است. حساسیت بنده در زیبایی منابع درسی دانش‌آموزان، باعث شد برای کلمه به کلمه جزواتم وقت بگذارم. به طور مثال در تمام ابیاتی که تقطیع شده‌اند، ما بین حروفِ کلمات، خطِ کشیده آمده است تا کلمات و حروف از همدیگر تفکیک شوند. مشخّص است که این کارِ بسیار زمان‌بَر، فقط برای این منظور انجام شد که شما با جزوه‌ای زیبا، مطالب را بهتر یاد بگیرید. این جزوه - و دیگر جزوات بنده - حاصل چندین سال تحصیل بنده در مقاطع عالی دانشگاهی و همچنین ۲۰ سال تدریس بنده در کلاس‌های کنکور است. لذا این اطمینان را به شما می‌دهم، در صورت مطالعه جزوه و مشاهده فیلم‌های آموزشی، قطعا و حتما علوم و فنون را به بهترین شکل ممکن یاد خواهید گرفت. نکته دیگر اینکه هم در جزوه و هم در درس‌نامه ویدئویی، تدریس به صورتی بوده است که تمام تکنیک‌های علوم و فنون ادبی از جمله عروض سماعی را نیز یاد بگیرید و إن شاء الله و به امید خدا یاد خواهید گرفت. بدون شک علوم و فنون مهمترین و ضروری‌ترین درس رشته‌ی علوم انسانی و معارف اسلامی است و برای آموختن آن باید تلاشی درخور داشته باشید. توصیه می‌شود حتما تمرین‌های جزوه را انجام دهید.

از ویژگی‌های منحصر به فرد این جزوه ارائه بهترین راهکارهای تستی و آموزش نکات تست‌زنی و عروض سماعی به جدیدترین و بهترین روش‌هاست. بدون شک با یادگیری و مطالعه جزوه، هر سوال سختی در درس علوم و فنون را پاسخ خواهید داد.

توجه: مجددا اعلام می‌دارم در پکیج‌های VIP تمام این جزوه به همراه حل و تحلیل تمام سوالات به صورت ویدئویی و مفصل توضیح داده شده است.

توجه: برای دریافت سایر جزوات به سایت یا کانال بنده مراجعه کنید.

شاد و سلامت باشید

دوستدار شما: دکتر ابوذر احمدی

فهرست مطالب

بخش اول: عروض و قافیه

فصل هفتم: تقسیم به ارکان عروضی ۵
فصل هشتم: انواع وزن ۱۹
اوزان همسان تک‌پایه‌ای ۱۹
اوزان همسان دولختی (دُوری) ۲۱
اوزان ناهمسان ۲۷
فصل نهم: اختیارات شاعری ۴۰
حذف همزه ۴۰
بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه ۴۵
کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند ۵۰
بلند در نظر گرفتن هجای پایانی ۵۸
آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن اول مصراع ۵۹
ابدال ۶۰
قلب ۶۳
فصل دهم: نامگذاری اوزان ۸۲
فصل دوازدهم: آزمون‌های تالیفی (شبیه‌ساز کنکور) ۸۷
فصل سیزدهم: سوالات عروض و قافیه آزمون‌های سراسری ۹۷

بخش دوم: آرایه‌های ادبی (بدیع معنوی)

حس‌آمیزی ۱۲۶
پارادوکس و تضاد ۱۲۹
حسن تعلیل ۱۳۳
اسلوب معادله ۱۳۷
ایهام و ایهام تناسب ۱۴۰
اغراق ۱۵۰
تلمیح و تضمین ۱۵۲
لف و نشر ۱۵۵
مراعات نظیر (تناسب) ۱۵۸
سوالات جمع‌بندی آرایه‌های ادبی ۱۶۲
سوالات آرایه‌های ادبی آزمون‌های سراسری ۱۷۱

بخش سوم: تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

درس یکم علوم و فنون دوازدهم ۱۹۶
درس چهارم علوم و فنون دوازدهم ۲۰۶
درس هفتم علوم و فنون دوازدهم ۲۱۱
درس دهم علوم و فنون دوازدهم ۲۲۷
فصل سوم: تست‌های تحلیل و سبک‌شناسی ۲۳۳
فصل چهارم: آزمون‌های تالیفی (شبیه‌ساز کنکور) ۲۳۸
فصل پنجم: آزمون‌های سراسری ۲۴۲
پاسخنامه‌ها ۲۶۴

توجه: عناوین فهرست با توجه به جزوات جامع عروض و قافیه، آرایه‌های ادبی و تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی می‌باشند. (این کار برای هماهنگی با جزوات جامع صورت گرفته است.)

توجه: برای دریافت سایر جزوات من به سایت یا کانال بنده مراجعه کنید.

فصل هفتم

تقسیم به ارکان عروضی

در مثال‌های پنج فصل قبل، از چندین نوع وزن متفاوت استفاده کردم. **به تعداد هجاها یا نوع چینش هجاهای کوتاه و بلندِ آن‌ها دقّت کردید؟** یک بار دیگر از هر کدام یک بیت را با هجاهای آن می‌آورم. به تعداد و ترکیب آن‌ها دقّت کنید.

۱- مرنجان دلم را که این مرغ وحشی
– – U – – U – – U – – U

زِ بامی که برخاست مشکل نشیند
– – U – – U – – U – – U

۲- بیا تا برآریم دستی ز دل
– U – – U – – U – – U

که نتوان برآورد فردا زِ گل
– U – – U – – U – – U

۳- دید پُر روغن دکان و جامه چرب
– U – – – U – – – U –

بر سرش زد گشت طوطی کَل زِ ضرب
– U – – – U – – – U –

۴- چو در وقت بهار آیی پدیدار
– – U – – – U – – – U

حقیقت پرده، برداری ز رخسار
– – U – – – U – – – U

۵- گشت یکی چشمه ز سنگی جدا
– U – – U U – – U U –

غلغله‌زن چهره‌نما تیز پا
– U – – U U – – U U –

۶- هر نفس آواز عشق، می‌رسد از چپّ و راست
– U – – U U – – U – – U U –

ما به فلک می‌رویم، عزم تماشا که راست
– U – – U U – – U – – U U –

۷- ای پادشه خوبان، داد از غم تنهایی
– – – U U – – – – U U – –

دل بی تو به جان آمد، وقت است که باز آیی
– – – U U – – – – U U – –

۸- تنگ چشمان نظر به میوه کنند
– U U – U – U – – U –

ما تماشاکنان بستانیم
– U U – U – U – – U –

۹- باز این چه شورش است که در خلق عالم است
– U – U – – U U – U – U – –

باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است
– U – U – – U U – U – U – –

گفتیم وزن تکرار منظّم یک حرکت، رفتار، صدا و ... است و «وزنِ شعر» تکرار صدایی است که گوش با شنیدن آن، نظم خاصّی را درک می‌کند. با دقّت در هجاهای پنج مثال اوّل، در می‌یابیم که هر مصراع از تکرار الگوی هجایی خاصّی به دست آمده است. با جدا کردن این الگوها از همدیگر، نظم خاصّی را در مصراع برقرار می‌کنیم. این فاصله‌ها، مرز پایه‌های آوایی هستند.

۱- مرنجان دلم را که این مرغ وحشی	– – U	– – U	– – U	– – U
۲- بیا تا برآریم دستی ز دل	– – U	– – U	– – U	– U
۳- دید پر روغن دکان و جامه چرب	– – U –	– – U –	– U –	
۴- چو در وقت بهار آیی پدیدار	– – – U	– – – U	– U	
۵- گشت یکی چشمه ز سنگی جدا	– U U –	– U U –	– U –	

وزن شعر مثال اوّل ۴ بار تکرار الگوی هجایی « U — — » شد. امّا وقتی وزن این شعر را از ما بپرسند؛ نمی‌گوئیم چهاربار « U — — ». بلکه ساختارِ « U — — » در علم عروض، معادل خاصی دارد و آن «فَعولُن» است. در واقع اگر وزن این شعر را از ما پرسیدند؛ می‌گوئیم: فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن. «فَعولُن» یک «رُکن» یا «وزن‌واژه» یا «پایه‌ی آوایی» است.

رُکن، وزن‌واژه، پایه آوایی

مهمترین ارکان عروضی فارسی ۱۹ مورد می‌باشند و در ۳ دسته جای می‌گیرند، که ذیلاً با آن‌ها آشنا می‌شوید:

الف) ارکانی که هم در پایان مصراع می‌آیند و هم غیرپایان می‌توانند قرار بگیرند.

۱	فاعِلاتُن	— — U —	۷	فاعِلُن	— U —
۲	مَفاعیلُن	— — — U	۸	مَفاعِلُن	— U — U
۳	مُستَفعِلُن	— U — —	۹	فَعِلُن	— U U
۴	فَعولُن	— — U	۱۰	مَفعولُن (مُستَفعَل)	— — —
۵	مُفتَعِلُن	— U U —	۱۱	فَع لُن (مُستَف)	— —
۶	فَعَلاتُن	— — U U			

ب) ارکان غیر پایانی، که در آخر مصراع قرار نمی‌گیرند. (زیرا آخرین هجای آن‌ها کوتاه است)

۱	فاعِلاتُ	U— U —	۴	مُستَفعِلُ	U U — —
۲	فَعَلاتُ	U — U U	۵	مَفعولُ	U — —
۳	مَفاعیلُ	U — — U	۶	مَفاعِلُ	U U — U

ج) ارکان پایانی که فقط در آخر مصراع می‌آیند:

۱	فَعَل	— U	۲	فَع	—

توجّه: خوبی این وزن‌واژه‌ها، هم‌وزنی با الگوی هجایی آن‌هاست. به الگوی هجایی آن‌ها توجّه کنید.

فاعِلاتُن	فا عِ لا تُن	— — U —
مَفاعیلُن	مَ فا عیـ لُن	— — — U
مُستَفعِلُن	مُس تَف عِ لُن	— U — —
مُفتَعِلُن	مُف تَ عِ لُن	— U U —
فاعِلُن	فا عِ لُن	— U —
فَعولُن	فَ عو لُن	— — U
فَعَل	فَ عَل	— U

Ahmadi63amoozesh.com

تشخیص مرز پایه‌های آوایی و رسیدن به ارکان یا وزن‌واژه‌های یک مصراع به دو روش انجام می‌شود.

الف) با توجّه به تقطیع و چینش هجاها، تشخیص بدهیم کـه هجاها را «چند تا چند تا» جدا کنیم تا به ترتیب منظّمی برسیم. مثلاً در مثال ۱ و ۲ اگر هجاها را «۳ تا ۳ تا» جدا کنیم به ترتیب منظّمی می‌رسیم. حال اگر ابیات مثال‌های ۳ و ۴ و ۵ را «۳ تا ۳ تا» جدا کنیـم، نظمی در آن‌ها دیده نمی‌شود. ولی اگر «۴ تا ۴ تا» جدا کنیم، نظم می‌گیرند و همسان می‌شوند. اوزان ۱ تا ۵ را اوزان همسان یا همسان تک‌پایه‌ای می‌گویند. در مثال ۶ ابتدا هجاها را ۳ تا ۳ تا جدا می‌کنیم، نظمی ندارد، ۴ تا ۴ تا جدا می‌کنیـم، باز هم نظمی ندارد. ولی وقتی «۴ تا ۳ تا» جدا می‌کنیم، متوجّه می‌شویم، هر مصراع از الگوی منظّمی پیروی می‌کند، به این صورت که رکن اول در رکن سوم، و رکن دوم در رکن چهارم تکرار شده‌اند. این‌گونه اوزان را نیز همسان می‌گوئیم ولی چون با اوزان همسان ۱ تا ۵ تفاوت دارند و ارکان، کلاً یکسان نیستند، و از ۲ پاره یا ۲ لَخت تشکیل شده‌اند، آن‌ها را اوزان همسان دولختی (دُوری) می‌گویند. مثال ۷ نیز همینطور است با این تفاوت که اگر هجاها را «۳ تا ۴ تا» جدا کنیم، شاهد این تناوب خواهیم بود.

در مثال‌های ۸ و ۹ ابتدا هجاها را «۳ تا ۳ تا» جدا می‌کنیم، نظمی مشاهده نمی‌شود. بار دیگر هجاها را «۴ تا ۴ تا» جدا می‌کنیم، باز هم نظمی مشاهده نمی‌شود. مدل‌های مرسوم دیگر مانند «۴ تا ۳ تا» یا «۳ تا ۴ تا» را امتحان می‌کنیم ولی باز هم هیچ نظمی مشاهده نمی‌شود. این‌گونه اوزان را که هیچ نظم مشخّصی ندارند ولی در کل آهنگین هستند، اوزان ناهمسان می‌گوئیم.

در واقع با توجّه به نظم هجاها سه نوع نظم در آن‌ها دیده می‌شود:

الف) همسان تک‌پایه‌ای: شعری که هر سه یا چهار رکن آن یکسان هستند. مانند: مثال‌های ۱ تا ۵

ب) همسان دو لختی: شعری با چهار رکن که «رکن ۱ و ۳» و «رکن ۲ و ۴» یکسان هستند. مانند: مثال‌های ۶ و ۷

ج) ناهمسان: شعری که حداقل سه رکن متفاوت داشته باشد. مانند مثال‌های ۸ و ۹

توجّه: پایه‌ی آوایی، وزن‌واژه و رکن آوایی یا عروضی هر سه اصطلاحاتی هستند که برای الگوهای هجایی منظّمِ درون مصراع به کار می‌روند. فاصله یک رکن و رکن دیگر را «مرز آوایی» می‌گویند.

دَر بُ نِ این	پَر دِ یِ نی	لو فَ ری
— U U—	— U U —	— U —
مُفتَعِلُن	مُفتَعِلُن	فاعِلُن

ب) روش دیگری که مرز پایه‌های آوایی را مشخّص می‌کند، روش سماعی است. در این روش، بدون تقطیع هجایی با توجّـه بـه فراز و فرودهای آوایی، متوجّه مکث‌هایی درون یک مصراع می‌شویم. مثلا وقتی بیتی را می‌خوانیم، در محل‌هایی مکث می‌کنیم، آن مکث، محل مرز آوایی وزن‌واژه‌هاست.

به خوانش و مکث‌های موجود در بیت زیر دقّت کنید.

غمش در نهان‌خانه‌ی دل نشیند — به نازی که لیلی به محمـل نشیند

غمش در نهان‌خا نه ی دل نشیند — به نازی که لیلی به محمل نشیند

اکنون برای قسمت‌های تفکیک‌شده «وزن‌واژه» مناسب را می‌آوریم.

غمـــــــش در نهـــــان‌خانـــــه‌ی دل نشیـــــند		به نازی که لیلی به محمـل نشیند
غمش در نهان‌خا نه یِ دل نشیند		به نازی که لیلی به محمل نشیند
فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن		فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن

چند مثال دیگر:

ای ساربان آهسته ران کارام جانم می‌رود		وان دل که با خود داشتم با دلستانم می‌رود
ای ساربان آهسته ران کارام جا نم می‌رود		وان دل که با خود داشتم با دلسِتا نم می‌رود
مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن		مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن

من از آن حُسن روزافزون که یوسف داشت دانستم		که عشق از پرده‌ی عصمت، برون آرد زلیخا را
من از آن حُس نِ روزافزون که یوسف دا شت دانستم		که عشق از پر ده یِ عصمت برون آرد زلیخا را
مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن		مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن

ای نام تو بهترین سر آغاز		بی نام تو نامه کِی کنم باز؟
ای نامِ تو بهترین سر آغاز		بی نامِ تو نامه کِی کنم باز
مَفعولُ مَفاعِلُن فَعولُن		مَفعولُ مَفاعِلُن فَعولُن

توجّه داشته باشید در این روش باید بدون تقطیع هجایی و از راه شنیدن به مرز آوایی و وزن‌واژه‌ها برسیم.

به خوانش و تقطیع بیت زیر توجّه کنید.

وقتـی دل سودایی، می‌رفت بستان‌ها　　بی‌خویشتنم کـردی، بوی گـل و ریحان‌ها

وقتی این شعر را می‌خوانیم، در وهله اوّل متوجّه مکثی میان هر مصراع می‌شویم. و هر مصراع را دو پاره می‌کنیم.

وقتی دل سودایی	می‌رفت به بستان‌ها	بی‌خویشتنم کردی	بوی گل و ریحان‌ها

در مرحله دوم متوجّه مکثی درون نیم‌مصراع‌ها می‌شویم.

وقتی دِ	لِ سودایی	می‌رفت	به بستان‌ها	بی‌خویشـــــ	تَنم کردی	بویِ گـــُ	لُ ریحان‌ها

در هر دو روش اولین و اصلی‌ترین شرط، درست‌خواندن شعر است.

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین: ابیات زیر را به خط عروضی بنویسید و تقطیع هجایی کنید.

۴۸ - هرکسی را دلربایی همچو ذره در هوایی
قبله‌ی هرکس به جایی قبله سعدی سرایت

۴۹ - عمر سعدی گر سرآید در حدیث عشق شاید
کاو نخواهد ماند بی‌شک وین بماند یادگاری

۵۰ - هر که شیرینی فروشد مشتری بر وی بجوشد
یا مگس را پر ببندد یا عسل را سر بپوشد

۵۱ – نه من انگشت‌نمایم به هواداری کویت
که تو انگشت‌نمایی و خلایق نگرانت

۵۲ - رشکم از پیرهن آید که در آغوش تو خسبد
زهرم از غالیه آید که بر اندام تو ساید

۵۳ - گر مخیّر بکنندم به قیامت که چه خواهی
دوست ما را و همه نعمت فردوس شما را

۵۴ – محمل بدار ای ساروان تندی مکن با کاروان
کز عشق آن سرو روان گویی روانم می‌رود

۵۵ - آن کیست کز روی کرم با ما وفاداری کند
بر جای بدنامی چو من یک دم نکوکاری کند

۵۶ - برخیز تا یک سو نهیم این دلق ازرق‌فام را
بر باد قلّاشی دهیم این شرک تقوا نام را

۵۷ - یار مرا غار مرا عشق جگرخوار مرا
یار تویی غار تویی خواجه نگهدار مرا

۵۸ - این تن اگر کم تندی راه دلم را زندی
راه شدی تا نبدی این همه گفتار مرا

۵۹ - رستم از این بیت و غزل ای شه و سلطان ازل
مفتعلن مفتعلن مفتعلن کشت مرا

۶۰ - اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را
به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

۶۱ - تو گر خواهی که جاویدان جهان یک‌سر بیارایی
صبا را گو که بردارد زمانی برقع از رویت

۶۲ - چنانت دوست می‌دارم که گر روزی فراق افتد
تو صبر از من توانی کرد و من صبر از تو نتوانم

۶۳ - تو از هر در که باز آیی بدین خوبی و زیبایی
دری باشد که از رحمت به روی خلق بگشایی

۶۴ - غمش در نهان‌خانه‌ی دل نشیند
به نازی که لیلی به محمل نشیند

۶۵ - به دنبال محمل سبک‌تر قدم زن
مبادا غباری به محمل نشیند

۶۶ - خردمند شاها رعیّت پناها
که مخصوص بادی به تأیید سرمد

۶۷ - ای که گفتی هیچ مشکل چون فراق یار نیست
گر امید وصل باشد همچنان دشوار نیست

۶۸ - فتنه ام بر زلف و بالای تو ای بدر منیر
قامت است آن یا قیامت عنبر است آن یا عبیر

۶۹ – مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست
که به پیمانه‌کشی شهره شدم روز الست

۷۰ - زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست
پیرهن چاک و غزل‌خوان و صراحی در دست

۷۱ - عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه‌سرشت
که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت

۷۲ - صوفی ار باده به اندازه خورد نوشش باد
ور نه اندیشه این کار فراموشش باد

۷۳ - من که شب ها ره تقوا زده‌ام با دف و چنگ
این زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۴۸	هرکسی را دلربایی همچو ذرّه در هوایی قبله‌ی هر کس به جایی قبله‌ی سعدی سرایت															
خط عروضی مصراع اول	هَر کَسی را دِلرُبایی هَمچُ ذَرِر دَر هَوایی															
هجاهای مصراع اول	هَر	کَ	سی	را	دِل	رُ	با	یی	هَم	چُ	ذَر	رِ	دَر	هَ	وا	یی
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—	—	—	U	U	—	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	قِب	لِ	یِ	هَر	کَس	بِ	جا	یی	قِب	لِ	یِ	سَع	دی	سَ	را	یَت
خط عروضی مصراع دوم	قِبلِ یِ هَر کَس بِ جایی قِبلِ یِ سَعدی سَرایَت															

بیت ۴۹	عمر سعدی گر سرآید در حدیث عشق شاید کاو نخواهد ماند بی‌شک وین بماند یادگاری																
خط عروضی مصراع اول	عُمرِ سَعدی گَر سَرایَد دَر حَدیثِ عِشق شایَد																
هجاهای مصراع اول	عُم	رِ	سَع	دی	گَر	سَ	را	یَد	دَر	حَ	دی	ثِ	عِشـ	ق	شا	یَد
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	کو	نَ	خا	هَد	ما	ند	بی	شَک	وین	بِ	ما	نَد	یا	دِ	گا	ری
خط عروضی مصراع دوم	کو نَخاهَد ماند بی شَک ویـ بِمانَد یادگاری																

بیت ۵۰	هرکه شیرینی فروشد مشتری بر وی بجوشد یا مگس را پر ببندد یا عسل را سر بپوشد																
خط عروضی مصراع اول	هَر کِ شیرینی فُروشَد مُشتَری بَر وِی بِجوشَد																
هجاهای مصراع اول	هَر	کِ	شی	ری	نی	فُ	رو	شَد	مُش	تَ	ری	بَر	وِی	بِ	جو	شَد
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	یا	مَ	گَس	را	پُر	بِ	بَن	دَد	یا	عَ	سَل	را	دَر	بِ	پو	شَد
خط عروضی مصراع دوم	یا مَگَس را پُر بِبَندَد یا عَسَل را سَر بِپوشَد																

بیت ۵۱	نه من انگشت نمایم به هواداری رویت که تو انگشت نمایی و خلایق نگرانت																
خط عروضی مصراع اول	نَ مَنَ نَگُشت نُمایَم بِ هَواداری یِ رویَت																
هجاهای مصراع اول	نَ	مَ	نَن	گُشـ	ت	نِ	ما	یَم	بِ	هَ	وا	دا	ری	یِ	کو	یَت
علامت هجایی مصراع اول	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	کِ	تُ	اَن	گُشـ	ت	نِ	ما	یی	یُ	خَ	لا	یِق	نِ	گَ	را	نَت
خط عروضی مصراع دوم	کِ تُ اَنگُشت نُمایی یُ خَلایِق نِگرانَت																

بیت ۵۲	رشکم از پیرهن آید که در آغوش تو خسبد زهرم از غالیه آید که بر اندام توساید																
خط عروضی مصراع اول	رَشکَمَز پیرهَنایَد کِ دَراغوشِ تُ خُسبَد																
هجاهای مصراع اول	رَش	کَ	مَز	پیـ	ر	هَـ	نا	یَد	کِ	دَ	را	غو	شِ	تُ	خُس	بَد
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	زَهـ	رَ	مَز	غا	لِ	یِ	آ	یَد	کِ	بَ	رَن	دا	مِ	تُ	سا	یَد
خط عروضی مصراع دوم	زَهرَمز غالِ یِ آیَد کِ بَرَندامِ تُ سایَد																

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۵۳	گر مخیّر بکنندم به قیامت که چه خواهی	دوست ما را و همه نعمت فردوس شما را
خط عروضی مصراع اول	گَر مُخَیَّر بُکُنَندَم بِ قِیامَت کِ چِ خاهی	
هجاهای مصراع اول	گَر	مُ
علامت هجایی مصراع اول	—	U
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U
هجاهای مصراع دوم	دو	ست
خط عروضی مصراع دوم	دوست ما را وُ هَم نِعمَتِ فِردُوس شُما را	

بیت ۵۴	محمل بدار ای ساروان تندی مکن با کاروان	کز عشق آن سرو روان گویی روانم می‌رود
خط عروضی مصراع اول	مَحمِل بِداری ساروا تُندی مَکُن با کاروا	
هجاهای مصراع اول	مَح	مِل
علامت هجایی مصراع اول	—	U
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U
هجاهای مصراع دوم	کَز	عِش
خط عروضی مصراع دوم	کَز عِشقِ آن سَروِ رَوان گویی رَوانَم می‌رَوَد	

بیت ۵۵	آن کیست کز روی کرم با ما وفاداری کند	بر جای بدنامی چو من یک دم نکوکاری کند
خط عروضی مصراع اول	آ کیست کَز روی کَرَم با ما وَفاداری کُنَد	
هجاهای مصراع اول	آ	کیـ
علامت هجایی مصراع اول	—	U
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U
هجاهای مصراع دوم	بَر	جا
خط عروضی مصراع دوم	بَرجایِ بَدنامی چُد مَن یِک دَم نِکوکاری کُنَد	

بیت ۵۶	برخیز تا یک سو نهیم این دلق ازرق فام را	بر باد قلّاشی دهیم این شرک تقوا نام را
خط عروضی مصراع اول	بَرخیز تا یک سو نَهیمیـ ╳ دَلقِ اَزرَق فام را	
هجاهای مصراع اول	بَر	خیـ
راعلامت هجایی مصراع اول	—	U
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U
هجاهای مصراع دوم	بَر	با
خط عروضی مصراع دوم	بَر بادِ قَللاشی دَهیمیـ ╳ شِرکِ تَقوا نام را	

بیت ۵۷	یار مرا غار مرا عشق جگرخوار مرا	یار تویی غار تویی خواجه نگه دار مرا
خط عروضی مصراع اول	یار مَرا غار مَرا عِشقِ جِگَر خار مَرا	
هجاهای مصراع اول	یا	ر
علامت هجایی مصراع اول	—	U
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U
هجاهای مصراع دوم	یا	ر
خط عروضی مصراع دوم	یار تُ یی غار تُ یی خاجِ نِگَه دار مَرا	

بیت ۵۸	این تن اگر کم تندی راه دلم را زندی راه شدی تا نبدی این همه گفتار مرا
خط عروضی مصراع اول	ایـــ╳تَـنَـگَـر کَـم تَـنَـدی راهِ دِلَـــم را زَ نَـدی

هجاهای مصراع اول	این	تَ	نَ	گَر	کَم	تَ	نَ	دی	را	هِ	دِ	لَم	را	زَ	نَ	دی
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	را	ه	شُ	دی	تا	نَ	بُ	دی	این	هَـ	مِ	گُف	تا	ر	مَ	را

خط عروضی مصراع دوم	راه شُـــدی تـا نَـبُـدی ایـــ╳هَـمِ گُـفـتـار مَـرا

بیت ۵۹	رستم از این بیت و غزل ای شه و سلطان ازل مفتعلـــن مفتعلـــن مفتعلـــن کشـت مـــرا
خط عروضی مصراع اول	رَسـتَـمَـزیـن بِـیـتُ غَـزَل اِی شَـهُ سُـلـطـانِ اَزَل

هجاهای مصراع اول	رَس	تَ	مَ	زین	پِی	تُ	غَ	زَل	اِی	شَـ	هُ	سُل	طا	نِ	ءَ	زَل
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	مُف	تَ	عِ	لُن	مُف	تَ	عِ	لُن	مُف	تَ	عِ	لُن	کَشـ	ت	مَ	را

خط عروضی مصراع دوم	مُـفـتَـعِـلُـن مُـفـتَـعِـلُـن مُـفـتَـعِـلُـن کُـشت مَـرا

بیت ۶۰	اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را
خط عروضی مصراع اول	اَ گَـر آ╳تُـرک شـیـرازی بِ دَسـتـارَد دِلِ مـا را

هجاهای مصراع اول	ءَ	گَر	آن	تُر	کِ	شی	را	زی	بِ	دَس	تا	رَد	دِ	لِ	ما	را
علامت هجایی مصراع اول	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	—	—	—	—	U	—	—	U	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	بِ	خا	لِ	هِن	دو	یَش	بَخ	شَم	سَ	مَر	قَن	دُ	بُ	خا	را	را

خط عروضی مصراع دوم	بِ خـالِ هِـنـدویَـش بَـخـشَـم سَـمَـرقَـنـدُ بُـخـارا را

بیت ۶۱	تو گر خواهی که جاویدان جهان یکسر بیارایی صبا را گو که بردارد زمانی برقع از رویت
خط عروضی مصراع اول	تُ گَـر خـاهـی کِ جـاویـدا جَـهـان یِـکـسَـر بِـیـارایـی

هجاهای مصراع اول	تُ	گَر	خا	هی	جا	کِ	وی	دان	جَ	ها	یِک	سَر	بِ	یا	را	یی
علامت هجایی مصراع اول	U	—	—	—	—	U	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	—	—	—	U	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	صَ	با	را	گو	بَر	کِ	دا	رَد	زَ	ما	نی	بُر	قَ	عَز	رو	یَت

خط عروضی مصراع دوم	صَـبـا را گـو کِ بَـردارَد زَمـانـی بُـرقَـعَـز رویَـت

بیت ۶۲	چنانت دوست می‌دارم که گر روزی فراق افتد تو صبر از من توانی کرد و من صبر از تو نتوانم
خط عروضی مصراع اول	چُـنـانَـت دوسـت مـی‌دارَم کِ گَـر روزی فِـراقُـفـتَـد

هجاهای مصراع اول	چُ	نا	نَت	دو	ست	می	دا	رَم	کِ	گَر	رو	زی	فِ	را	قُف	تَد
علامت هجایی مصراع اول	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	تُ	صَب	رَز	مَن	تَ	وا	نی	کَر	دُ	مَن	صَب	رَز	تُ	نَت	وا	نَم

خط عروضی مصراع دوم	تُ صَـبـرَز مَـن تَـوانـی کَـردُ مَـن صَـبـرَز تُ نَـتـوانَـم

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

بیت ۶۳	تو از هر در که باز آیی بدین خوبی و زیبایی	دری باشد که از رحمت به روی خلق بگشایی
خط عروضی مصراع اول	تُ اَز هَر دَر کِ بازایی بِدیـــ خوبی یُ زیبایی	
هجاهای مصراع اول	تُ / اَز / هَر / دَر / کِ / با / زا / یی / بِ / دین / خو / بی / یُ / زی / با / یی	
علامت هجایی مصراع اول	U / — / — / — / U / — / — / — / U / — / — / — / U / — / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / — / — / — / U / — / — / — / U / — / U / — / U / — / — / —	
هجاهای مصراع دوم	دَ / ری / با / شَد / کِ / اَز / رَح / مَت / بِ / رو / یِ / خَلـ / ق / بُگ / شا / یی	
خط عروضی مصراع دوم	دَری باشَد کِ اَز رَحمَت بِ رویِ خَلق بُگشایی	

بیت ۶۴	غمش در نهان خانه‌ی دل نشیند	به نازی که لیلی به محمل نشیند
خط عروضی مصراع اول	غَمَش دَر نَهـا خانِ یِ دِل نِشینَد	
هجاهای مصراع اول	غَ / مَش / دَر / نَ / ها / خا / نِ / یِ / دِل / نِ / شی / نَد	
علامت هجایی مصراع اول	U / — / — / U / — / — / U / U / — / U / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / — / — / U / — / — / U / — / — / U / — / —	
هجاهای مصراع دوم	بِ / نا / زی / کِ / لی / لی / بِ / مَح / مِل / نِ / شی / نَد	
خط عروضی مصراع دوم	بِ نازی کِ لیلی بِ مَحمِل نِشینَد	

بیت ۶۵	به دنبال محمل سبک‌تر قدم زن	مبادا غباری به محمل نشیند
خط عروضی مصراع اول	بِ دُنبالِ مَحمِل سَبُک تَر قَدَم زَن	
هجاهای مصراع اول	بِ / دُن / با / لِ / مَح / مِل / سَ / بُک / تَر / قَ / دَم / زَن	
علامت هجایی مصراع اول	U / — / — / U / — / — / U / — / — / U / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / — / — / U / — / — / U / — / — / U / — / —	
هجاهای مصراع دوم	مَ / با / دا / غُ / با / ری / بِ / مَح / مِل / نِ / شی / نَد	
خط عروضی مصراع دوم	مَبادا غُباری بِ مَحمِل نِشینَد	

بیت ۶۶	خردمند شاها رعیّت پناها	که مخصوص بادی به تأیید سرمد
خط عروضی مصراع اول	خِرَدمَند شاها رَعیَّت پَناها	
هجاهای مصراع اول	خِ / رَد / مَنـ / د / شا / ها / رَ / عی / یَت / پَ / نا / ها	
علامت هجایی مصراع اول	U / — / — / U / — / — / U / — / — / U / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / — / — / U / — / — / U / — / — / U / — / —	
هجاهای مصراع دوم	کِ / مَخـ / صو / ص / با / دی / بِ / تَأ / یی / دِ / سَر / مَد	
خط عروضی مصراع دوم	کِ مَخصوص بادی بِ تَأییدِ سَرمَد	

بیت ۶۷	ای که گفتی هیچ مشکل چون فراق یار نیست	گر امید وصل باشد همچنان دشوار نیست
خط عروضی مصراع اول	ای کِ گُفتی هیچ مُشکِل چُن فِراقِ یار نیست	
هجاهای مصراع اول	اِی / کِ / گُف / تی / هیـ / چ / مُش / کِل / چُن / فِ / را / قِ / یا / ر / نیست	
علامت هجایی مصراع اول	— / U / — / — / — / U / — / — / U / — / U / — / — / U / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / U / — / U / — / — / U / — / — / — / U / — / — / U / —	
هجاهای مصراع دوم	گَر / ءُ / می / دِ / وَصـ / ل / با / شَد / هَم / چُ / نا / دُش / وا / ر / نیست	
خط عروضی مصراع دوم	گَر اُمیدِ وَصل باشَد هَمچُنان دُشوار نیست	

بیت ۶۸	فتنه ام بر زلف و بالای تو ای بدر منیر قامت است آن یا قیامت عنبر است آن یا عبیر																	
خط عروضی مصراع اول	فِتنه اَم بَر زُلفُ بالایِ تُ ای بَدرِ مُنیر																	
هجاهای مصراع اول	فِت	نِ	اَم	بَر	زُل	فُ	با	لا	یِ	تُ	اِی	بَد	رِ	مُ	نیر			
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—			
هجاهای مصراع دوم	قا	مَ	تَس	تان	یا	قِ	یا	مَت	عَن	بَ	رَس	تان	یا	عَ	بیر			
خط عروضی مصراع دوم	قامَتَستان یا قِیامَت عَنبَرَستان یا عَبیر																	

بیت ۶۹	مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست که به پیمانه‌کشی شهره شدم روز الست																	
خط عروضی مصراع اول	مَطلَب طاعَتُ پیمانُ صَلاحَز مَنِ مَست																	
هجاهای مصراع اول	مَ	طَ	لَب	طا	عَ	تُ	پی	ما	نُ	صَ	لا	حَز	مَ	نِ	مَست			
علامت هجایی مصراع اول	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																		
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
هجاهای مصراع دوم	کِ	بِ	پی	ما	نِ	کِ	شی	شُهـ	رِ	شُ	دَم	رو	زِ	ءَ	لَست			
خط عروضی مصراع دوم	کِ بِ پیمانِ کِشی شُهرِ شُدَم روزِ آلَست																	

بیت ۷۰	زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست پیرهن چاک و غزل‌خوان و صراحی در دست																	
خط عروضی مصراع اول	زُلف آشُفتِ وُ خَی کَردِ وُ خَندان لَبُ مَست																	
هجاهای مصراع اول	زُلـ	ف	آ	شُف	تِ	وُ	خَی	کَر	دِ	وُ	خَن	دان	لَ	بُ	مَست			
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—		—			
هجاهای مصراع دوم	پیـ	ر	هَن	چا	کُ	غَ	زَل	خا	نُ	صُ	را	حی	دَر		دَست			
خط عروضی مصراع دوم	پیرهَن چاکُ غَزَلخانُ صُراحی دَر دَست																	

بیت ۷۱	عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه‌سرشت که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت																	
خط عروضی مصراع اول	عیبِ رندان مَکُنی زاهِدِ پاکیزِ سِرِشت																	
هجاهای مصراع اول	عِی	بِ	رِن	دا	مَ	کُ	نِی	زا	هِـ	دِ	پا	کی	زِ	سِ	رِشت			
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																		
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	U	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—			
هجاهای مصراع دوم	کِ	گُ	نا	هِ	دِ	گَ	ران	بَر	تُ	نَ	خا	هَنـ	د	نِ	وِشت			
خط عروضی مصراع دوم	کِ گُناهِ دِگَرا بَرتُ نَخاهَند نِوِشت																	

بیت ۷۲	صوفی ار باده به اندازه خورد نوشش باد ور نه اندیشه این کار فراموشش باد																	
خط عروضی مصراع اول	صوفیَیَر بادِ بِ اَندازِ خُرَد نوشَش باد																	
هجاهای مصراع اول	صو	فی	یَر	با	دِ	بِ	اَن	دا	زِ	خُ	رَد	نو	شَش*		باد			
علامت هجایی مصراع اول	—	—	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—		—			
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																		
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—		—			
هجاهای مصراع دوم	وَر	نَ	اَن	دی	شِ	یِ	این	کا	ر	فَ	را	مو	شَش*		باد			
خط عروضی مصراع دوم	وَر نَ اَندیشِ یِ این کار فَراموشَش باد																	

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۷۳	من که شب ها ره تقوا زده‌ام با دف و چنگ																این زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد	
خط عروضی مصراع اول	مَن ک شَبها رَه تَقوا زَدِ اَم با دَفُ چَنگ																	
هجاهای مصراع اول	مَن	کِ	شَب	ها	رَ	هِ	تَق	وا	زَ	دِ	اَم	با	دَ	فُ	چَنگ	
علامت هجایی مصراع اول	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—	—	
هجاهای مصراع دوم	این	زَ	ما	سَر	بِ	رَ	ها	رَم	چِ	حِ	کا	یَت	با		شَد	
خط عروضی مصراع دوم	این زَمان سَر بِ رَهارَم چِ حِکایَت باشَد															

تست فصل هفتم

تست ۱ کدام مصراع از چهار بار مفاعلین ساخته‌شده است؟

۱) نساخت داروی دردم نکرده مرهم ریشم
۲) چه کرده‌ام به جای تو که نیستم سزای تو
۳) چو گل سلطان بستان است بلبل سر مپیچ از گل
۴) گه سینه ز غم سوختم و دوست نبخشید

تست ۲ کدام مصراع بر وزن «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» نیست؟

۱) روضه‌ی دولت به اقبال تو رضوان یافته
۲) کز تو می‌باید روان بی‌قرار ما قرار
۳) نظری کردم و در عین عذاب افتادم
۴) می‌فروزی آتش و خود کور می‌گردی به نور

تست ۳ در کدام مصراع وزن‌واژه محذوف وجود دارد؟

۱) به تنهایی اندر صفایی نبینی
۲) بالای سرو بوستان رویی ندارد دلستان
۳) گر تو شیرین زمانی نظری نیز به من کن
۴) همه‌کس را مگر این ذوق نباشد که مرا

تست ۴ مرز وزن‌واژه کدام گزینه به‌درستی نشان داده نشده است؟

۱)

چند گویی که چه چاره است و مرا درمان چیست			
چند گویی	که چه چارَس	تُ مرا در	مان چیست

۲)

تو دیدی هیچ عاشق را که سیری بود از این سودا			
تو دیدی هیـ	چ عاشق را	که سیری بو	د از این سودا

۳)

آتش زدی در عود ما نظّاره کن در دود ما			
آتش زدی در	عود ما نَظ	ظاره کن در	دود ما

۴)

همچو آبی دیده در خود آفتاب و ماه را			
همچو آبی	دیده در خود	آفتابُ	ماه را

تست ۵ وزن عروضی کدام موارد به درستی آمده است؟

الف) ز پی تو هیچ مرغی نپرد که پر نریزد — فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
ب) دلم آن جاست که آن دلبر عیار آن جاست — فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن
ج) گلدسته‌ی امیدی بر جان عاشقان نه — مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
د) داد خود را هم ستانم گر کند وصلت حمایت — فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

۱) الف – ب ۲) ج – د ۳) الف – د ۴) ب – ج

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۶ وزن عروضی چند مورد به درستی نوشته شده است؟

الف) وفا را به عهد تو دشمن گرفتم (فعولن فعولن فعولن فعل)

ب) تو کجا نالی از این خار که در پای من است (فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)

ج) روز فراق دوستان شب‌خوش بگفتم خواب را (مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن)

د) چه ریحان دسته بندم چون جهان گلزار می بینیم (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن فعولن)

هـ) خشم است و آتش نگاهش یعنی تماشا ندارد (مستفعلن فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن)

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۷ کدام موارد هم وزن می باشند؟

الف) می چکد شیر هنوز از لب همچون شکرش

ب) من همان روز بگفتم که طریق تو گرفتم

ج) گر ملالی بود بود و گر خطایی رفت رفت

د) آخر ای بی رحم باری از دلی بر گیر باری

هـ) بیم آن است دمادم که چو پروانه بسوزم

۱) الف – ج ۲) ب – هـ ۳) ب – ج ۴) د ـ هـ

تست ۸ کدام مصراع بر وزن «مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن» نیست؟

۱) دانه تویی دام تویی باده تویی جام تویی

۲) من نه حریف رفتنم از در تو به هر دری

۳) جسم مرا خاک کنی خاک مرا پاک‌کنی

۴) هر که درآمد به صفش یافت امان از طلبش

تست ۹ کدام بیت از نظر وزنی با ابیات دیگر یکسان نیست؟

۱) من از کجا پند از کجا باده بگردان ساقیا / آن جام جان‌افزای را بربریز بر جان ساقیا

۲) تو جان جان افزاستی آخر ز شهر ماستی / دل بر غریبی می‌نهی این کی بود شرط وفا

۳) سجده کنم پیشکش آن قد و بالا چه شود؟ / دیده کنم پیشکش آن دل بینا چه شود؟

۴) ای رشک ماه و مشتری با ما و پنهان چون پری / خوش خوش کشانم می‌بری آخر نگویی تا کجا

تست ۱۰ چند مورد از مصراع‌های زیر از چهار وزن‌واژه دقیقا یکسان تشکیل شده‌اند؟

الف) تو برا بر آسمان‌ها بگشا طریق و مذهب

ب) بزن آن پرده نوشین که من از نوش تو مستم

ج) ای وصالت یک زمان بوده فراقت سال‌ها

د) از من مدان چون باغ اگر هر دم به رنگی می شوم

هـ) از رفیقان سبک پرواز تنها مانده‌ایم

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۱۱ مرز وزن‌واژه کدام گزینه به‌درستی نشان داده نشده است؟

۱)

مرا چشمی است خون‌افشان ز دست آن کمان‌ابرو			
مرا چشمی	ست خون افشان	ز دست آن	کمان ابرو

۲)

پادشاها لشکر توفیق همراه توآند			
پادشاها	لشکر تو	فیق هم	راه توآند

۳)

تا بو که یابم آگهی از سایه‌ی سرو سهی			
تا بو که یا	بم آگهی	از سایه‌ی	سرو سهی

۴)

می صوفی افکن کجا می‌فروشند			
می صو	فی افکن	کجا می	فروشند

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۲ کدام موارد رکن محذوف ندارند؟

الف) بـــه کـــار اســت آتــش بـــه شب‌ها و روزان

ب) بـــــه آب خـــــرابات غسلـــــم دهـــید

ج) گـــل خنـــدان کـــــه نخـــــندد چه کند

د) رقص کنان شعله زنان بر جه از این کار و مترس

هـ) تو چه پرسی که تو چونی و چگونه اســت دلت

۱) الف - د ۲) ب – ج ۳) د – هـ ۴) ب – هـ

تست ۱۳ وزن واژه های کدام گزینه به درستی نشان داده نشده است؟

۱)

گر نه چون پروانه سوزی شمع را روشن چه بینی			
گر نه چون پر	وانه سوزی	شمع را رو	شن چه بینی

۲)

صبر بسیار مفرمای من سوخته را			
صبر بسیا	ر مفرما	ی من سوخـ	ته را

۳)

ناقوس دیر عشق را بر چرخ بوقلمون زنیم			
ناقوس دی	رِ عشق را	بر چرخ بو	قلمون زنیم

۴)

چرا هر لحظه چون طاووس در بوم دگر گردی			
چرا هر لحـ	ظه چون طاوو	س در بوم	دِگر گردی

تست ۱۴ مرز وزن واژه کدام گزینه به درستی نشان داده نشده است؟

۱)

چون سرو سهی می کرد از قدّ تو آزادی			
چون سرو	سهی می کرد	از قدّ	تو آزادی

۲)

حاصل من ز خطّ تو نیست به جز سیه‌رخی			
حاصل من	ز خطّ تو	نیست به جز	سیه‌رخی

۳)

زلف تو هندو نژاد لعل تو کوثر نهاد			
زلف تو هن	دو نژاد	لعل تو کو	ثر نهاد

۴)

که آنجا که قاف عشق است دستان چه کار دارد			
که آنجا که	قاف عشقـ	ت دستان چه	کار دارد

تست ۱۵ مرز آوایی کدام مصراع به‌درستی مشخص نشده است؟

۱)

طالع اگر مدد دهد دامنش آورم به کف			
طالعگر	مدد دهد	دامنشا	ورم به کف

۲)

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست			
ای نسیم	سحرارا	م گه یار	کجاست

۳)

دیدم نگار نازنین بر تخت زر در خواب خوش			
دیدم نگا	ر نازنین	بر تخت زر	در خواب خوش

۴)

پیام دوست شنیدن سعادت است و سلامت			
پیام دو	ست شنیدن	سعادتَس	ت و سلامت

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۶ کدام بیت با اوزان دیگر هم‌وزن نیست؟

۱) بدین گونه هرگز نیفتادم ار چه / در این شیوه صد بار دیگر فتادم
۲) فروماندگان را به رحمت قریب / تضرّع کنان را به دعوت مجیب
۳) جهان سوز و بی‌رحمت و خیره‌کش / ز تلخیش روی جهانی ترش
۴) گر از نیستی دیگری شد هلاک / مرا هست بط را ز طوفان چه باک

تست ۱۷ وزن کدام بیت با مصراع «آتشی بر سرم از داغ جدایی می‌رفت» یکسان است؟

۱) چو گوی در همه عالم به جان بگردیدم / ز دست عشقش و چوگان هنوز در پی گوست
۲) عقل را با عشق خوبان طاقت سرپنجه نیست / با قضای آسمانی برنتابد جهد مرد
۳) آن بت چین و ختا را آن نگار بی‌وفا را / گو بکن باری خدا را جانب یاری رعایت
۴) از تو با مصلحت خویش نمی‌پردازم / همچو پروانه که می‌سوزم و در پروازم

تست ۱۸ مرز پایه‌های آوایی در کدام گزینه به‌درستی مشخص نشده است؟

۱)

روزه یک سو شد و عید آمد و دل‌ها برخاست			
روزه یک سو	شد و عید آ	مد و دل‌ها	برخاست

۲)

گوهر هرکس از این لعل توانی دانست			
گوهر هر	کس از این لعـ	ل توانی	دانست

۳)

از کران تا به کران لشکر ظلم است ولی			
از کران تا	به کران لشـ	کر ظلمست	ولی

۴)

چه کنم با دل مجروح که مرهم با اوست			
چه کنم با	دل مجرو	ح که مرهم	با اوست

تست ۱۹ در علامت هجاهای کدام گزینه، چهار بار الگوی هجایی «— U — —» تکرار شده است؟

۱) به کوی میکده هر سالکی که ره دانست
۲) همه عالم گواه عصمت اوست
۳) هر چه بودم منتظر آخر نیامد در کنارم
۴) تا به کی افتم و تا چند به پا برخیزم

تست ۲۰ وزن و پایه‌آوایی کدام گزینه با مصراع «روشن ندارد خانه را، قندیل ناآویخته» یکسان است؟

۱) ای که ز دیده غایبی در دل ما نشسته‌ای / حسن تو جلوه می‌کند و این همه پرده بسته‌ای
۲) ای عاشقان ای عاشقان پیمانه راگم کرده‌ام / زان مِی که در پیمانه‌ها اندر نگنجد خورده‌ام
۳) تا دلِ من رو به قناعت نهاد / ملک جهان را به جهان باز داد
۴) دل پی دلدار رفت دیده چو آن حال دید / اشک به دندان گرفت دامن و در پی دوید

Ahmadi63amoozesh.com

فصل هشتم

اوزان همسان و ناهمسان و وزن شعر نو

در فصول گذشته آموختیم که ارکان عروضی یا پایه‌های آوایی یک مصراع، به دو روشِ سماعی و دسته‌بندی هجاها به دست می‌آید. و هم‌چنین دیدیم بر این مبنا ۳ نوع وزن حاصل می‌شود: **اوزان همسان تک‌پایه‌ای، اوزان همسان دولختی (دُوری) و اوزان ناهمسان.** و همچنین وزن ۹ بیت را بررسی کردیم و به دو روش فوق به دست آوردیم. در این فصل، تمام اوزانی که در هـر یک از ۳ نوع وزن فوق وجود دارند، معرّفی می‌شوند. (در این فصل پس از تمام مراحل؛ از جمله: درست‌خواندن شعر، نوشتن به خط عروضی، تقطیع هجایی، علامت‌گذاری هجایی، به دست‌آوردن پایه‌های آوایی و اعمال اختیارات شاعری، وزن شعر را از نظر همسان و ناهمسان‌بودن بررسی می‌کنیم.)

الف – اوزان همسان تک پایه‌ای

ابیاتی هستند که تمام ارکان عروضی آن‌ها از یک رکن ساخته شده باشد.

در اوزان همسان ممکن است یک هجا از آخرین رکن، حذف شده و رکن آخر به صورت مَحذوف آمده باشد.

ارکانی که وزن همسان می‌سازند و رکن مَحذوف آن‌ها را در جدول زیر مشاهده می‌فرمائید.

۱	فاعِلاتُن	— — U —	فاعِلُن	— U —
۲	فَعَلاتُن	— — U U	فَعِلُن	— U U
۳	مُستَفعِلُن	— U — —		
۴	مُفتَعِلُن	— U U —		
۵	مَفاعیلُن	— — — U	فَعولُن	— — U
۶	فَعولُن	— — U	فَعَل	— U

توجّه: رکن مُستَفعِلُن و مُفتَعِلُن، مَحذوف ندارند.

توجّه: دقت داشته باشید یک «فعولن» هست که حالت محذوف «مفاعیلن» است و یک فعولن است که از ارکان اصلی است (مورد ۶).

۱	هر که چیزی دوست دارد جان و دل بر وی گمارد	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن
۲	عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن
۳	دوست آن باشد که گیرد دست دوست	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن
۴	نظر آوردم و بردم که وجودی به تو ماند	فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن
۵	سینه از آتش دل در غم جانانه بسوخت	فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن
۶	من از این خانه به در می‌نروم	فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن
۷	ای ساربان آهسته ران کارام جانم می‌رود	مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن
۸	یار مرا غار مرا عشق جگر خوار مرا	مُفتَعِلُن مُفتَعِلُن مُفتَعِلُن مُفتَعِلُن
۹	ای همه هستی ز تو پیدا شده	مُفتَعِلُن مُفتَعِلُن فاعِلُن
۱۰	بیا تا گل برافشانیم و مِی در ساغر اندازیم	مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن
۱۱	الهی سینه‌ای ده آتش‌افرزو	مَفاعیلُن مَفاعیلُن فَعولُن
۱۲	غمش در نهان‌خانه‌ی دل نشیند	فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن
۱۳	به نـام خداوند جـان و خـرد	فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعَل

توجّه: اوزان همسان دیگری نیز وجود دارند که کم‌کاربردتر می‌باشند و در کنکور به‌ندرت آمده‌اند.

مستفعلن مستفعلن مستفعلن فع

تا زنده‌ام از عشق او دل، بر نگیرم — بیهوده است این پندها ای شیخ نادان

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

دلبران عاشق کشند امّا نه چندان — بیدلان انده خوردند امّا نـه چندین

فعلاتن فعلاتن فعلاتن

شکـر تَنگ تـو تَنگ شکـر آمـد — حلقـه‌ی لعـل تو دُرج گهـر آمـد

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

شکستی پیش چشمم خرده‌های تو — تمـام بـاور من رو خـراشیـده

فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن

ای تتق بسته از تیره شب بر قمر — طوطی خطـت افکنـده پـر بر شکر

توجّه: اوزان بسیار معدودی نیز وجود دارند که هر مصراع دو وزن‌واژه دارد. مانند «مستفعلن مستفعلن»

توجّه: «مُفتَعِلُن مُفتَعِلُن فاعِلن» در اصل وزن همسان نمی‌باشد و فاعِلُن در واقع محذوف «مُفتَعِلُن» نیست ولی کتاب درسی به اشتباه آن را در اوزان همسان آورده است و من نیز به ضرورت تبعیّت از کتاب آن را در اوزان همسان آورده‌ام. رجوع شود به نام‌گذاری اوزان. می‌توان گفت: هر شعری که دو رکن اول آن یکسان باشد، وزن آن همسان است. همچنین اگر دو رکن اول شعری به ترتیب «فاعلاتن فعلاتن» بود، آن نیز همسان است.

توجّه: برای اینکه این ۱۳ وزن همسان را به راحتی حفظ کنید، می‌توانید از جدول زیر کمک بگیرید. با توجّه به اینکه اصلی‌ترین وزن، ۴ بار تکرار یک رکن است، ۶ وزن همسان از ۴ بار تکرار ۶ رُکن «فاعِلاتُن، فَعَلاتُن، مُستَفعِلُن، مُفتَعِلُن، مَفاعیلُن و فَعولُن» به دست می‌آید. یعنی ساختار ستون ۱ جدول زیر. از ۶ رُکن فوق، فقط ۳ رُکنِ «فاعِلاتُن، فَعَلاتُن و فَعولُن» با ساختار ستون ۲ می‌باشند. همچنیـن از ۶ رُکن فـوق، فقط ۴ رُکنِ «فاعِلاتُن، فَعَلاتُن، مُفتَعِلُن و مَفاعیلُن» با ساختار ستون ۳ می‌باشند.

Ahmadi63amoozesh.com

برای سهولت در حفظ‌کردن می‌توانیم با توجّه به جدول صفحه قبل و ۱۳ وزن، رابطه‌های زیر را درست کنیم:

۱ – « فاعِلاتُن » در هر سه ساختار می‌آید.
۲ – « فَعَلاتُن » در هر سه ساختار می‌آید.
۳ – « مُستَفعِلُن » فقط با ساختار ستون ۱ می‌آید.
۴ – « مُفتَعِلُن » با دو ساختار ۱ و ۳ می‌آید!
۵ – « مَفاعیلُن » با دو ساختار ۱ و ۳ می‌آید.
۶ – « فَعولُن » با دو ساختار ۱ و ۲ می‌آید.

ساختار ۱	سالم	سالم	سالم	سالم	هر ۶ رکن این ساختار را دارند
ساختار ۲	سالم	سالم	سالم	مَحذوف	۳ رکن این ساختار را دارند
ساختار ۳	سالم	سالم	مَحذوف		۴ رکن این ساختار را دارند

پس این ۶ رکن را بشناسیم.

فاعِلاتُن	ساختار ۱ – ۲ – ۳	مُفتَعِلُن	ساختار ۱ – ۳
فَعَلاتُن	ساختار ۱ – ۲ – ۳	مَفاعیلُن	ساختار ۱ – ۳
مُستَفعِلُن	ساختار ۱	فَعولُن	ساختار ۱ – ۲

توجّه: همانطور که گفته شد اوزانی با ساختار ۳ وزن‌واژه سالم نیز وجود دارند. از آنجاییکه آن اوزان، هم بسیار بسیار کم‌کاربرد هستند و هم سابقه کنکوری آن‌ها در حد صفر است آن‌ها را در جدول فوق نیاوردم.

ب – اوزان همسان دولختی (دُوری)

ابیاتی هستند که هر مصراع آن‌ها ۴ رکن دارد و از نظر شکل ظاهری، رکن اوّل آن‌ها در رکن سوم، و رکن دوم آن‌ها در رکن چهارم تکرار می‌شود. و از نظر آوایی، مکثی میان هر مصراع وجود دارد و هر مصراع را به دو پاره یا لَخت تبدیل می‌کند. این ابیات را همسان دولَختی یا دُوری می‌گویند.

۱	ای باد بامدادی، خوش می‌روی به شادی	مَفعولُ فاعِلاتُن // مَفعولُ فاعِلاتُن (مُستَفعِلُن فَعولُن // مُستَفعِلُن فَعولُن)
۲	وقتی دل سودایی، می‌رفت به بستان‌ها	مَفعولُ مَفاعیلُن // مَفعولُ مَفاعیلُن (مُستَفعِلُ مَفعولُن // مُستَفعِلُ مَفعولُن)
۳	زاهد خلوت‌نشین، دوش به میخانه شد	مُفتَعِلُن فاعِلُن // مُفتَعِلُن فاعِلُن
۴	با لب او چه خوش بود، گفت و شنید و ماجرا	مُفتَعِلُن مَفاعِلُن // مُفتَعِلُن مَفاعِلُن
۵	دل من نه مرد آن است که با غمش برآید	فَعَلاتُ فاعِلاتُن // فَعَلاتُ فاعِلاتُن
۶	بیا به شام غریبان و آب دیده من بین	مَفاعِلُن فَعَلاتُن // مَفاعِلُن فَعَلاتُن
۷	چندان که گفتم، غم با طبیبان	فَعِلُن فَعولُن // فَعِلُن فَعولُن (مُستَفعِلُن فَع // مُستَفعِلُن فَع)
۸	جان من است، او هی مزنیدش	مُفتَعِلُن فَع // مُفتَعِلُن فَع
۹	ز پا فتادم، بگیر دستم	مَفاعِلُن فَع // مَفاعِلُن فَع
۱۰	با دعای شبخیزان ای شکر دهان مستیز	فاعلاتُ مفعولن // فاعلاتُ مفعولن (فاعلن مفاعیلن // فاعلن مفاعیلن)
۱۱	گر به بستان بی توایم، خار شد گلزار ما	فاعِلاتُن فاعِلُن // فاعِلاتُن فاعِلُن (فاعلن مستفعلن // فاعلن مستفعلن)
۱۲	جهان فرتوت باز، جوانی از سر گرفت	مَفاعِلُن فاعِلُن // مَفاعِلُن فاعِلُن
۱۳	دل بردی از من به یغما، ای ترک غارتگر من	مُستَفعِلُن فاعِلاتُن // مُستَفعِلُن فاعِلاتُن

توجّه: در بین اوزان فوق شش وزن اول پُرکاربرد و باقی بسیار کم‌کاربرد هستند.

توجّه: اوزان دولختی (دُوری) دیگری نیز وجود دارد.

۳ نکته مهم در مورد اوزان دوری: با توجّه به اینکـه معمولا یکی از سوالات کنکور در مورد اوزان دوری است، بهتر است به ۳ نکته زیر دقّت ویژه‌ای داشته باشید.

نکته۱: بعضی از اوزان دوری را می‌توان به دو روش دسته‌بندی هجایی کرد. در جدول فوق اوزان ۱ و ۲ و ۷ و ۱۰ و ۱۱ این ویژگی را دارند. به تقطیع هجایی این ابیات توجّه کنید.

توجه: در سطح کنکور، اوزانی که به دو روش دسته‌بندی هجایی می‌شوند، **غالبا** با « ⏑ – – U » شروع می‌شوند.

البته در کنکور اردیبهشت ۱۴۰۴ وزن «فاعلاتُ مفعولن // فاعلاتُ مفعولن» به صورت «فاعلن مفاعیلن // فاعلن مفاعیلن» و وزن «فاعلاتن فاعلن // فاعلاتن فاعلن» به‌صورت «فاعلن مستفعلن // فاعلن مستفعلن» با دو دسته‌بندی آمده بودند.

هر کس به تماشایی رفتند به صحرایی														ما را که تو منظوری خاطر نرود جایی											
هَر کَس بِ تَماشایی رَفتَند بِ صَحرایی														مـا را کِ تُ مَنظوری خاطِر نَرَوَد جایی											
هَر	کَس	بِ	تَ	ما	شا	یی	رَف	تَنـ	د	بِ	صَح	را	یی	ما	را	کِ	تُ	مَنـ	ظو	ری	خا	طِر	نَ	رَ	وَد	جا	یی
–	–	U	U	–	–	–	–	–	U	U	–	–	–	–	–	U	U	–	–	–	–	–	U	U	–	–	–
مَفعولُ				مَفاعیلُن				مَفعولُ				مَفاعیلُن															
مُستَفعِلُ				مَفعولُن				مُستَفعِلُ				مَفعولُن															
–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–	–	–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–	–

بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران														کز سنگ ناله خیزد روز وداع یاران											
بُگذار تا بِگریَم چُن اَبر دَرد بَهاران														کَز سَنگ نالِ خیزَد روزِ وِداعِ یاران											
بُگ	ذا	ر	تا	بِ	گِر	یَم	چُن	اَبـ	ر	دَر	بَ	ها	ران	کَز	سَنـ	گ	نا	لِ	خیـ	زَد	رو	زِ	وِ	دا	عِ	یا	ران
–	–	U	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–
مَفعولُ				فاعِلاتُن				مَفعولُ				فاعِلاتُن															
مُستَفعِلُن				فَعولُن				مُستَفعِلُن				فَعولُن															
–	–	U	–	U	–	–	–	U	–	U	–	–	–	–	–	U	–	U	–	–	–	–	U	–	U	–	–

از جان شیرین ممکن بود صبر										امّا ز جانان امکان ندارد									
از جانِ شیـــرین مُـــمکِـن بُـــوَد صَـبـر																			
اَز	جا	نِ	شیـ	رین	مُم	کِن	بُ	وَد	صَبر	اَم	ما	زِ	جا	نان	اِم	کان	نَ	دا	رَد
–	–	U	–	–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	–
فَع لُن		فَعولُن			فَع لُن		فَعولُن			مُستَفعِلن				فَع	مُستَفعِلن				فَع
مُستَفعِلن										فَع									
–	–	U	–	–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	–	–	–	U	–	–

اَمـــمـــا زِ جـانـــان اِمـــکـــان نَـــدارَد

نکته ۲: شاعر در پایان نیم‌مصراع، می‌تواند مانند پایان مصراع، به جای هجای بلند، هجای کوتاه یا کشیده بیاورد. همانطور که در تقطیع مثال زیر می‌بینید شاعر در پایان نیم‌مصراع، به جای هجای بلند، هجای کشیده آورده است.

سلسله موی دوست حلقه‌ی دام بلاست هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست

سلسله‌ی موی دوست، حلقه‌ی دام بلاست													هر که در این حلقه نیست، فارغ از این ماجراست		
سِلسِلِ یِ موی دوست حَلقِ یِ دامِ بَلاست															
سِل	سِ	لِ	یِ	مو	یِ	دوست	حَل	قِ	یِ	دا	مِ	بَ	لاست		
—	U	U	U	—	U	—	—	U	U	—	U	U	—		
			*			*					*				
—	U	U	—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	—		
هَر	کِ	دَ	ری	حَل	قِ	نیست	فا	رِ	غَ	زی	ما	جَ	راست		
هَر کِ دَرین حَلقِ نیست فارِغَ زی ماجَراست															

نکته ۳: یکی از ویژگی‌های اشعار دوری، مکث میان مصراع است. ولی هر شعری که در میانه آن مکث باشد، لزوما وزن دوری ندارد. طرّاحان سوال از این نکته برای تله‌ی تستی استفاده می‌کنند. شعر زیر از سعدی بر وزن «مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن» است و در میانه آن مکث است ولی دوری نیست و همسان تک‌لختی است.

سعدی چو جورش می‌بری، نزدیک او دیگر مرو ای بی‌بصر من می‌روم؟ او می‌کشد قلّاب را

شعر زیر از حافظ بر وزن «مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن» است و در میانه آن مکث است ولی دوری نیست و همسان تک‌لختی است.

و گر رسم فنا خواهی، که از عالم براندازی برافشان تا فرو ریزد، هزاران جان ز هر مویت

تست بخش اول فصل هشتم (اوزان همسان)

تست ۲۱ کدام گزینه بر وزن «فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن» است؟

۱) هرکه جانی دارد و در دل ندارد ترک جانان دل به دلبر می‌سپارد جان به جانان می‌فرستد
۲) تا قیامت تو مپندار که هشیار توان شد زین صفت مست می عشق تو کز جام الستم
۳) پای دل رمیده گر باز به دستم آمدی ترک تو کردمی و خویش از همه وارهاندمی
۴) نه منم اسیر تنها به کمند یار زیبا که به شهر او درآمد که نگشت شهر بندش؟

تست ۲۲ رکن پایانی کدام مصراع «فاعلن» است؟

۱) باری به کام خویشتن آوردمش در بر دمی ۲) صلایی به شاهان پیشینه زن
۳) گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب ۴) برو از خانه‌ی گردون به در و نان مطلب

تست ۲۳ کدام بیت بر وزن «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن» نیست؟

۱) گرم به گوشه چشمی شکسته وار ببینی فلک شوم به بزرگی و مشتری به سعادت
۲) مرا به دست تو خوشتر هلاک جان گرامی هزار باره که رفتن به دیگری به حمایت
۳) گرم حیات بماند نماند این غم و حسرت و گر نمیرد بلبل درخت گل به بر آید
۴) اگر عداوت و جنگ است در میان عرب میان لیلی و مجنون محبت است و صفاست

تست ۲۴ کدام گزینه با مصراع «یاد تو می‌رفت و ما عاشق و بیدل بدیم» هم‌وزن است؟

۱) هـر سحـر از عشـق دمی می‌زنـم
۲) هـوش خردمنـد را عشـق به تـاراج برد
۳) قوّت شرح عشق تو نیست زبان خامه را
۴) سرو خرامـان چـو قـدّ معتدلـت نیست

تست ۲۵ کدام گزینه با مصراع «دم به دم شعله‌زنان می‌سوزم» هم‌وزن است؟

۱) عشق را پیشانی ای باید چو میخ
۲) نتوانـم کـه نصیحـت شنـوم
۳) روز وصلـم قـرار دیدن نیسـت
۴) مرا جامی بده وین جامـه بستـان

تست ۲۶ کدام مصراع با مصراع های دیگر هم وزن نیست؟

۱) بنشین بـرای از تـو گفتـن حـرف دارم
۲) بسیار می‌گفتم کـه دل با کس نپیوندم ولی
۳) من با کسی افتاده‌ام کز وی نپردازم به کس
۴) گر رفته باشم زین جهان باز آیدم رفته روان

تست ۲۷ هیچ‌کدام از ابیات زیر وزن‌واژه محذوف ندارند، به‌جز گزینه‌ی .....

۱) گه گه بـه چشم مرحمت در ما نظر می‌کن ولی / سلطان به چشم مرحمت در هر گدایی ننگرد
۲) صبا گو باد می‌پیما و سوسن گو زبان می‌کش / که بلبل را ز عشق گل قرار از دست بیرون شد
۳) حکم یونان یابد آن کش حکمت یونان بود / حکمت یـونان طلب گـر حکم یونان بایدت
۴) طائر دل که شود صید رخ و زلف دلارام / همچـو بلبل به گـل و سنبل تـر بازنماند

تست ۲۸ وزن کدام بیت با ابیات دیگر یکسان نیست؟

۱) عارضش بیـن بـر سر سرو ار ندیدی / گلستانی بر فراز سرو سیمین
۲) ای بسا خسرو که او فرهاد وار / در هوای شکّر شیرین بسوخت
۳) روز رخسار تو ماهی روشن است / خال هندویت سیاهی روشن است
۴) گفـت بی پروانـه نتـوان یافتـن / صحبتم را ز آنکه شمع خاورم

تست ۲۹ به ترتیب چند مصراع وزن دوری و چند مصراع بر وزن «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن» است؟

- دو چشم مست میگونت ببرد آرام هشیاران / - چند بشاید به صبر دیده فرو دوختن
- خبر ما برسانید به مرغان چمن / - فتنه انگیزی و خون ریزی و خلقی نگرانت
- باز از شراب دوشین در سر خمار دارم / - کس به چشمم در نمی‌آید که گویم مثل اوست

۱) «دو» - «یک» ۲) «دو» - «دو» ۳) «یک» - «دو» ۴) «یک» - «یک»

تست ۳۰ در بین ابیات زیر چند بیت وزن دوری دارند؟

الف) چو من چشیدم ز خود برفتم / چو مست گشتم ز خود برستم
ب) آن گل رخسار نگـر نام گلستان چـه بری / و آن قد و رفتار نگر سرو خرامان چـه کنی
ج) هـر زنده صاحب دل کـز جان خبری دارد / چون از تـو خبـر یابد پیش خبرت میرد
د) آتشم چو در جان و دل زدی / خاطرم به دست آر و تن مزن
هـ) چو سخن نگفت گفتم که چنین که هست پیدا / ز دهان او نصیبی نرسد بـه تنگدستان

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۳۱ وزن کدام مصراع‌ها غلط است؟

الف) عیب نبود چون به خوان وصل نبود دسترس / (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)
ب) مرا به تیغ چه حاجت که جـان بر افشانم / (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن)
ج) ای شب قدر بی‌دلان طرّه دلربای تو / (مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن)
د) بر خاک کویش جان پایمالی / (فعلن فعولن فعلن فعولن)
هـ) تا قیامت تو مپندار کـه هشیار توان شد / (فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)

۱) الف - ج ۲) ب - هـ ۳) ب - د ۴) الف - هـ

تست ۳۲ تمام مصراع‌ها یا همسان تک‌پایه‌ای هستند یا همسان دولختی به‌جز گزینه‌ی .....

۱) ساقیـــا آمـــدن عیـــد مبـــارک بـــادت
۲) بـــاغ مرا چـــه حاجـت ســرو صنوبـر اسـت
۳) درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد
۴) سرو گلستـان من قامـت دلجـوی توسـت

تست ۳۳ کدام بیت وزن همسان ندارد؟

۱) دوش از مسجـــد سوی میخانـــه آمد پیر ما / چیســـت یـاران طریقت بعـد از این تـدبیر مـا
۲) شـور شـراب عشـق تو آن نفسـم رود ز سـر / کاین ســر پُر هــوس شود خـــاک در سرای تو
۳) دیـدم و آن چشـم دل‌ســیه کـه تو داری / جـانـب هـیـچ آشـــنـا نـگـاه نـدارد
۴) گریه‌ی شـام و سـحر شـکر که ضـایع نگشـت / قـطـره‌ی بـاران مـا گـوهـر یـکـدانـه شـــد

تست ۳۴ در همه اوزان زیر وزن‌واژه یکسان وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) گر زلف سیه روزی از چهره بر اندازد / ماهی است تـو پنداری کـز شب سحر انگیزد
۲) در چمن افتد غلغل بلبل / چون تو درآیی سوی گلستان
۳) سیر نگردد بـه بحـر تشنه‌ی دریای وصل / روی نتابد ز سیل غرقه طوفان عشق
۴) پای دل رمیده گر باز به دستم آمدی / ترک تو کردمی و خویش از همه وا رهاندمی

تست ۳۵ کدام بیت را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) بسیار می‌گفتم که دل با کس نپیوندم ولی / دیدار خوبان اختیار از دست دانا می‌برد
۲) گر شب هجران مرا تاختن آرد اجل / روز قیامت زنم خیمه به پهلوی دوست
۳) رخت سرای عقلم تاراج شوق کردی / ای دزد آشکارا می‌بینم از نهانت
۴) به دریای غمت غرقم گریزان از همه خلقم / گریزد دشمن از دشمن که تیرش در کمان باشد

تست ۳۶ کدام بیت بر وزن «مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن» نیست؟

۱) نیست مرا به جز بدن یک سر موی در میان / نیست تو را به جز میان یک سر موی بر بدن
۲) حسن غریب تو مرا کرد غریب دو جهان / فردی تو چون نکند از همگان فرد مرا؟
۳) ای که طبیب خسته‌ای، روی زبان من ببین / کاین دم و دود سینه‌ام بار دل است بر زبان
۴) شاهد دلربای من می‌کند از برای من / نقش و نگار و رنگ و بو تازه به تازه نو به نو

تست ۳۷ کدام بیت هم دوری است و هم به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شود؟

۱) تو امیر ملک حسنی به حقیقت ای دریغا / اگر التفات بودی به فقیر مستمندت
۲) حقّا که مـرا دنیا بی دوست نمی‌باید / بی تفرقه‌ی خاطر دنیا به چه کار آید
۳) تا غمـی پنهـان نباشد رقّتی پیدا نگردد / هم گلی دیده است سعدی تا چو بلبل می‌خروشد
۴) گرم به گوشه‌ی چشمی شکسته وار ببینی / فلک شوم به بزرگی و مشتری به سعادت

تست ۳۸ کدام ابیات به دو روش دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) سرو را قامت خوب است و قمر را رخ زیبا / تـو نه آنی و نه اینی که هم این است و هم آنت
ب) گل نسبتی ندارد بـا روی دلفـریبت / تـو در میان گـل‌ها چون گل میان خاری
ج) خوش بـود یاری و یاری بـر کنار سبزه‌زاری / مهربانان روی بر هم و ز حسودان بـرکناری
د) بر چشم پر خون چون ابر گریم / بر دور گردون چون برق خندم
هـ) روی خوش و آواز خوش دارند هـر یک لذتی / بنگر که لذت چون بـود محبوب خوش‌آواز را

۱) الف - ب ۲) ج - هـ ۳) ب - د ۴) الف - د

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۳۹ کدام یک از اوزان همسان دولختی زیر ویژگی اوزان دوری را ندارد؟

۱) چو سر ز خاک برآرند هر کسی به امیدی / امید اهل مودت به جز لقای تو نبود
۲) هر زنده‌ی صاحب‌دل کز جان خبری دارد / چون از تو خبر یابد پیش خبرت میرد
۳) ای بت یاقوت‌لب وی مه نامهربان / شمع شبستان دل گلبن بستان جان
۴) شام شکستگان را هرگز سحر نباشد / وز روز تیره‌روزان تاریک‌تر نباشد

تست ۴۰ وزن کدام مصراع نادرست نوشته‌شده است؟

۱) با روی چون گلنارش از برگ سمن بازآمدم (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن)
۲) روضه‌ی رضوان جان یعنی سرابستان دل (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)
۳) شبی با یار در خلوت مرا عیش نهانی بود (مفاعلن مفاعلن مفاعلن مفاعلن)
۴) چه خوش است باده خوردن به صبوح در گلستان (فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن)

تست ۴۱ همه ابیات وزن دوری دارند، به‌جز:

۱) بر این یکی شده بودم که گرد عشق نگردم / قضای عشق درآمد بدوخت چشم درایت
۲) نیست زمام کام دل در کف اختیار من / گر نه اجل فرا رسد زین همه وارهانمش
۳) دلم از غمت زمانی نتواند ار ننالد / مژه یک دم آب حسرت نشکیبد ار نریزد
۴) دل بر دو تن در داده‌ام ور می‌کشد استاده‌ام / کآخر ندانم بیش از این یا می‌کشد یا می‌برد

تست ۴۲ به ترتیب کدام مصراع‌ها همسان تک‌پایه‌ای و همسان دولختی می‌باشند؟

الف – خورشید زیر سایه‌ی زلف چو شام اوست **ب – وصفت نگنجد در بیان نامت نیاید در قلم**
ج – زنده شود هر که به پیش دوست بمیرد **د – وجودم به تنگ آمد از جور تنگی**
هـ – ز هر که در نظر آید گذشته‌ای به نکویی **و – دگر به روی کسم دیده بر نمی‌باشد**

۱) « الف ، د» - « ب ، هـ » ۲) « ج ، و » - « ب ، د » ۳) « ب ، د » - « هـ » ۴) « ب ، و » - « هـ »

Ahmadi63amoozesh.com

ج – اوزان ناهمسان

ابیاتی که هیچ نظم خاصی در میان هجاهای آن‌ها دیده نمی‌شود. یعنی اگر هجاهای آن‌ها را با برش‌های ۴ تا ۴ تا، ۳ تا ۳ تا، ۴ تا ۳ تا، ۳ تا ۴ تا و ... جدا کنیم، هیچ نظم خاصی در هجاهای آن‌ها دیده نمی‌شود. ولی در مجموع آهنگ و ریتم دلنشینی دارند و اتّفاقا در بعضی از این اوزان، نسبت به اوزان همسان، اشعار بیشتری سروده شده است. این اوزان ۱۰ مورد می‌باشند.

توجّه: این اوزان پرکاربردترین و معروف‌ترین اوزان ناهمسان هستند ولی اوزان ناهمسان دیگری نیز وجود دارد.

۱	تو به سیمای شخص می‌نگری	فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن	
۲	ای نام تو بهترین سرآغاز	مَفعولُ مَفاعِلُن فَعولُن	(مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَف)
۳	شخصی به هزار غم گرفتارم	مَفعولُ مَفاعِلُن مَفاعیلُن	(مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَفعَل)
۴	دیوانگان نه‌ایم که مستانیم	مَفعولُ فاعِلاتُ مَفاعیلُن	(مُستَفعِلُن مَفاعِلُ مُستَفعَل)
۵	ساقی به نور باده برافروز جام ما	مَفعولُ فاعِلاتُ مَفاعیلُ فاعِلُن	(مُستَفعِلُن مَفاعِلُ مُستَفعِلُن فَعَل)
۶	هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید	مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُ فَعولُن	(مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَف)
۷	ای دوست بیا تا غم فردا نخوریم	مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُ فَعَل	(مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ فَع)
۸	این کوزه چو من عاشق زاری بوده‌است	مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُن فَع	(مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مَفعولُن فَع)
۹	ماه فرو ماند از جمال محمد	مُفتَعِلُن فاعِلاتُ مُفتَعِلُن فَع	
۱۰	رواق منظر چشم من آشیانه توست	مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن	

توجّه: چهار وزن اوّل ۳ رکن دارند. و شش وزن دیگر ۴ رکن دارند. و اوزان ۷ و ۸ وزن‌های رباعی می‌باشند.

نکته بسیار بسیار مهم: بعضی اوزان ناهمسان را نیز مانند بعضی از اوزان دولختی می‌توان **به دو صورت دسته‌بندی** هجایی کرد. مثلا در مثال ۶ اگر هجاها را با ترتیب دیگری دسته‌بندی و جدا کنیم، ارکان دیگری به دست می‌آید.

به تقطیع هجایی بیت زیر توجّه کنید.

بَس در طلبت کوشش بی‌فایده کردیم چون طفل دوان در پیِ گنجشک پریده

بَس	دَر	طَ	لَ	بَت	کو	شِ	شِ	بی	فا	یِ	دِ	کَر	دیم
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
مُستَفعِلُ				مُستَفعِلُ				مُستَفعِلُ				مُستَف	
مَفعولُ				مَفاعیلُ				مَفاعیلُ				فَعولُن	
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
چُن	طِف	لِ	دَ	وان	دَر	پِ	یِ	گُن	جِش	کِ	پَ	ری	دِ

پس از اعمال اختیارات شاعری به ساختار هجایی فوق می‌رسیم. تقطیع اول نظم همسان و تقطیع دوم نظم ناهمسان دارد. هر چند این بیت و موارد مشابه آن با نظم ناهمسان شهرت یافته و نام‌گذاری شده‌اند، امّا نظم همسان آن‌ها بر نظم ناهمسان ترجیح دارد.

ساقی به نور باده برافروز جام ما مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما

سا	قی	بِ	نو	رِ	با	دِ	بَ	رَف	رو	ز	جا	مِ	ما
—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—
مُستَفعِلُن				مَفاعِلُ				مُستَفعِلُن				فَعَل	
مَفعولُ				فاعِلاتُ				مَفاعیلُ				فاعِلُن	
—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—
مُط	رِب	بِ	گو	کِ	کا	رِ	جَ	هان	شُد	بِ	کا	مِ	ما

نکته بسیار کلیدی: در سطح کنکور اوزانی که به ۲ صورت دسته‌بندی می‌شوند، **غالبا** با « مَفعولُ — — U » شروع شده‌اند. البته در کنکور اردیبهشت ۱۴۰۴ وزن «فاعلاتُ مفعولن // فاعلاتُ مفعولن» به صورت «فاعلن مفاعیلن // فاعلن مفاعیلن» و وزن «فاعلاتن فاعلن // فاعلاتن فاعلن» به‌صورت «فاعلن مستفعلن // فاعلن مستفعلن» با دو دسته‌بندی آمده بودند.

وزن شعر نیمایی

وزن شعر نیمایی: شعر کلاسیک ما غالبا مبتنی بر تساوی هجایی مصراع‌ها بود و نیمایوشیج برای رهایی از تنگناهای عروضی، شکل جدیدی از وزن را ایجاد کرد تا بهتر بتواند به محتوای شعر – که نیاز روز جامعه بود – بپردازد. نیما قید و شرط تساوی هجاهای دو مصراع را برداشت و دست شاعر را در سرودن شعر باز گذاشت؛ بی آنکه از زیبایی موسیقایی شعر قدیم بکاهد. برای نمونه در شعر زیر:

باغ بی‌برگی
خنده‌اش خونی است اشک‌آمیز
جاودان بر اسبِ یال‌افشان زردش می‌چمد در آن
پادشاه فصل‌ها پاییز

با غِ بی بَر گی	— U — — / — — | فاعِلاتُن فَع
خَن دِ آش خو نیـــست آش کا میـــز	— U — — / — — U — / — — فاعِلاتُن فاعِلاتُن فَع
جا وِ دا بَر اَس بِ یا لَف شا نِ زَر دَش می چَ مَد دَر آن	— U — — / — — U — / — — U — / — — U — / — — فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فَع
پا دِ شا هِ فَصـــل ها پا یـیـــز	— U — — / — — U — / — — فاعِلاتُن فاعِلاتُن فَع

همانطور که می‌بینید شاعر در مصراعی ۱ فاعِلاتُن، در مصراع دیگر ۲ فاعِلاتُن و در مصراع دیگر ۴ فاعِلاتُن آورده است. در واقع در شعر نیمایی ممکن است کوتاهی و بلندی مصراع‌ها و تعداد هجاها برابر نباشد. امّا امکان تغییر وزن وجود ندارد. مثلا شاعر نمی‌تواند یک مصراع را بر وزن «فاعِلاتُن» بسراید و مصراع دیگر را بر وزن «مَفاعیلُن».

توجّه: کوتاه و بلندی مصراع‌های یک شعر در شعر کهن و کلاسیک ما نیز سابقه داشته است. برای نمونه به شعر زیر که در قالب «مُستزاد» سروده شده است، توجّه کنید:

هـر لحظه بـه شکلی بت عیّار برآمد — دل برد و نهان شد
هر دم به لبـاس دگران یار برآمد — گه پیـر و جوان شد
گه نوح شد و کرد جهانی بـه دعا غـرق — خـود رفت به کشتی
گه گشت خلیل و به دل نار برآمد — آتش، گل از آن شد
یوسف شد و از مصر فرستاد قمیصی — روشنگر عالم
از دیده یعقوب چو انوار برآمد — تا دیده عیان شد
حقّا که هـم او بود کـه اندر یَد بَیضا — می‌کرد شبانی
در چوب شد و در صفت مار برآمد — زان فخر کیان شد
می‌گشت دمی چند بـر این روی زمین او — از بهر تفرّج
عیسی شد و بـر گنبد دوّار برآمد — تسبیح‌کنان شد
بالجمله هـم او بود کـه می‌آمد و می‌رفت — هر قرن که دیدی
تا عاقبـت آن شکل عرب‌وار برآمد — دارای جهان شد
منسوخ چه باشد؟ نـه تناسخ به حقیقت — آن دلبر زیبا
شمشیر شد و در کف کرّار برآمد — قتّال زمان شد
نی نی که هم او بود کـه می‌گفت اناالحق — در صوت الهی
منصور نبود آن که بـر آن دار برآمد — نادان بـه گمان شد
رومی سخـن کفـر نگفته است و نگوید — منکر مشویدش
کافر بود آنکس که به انکار برآمد — از دوزخیان شد

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین: ابیات زیر را به خط عروضی بنویسید و تقطیع هجایی کنید.

۷۴ - ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی / دل بی تو به جان آمد وقت است که بازآیی

۷۵ - کی شعر تر انگیزد خاطـر که حزین باشد / یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد

۷۶ - هر تیـر که در کیش است گر بر دل ریش آید / ما نیز یکی باشیم از جمله قربان‌ها

۷۷ - از هر طرف کـه رفتم جز وحشتم نیفـزود / زنهار از این بیابان وین راه بی‌نهایت

۷۸ - دیدار یار غائب دانی چه ذوق دارد / ابری که در بیابان بر تشنه‌ای ببارد

۷۹ - بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران / کزسنگ ناله خیزد روز وداع یاران

۸۰ - زاهد خلوت نشین دوش به میخانه شد / از سر پیمان برفت با سر پیمانه شد

۸۱ – سلسله‌ی موی دوست حلقه‌ی دام بلاست / هرکـه در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست

۸۲ – بِه که ز بهر سخن برنگشاید زبـان / گر نتواند که مرد، سخن به پایان برد

۸۳ - تا تو به خاطر منی کس نگذشت بر دلم / مثل تو کیست در جهان تاز تو مهر بگسلم

۸۴ – جور بکـن که حاکمان جور کنند بر رهی / شیر که پایبند شد تن بدهد به روبهی

۸۵ – سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند / همـدم گـل نمی‌شـود یـاد سمـن نمی‌کـند

۸۶ - متناسبند و موزون حرکات دلفـریبت / متوجّه است با ما سخنان بی‌حسیبت

۸۷ - شب عاشقان بی‌دل چه شبی دراز بـاشد / تـو بیـا کـز اوّل شـب در صبـح بـاز باشـد

۸۸ - برویـد ای حریفـان بکشـید یـار مـا را / بـه مـن آورید آخـر صنـم گریـز پـا را

۸۹ – به هـوش بودم از اول کـه دل به کس نسپـارم / شمایـل تـو بدیدم نـه صبـر ماند و نـه هوشـم

۹۰ – ندانمت به حقیقـت کـه در جهـان به که مانی / جهان و هـر چـه در او هست و صورتند و تو جـانی

۹۱ – سَـل المَصانِـعَ رکباً تَهیـمُ فی الفَلَـواتِ / تـو قـدر آب چـه دانـی کـه در کنـار فـراتـی

۹۲ - ای بخـت سرکش تنگـش بـه بـرکـش / گـه جـام زرکـش گـه لعـل دلخـواه

۹۳ - از دسـت زاهـد کـردیـم توبـه / و از فـعـل عابـد استغـفـرالله

۹۴ - جهـان فـرتـوت بـاز جوانـی از سـر گرفـت / بـه سـر ز باقـوت سـرخ شقایق افسـر گرفت

۹۵ - شکوفه طفلیست خرد تنش بـه نرمـی حریـر / رخش بـه رنـگ سهیـل لبش بـه بـوی عبیـر

۹۶ - چنان بود تابناک کـه زهـره‌اش مشتری اسـت / چـو بر گشایـد دهـن بـه شکـل انگشتری است

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۷۴	ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی								دل بی تو به جان آمد وقت است که بازآیی						
خط عروضی مصراع اول	اِی پادِشَهِ خوبا ✗ دادَز غَمِ تَنهایی														
هجاهای مصراع اول	اِی	پا	دِ	شَ	هِ	خِو	بان		دا	دَز	غَ	مِ	تَن	ها	یی
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	U	—	—		—	—	U	U	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	دِل	بی	تُ	بِ	جان	آ	مَد		وَق	تَسـ	ت	کِ	با	زا	یی
خط عروضی مصراع دوم	دِل بی تُ بِ جا نامَد وَقتَست کِ بازایی														

بیت ۷۵	کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد								یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد						
خط عروضی مصراع اول	کِی شِعرِ تَرَنگیزَد خاطِر کِ حَزین ✗ باشَد														
هجاهای مصراع اول	کِی	شِع	رِ	تَ	رَن	گی	زَد		خا	طِر	کِ	حَ	زین	با	شَد
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	یِک	نُک	تِ	ءَ	زین	مَع	نی		گُف	تی	مُ	هَ	مین	با	شَد
خط عروضی مصراع دوم	یِک نُکتِ اَزین ✗ مَعنی گُفتیمُ هَمین ✗ باشَد														

بیت ۷۶	هر تیر که در کیش است گر بر دل ریش آید								ما نیز یکی باشیم از جمله‌ی قربان‌ها						
خط عروضی مصراع اول	هَر تیر کِ دَر کیشَست گَر بَر دِلِ ریشایَد														
هجاهای مصراع اول	هَر	تیـ	ر	کِ	دَر	کی	شَست		گَر	بَر	دِ	لِ	ری	شا	یَد
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	ما	نیـ	ز	یِ	کی	با	شیم		اَز	جُم	لِ	یِ	قُر	با	ها
خط عروضی مصراع دوم	ما نیز یِکی باشیم اَز جُملِ یِ قُر با ✗ ها														

بیت ۷۷	از هر طرف که رفتم جز وحشتم نیفزود								زنهار از این بیابان وین راه بی نهایت						
خط عروضی مصراع اول	اَز هَر طَرَف کِ رَفتَم جُز وَحشَتَم نَیَفزود														
هجاهای مصراع اول	اَز	هَر	طَ	رَف	کِ	رَف	تَم		جُز	وَح	شَ	تَم	نَ	یَف	زود
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	—	U	—	—		—	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	—	U	—	—		—	—	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	زِن	ها	رَ	زین	بِ	یا	بان		وین	را	هِ	بی	نَ	ها	یَت
خط عروضی مصراع دوم	زِنهارَزین ✗ بِیابان وین ✗ راهِ بی نَهایَت														

بیت ۷۸	دیدار یار غائب دانی چه ذوق دارد								ابری که در بیابان بر تشنه ای ببارد						
خط عروضی مصراع اول	دیدارِ یارِ غائِب دانی چِ ذُوق دارَد														
هجاهای مصراع اول	دی	دا	رِ	یا	رِ	غا	ئِب		دا	نی	چِ	ذُو	ق	دا	رَد
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	—	U	—	—		—	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	—	U	—	—		—	—	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	اَب	ری	کِ	دَر	بِ	یا	بان		بَر	تِش	نِ	ای	بِ	با	رَد
خط عروضی مصراع دوم	اَبری کِ دَر بِیابان ✗ بَر تِشنِ ای بِبارَد														

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۷۹	بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران								کز سنگ ناله خیزد روز وداع یاران						
خط عروضی مصراع اول	بُگذار تا بِگِریَم چُن اَبْر دَر بَهارا														
هجاهای مصراع اول	بُگ	ذا	ر	تا	بِ	گِر	یَم		چُن	اَبـ	ر	دَر	بَ	ها	ران
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	—	U	—	—		—	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	—	U	—	—		—	U	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	کَز	سَنـ	گ	نا	لِ	خی	زَد		رو	زِ	وِ	دا	عِ	یا	ران
خط عروضی مصراع دوم	کَز سَنگ نالِ خیزَد روزِ وِداعِ یارا														

بیت ۸۰	زاهد خلوت نشین دوش به میخانه شد								از سر پیمان برفت با سر پیمانه شد						
خط عروضی مصراع اول	زاهِدِ خَلوَتَ نِشین دوش بِ مِی خانِ شُد														
هجاهای مصراع اول	زا	هِـ	دِ	خَل	وَت	نِ	شین		دو	ش	بِ	مِی	خا	نِ	شُد
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	—		—	U	U	—	—	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—		—	U	U	—	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	اَز	سَ	رِ	پِی	ما	بِ	رَفت		با	سَ	رِ	پِی	ما	نِ	شُد
خط عروضی مصراع دوم	اَز سَرِ پِیمان بِرَفت با سَرِ پِیمانِ شُد														

بیت ۸۱	سلسله‌ی موی دوست حلقه‌ی دام بلاست								هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست						
خط عروضی مصراع اول	سِلسِلِ یِ مویِ دوست حَلقِ یِ دامِ بَلاست														
هجاهای مصراع اول	سِل	سِ	لِ	یِ	مو	یِ	دوست		حَل	قِ	یِ	دا	مِ	بَ	لاست
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	U	—	U	—		—	U	U	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—		—	U	U	—	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	هَر	کِ	دَ	رین	حَل	قِ	نیست		فا	رِ	غَ	زین	ما	جَ	راست
خط عروضی مصراع دوم	هَر کِ دَرین حَلقِ نیست فارِغَزین ماجَراست														

بیت ۸۲	بِه که ز بهر سخن بر نگشاید زبان								گر نتواند که مرد، سخن به پایان برد						
خط عروضی مصراع اول	بِه کِ زِ بَهرِ سُخَن بَر نَگُشایَد زَبان														
هجاهای مصراع اول	بِه	کِ	زِ	بَهـ	رِ	سُ	خَن		بَر	نَ	گُ	شا	یَد	زَ	بان
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	U	U	—		—	U	U	—	—	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—		U	—	U	—	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	گَر	نَ	تَ	وا	نَد	کِ	مَرد		سُ	خَن	بِ	پا	یا	بَ	رَد
خط عروضی مصراع دوم	گَر نَتَوانَد کِ مَرد سُخَن بِ پایان بَرَد														

بیت ۸۳	تا تو به خاطر منی کس نگذشت بر دلم									مثل تو کیست در جهان تا ز تو مهر بگسلم							
خط عروضی مصراع اول	تا تُ بِ خاطِرِ مَنی کَس نَگُذَشت بَر دِلَم																
هجاهای مصراع اول	تا	تُ	بِ	خا	طِ	رِ	مَ	نی		کَس	نَ	گُ	ذَشـ	ت	بَر	دِ	لَم
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	U	U	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌رویهم																	
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	U	—	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	مِث	لِ	تُ	کیـ	ست	دَر	جَ	هان		تا	زِ	تُ	مِهـ	ر	بُگ	سَ	لَم
خط عروضی مصراع دوم	مِثلِ تُ کیست دَر جَها تا ز تُ مِهر بُگسَلَم																

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۸۴	جـور بکن کـه حاکمان جور کنند بـر رهی									شیـر کـه پای‌بند شد تن بدهد بـه روبهی							
خط عروضی مصراع اول	جُـور بُـکُـن کِ حـاکِـمـا جُـور کُـنَـنـد بَـر رَهـی																
هجاهای مصراع اول	جُو	ر	بُ	کُن	کِ	حا	کِ	مان		جُو	ر	کُ	نَنـ	د	بَر	رَ	هی
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	U	—	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	U	—	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	شیـ	ر	کِ	پا	ی	بَنـ	د	شُد		تَن	بِ	دَ	هَد	بِ	رو	بَ	هی
خط عروضی مصراع دوم	شـیـر کِ پـایـبَـنـد شُـد تَـن بِـدَهَـد بِ روبَـهـی																

بیت ۸۵	سـرو چمـان من چـرا میل چمـن نمی‌کند									همـدم گـل نمی‌شود یـاد سمـن نمی‌کند							
خط عروضی مصراع اول	سَـروِ چَـمـانِ مَـن چـرا مِـیـلِ چَـمَـن نِـمـی کُـنـد																
هجاهای مصراع اول	سَر	وِ	چَ	ما	نِ	مَن	چِ	را		مِیـ	لِ	چَ	مَن	نِ	می	کُ	نَد
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	U	—	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	U	—	U	—		—	U	U	—	U	—	U	—
هجاهای مصراع دوم	هَم	دَ	مِ	گُل	نِ	می	شَ	وَد		یا	دِ	سَ	مَن	نِ	می	کُ	نَد
خط عروضی مصراع دوم	هَـمـدَمِ گُـل نِـمـی شَـوَد یـادِ سَـمَـن نِـمـی کُـنـد																

بیت ۸۶	متناسبند و مـوزون حرکـات دلفـریبت									متـوجّه است بـا مـا سخنـان بی‌حسیبت							
خط عروضی مصراع اول	مُـتَـنـاسِـبَـنـدُ مُـوزو حَـرَکـاتِ دِلـفَـریـبَـت																
هجاهای مصراع اول	مُ	تَ	نا	سِ	بَن	دُ	مُو	زون		حَ	رَ	کا	تِ	دِل	فَ	ری	بَت
علامت هجایی مصراع اول	U	U	—	U	—	U	—	—		U	U	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	U	—	U	—	—		U	U	—	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	مُ	تِ	وَج	جِ	هَسـ	ت	با	ما		سُ	خَ	نا	نِ	بی	حِ	سی	بَت
خط عروضی مصراع دوم	مُـتِـوجـجِـهَـسـت بـا مـا سُـخَـنـانِ بـی حِـسـیـبَـت																

بیت ۸۷	شب عاشقان بی دل چـه شبـی دراز باشد									تـو بیـا کـز اوّل شب در صبـح بـاز باشد							
خط عروضی مصراع اول	شَـبِ عـاشِـقـانِ بـی دِل چِ شَـبـی دِراز بـاشَـد																
هجاهای مصراع اول	شَ	بِ	عا	شِ	قا	نِ	بی	دِل		چِ	شَ	بی	دِ	را	ز	با	شَد
علامت هجایی مصراع اول	U	U	—	U	—	U	—	—		U	U	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	U	—	U	U	—		U	U	—	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	تُ	بِ	یا	کَ	زَو	وَ	لِ	شَب		دَ	رِ	صُبـ	ح	با	ز	با	شَد
خط عروضی مصراع دوم	تُ بِـیـا کَـزَو وَلِ شَـب دَرِ صُـبـح بـاز بـاشَـد																

بیت ۸۸	بـروید ای حـریفان بکشـید یـار مـا را									بـه مـن آوریـد آخـر صنـم گریـز پا را							
خط عروضی مصراع اول	بِـرَویـد اِی حَـریفان بِـکِـشـیـد یـارِ مـا را																
هجاهای مصراع اول	بِ	رَ	ویـ	د	اِی	حَ	ری	فان		بِ	کِ	شیـ	د	یا	رِ	ما	را
علامت هجایی مصراع اول	U	U	—	U	—	U	—	—		U	U	—	U	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	U	—	U	—	U	—	—		U	U	U	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	بِ	مَ	نا	وَ	ریـ	د	آ	خِر		صَ	نَ	مِ	گُ	ریـ	ز	پا	را
خط عروضی مصراع دوم	بِ مَـنـا وَریـد آخِـر صَـنَـمِ گُـریـز پـا را																

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

بیت ۸۹	به هوش بودم از اوّل که دل به کس نسپارم	شمایل تو بدیدم نه صبر ماند و نه هوشم
خط عروضی مصراع اول	بِ هوش بودَ مَزوول کِ دِل بِ کَس نَسپارَم	

هجاهای مصراع اول	بِ	هو	ش	بو	دَ	مَ	زَو	وَل		کِ	دِل	بِ	کَس	نَ	سِ	پا	رَم
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	U	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	شَ	ما	یِ	لِ	تُ	بِ	دی	دَم		نَ	صَبـ	ر	ما	دُ	نَ	هو	شَم
خط عروضی مصراع دوم	شَمایِلِ تُ بِدیدَم نَ صَبر مانَدُ نَ هوشَم																

بیت ۹۰	ندانمت به حقیقت که در جهان به که مانی	جهان و هر چه در او هست صورتند و تو جانی
خط عروضی مصراع اول	نَدا نَمَت بِ حَقیقَت کِ دَر جَهـا بِ کِ مانی	

هجاهای مصراع اول	نَ	دا	نَ	مَت	بِ	حَ	قی	قَت		کِ	دَر	جَ	ها	بِ	کِ	ما	نی
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	جَ	ها	نُ	هَر	چِ	دَ	رو	هَسـ*		ت	صو	رَ	تَن	دُ	تُ	جا	نی
خط عروضی مصراع دوم	جَهـانُ هَر چِ دَرو هَست صورَتَندُ تُ جانی																

بیت ۹۱	سَلِ المَصانِعَ رَکباً تَهیمُ فی الفَلَواتِ	تو قدر آب چه دانی که در کنار فراتی
خط عروضی مصراع اول	سَلِل مَصانِعَ رَکبَن تَهیمُ فِل فَلَواتی	

هجاهای مصراع اول	سَ	لِل	مَ	صا	نِ	عَ	رَک	بَن		تَ	هی	مُ	فِل	فَ	لَ	وا	تی
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																	
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	U	U	—	—		U	—	U	—	U	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	تُ	قَد	رِ	آ	ب	چِ	دا	نی		کِ	دَر	کِ	نا	رِ	فُ	را	تی
خط عروضی مصراع دوم	تُ قَدرِ آب چِ دانی کِ دَر کِنارِ فُراتی																

بیت ۹۲	ای بخت سرکش تنگش به بر کش	گه جام زرکش گه لعل دلخواه
خط عروضی مصراع اول	ای بَختِ سَرکَش تَنگَش بِ بَر کَش	

هجاهای مصراع اول	ای	بَخ	تِ	سَر	کَش		تَن	گَش	بِ	بَر	کَش
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	—	—		—	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم											
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	—	—		—	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	گَه	جا	مِ	زَر	کَش		گَه	لَع	لِ	دِل	خاه
خط عروضی مصراع دوم	گَه جامِ زَرکَش گَه لَعلِ دِلخاه										

بیت ۹۳	از دست زاهد کردیم توبه	و از فعل عابد استغفرالله
خط عروضی مصراع اول	اَز دَستِ زاهِد کَردیم تُوبِ	

هجاهای مصراع اول	اَز	دَس	تِ	زا	هِد		کَر	دیـ	م	تُو	بِ
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	—	—		—	—	U	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم											
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	—	—		—	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	وَز	فِع	لِ	عا	بِد		اَس	تَغ	فِ	رُل	لاه
خط عروضی مصراع دوم	وَز فِعلِ عابِد اَستَغفِرُللاه										

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۹۴	جهان فرتوت باز جوانی از سر گرفت														به سر ز یاقوت سرخ شقایق افسر گرفت							
خط عروضی مصراع اول	جَهانِ فَرتوت باز جَوانی یَز سَر گِرفت																					
هجاهای مصراع اول	جَ	هان	نِ	فَر	تو	ت	باز		جَ	وا	نی	یَز	سَر	گِ	رِفت							
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	—	U	—		U	—	—	—	—	U	—							
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																						
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	—	U	—		U	—	U	—	—	U	—							
هجاهای مصراع دوم	بِ	سَر	زِ	یا	قو	تِ	سُرخ		شَ	قا	یِ	قَف	سَر	گِ	رِفت							
خط عروضی مصراع دوم	بِ سَر زِ یاقوتِ سُرخ شَقایِقَفسَر گِرفت																					

بیت ۹۵	شکوفه طفلیست خرد تنش به نرمی حریر														رخش به رنگ سهیل لبش به بوی عبیر							
خط عروضی مصراع اول	شُکوفِ طِفلیست خُرد تَنَش بِ نَرمی حَریر																					
هجاهای مصراع اول	شُ	کو	فِ	طِف	لیـ	ست	خُرد		تَ	نَش	بِ	نَر	می	حَ	ریر							
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	—	U	—		U	—	U	—	—	U	—							
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																						
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	U	U	—		U	—	U	—	U	U	—							
هجاهای مصراع دوم	رُ	خَش	بِ	رَن	گِ	سُ	هیل		لَ	بَش	بِ	بو	یِ	عَ	بیر							
خط عروضی مصراع دوم	رُخَش بِ رَنگِ سُهیل لَبَش بِ بویِ عَبیر																					

بیت ۹۶	چنان بود تابناک که زهره‌اش مشتری است														چو برگشاید دهن به شکل انگشتری است							
خط عروضی مصراع اول	چُنان بُوَد تابناک کِ زُهراش مُشتَریست																					
هجاهای مصراع اول	چُ	نان	بُ	وَد	تا	ب	ناک		کِ	زُهـ	رِ	اَش	مُش	تَ	ریست							
علامت هجایی مصراع اول	U	—	U	—	—	U	—		U	—	U	—	—	U	—							
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم																						
علامت هجایی مصراع دوم	U	—	U	—	—	U	—		U	—	U	—	—	U	—							
هجاهای مصراع دوم	چُ	بَر	گُ	شا	یَد	دَ	هَن		بِ	شِک	لِ	اَن	گُش	تَ	ریست							
خط عروضی مصراع دوم	چُ بَر گُشایَد دَهَن بِ شِکلِ اَنگُشتَریست																					

Ahmadi63amoozesh.com

تست فصل هشتم

تست ۴۳ کدام مصراع بر وزن «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» است؟

۱) خیزید ای میخوارگان تا خیمه برگردون زنیم
۲) آن شد که بار منّت ملاح بردمی
۳) هم سینه پر از آتش هم دیده پر آب اولی
۴) دیوانه شدم بر سر دیوانه قلم نیست

تست ۴۴ کدام مصراع بر وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» است؟

۱) در گوش من مجال نمانده است پند را
۲) قصد شکار داری یا اتّفاق بستان
۲) امروز چه دانی تو که در آتش و آبم
۴) خوش می‌رود این سماع روحانی

تست ۴۵ کدام مصراع وزن ناهمسان دارد؟

۱) دشمنان را ز خون کفن سازیم
۲) زمانه ساغر شادی به یاد می‌گساران زد
۳) دگرم مگو که خواهم که ز درگهت برانم
۴) غیر از این صورت تصور کن وجودی دیگرم

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۴۶ کدام مصراع وزن متفاوت دارد؟

۱) ای مرهـم ریش و مونـس جانم
۲) ما نیـز یـاد دوسـت نیفتـادیم
۳) گفتم که نریزم آب رخ زین بیش
۴) ای گلبـن بوستـان روحـانی

تست ۴۷ وزن کدام بیت به هم ریخته است؟

۱) کمـان سـخـت کـه داد آن لطیف بـازو را / که تیر غمـزه تمـام است صید آهـو را
۲) دیـار هـنـد و اقـالـیـم تـرک بسـپـارنـد / چـو چشم ترک تـو بینند و زلـف هنـدو را
۳) مرا کـه عزلـت عنقـا گرفتـه بودم همـه عمر / چنـان اسـیـر گـرفـتـی کـه بـاز تـیـهـو را
۴) بـه رنـج بـردن بـیـهـوده گـنـج نـتـوان بـرد / کـه بخـت راسـت فضـیـلـت، نـه زور بـازو را

تست ۴۸ کدام بیت را می‌توان به دو روش دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) عمریست تا من در طلب هر روز گامی می‌زنم / دست شفاعت هـر زمـان در نیک نـامی می‌زنم
۲) اگر او بـه قصـد جـانم کمر جفـا ببنـدد / چه کنم که جان شـیرین نکنم فدای جانش
۳) کـی ز دلم برون روی زانکه چو من نبوده‌ام / عشـق تو بوده اسـت و بس در دل من به جان تو
۴) پس بر سـر ایـن دو راهـه‌ی آز و نـیـاز / تـا هـیـچ نـمـانـی کـه نـمـی‌آیـی بـاز

تست ۴۹ کدام مصراع دولختی است؟

۱) تـا چنـد اسیـر عقـل هـر روزه شویـم / ۲) راهی است راه عشق که هیچش کرانه نیست
۳) ای لب و گفتار تو کام دل و قـوت جـان / ۴) رقیـب آزارهـا فرمود و جـای آشتی نگذاشت

تست ۵۰ کدام مصراع وزن ناهمسان ندارد؟

۱) بـاور مکـن کـه دست ز دامن بدارمـت / ۲) روز گلسـتـان و نـوبهـار چـه خسبی
۳) هزار قرعه به نامـت زدیم و بـاز نگشتی / ۴) کـس شک نکند کـه سـرو بستـانی

تست ۵۱ پایه‌های آوایی کدام گزینه را می‌توان در دو بیت زیر مشاهده کرد؟

الف- گر دست دوستان نرسد باغ را چـه جرم / منعی کـه می‌رود گنـه از باغبان توست
ب- شیوه عشق اختیار اهـل ادب نیست / بل چو قضا آید اختیار نماند

۱) فعلاتن – مفتعلن – فاعلاتن
۲) مفاعیل – مفاعلن – فع
۳) مفعول – فاعلات – مفتعلن
۴) مفتعلن – فاعلن – مفاعیلن

تست ۵۲ با توجه به ۳ بیت زیر کدام گزینه درست نیست؟

الف) باغ مزیّن چو بارگاه سلیمان / مرغ سحر برکشیده نغمه‌ی داوود
ب) عجب در آنکـه تو مجموع و گر قیاس کنی / بـه زیـر هر خم مویت دلی پراکنده است
ج) صاحب‌نظران این نفـس گـرم چو آتش / دانند کـه در خرمـن مـن بیشتر افتاد

۱) هـر سه بیت ناهمسان هستند.
۲) دو بیت را به دو روش می‌توان دسته‌بندی هجایی کرد.
۳) ابیات وزن واژه مشترک ندارند.
۴) وزن هیچ‌کدام از ابیات «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» نیست.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۵۳ ابیات کدام گزینه هم ناهمسان هستند و هم به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) گر تو شکرخنده آستین نفشانی / هر مگسی طوطی‌ای شوند شکر خا
ب) ای ذرّه تو در مقابل خورشید / بیچاره چه می‌کنی بدین خردی
ج) رنجور عشق دوست چنانم که هر که دید / رحمت کند مگر دل نامهربان دوست
د) هوشم نماند با کس اندیشه‌ام تویی بس / جایی که حیرت آمد سمع و بصر نباشد

۱) الف – ج ۲) ب – د ۳) ب – ج ۴) الف – د

تست ۵۴ کدام شعر بر وزن «مفتعلن فاعلاتُ مفتعلن فع» است؟

۱) سرو گلستان من قامت دلجوی توست ۲) در گذر از ظلمت دل غرق سیاهی چه شوی
۳) گلبن عیش می‌دمد ساقی گلعذار کو ۴) دور به آخر رسید و عمر به پایان

تست ۵۵ چند مورد از ابیات زیر یا دوری هستند یا به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) وصفش نداند کرد کس دریای شیرین است و بس / سعدی که شوخی می‌کند گوهر به دریا می‌برد
ب) چراغ مجلس مستان ز شمع چهره برافروز / ز بهر نقل حریفان شکر ز پسته فرو ریز
ج) اگر روم بدود اشک و دامنم گیرد / که از کمند محبّت کجا توانی جست
د) هر چند نمک چون شکرت شور جهانی است / لیکن لب لعلت نمکی بس شکرین است
هـ) تو دور و من از تو نیز هم دور / رنجور من و تو نیز رنجور

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۵۶ چند مورد از ابیات زیر، هم ناهمسان هستند و هم به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) ای ساقی آتش‌روی آن آب چو آتش ده / باشد که دلم آبی بر آتش غم ریزد
ب) تا چند اسیر رنگ و بو خواهی شد / چند از پی هر زشت و نکو خواهی شد
ج) هر که غریب است و پای بند کمندت / گر تو به تیغش زنی غریب نباشد
د) آن گل رخسار نگر نام گلستان چه بری / وان قد و رفتار نگر سرو خرامان چه کنی
هـ) گفتم که چشم مست تو خونم بریخت گفت / یک لحظه تن بزن که بخسبد که خسته است

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۵۷ کدام بیت از وزن اصلی غزل خارج شده است؟

۱) باده نوشی که در او روی و ریایی نبوَد / بهتر از زهد فروشی که در او روی و ریاست
۲) ما نه رندان ریاییم و حریفان نفاق / آن که او عالم همه است بدین حال گواست
۳) فرض ایزد بگذاریم و به کس بد نکنیم / و آن چه گویند روانیست، نگوییم رواست
۴) این چه عیب است کز آن عیب خلل خواهد بود / ور بُوَد نیز چه شد؟ مردم بی‌عیب خداست

تست ۵۸ ترتیب ابیات زیر به لحاظ «ناهمسان با دودسته بندی هجایی، دولختی با یک دسته‌بندی هجایی، دولختی با دو دسته‌بندی هجایی، ناهمسان با یک دسته‌بندی هجایی» در کدام گزینه دیده می‌شود؟

الف) از آن به دیر مغانم عزیز می‌دارند / که آتشی که نمیرد همیشه در دل ماست
ب) با ضعف و ناتوانی همچون نسیم خوش باش / بیماری اندر این ره بهتر ز تندرستی
ج) در کعبه کوی تو هر آن کس که بیاید / از قبله ابروی تو در عین نماز است
د) چند به ناز پرورم مهر بتان سنگدل / یاد پدر نمی‌کنند این پسران ناخلف

۱) الف – ج – ب – د ۲) الف – ب – ج – د ۳) ج – د – ب – الف ۴) د – ب – ج – الف

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۵۹ رکن پایانی کدام دو بیت یکسان است؟

الف) نـه من ز بی‌عملی در جهان ملولـم و بس / ملامت علما هـم ز علـم بی عمل است
ب) من بیچاره گردن به کمند / چه کنم گر به رکابش نروم
ج) آب از گل رخساره او عکس پذیرفت / و آتش به سر غنچه گلناز برآمد
د) صدفوار باید زبان درکشیدن / که وقتی‌که حاجت بود دُر چکانی
هـ) تدبیر چـه سـود از آنکـه نتـوان / آزاد شـدن ز بنـد تقـدیـر

۱) الف - ج ۲) ب - د ۳) ج – د ۴) ب – هـ

تست ۶۰ در کدام گزینه وزن‌واژه «فعلاتن» دیده نمی‌شود؟

۱) ز هر که از رخ زیبای او خبر پرسم / چو نیک بنگرم آن هم ز شوق بی‌خبر است
۲) فتنه بنشان و یک زمان بنشین / که قیامت ز قامتت برخاست
۳) من اگر به خنده گویم دهنش به پسته ماند / مشنو که هیچ نبود به لطافت دهانش
۴) گـر چـو زنجیـر بـه هـم پیوستیم / این فروبستـن درهـا ز کجـاست

تست ۶۱ کدام گزینه می تواند مصراع دیگری از شعر «به قصد جان من آنکس که می‌کشد شمشیر» باشد؟

۱) هرکه او را ذره‌ای با ماه رویان مهر نیست
۲) اگـر چنـان‌کـه ندانی بپـرس چوگـان را
۳) بـه کمند تـو گرفتـار و بـه دام تـو اسیـر
۴) تو را که درد نباشد ز درد ما چه تفـاوت

تست ۶۲ کدام‌یک از ابیات دولختی زیر ویژگی اوزان دوری را ندارد؟

۱) در پـای تو افتـادن شایستـه دمـی باشـد / تـرک سر خـود کـردن زیبـا قدمـی باشد
۲) شمع بخواهد نشست بـاز نشین ای غلام / روی تـو دیدن بـه صبـح روز نمـایـد تمام
۳) نه توانگـران ببخشنـد فقیـر ناتـوان را / نظـری کن ای توانگـر کـه بـه دیدنـت فقیرم
۴) خفتـه خبـر ندارد سـر بـر کنـار جـانـان / کاین شـب دراز باشـد بـر چشـم پاسـبانان

تست ۶۳ با توجه به ۳ بیت زیر کدام گزینه نادرست است؟

الف – بار بیفکند شتـر چون برسد به منزلی / بار دل است همچـنان گـر بـه هـزار منزلم
ب – کـس مشکل اسـرار اجـل را نگشاد / کس یک قدم از دایره بیرون ننهاد
ج – چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی / کـه پرده بـر دل خونین به بوی او بدریدم

۱) در بین ابیات فقط یک بیت ناهمسان وجود دارد.
۲) دو بیت از ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد.
۳) در بین ابیات دو بیت وزن دوری دارند.
۴) فقط در دو بیت وزن‌واژه «مفاعلن» وجود دارد.

تست ۶۴ کدام وزن‌واژه را در هر دو بیت زیر می‌توان دید؟

الف) از در بخشندگـی و بنـده‌نـوازی / مرغ هوا را نصیب و ماهی دریا
ب) روزی نبود بی تو که در یادم / صد خـون دل ننوشم و صـد حسرت

۱) فاعلاتُ ۲) فاعلن ۳) مفعولُ ۴) مفاعیلُ

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۶۵ با توجه به ۳ بیت زیر کدام گزینه درست نیست؟

الف) به صدق کوش که خورشید زاید از نفست — که از دروغ سیه‌روی گشت صبح نخست
ب) مسند به گلستان بر تا شاهد و ساقی را — لب گیری و رخ بوسی می نوشی و گل بویی
ج) شب صحبت غنیمت دان و داد خوش‌دلی بستان — که مهتاب دل‌افروز است و طرف لاله‌زاری خوش

۱) دو بیت ناهمسان در ابیات وجود دارد.
۲) تنها یک بیت را می‌توان به دو روش دسته‌بندی هجایی کرد.
۳) یکی از ابیات نه دوری است و نه ناهمسان.
۴) تنها یکی از ابیات وزن دوری دارد.

تست ۶۶ با توجه به دو بیت زیر کدام گزینه نادرست است؟

الف) از در خویشم مران که از خم گیسو — حلق دلم بسته‌ای به حلقه‌ی زنجیر
ب) گر برکشی و گر بکشی رای رای توست — هر چیز کآن نه رای تو باشد نه رای ماست

۱) هر دو بیت ناهمسان هستند.
۲) یکی از ابیات را فقط به دو روش می‌توان دسته‌بندی هجایی کرد.
۳) دو بیت هیچ وزن واژه مشترکی با یکدیگر ندارند.
۴) در یکی از ابیات وزن واژه «فع» وجود دارد.

تست ۶۷ ترتیب ابیات زیر به لحاظ «دولختی با یک دسته‌بندی هجایی، ناهمسان با یک دسته‌بندی هجایی، ناهمسان با دو دسته‌بندی هجایی، دولختی با دو دسته‌بندی هجایی» در کدام گزینه دیده می‌شود؟

الف) چو طلعت تو مرا منتهای مقصود است — بیا که عمر من این پنج روز معدود است
ب) به تو با تو راز گویم به زبان بی‌زبانی — به تو از تو راه جویم به نشان بی‌نشانی
ج) زلف سیه چه آری در پیش چشم جادو — با ساحران بابل ثعبان چه کار دارد
د) تا کی ندهی داد من ای داد ز دستت — رحم آر که خون در دلم افتاد ز دستت

۱) الف – ج – د – ب ۲) ب – الف – د – ج ۳) ج – د – الف – ب ۴) ج – ب – د – الف

تست ۶۸ در بین مصراع‌های زیر به ترتیب چند مصراع ناهمسان و چند مصراع همسان دولختی است؟

- امروز یقین شد که تو محبوب خدایی — خود که باشد که تو را بیند و عاشق نشود
- هر که را با دلستانی عیش می‌افتد زمانی — همه عمر در فراقت بگذشت و سهل باشد
- من نیز به خدمتت کمر بندم — روی گشاده‌ای صنم طاقت خلق می‌بری

۱) «یک» - «یک» ۲) «دو» - «دو» ۳) «یک» - «دو» ۴) «دو» - «یک»

تست ۶۹ وزن کدام بیت با دیگر ابیات متفاوت است؟

۱) پیاده ندیدی که جنگ آورَد — سرِ سرکشان زیر سنگ آورَد
۲) بیابد هوس‌کردن از سر به در — که دورِ هوس‌بازی آمد به سر
۳) به سبزه کجا تازه گردد دلم — که سبزه بخواهد دمید از گِلم
۴) آنچه دیدی برقرار خود نماند — این چه بینی هم نماند برقرار

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۷۰ بیت زیر با کدام بیت هم‌وزن است؟

«ای خوب‌تر از لیلی بیم است که چون مجنون عشق تو بگرداند در کوه و بیابانم»

۱) وقتی دل سودایی می‌رفت به بستان‌ها بی‌خویشتنم کردی بوی گل و ریحان‌ها
۲) به حسنِ خُلق و وفا کس به یار ما نرسد تو را در این سخن انکار کار ما نرسد
۳) ز فراق چون ننالم من دل شکسته چون نی که بسوخت بندبندم ز حرارت جدایی
۴) ای باد بامدادی خوش می‌روی به شادی پیوند روح کردی پیغام دوست دادی

تست ۷۱ وزن بیت زیر در کدام گزینه درست ذکر شده است؟

«آن را که بصیرت نبود، یوسف صدّیق جایی بفروشد که خریدار نباشد»

۱) مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَفعِلُ فَعَل
۲) مَفعولُ فاعِلاتُ مفاعیلُ فاعِلُن
۳) مُستَفعِلُن مفاعلُ مُستَفعِلُن فَعَل
۴) مَفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعولُن

تست ۷۲ کدام بیت در وزن «مَفعولُ مَفاعِلُن مَفاعیلُن» سروده شده است؟

۱) ویرانهٔ آب و گل چون مسکن بوم آمد این عرصه کجا شاید پرواز همایی را
۲) ای گشته چنان و آن چنان تر هر جان که بدیده او چنین را
۳) در شهر که دیده است چنین شهر بقی را در بر که کشیده است سهیل و قمری را
۴) صد شعلهٔ آتش است در دیده از نکته دل که آتشین باشد

تست ۷۳ وزن مقابل کدام مصراع نادرست است؟

۱) ای صوفیان عشق بدرّید خرقه‌ها (مَفعولُ فاعِلاتُ مفاعیل فاعِلُن)
۲) گنج در آستین و کیسه تهی (فاعِلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن)
۳) کان حسن تو پنهان شدنی نیست بیا (مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَف)
۴) سرمایه برفت و سود می‌جویم (مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَفعِل)

تست ۷۴ در بیت کدام گزینه یک هجا از آخرین پایه آوایی کاسته شده است؟

۱) بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم
۲) نگارا چرا قول دشمن شنیدی چرا بهر دشمن ز چاکر بریدی
۳) داد جاروبی به دست آن نگار گفت کز دریا برانگیزان غبار
۴) مرا گر ز وصل تو رنگی بر آید رها کن که نامم به ننگی برآید

تست ۷۵ در بین مصراع‌های زیر به ترتیب چند مصراع «ناهمسان» و چند مصراع «با دو دسته‌بندی هجایی» وجود دارد؟

- غمش در نهانخانه دل نشیند
- دیده نگه داشتیم تا نرود دل
- روا بُود که چنین بی‌حساب دل ببری؟
- دل من نه مرد آن است که با غمش برآید
- دل بی تو به جان آمد وقت است که بازآیی
- سلسله‌ی موی دوست حلقه دام بلاست

۱) «یک» - «یک» ۲) «دو» - «دو» ۳) «یک» - «دو» ۴) «دو» - «یک»

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

فصل نهم

اختیارات شاعری

گفتیم وزن شعر فارسی مبتنی بر تساوی هجاهاست. هم از نظر کمّی و هم‌کیفی. یعنی نه تنها این‌که تعداد هجاهای مصراع‌ها یکسان است، بلکه ترتیب قرار گرفتن هجاهـای کوتـاه و بلند در تمام مصـراع‌ها هم یکسان است. مثلاً وقتـی فردوسی اولین مصـراع شاهنامـه را بر وزن «U — — / U — — / U — — / U — » سرود، مجبور شد کل شاهنامه را بر همین وزن بسراید. و یا وقتی مولانا مصراع اوّل مثنوی معنوی را بر وزن « U — — / U — — / U — — / U — » گفت، کل پنجاه و دو هزار مصراع را بر همین ترتیب هجایی سرود. همان‌طور که تصوّر می‌کنید، این رعایت و هماهنگی چیزی در حد معجزه است و معجزه هم از بشر امروزی ساقط است. لذا اختیاراتی به شاعران اجازه می‌دهد تا در شرایط خاص از این وزن‌ها و چیدمان هجایی خارج شوند و در مقابل هجای کوتاه، هجـای بلند بیاورند و بالعکس. اختیارات شاعری در محل و یا در حالتی است که گوش فارسی‌زبانان، آن اختلاف را خیلی خارج از وزن نمی‌داند و استفاده از آن باعث بر هم خوردن نظم آوایی و شنیداری نمی‌شود. به مجموعه اختیاراتی که شاعران از آن‌ها استفاده می‌کنند تا شعرشان از وزن خارج نشود «اختیارات شاعری» می‌گویند.

اختیارات شاعری به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱- اختیارات زبانی ۲- اختیارات وزنی

۱- اختیارات زبانی:

اختیاراتی است که شاعر در صورت نیاز، با نحوه تلفّظ، در کیفیّت هجاها تغییری ایجاد می‌کند و هجای بلند را به هجای کوتاه و هجای کوتاه را به هجای بلند، نزدیک می‌کند.

اختیارات زبانی دو دسته است: **۱) حذف همزه ۲) تغییر کمّیّت مصوّت‌ها (و این خود نیز دو نوع است.)**

۱ – حذف همزه

«حذف همزه» از پرکاربردترین اختیارات شاعری است. و آن وقتی است که پیش از همزه یک صامت و بعد از همزه یک مصوّت بیاید. در این صورت، همزه حذف می‌شود و صامت قبل آن، به مصوّت بعد آن می‌چسبد. به الگوهای زیر توجّه کنید.

مَرد آمد	⇐	مرد امد
مـ ـَ ر د ء ا م ـَ د		مـ ـَ ر د ا مـ ـَ د
دِلآنگیز	⇐	دِلَنگیز
د ـِ ل ء ـَ ن گ ی ز		د ـِ ل ـَ ن گ ی ز

یادآوری: کلمات «آمد، ایران، اوستا، اَحمد، اِعتماد، اُفتاد و...» با همزه « ء » شروع شده‌اند. (آی با کلاه و بی‌کلاه شروع واژه!)

در ابیات زیر، هنگام نوشتن به خط عروضی یا خوانش شعر، همزه‌ی آغازین کلمات مشخّص‌شده، حذف شده است.

بلند آن سر، کـه او خواهـد بلندش — نژند آن دل، که او خواهد نژندش
هر کسی از ظنِّ خود شد یار من — از درون من نجست اسرار من
بشد تیز رُهّام با خود و گبر — همی گَرد رزم اندر آمد به ابر
شاهد نیاز نیست کـه در محضر آورند — در دادگاه عشق، رگ گردنت گواه

Ahmadi63amoozesh.com

توجّه: حذف همزه آغازین یک اختیار است و شاعر می‌تواند آن را حذف نکند و تلفّظ کند. (حتّی اگر پیش از همزه، صامت باشد؛ یعنی حتّی اگر شرایط حذف وجود داشته باشد).

یقین، مرد را دیده، بیننده کرد — شد و تکیه بر آفریننده کرد
دارد اسارت تو به زینب اشارتی — از اشتیاق کیست که چشمت کشید راه؟
چو بگذشت از پس آن جنگ دشوار — از آن دریای بی‌پایاب آسان

نکته: حذف همزه زمانی ممکن است که واژه قبل آن، به صامت ختم شده باشد. اگر قبل از همزه، مصوّت باشد، حذف همزه معمولا غیرممکن است. در مثال‌های زیر، قبل همزه، مصوّت است، لذا همزه نمی‌تواند حذف شود.

اگر لطفش قرین حال گردد — همه ادبارها، اقبال گردد
کدام دانه فرو رفت در زمین که نرُست؟ — چرا به دانهٔ انسانت این گمان باشد
گویند ز عشق کن جدایی — این نیست طریقِ آشنایی

توجّه: طبق نکته فوق، اگر پیش از همزه « ء »، مصوّت باشد، همزه حذف نمی‌شود. ولی در بعضی مواقع همزه و مصوّت قبل آن، هر دو حذف می‌شوند، از جمله موارد زیر:

که از ⇐ کَز (ک ـِ ء ـَ ز = کَز)
که او ⇐ کاو ⇐ کو (ک ـَ ء و = کو ، که به صورت «کاو» نوشته می‌شود)
که آن ⇐ کان (ک ـِ ء ا ن = کان)
زِ آن ⇐ زان (ز ـِ ء ا ن = زان)
داده است ⇐ دادَست (د ا د ـِ ء ـَ س ت = دادَست)

توجّه: در موارد زیر (و موارد مشابه) همزه و مصوّت بعد از آن، هر دو حذف می‌شوند.

دانا است ⇐ داناست (د ا ن ا + ء ـَ س ت = داناست)
خوبی است ⇐ خوبیست (خ و ب ی + ء ـَ س ت = خوبیست)
مینو است ⇐ مینوست (م ی ن و + ء ـَ س ت = مینوست)

نکته بسیار مهم: **گفتیم اگر قبل از همزه (ء: ا – آ) مصوّت باشد، همزه اکثرا حذف نمی‌شود. یک نوع حذف همزه در این شرایط وجود دارد که تقریبا پُرکاربرد هم می‌باشد. و آن وقتی است که بعد از کلمه‌ی مختوم به مصوت بلند « ی » همزه آمده باشد. مانند مثال‌های زیر:**

لیلی از : لیلی یَز — دلی آورده‌ام: دلی یاوردِام — لیلی آمد: لیلی یامد

از عمر من آنچه هست بر جای — بستان و به عمر لیلی افزای

اَز	عُم	رِ	مَ	نان	چِ	هَست		بَر	جای
—	—	U	U	—	U	—	U	—	—
—	—	U	U	—	U	—	—	—	—
بِس	تا	نُ	بِ	عُم	رِ	لِی	لی	یَف	زای

تنم گر بسوزی به تیرم بدوزی جدا سازی ای خصم سر از تن من

تَ	نَم	گر	بِ	سو	زی	بِ	تی	رَم	بِ	دو	زی
U	—	—	U	—	—	U	—	—	U	—	—
U	—	—	—	—	—	U	—	—	U	U	—
جُ	دا	سا	زی	پی	خَصـــــم		سَر	اَز	تَ	نِ	مَن

توجّه: در این حالت معمولا قبل همزه یک اختیار شاعری کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند دیده می‌شود. در دو مثال فوق «لی» و «زی» طبق اختیار شاعری کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند، به هجـای کوتاه تبدیل می‌شوند.

علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را کـه به ما سوا فکندی همه سایه هما را

نکته بسیار مهم: همزه کلمات مرکبی یا پیشوندی مانند «سرافراز، جنگ‌آور، مهرآیین، درآمد و ...» بدون شک حذف می‌شود. در واقع این یک اجبار است نه اختیار!

مباحث چالشی حذف همزه

مبحث «حذف همزه» بسیار گسترده‌تر از آن چیزی است که معمولا اساتید کنکوری درس می‌دهند. این مبحث ساده گاه آنقدر اختلافی می‌شود که حتّی اساتید نام‌آور عروض در سطح دانشگاهی نیز سر یک موضوع بحث دارند و به توافقی نمی‌رسند. با توجّه بـه اینکه ما به جز موارد معدودی از کلمات - که مثلا در محل قافیه قرار می‌گیرند – به تلفّظ کهن واژگان دسترسی نداریم و دقیقا نمی‌دانیم که مثلا شاعران بزرگ ما بعضی از این موارد اختلافی را چگونه تلفّظ می‌کردند. و به فرض اگر دسترسی پیدا کنیم ممکن است افرادی بگویند که اصلا آن تلفّظ اهمیّت ندارد و تلفّظ امروزی مهم است. در این بحث نمی‌توانیم حق را به یک گـروه بدهیم و باقی را خاطی بدانیم. نظر من این است که تلفّظ معیار امروزی را اساس کار قرار بدهیم و نوع خوانش اساتید ادبیات، شاعران مطرح معاصر، دبیران و منسوبین به ادبیات و در نهایت عموم مردم را ملاک کار قرار بدهیم. اگر واقعیت را بخواهید با بررسی خوانش همین افراد متوجّه شده‌ام که اکثریت این افراد ترکیباتی مانند «جهان آرا» را با حذف همزه و به صورت «جهانارا» می‌خوانند. ولی طراحان کنکور هنوز تکلیف را روشن نکرده‌اند. این که می‌گویم طرّاحان کنکور به دلیل تایید علمی آن‌ها نیست بلکه برای بلاتکلیفی در این موضوع برای کنکور است! در ادامه شما را با ۴ نوع حذف همزه اختیاری آشنا می‌کنم که به گمانم فقط به دو مورد آن در کتب عروضی اشاره شده است. منظور بنده از **حذف همزه اختیاری** «حذف همزه‌ای است که از نظر عروضی حذف آن اجباری نیست ولی در خوانش اکثریّت افراد حذف همزه رخ می‌دهد.»

۱ – همزه بعد از «ن» ساکن بعد از مصوت بلند: در موارد زیر، واژه‌ی مشخّص‌شده را، هم با حذف همزه خوانده می‌شود، هم بدون حذف همزه ولی از نظر وزنی به حذف همزه نیاز نیست.

ای ساربان آهسته ران، کارام جانـم می‌رود وان دل کـه با خود داشتم با دلستانم می‌رود
به خونابِ شفق در دامنِ شام به خون آلوده ایران کهن دید

ای	سا	رِ	بان	آ	هِس	تِ	را	کا	را	مِ	جا	نَم	می	رَ	وَد
—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—
ای	سا	رِ	با	نا	هِس	تِ	ران	کا	را	مِ	جا	نَم	می	رَ	وَد

بِ	خون	آ	لو	دِ	ای	را	نِ	کُ	هَن	دید
U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—
بِ	خو	نا	لو	دِ	ای	را	نِ	کُ	هَن	دید

Ahmadi63amoozesh.com

۲ – همزه آغاز نیم‌مصراع دوم در اشعار دوری: زمانی که نیم‌مصراع اول با هجای کشیده یا «ن» ساکن بعد مصوت بلند تمام شود و اولین هجای نیم مصراع دوم با همزه شروع می‌شود، آن همزه نیز حین خوانده هم به صورت حذف شده خوانده می‌شود و هم حذف نشده ولی از نظر وزنی به حذف همزه نیاز نیست.

یا رب به که شاید گفت این نکته کـــه در عالم　　رخساره به کس ننمود این شاهد هرجایی

یا	رَب	بِ	کِ	شا	یَد	گُفت	این	نُک	تِ	کِ	دَر	عا	لَم
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
یا	رَب	بِ	کِ	شا	یَد	گُف	تین	نُک	تِ	کِ	دَر	عا	لَم

میل ندارم بـه باغ اُنس نگیـرم به سرو　　سروی اگر لایق است قد خرامان اوست

میـ	ل	نَ	دا	رَم	بِ	باغ	اُنـ	س	نَ	دا	رَم	بِ	سَرو
—	U	U	—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	—
میـ	ل	نَ	دا	رَم	بِ	با	غُنـ	س	نَ	دا	رَم	بِ	سُرو

ما را نظر به خیر است از حسن ماهرویان　　هر کو به شر کند میل او خود بشر نباشد

ما	را	نَ	ظَر	بِ	خِیـ	رَست	اَز	حُس	نِ	ما	ه	رو	یان
—	—	U	—	U	—	—	—	—	U	—	U	—	—
ما	را	نَ	ظَر	بِ	خِیـ	رَس	تَز	حُس	نِ	ما	ه	رو	یان

باز آ و جـان شیرین از من ستان بـه خدمت　　دیگر چه برگ باشد درویش بی‌نوا را

با	زا	وُ	جا	نِ	شی	رین	از	مَن	سِ	تان	بِ	خِد	مَت
—	—	U	—	U	—	—	—	—	U	—	U	—	—
با	زا	وُ	جا	نِ	شی	ری	نَز	مَن	سِ	تان	بِ	خِد	مَت

۳ – همزه بعد از هجای کشیده با ساختار «صامت + مصوت بلند + صامت + صامت»:

چیست این سقف بلند ساده‌ی بسیار نقش　　زین معما هیچ دانا در جهان آگاه نیست

چیـ	ست	این	سَق	فِ	بُ	لَن	دِ	سا	دِ	یِ	بِسـ	یا	ر	نَقش
—	U	—	—	U	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—
چیـ	س	تین	سَق	فِ	بُ	لَن	دِ	سا	دِ	یِ	بِسـ	یا	ر	نَقش

حافظا علم و ادب ورز که در صحبت شاه　　هـر که را نیست ادب لایق صحبت نبود

هَر	کِ	را	نیـ	ست	اَ	دَب	لا	یِ	قِ	صُح	بَت	نَ	بُ	وَد
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
هَر	کِ	را	نیـ	س	تَ	دَب	لا	یِ	قِ	صُح	بَت	نَ	بُ	وَد

Ahmadi63amoozesh.com

۴ - بیت زیر نیز یک حذف همزه اختیاری دارد ولی این خوانش، خوانش اقلیّت افراد است.

بیا که هاتف میخانه دوش با من گفت که در مقام رضا باش و از قضا مگریـز

کِ	دَر	مَ	قا	مِ	رِ	ضا	با	شُ	اَز	قَ	ضا	مَگ	ریز
U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—	—	—
کِ	دَر	مَ	قا	مِ	رِ	ضا	با	ش	وَز	قَ	ضا	مَگ	ریز

توجّه: همچنین کنکور تکلیف کلماتی مانند «رضاست: رضا است، افکندست: افکنده است و ...» را نیز مشخّص نکرده است! یعنی مشخص نیست به طور مثال اگر ما نوشتار «نکوست» را دیدم آن را حذف همزه در نظر بگیریم یا خیر؟! در این گـونه موارد گاه با توجّه به گزینه‌های دیگر می‌توان نظر طراح سوال را فهمید ولی گاه هم گزینه‌های دیگر کمکی نمی‌کنند. مانند تست‌های شمارشی و ...

توجّه: در کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۱ طراح سوال «کز» را حذف همزه نگرفته است. می‌توان نتیجه گرفت مواردی مانند «خطاست، نکوست، بدین، بدان، کزین، کزان و مورد قبلی و ...» را نباید حذف همزه بگیریم.

۵ – همزه در هجای دوم اوزانی که با وزن فعلاتن شروع می‌شوند.

در ازل بست دلـم با سر زلفـت پیوند تا ابد سر نکشد وز سر پیمان نرود

بسیاری از اهل فَن این گونه ابیات را بدون حذف همزه و به صورت « دَر ءَ زَل بَست دِ لَم با ...» یعنی بر وزن «فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» می‌خوانند ولی با توجه به اصل وزن که «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است، خوانش درست آن به صورت « دَ رَ زَل بَست دِ لَم با ...» درست است. این گونه حذف همزه‌ها به دلیل اختیار شاعری «آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن در رکن اول مصراع» که در بخش اختیارات وزنی خواهید خواند، پیش می‌آید.

دَر	ءَ	زَل	بَست		دِ	لَم	با	سَ	رِ	زُل	فَت	پِی	وَند
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
دَ	رَ	زَل	بَست		دِ	لَم	با	سَ	رِ	زُل	فَت	پِی	وَند

در نهایت بنده حذف همزه را چند نوع می‌دانم.

۱: همزه‌هایی که همیشه حذف می‌شوند چه در شعر و چه در نثر و چه در گفتار عادی. مهرآفرین، درآمد و ...

۲: همزه‌هایی که باید حذف شوند و در صورت عدم حذف، وزن شعر به هم می‌ریزد. (این مورد اصلی‌ترین نوع حذف همزه است.)

۳: همزه‌هایی که هم می‌توان حذف کرد و هم می‌توان بدون حذف باقی گذاشت و در هر دو صورت وزن شعر به هم نمی‌ریزد. خود این حالت دو گونه است. (در این حالت به حذف همزه نیاز نیست.)

الف – همزه‌هایی که در اکثر مواقع در خوانش معیار حذف می‌شوند. مانند همزه آغاز نیم مصراع دوم و همزه بعد «ن» ساکن بعد از مصوت بلند.

ب – همزه‌هایی که در خوانش اکثریت حذف نمی‌شود ولی با حذف آن وزن شعر به هم نمی‌ریزد. مانند مثال شماره ۴ (که در مقام رضا باش و از قضا مگریز)

در آخر اینگونه می‌توان نتیجه گرفت که بهتر است طراح سوال بگوید در کجـا به حذف همزه نیاز داریم یا حذف همزه الزامی است. (مورد ۲)

Ahmadi63amoozesh.com

۲ – تغییر کمّیت مصوت‌ها

اگر به الگوهای هجایی و نوع واج آن‌ها توجّه کنیم، درمی‌یابیم که مصوّت‌های بلند، از نظر آوایی، دو برابر مصوّت‌های کوتاه یا صامت‌ها هستند. تغییر کمّیّت مصوّت‌ها به شاعر این امکان را می‌دهد که در صورت نیاز با بیشتر کشیدن مصوّت کوتاه، آن را به مصوّت بلند تبدیل کند، (تا هجای کوتاه یک مصراع را با هجای بلند مصراع مقابل یکسان کند) و یا با کم‌تر کشیدن مصوّت بلند، آن را به مصوّت کوتاه تبدیل کند، (تا هجای بلند یک مصراع را با هجای کوتاه مصراع مقابل، یکسان کند). همان‌طور که از توضیح فوق برمی‌آید، تغییر کمّیّت مصوّت‌ها دو نوع است:

الف – بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه

ب – کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند

توجّه: در عروض سنّتی «بلند تلفّظ کردن مصوت کوتاه» را «اشباع» و «کوتاه تلفّظ کردن مصوت بلند» را «تخفیف» می‌گویند.

الف : بلند تلفّظ کردن مصوّت کوتاه

شاعر می‌تواند در صورت نیاز، مصوّت کوتاه پایان کلمه را بلندتر و کشیده‌تر تلفّظ کند تا هجای کوتاه یک مصراع را با هجای بلند مصراع دیگر یکسان کند. این اختیار شاعری نیز، مانند «حذف همزه» جزء پُرکاربردترین اختیارات شاعری است. کم‌تر بیتی را می‌توان دید که این اختیار شاعری در آن استفاده نشده باشد. در واقع، در صورتِ اختلافِ نوعِ هجاهای مقابل دو مصراع (اختلاف کیفی، یکی کوتاه و یکی بلند)، با توجّه به رعایت نکات قبلی که آموخته‌ایم، اوّلین بررسی اختیارات را بر مبنای این اختیار انجام می‌دهیم.

این اختیار شاعری در سه حالت رخ می‌دهد.

الف – پایان کلمه (ـَ ـِ ـُ) باشد. مانند: نه (نَ)، تو (تُ)، چو (چُ)، دو (دو عدد: دُ)، ترانه، خانه، ستاره، که (کِ) و ...

ب – واو عطف یا ربط بین دو کلمه: من و شما (منُ شما)، دل و جان (دلُ جان)، رفت و آورد (رفتُ آورد) و ...

ج – نقش‌نمای اضافه بین مضاف و مضاف‌الیه و موصوف و صفت: زنگِ خانه، پایِ علی، بابایِ خوب، لیلیِ ناز، ابرویِ یار

پایان کلمه ـَ	پایان کلمه ـُ	پایان کلمه ـِ	واو عطف و ربط و ...	نقش‌نمای اضافه (ـِ ، یِ)
وَ نه = نَ	تو چو دو(عدد)	دانه، خانه و ...	دل و جان، رفت و آمد رفتی و(یُ) گفتی	دلِ من، دلِ بزرگ بابایِ خوب، لیلی(یِ) ناز، بویِ تو

به تقطیع هجایی بیت زیر توجّه کنید.

چو در وقت بهار آیی پدیدار حقیقت پرده، برداری ز رخسار

چُ	دَر	وَق	تِ	بَ	ها	را	یی	پَ	دی	دار
U	—	—	U	U	—	—	—	U	—	—
U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—
حَ	قی	قَت	پَر	دِ	بَر	دا	ری	زِ	رُخ	سار

همان‌طور که در الگوی هجایی دو مصراع مشخّص است، نوع هجای چهارم در مصراع اوّل با مصراع دوم متفاوت است. اختیار شاعری «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه» به شاعر این امکان را می‌دهد تا مصوّت کوتاه پایان کلمه را در صورت نیاز، بلند تلفّظ کند.

تقطیع و علامت‌های صفحه پیش برای قبل از آموختن اختیارات شاعری بود. اکنون اختلاف دو هجای فوق را به صورت زیر اصلاح می‌کنیم.

چُ	دَر	وَق	تِ	بَ	ها	را	یی	پَ	دی	دار
U	–	–	–	U	–	–	–	U	–	–
U	–	–	–	U	–	–	–	U	–	–
حَ	قی	قَت	پَر	دِ	بَر	دا	ری	زِ	رُخ	سار

نکته: در بین سه مصوّت کوتاه (ـَـِـُ) مصوّت کوتاه « ـِ » بسیار زیاد و مصوّت کوتاه « ـَ » بسیار کم، مشمول این اختیار می‌شوند. اکنون برای هر سه مصوّت، مثال‌هایی آورده می‌شود.

بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه « ـِ »

دست من بشکسته بودی آن زمان چون زدم من بر سر آن خوش‌زبان

دَس	تِ	مَن	بِش	کَس	تِ	بو	دی	آ	زَ	مان
–	U	–	–	–	U	–	–	–	U	–
–	U	–	–	–	U	–	–	–	U	–
چُن	زَ	دَم	مَن	بَر	سَ	رِ	آن	خُش	زَ	بان

خروش سواران و اسپان ز دشت ز بهرام و کیوان همی بر گذشت

خُ	رو	شِ	سَ	وا	را	نُ	اَس	بان	زِ	دَشت
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–
زِ	بَهـ	را	مُ	کِی	وان	هَـ	می	بَر	گُ	دَشت

گل به همه رنگ و برازندگی می‌کند از پرتو من زندگی

گُل	بِ	هَـ	مِ	رَن	گُ	بَ	را	زَن	دِ	گی
–	U	U	–	–	U	U	–	–	U	–
–	U	U	–	–	U	U	–	–	U	–
می	کُ	نَ	دَز	پَر	تُ	وِ	مَن	زِن	دِ	گی

Ahmadi63amoozesh.com

بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه « ـُ »

تو مگـر خود مرد صوفی نیستی؟ هست را از نسیه خیزد نیستی

تُ	مَ	گَر	خُد	مَر	دِ	صو	فی	نیـــس		تی
ـ ✗	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
هَســـت		را	اَز	نِس	یِ	خی	زَد	نیـــس		تی

یقین مرد را دیده بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد

یَـ	قین	مَر	د		دی	را	بَر	یِ	تِک	دُ	شُ
U	ـ	ـ	U		ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U
U	ـ ✗	ـ	U		ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U
کَرد		نَن	دِ	بی	دِ		آ	فَ	ری	دِ	کَرد

ز آزار گُرد آفرید و هجیر پر از درد بودند بُرنا و پیر

زِ	آ	زا	رِ	گُر	دا	فَ	ری	دُ	هُـ	جیر
U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	ـ ✗	U	ـ
U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ
پُ	رَز	دَر	د	بو	دَنـــد		بُر	نا	وَ	پیر

بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه « ـَ »

این اختیار معمولاً در واژه « نه » و « وَ » رخ می‌دهد. و بسیار کم‌کاربرد است.

نه غلط گفتم که نایب یا مَنوب گر دو پنداری قبیح آید نه خوب

نَ	غَ	لَط	گُف	تَم	کِ	نا	بِب	یا	مَ	نوب
ـ ✗	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
گَر	دُ	بِن	دا	ری	قَ	بی	حا	یَد	نَ	خوب

گفتم ار عریان شود او در عیان نه تو مانی نه کنارت نه میان

گُف	تَ	مَر	عُر	یانْ	شَ	وَد	او	دَر	عَ	یانْ
–	U	–	–	–	U	–	–	–	U	–
–	U	–	–	–	U	–	–	–	U	–
نَ	تُ	ما	نی	نَ	کِ	نا	رَت	نَ	مِ	یانْ

تأمّل کنان در خطا و صواب به از ژاژخایان حاضر جواب

تَ	ءَم	مُل	کُ	نان	دَر	خَ	طا	وَ - وُ	صَ	واب
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–
بِ	هَز	ژا	ژ	خا	یا	نِ	حا	ضِر	جَ	واب

نکته بسیار مهم: گاه شاعر در دو هجای روبه‌روی هم از این اختیار شاعری استفاده می‌کند. در این صورت، تشخیص اختیار شاعری دشوار می‌شود.

به تقطیع بیت زیر توجّه کنید.

بـه خون گر کشی خاک من، دشمن من، بجوشد گل اندر گل از گلشن من

بِ	خون	گَر	کِ	شی	خا	مَن	کِ	دُش	مَ	نِ	مَن
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	U	–
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	U	–
بِ	جو	شَد	گُ	لَن	دَر	گُ	لَز	گُل	شَ	نِ	مَن

در تقطیع فوق، در نگاه اوّل، با توجّه به عدم ناهماهنگی و یکسانی هجاها، تصوّر می‌شود که از اختیار شاعری استفاده نشده است، ولی با توجّه به وزن کلّ مصراع و ارکان دیگر متوجّه می‌شویم، در هجای یکی مانده به آخر، در هر دو مصراع، از اختیار شاعری بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه استفاده شده است. من این گونه اختیار شاعری را اختیار شاعری «نامحسوس و نامرئی» می‌نامم. زیرا یکسانی دو هجای روبه‌رو باعث می‌شود که ما از اختیار شاعری غافل شویم.

بِ	خون	گَر	کِ	شی	خا	مَن	کِ	دُش	مَ	نِ	مَن
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–	–
U	–	–	U	–	–	U	–	–	U	–	–
بِ	جو	شَد	گُ	لَن	دَر	گُ	لَز	گُل	شَ	نِ	مَن

Ahmadi63amoozesh.com

کمانِ بهزه را به بازو فکند به بند کمر بر، بزد تیر چند

کَ	ما	نِ	بِ	زِه	را	بِ	با	زو	فِ	کَند
U	—	~~—~~	U	—	—	U	—	—	U	—
U	—	~~—~~	U	—	—	U	—	—	U	—
بِ	بَن	دِ	کَ	مَر	بَر	بِ	زَد	تیـــــــر		چَند

نکته بسیار مهم: برای یافتن اختیارات شاعری، بهتر است، علاوه بر مقایسه هجاهای روبه‌روی دو مصراع، به ارکان قبل و بعد و به اصل وزن هم توجّه داشته باشیم.

توجّه: « ه » در واژه « زِه » ملفوظ است. یعنی اختیار شاعری بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه ندارد. در کلماتی مانند: بِه، مِه (مهتر)، کِه (کِهتر)، دِه، گه، رَه و ... نیز « ه » ملفوظ است.

توجّه: «تو» در کلماتی مانند «توحید، توسن و...» هجای بلند است و اختیار شاعری «بلندتلفّظ کردن مصوّت کوتاه» برای آن صدق نمی‌کند. در واقع بین «ت» و «و»، مصوّت کوتاه « ـُ » وجود دارد. مانند کلمات «تُو، رُو، جُو، شُو و...»

نکته جالب و مهم: اختیار شاعری بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه، در اوزانی مانند « مَفاعیلُن مَفاعیلُن فعولن»، « فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن» « فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعَل »، « مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن » و هر وزنی که تعداد هجای بلند آن نسبت به هجای کوتاه بیشتر باشد، بیشتر دیده می‌شود.

نکته بسیار مهم: اگر تعداد «نقش‌نمای اضافه» یا «واو عطف: و «واو ربط» بیش از حد معمول باشد احتمال اختیار شاعری «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه افزایش می‌یابد.

فریاد که از شش جهتم راه ببستند آن خال و خط و زلف و رخ و عارض و قامت

فَر	یا	د	کِ	آز	شِش	جَ	هَـ	تَم	را	ه	بِ	بَس	تَند
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—
				❋				❋					
—	—	U	U	U	—	U	U	U	—	U	U	—	—
آن	خا	لُ	خَ	طُ	زُل	فُ	رُ	خُ	عا	رِ	ضُ	قا	مَت

من خاک کف پای سگ کوی تو هستم کو خاک کف پای سگ کوی تو باشد

مَن	خا	کِ	کَ	فِ	پا	یِ	سَ	گِ	کو	یِ	تُ	هَس	تَم
—	—	U	U	U	—	U	U	U	—	U	U	—	—
				❋				❋					
—	—	U	U	U	—	U	U	U	—	U	U	—	—
کو	آن	کِ	کَ	فِ	پا	یِ	سَ	گِ	کو	یِ	تُ	با	شَد

ب : کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند

توجّه: اختیار شاعری «کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند» مخصوص مصوّت بلند « و » و « ی » می‌باشد که به ترتیب به مصوّت کوتاه « ـُ » و « ـِ » تبدیل می‌شوند.

همان‌طور که می‌توانستیم در شرایطی، مصوّت کوتاه را بلند تلفّظ کنیم، برعکس آن نیز ممکن است. یعنی می‌توانیم مصوّت بلند را کوتاه تلفّظ کنیم، تا هجای بلند را به هجای کوتاه تبدیل کنیم. به تقطیع بیت زیر توجّه کنید.

در دام فُتاده آهویی چند محکم شده دست و پای در بند

دَر	دا	م	فُ	تا	دِ	آ	هو	یی	چَند
ـ	ـ	U	U	ـ	U	ـ	ـ	ـ	ـ
ـ	ـ	U	U	ـ	U	ـ	U	ـ	ـ
مُح	کَم	شُ	دِ	دَس	تُ	پا	ی	دَر	بَند

هجاهای ستون هشتم دو مصراع با هم اختلاف دارند. پیش از این آموختیم با بلندتلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه پایان کلمه، می‌توانیم هجای کوتاه را به هجای بلند تبدیل کنیم، امّا در این مثال، اولاً؛ با توجّه به وزن شعر «مَفعولُ مَفاعِلُن فَعولُن (مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَف)» این اجازه را نداریم، ثانیاً؛ واج «ی» اصلاً مصوّت نیست که بلند تلفّظ کنیم تا هجای کوتاه را با هجای بلند برابر کنیم! امّا اختیار شاعری کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند، این اختیار را به ما می‌دهد که در شرایطی، مصوّت بلند را کوتاه تلفّظ کنیم.

گاه سوی وفا روی، گاه سوی جفا روی آن منی کجا روی، بی تو به سر نمی‌شود

گا	هْ	سو	یِ	وَ	فا	رَ	وی	گا	هْ	سو	یِ	جَ	فا	رَ	وی
ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	U	ـ
ـ	U	U	ـ	U	ـ	U	ـ	ـ	U	U	ـ	U	ـ	U	ـ
آ	نِ	مَ	نی	کُ	جا	رَ	وی	بی	تُ	بِ	سَر	نِ	می	شَ	وَد

نکته بسیار مهم: **به جدول زیر دقّت کنید. این جدول شرایطی را نشان می‌دهد که ممکن است در صورت نیاز، مصوّت بلند، کوتاه تلفّظ شود. (این جدول بسیار مهم است.)**

اگر بعد از مصوّت بلند « و »	«ی» (یی) بیاید.	« یِ » بیاید.	« ء=ا ، آ » بیاید.	« و » بیاید.	مصوّت بیاید
	آهویی	ابرویِ من	آهو از - آهو آمد	آهو و گرگ	ابرویَت
اگر بعد از مصوّت بلند « ی »	«ی» (ای) بیاید.	« یِ » بیاید.	« ء=ا ، آ » بیاید.	« و » بیاید. (یُ)	مصوّت بیاید.
	لیلی ای	لیلی من (لیلی یِ من)	لیلی از - لیلی‌آمد	لیلی و مجنون	لیلی‌آت

توجّه: در ادامه نکات جدول فوق را به طور مفصل با مثال شعری آورده‌ام.

Ahmadi63amoozesh.com

نکته مهم: همزه بعد از مصوّت بلند، اگر حذف شود و مصوّت بلند به مصوّت دیگر برسد، مصوّت بلند می‌تواند طبق اختیار شاعری، کوتاه تلفّظ شود.

تنم گر بسوزی به تیرم بدوزی جدا سازی ای خصم سر از تن من

تَ	نَم	گَر	بِ	سو	زی	بِ	تیـ	رَم	بِ	دو	زی
U	—	—	U	—	—	U	—	—	U	—	—
			❋							❋	
U	—	—	—	—	—	U	—	—	U	U	—
جُ	دا	سا	زی	پِی	خَص	م	سَر	اَز	تَ	نِ	مَن

نکته بسیار مهم: اگر بعد از کلمات مختوم به « و » و « ی » مضاف‌الیه یا صفت بیاید، بعد از آن‌ها واج میانجی « ی » می‌آید و در اینصورت احتمال اختیار شاعری «کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند» بسیار وجود دارد. نکته مهم اینجاست که « ی » میانجی بعد از کلمه مختوم به « ی » در نوشتار نمود ندارد و باید دقّت بیشتری شود.

آهوی چشم خوشش مردم به یک دیدن کشد دیدنی کـردم کش آن آهـوی چینـی بنگرید

آ	هو	یِ	چَش	مِ	خُ	شَش	مَر	دُم	بِ	یِک	دی	دَن	کُ	شَد
—	—	U	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—
	❋	❋												
—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—
دی	دَ	نی	کَر	دَم	کِ	شا	آ	هو	یِ	چی	نی	بِن	گَ	رید

آن کس که نه آدمی است گرگ است آهوکُشی آهوی بزرگ است

آ	کَس	کِ	نَ	دَ	آ	میـــــست		گُر	گَست
—	—	U	U	U	—	—	U	—	—
			❋	❋					
—	—	U	—	—	—	U	U	—	—
آ	هو	کُ	شی	هو	یا	بُ	یِ	زُر	گَست

ز شوخی گر چه آسایش نفهمیده است مژگانش نظر با شوخی چشمش رگ خواب است پنداری

زِ	شو	خی	گَر	چِ	آ	سا	پِش	نَ	فَهـ	می	دَســـــت		مُژ	گا	نَش
U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	U	—	—	—	—
				❋	❋				❋						
U	—	—	—	—	U	—	—	U	—	—	U	—	—	—	—
نَ	ظَر	با	شو	خی	یِ	چَش	مَش	رَ	گِ	خا	بَســـــت		پِن	دا	ری

نکته: مصوّت بلند « و »، در کلمات تک‌هجاییِ « بو، رو، جو، مو و ... » هیچ‌گاه کوتاه نمی‌شود و به صورت «بُ، رُ، جُ، مُ، و ...» در نمی‌آید. امّا کلمه «سو» در صورت اضافه‌شدن به کلمه‌ای دیگر (مانند: سویِ من)، ممکن است مشمول این اختیار شاعری شود و به صورت «سویِ: سُ یِ» تلفّظ شود.

نکته بسیار مهم: اگر بعد از کلمه مختوم به « ی »، واو عطف یا ربط بیاید، امکان اختیار شاعری « کوتاه تلفّظ‌کردن مصوت بلند» وجود دارد.

ای یار جفا کرده پیوند بریده — این بود وفاداری و عهد تو ندیده

اِی	یا	رِ	جَ	فا	کَر	دِ	یِ	پی	وَنـــــد		بـُ	ری	دِ
—	—	U	U	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—
						*				*			
—	—	U	U	—	—	—	U	—	U	U	U	—	—
اِین	بو د		وَ	فا	دا	ری	یُ	عَهـ	تُ	دِ	نَ	دی	دِ

نکته بسیار مهم: اگر بعد از کلمات مختوم به « ی » همزه بیاید، احتمال اختیار شاعری «کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند» وجود دارد.

بود بقّالی و وی را طوطی‌ای — خوش‌نوایی سبز گویا طوطی‌ای

بو د		بَق	قا	لی	یُ	وِی	را	طو	طی	ای
—	U	—	—	—	U	—	—	—	—	—
									*	
—	U	—	—	—	U	—	—	—	—	—
خُش نَ		وا	یی	سب	ز	گو	یا	طو	طی	ای

دست از این پیش کـه دارد که ما؟ — زاری از این بیش که دارد که ما؟

دَســـت		ءَ	زین	پیش		کِ	دا	رَد	کِ	ما
U	—	U	—	U	—	U	—	—	U	—
*										
—	—	U	—	U	—	U	—	—	U	—
ری	زا	یَ	زین	بیش		کِ	دا	رَد	کِ	ما

از عمر من آنچه هست بر جای — بستان و به عمر لیلی افزای

هَست		چِ	نان	مَ	رِ	عُم	اَز
U	—	U	—	U	U	—	—
*							
—	—	U	—	U	U	—	—
لی	لِی	رِ	عُم	بِ	نُ	تا	بِس

بَر	جای
—	—
—	—
یَف	زای

Ahmadi63amoozesh.com

در قسمت مشخّص‌شده در تقطیع بیت زیر، به نظر شما اختیار شاعری کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند وجود دارد؟

در خطاب آدمی ناطق بُدی در نوای طوطیان حاذق بُدی

دَر	خِ	طا	بِ	آ	دَ	می	نا	طِق	بُ	دی
ـ	U	ـ	U	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
ـ	U	ـ	U	ـ	ـ	ـ	ـ	ـ	U	ـ
دَر	نَ	وا	یِ	طو	طی	یان	حا	ذِق	بُ	دی

توجّه: کتاب درسی نظام قدیم، مصوّت بلند در میان کلمات با پسوند «عامیانه»، کلمات با پیشوند «بیاموز» یا کلمه متصل به ضمیر «لیلی‌اَت» را بدون اختیار «کوتاه تلفّظ کردن مصوّت بلند» آورده است و آن‌ها همچون کلمات ساده «زیاد، خیابان، سیاست و ...» می‌داند. ولی بعضی اساتید در این موارد بعضا اختلاف نظر دارند. دیگر کتب عروضی در این مورد اظهار نظر خاصی نکرده‌اند!

توجّه: کلمات مختوم به « و » اگـر « ی » نسبت، نکره، مصدری و ... بگیرند، احتمال این اختیار وجود دارد. آرزویی، ابرویی، جادویی

توجّه: کلمات مختوم به « ی »، اگر « ی » نسبت، نکره، مصدری و ... بگیـرند، احتمال این اختیار وجود دارد. البته در این صورت بین مصوّت بلند « ی » و « ی » دیگر، میانجی « ء » می‌آید.

لیلی‌ای باید که تا مجنون شوم عاشقی، سرگشته‌ای، دلخون شوم

لِی	لی	ای	با	یَد	کِ	مَج	تا	نون	شَ	وَم
ـ	ـ	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	ـ	ـ	U	ـ
عا	شِ	قی	سَر	گَش	تِ	دِل	ای	خون	شَ	وَم

نکته بسیار مهم: کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند، یک اختیار است نه اجبار! مثلا در بیت زیر شرایط برای کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند « و » وجود دارد ولی دلیلی برای این کار وجود ندارد زیرا هجای بلند در جای خود قرار گرفته است.

بخور تا توانی به بازوی خویش که سعیت بود در ترازوی خویش

بُ	خُر	تا	تَ	وا	نی	بِ	با	زو	یِ	خیش
U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ
U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ	ـ	U	ـ
کِ	سَع	یَت	بُ	وَد	دَر	تَ	را	زو	یِ	خیش

توجّه: ضمایر متّصل «ـَ م، ـَ ت، ـَ ش، ـِ مان، ـِ تان، ـِ شان» اگر به کلمات مختوم به مصوّت بلند « و » و « ی » بچسبند، ممکن است، مصوّت بلند، کوتاه تلفّظ شود. (در این حالت میانجی « ی » بین آن‌ها قرار می‌گیرد.)

پیش کمان ابرویش لابه همی کنم؛ ولی گوش کشیده است از آن گوش به من نمی‌کند

پی	شِ	کَ	ما	نِ	آب	اَس	رو	یَش	زان	لا	بِ	هَ	می	کُ	نَم	وَ	لی
—	U	U	—	U	—	—	—	—	—	—	U	U	—	U	—	U	—
							*										
—	U	U	—	U	—	—	U	—	—	—	U	U	—	U	—	U	—
گو	ش	کِ	شی	دِ	اَس	تَ	زان	گو	ش	بِ	مَن	نِ	می	کُ	نَد		

توجّه: دو مثال زیر، که بیت اول از حافظ و بیت دوم از سعدی است به خوبی نشان می‌دهند که « می » می‌تواند طبق اختیار شاعری «کوتاه تلفّظ کردن مصوّت بلند» هجای کوتاه در نظر گرفته شود.

دوش می‌آمد و رخساره برافروخته بود تا کجا باز دل غمزده‌ای سوخته بود

دو	ش	می	آ	مَ	دُ	رُخ	سا	رِ	بَ	رَف	رو	خ	تِ	بود
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	U	—	—	U	U	U	—	U	U	—	—	U	U	—
تا	کُ	جا	با	ز	دِ	لِ	غَم	زَ	دِ	ای	سو	خ	تِ	بود

دوش بی روی تو آتش به سرم بر می‌شد و آبی از دیده می‌آمد که زمین تر می‌شد

دو	ش	بی	رو	یِ	تُ	آ	تَش	بِ	سَ	رَم	بَر	می	شُد
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
	*				*								
—	—	—	—	U	-	—	—	U	U	—	—	—	—
وا	بی	یَز	دی	دِ	می	یا	مَد	کِ	زَ	مین	تَر	می	شُد

Ahmadi63amoozesh.com

تست بخش اول فصل نهم (اختیارات زبانی)

تست ۷۶ در کدام بیت اختیار شاعری «حذف همزه» وجود ندارد؟

۱) گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بـر این غریب / گفت در دنبال دل، رَه گم کند مسـکین غریب
۲) گفتمش مگذر زمـانی، گفت معذورم بدار / خانه پروردی، چه تاب آرد غم چندین غریب
۳) می‌نماید عکس می، در رنگ روی مه‌وشـت / همچو برگ ارغوان بر صـفحه‌ی نسـرین غریب
۴) بس غریب افتاده است آن مـور خط گرد رخت / گر چه نبود در نگارسـتان، خط مشـکین غریب

تست ۷۷ در کدام مصراع اختیار شاعری «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» وجود دارد؟

۱) آن که از مستی و دیوانگی‌ام نهی کند
۲) خون دل می‌خور و جان می‌ده و می‌سوز امشب
۳) آب رو ریخته‌ایم از پـی یک جـرعه شراب
۴) پیش جیحـون سـرشکـم برود آب فرات

تست ۷۸ در ابیات زیر مجموعاً چند اختیار شاعری «حذف همزه» وجود دارد؟

ترا بر اشک چـون باران من گر خنده می‌آید / عجب نبود که در بستان بخندد غنچه از باران
الا ای شمع دلسوزان چراغ مجلس افروزان / به جبهـت ماه مه‌رویان به طلعت شاه عیّاران
ز ارباب کـرم لطفـی ورای آن نمی‌باشد / که ذیل عفـو می‌پوشند بر جرم گنهکاران

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۷۹ اختیارات شاعری «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه و حذف همزه» به ترتیب در کدام ابیات دیده می‌شود؟

الف) خواجو اگـر چـه در سر سودای ما رود / تا باشدش سـری سـر او و آسـتان ما
ب) دانی کـه بر عذار تو خال سیاه چیست / زاغی کـه بر کناره‌ی باغی نشسته است
ج) هر چـه در روی تو گویند به زیبایی هست / آن چه در چشم تو از شوخی و رعنـایی هست

۱) الف – ب – ج ۲) ج – ب – الف ۳) ب – ج – الف ۴) ج – الف – ب

تست ۸۰ در ابیات زیر به ترتیب چند «حذف همزه» وجود دارد؟

الف) دیشب آن رند کـه در حلقه خمّاران بود / بزد آهی و در خانه خمّار بسوخت
ب) تو کـه احوال دل سوختگان می‌دانی / مکن انکار کسی که از غـم این کار بسوخت
ج) اگـر از هستی خواجـو اثری باقی بود / این دم از آتش عشق تو بـه یک بار بسوخت

۱) یک، سه، دو ۲) یک، دو، سه ۳) دو، دو، دو ۴) دو، سه، سه

تست ۸۱ در کدام مصراع اختیار شاعری «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» وجود ندارد؟

۱) خالی از ذکر تو عضوی چه حکایت باشد
۲) عاشـقی کار سـری نیسـت که بر بالین اسـت
۳) تو کجا نالی از این خار که در پای من است
۴) نی نی ای بـاد مرو حـال من خسـتـه مگو

تست ۸۲ در کدام مصراع حتما باید حذف همزه رخ بدهد تا وزن شعر درست بشود؟

۱) پخته گردد چو نظر بر می خـام اندازد
۲) مصلحت نیست که از پرده برون افتد راز
۳) شاهد عهد شباب آمده بودش به خواب
۴) ببیـن تفـاوت ره کـز کجاست تا به کجا

تست ۸۳ تعداد اختیارات شاعری « بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در کدام گزینه به‌درستی آمده است؟

۱) نقش می‌بستم که گیرم گوشه‌ای زان چشم مست / طاقت و صبر از خم ابروش طاق افتاده بود (یک مورد)
۲) بلبل اندر ناله و گل خنده‌ی خوش می‌زند / چون نسوزد دل که دلبر در وی آتش می‌زند (یک مورد)
۳) کی شدی هاروت در چاه زنخدانش اسیر / گـر نگفتی شمّـه‌ای از حسن او ماروت را (دو مورد)
۴) در ازل داده است ما را ساقی لعل لبت / جرعه‌ی جامی کـه من مدهوش آن جامم هنوز (سه مورد)

تست ۸۴ در چند بیت از ابیات زیر «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» دیده می‌شود؟

الف) خواجو از عشق تو چون از سر هستی بگذشت / به وفات آمد و بر خاک درت کرد وفات
ب) ساقی شکّر دهان و مطرب شیرین سخن / همنشینـی نیـک کـردار و ندیمـی نیـک نام
ج) عیب دل کردم که وحشی وضع و هر جایی مباش / گفت چشم شیر گیر و غنج آن آهـو ببین
د) منزل سلمی کـه بادش هـر دم از ما صد سلام / پـر صدای ساربانان بینـی و بانـگ جـرس

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۸۵ با توجه به این سؤال: «آیا این بیت اختیار شاعری کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند دارد؟» کدام گزینه پاسخ غلط داده است؟

۱) هر شبی روزی و هر روز زوالی دارد / شب وصل من و معشوق مرا آخر نیست (دارد)
۲) عیب سعدی مکن ای خواجه اگر آدمی‌ای / کآدمی نیست که میلش به پری‌رویان نیست (دارد)
۳) به دم سرد سحرگاهی من باز نشست / هر چراغی که زمین از دل صهبا بگرفت (ندارد)
۴) ابروش کمان قتل عاشق / گیسوش کمند عقل داناست (ندارد)

تست ۸۶ در کدام بیت هر دو اختیار شاعری «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» و «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» وجود دارد؟

۱) بر روی چـون مـه ار چـه بتابی کمند زلف / باری به هیچ روی ز من روی بر متاب
۲) آن هندوی سیه کـه توأش بنده کرده‌ای / بسیار قلب صف‌شکنان کو شکسته است
۳) جعد عروس ماهرخ حجله‌ی ظفر / گیسوی پرچم علم سدره سای ماست
۴) از نعیم روضه‌ی رضوان غرض دانی که چیست / وصل جانان ور نه جنّـت بوستانی بیش نیست

تست ۸۷ در کدام مصراع اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» وجود دارد؟

۱) عیب جویانم حکایت پیش جانان گفته‌اند / ۲) من خود این پیدا همی گویم که پنهان گفته‌اند
۳) دشمنی کردند با من لیکن از روی قیاس / ۴) دوسـتی باشـد که دردم پیش درمان گفته‌اند

تست ۸۸ در بیت زیر کدام قسمت «حذف همزه» ندارد؟

مده از دست و غنیمت شمـر این یـک دم را / که جهـان یک دم و آن دم به جز از این دم نیست

۱) مده از دست ۲) شمر این ۳) به جز از ۴) از این دم نیست

تست ۸۹ در کدام گزینه فقط یک اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» وجود دارد؟

۱) من بدین خوبی و زیبایی نـدیدم روی را / وین دلاویزی و دلبندی نباشد موی را
۲) روی اگـر پنهان کند سنگین‌دل سیمین بدن / مشک غمّاز است نتواند نهفتن بـوی را
۳) ای موافق صورت و معنی که در چشم من است / از تـو زیباتر ندیدم روی و خوش‌تر خوی را
۴) ای گل خوش بوی اگر صد قرن بازآید بهار / مثل من دیگر نبینی بلبل خوش‌گوی را

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۹۰ کدام بیت هر دو نوع اختیار تغییر کمیت مصوت را داراست؟

۱) هر چه در روی تو گویند به زیبایی هست / و آن چه در چشم تو از شوخی و رعنایی هست
۲) به کمند سر زلفت نه من افتادم و بس / که به هر حلقه مویی گرفتاری هست
۳) دیگر این مرغ کی از بیضه برآمد که چنین / بلبل خوش‌سخن و طوطی شکّر خا شد
۴) شب برآنم که مگر روز نخواهد بودن / بامدادت که نبینم طمع شامم نیست

تست ۹۱ کدام بیت اختیار شاعری کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند دارد؟

۱) خوش‌تر ز عیش و صحبت و باغ و بهار چیست / ساقی کجاست گو سبب انتظار چیست
۲) هر وقت خوش که دست دهد مغتنم شمار / کس را وقوف نیست که انجام کار چیست
۳) پیوند عمر بسته به مویی است هوش دار / غمخوار خویش باش غم روزگار چیست
۴) معنی آب زندگی و روضه‌ی ارم / جز طرف جویبار و می خوشگوار چیست

تست ۹۲ تعداد اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در کدام گزینه نادرست است؟

۱) دمی با غم به سر بردن جهان یکدم نمی‌ارزد / به می بفروش دلق ما کز این بهتر نمی‌ارزد (۱ مورد)
۲) به کوی می فروشانش به جامی برنمی‌گیرند / زهی سجاده تقوا که یک ساغر نمی‌ارزد (۲ مورد)
۳) شکوه تاج سلطانی که بیم جان در او درج است / کلاهی دلکش است اما به تر ک سر نمی‌ارزد (۲ مورد)
۴) چه آسان می‌نمود اول غم دریا به بوی سود / غلط کردم که این طوفان به صد گوهر نمی‌ارزد (۲ مورد)

تست ۹۳ در کدام ابیات هیچ‌یک از اختیارات زبانی وجود ندارد؟

الف) گر بند می‌نهی و گرم پند می‌دهی / هستم سزای بند ولی جای پند نیست
ب) در آرزوی روی تو خواجو چو بیدلان / هر شب به خون دیده کند آستین خضاب
ج) هر لحظه پیامی دهدم دیده‌ی خواجو / بی می طلب آب رخ از ما نتوان کرد
د) نه شرط عشق بود با کمان ابروی دوست / که جان سپر نکنی پیش تیربارانش

۱) الف- ب ۲) ج- د ۳) الف- ج ۴) ب- د

تست ۹۴ در کدام بیت از اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» بیشتر استفاده‌شده است؟

۱) صبر ایوبی نکرده درد را درمان چه خواهی / حزن یعقوبی ندیده بیت احزان را چه دانی
۲) گر نه چون پروانه سوزی شمع را روشن چه بینی / ور نه زین پیمانه نوشی شرط و پیمان را چه دانی
۳) تا تو را شوری نباشد لذّت شیرین چه یابی / تا تو را دردی نباشد قدر درمان را چه دانی
۴) چون تو سرگردان نگشتی منکر گوی از چه گردی / چون تو در میدان نبودی حال چوگان را چه دانی

تست ۹۵ در کدام بیت حذف همزه وجود ندارد؟

۱) صورت یوسف نادیده صفت می‌کردیم / چون بدیدیم زبان سخن از کار برفت
۲) بعد از این عیب و ملامت نکنم مستان را / که مرا در حق این طایفه انکار برفت
۳) در سرم بود که هرگز ندهم دل به خیال / به سرت کز سر من آن همه پندار برفت
۴) به خرابات چه حاجت که یکی مست شود / که به دیدار تو عقل از سر هشیار برفت

اختیارات وزنی

اختیاراتی است کـه گـوش آن‌ها را حس می‌کند ولی ایراد نمی‌شمارد. اختیارات زبانی، اختیاراتی در نحوه تلفّظ بود ولی اختیارات وزنی، اختیاراتی در تغییر هجاهاست. اختیارات وزنی ۴ نوع هستند.

۱ – بلند بودن هجای پایان مصراع و نیم مصراع در ابیات دولختی یا دُوری

هجای پایانی مصراع‌ها (و نیم‌مصراع اوزان دوری) را همیشه بلند در نظر می‌گیریم؛ ولی شاعر می‌تواند به جای آن، از هجای کوتاه یا کشیده استفاده کند. مثلاً در بیت زیر که هجای پایانی آن هجای بلند است، شاعر در مصراع دوم هجای کشیده آورده است.

جـرم بیگانه نباشد که تو خود صورت خویش گر در آیینه ببینی برود دل ز برت

جُر	مِ	بی	گا	نِ	نَ	با	شَد	کِ	تُ	خُد	صو	رَ	تِ	خیش
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
گر	دَ	را	یی	نِ	بِ	بی	نی	بِ	رَ	وَد	دِل	زِ	بَ	رَت

در واقع هر وقت هجای پایانی مصراعی، کوتاه یا کشیده بود، شاعر از این اختیار شاعری استفاده کرده است. و در علامت‌گذاری هجاها، باید برای آن‌ها هجای بلند قرار بدهیم.

در ابیات زیر نیز شاعر در پایان نیم مصراع به جای هجای بلند، هجای کشیده آورده است.

دستی ز غمت بر دل، پایـی ز پیَت در گِل با این همه صبرم هست، وز روی تو نتوانم

دَس	تِ	زِ	غَ	مَت	بَر	دل	پا	یی	زِ	پِ	یَت	دَر	گِل
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
با	این	هَ	مِ	صَبـ	رَم	هَست	وَز	رو	یِ	تُ	نَت	وا	نَم

و در بیت زیر:

گـر پیر مناجات است ور رند خراباتی هـر کس قلمی رفته است، بر وی به سرانجامی

گَر	پی	رِ	مُ	نا	جا	تَست	وَر	رِن	دِ	خُ	را	با	تی
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
هَر	کَس	قَ	لَ	می	رَف	تَست	بَر	وِی	بِ	سَ	رَن	جا	می

نکته: این اختیار شاعری از نظر نوع وزن هیچ محدودیتی ندارد. یعنـی در هر وزنی ممکن است بیاید. لذا بسیار پُرکاربرد است.

Ahmadi63amoozesh.com

۲ – آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن در رکن اول مصراع

بعضی از اوزان شعر فارسی از جمله این ۴ وزن: «فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن» یا «فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن» «فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن» «فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن» و ... با رکن «فَعَلاتُن» شروع می‌شوند. شاعر می‌تواند به جای «فَعَلاتُن» اوّل مصراع، «فاعِلاتُن» بیاورد.

گر من آلوده دامنم چه عجب همه عالم گواه عصمت اوست

گَر	مَ	نا	لو	دِ	دا	مَ	نَم	چِ	عَ	جَب
—	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—
U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—
هَـ	مِ	عا	لَم	گُ	وا	هِ	عِص	مَ	تِ	اوست

همان‌طور که می‌بینید شاعر در مصراع اوّل به جای «فَعَلاتُن»، رکن «فاعِلاتُن» آورده است.

به گلستان نروم تا تو در آغوش منی بلبل از روی تو بیند طلب گل نکند

بِ	گُ	لِس	تان	نَ	رَ	وَم	تا	تُ	دَ	را	غو	شِ	مَ	نی
U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
بُل	بُ	لَر	رو	یِ	تُ	بی	نَد	طَ	لَ	بِ	گُل	نَ	کُ	نَد

نکته: این اختیار شاعری بسیار پُرکاربرد است و ممکن است حتّی در تمام مصراع‌های یک شعر دیده شود.

نکته: وزن‌های زیر را بشناسیم. زیرا این اختیار شاعری در این اوزان رخ می‌دهد.

۱- فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن ← فاعِلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن

تو به سیمای شخص می‌نگری ما در آثار صنع حیرانیم

۲- فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن ← فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن

بُـت خود را بِشکن خوار و ذلیل نـامور شو به فتوّت چو خلیل

۳- فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن ← فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن

تو ندانی که چرا در تو کسی خیره بمانَد تا کسی همچو تو باشد که در او خیره بمانی

۴- فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن ← فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن

بِـنشین بر لب جوی و گذر عمر ببین کاین اشارت ز جهان گذران ما را بس

نکته‌ی بسیار مهم: نمی‌توانیم به جای فاعِلاتُن آغازین، فَعَلاتُن بیاوریم.

توجّه: این اختیار در رکن اوّل هر دو مصراع می‌تواند بیاید.

Ahmadi63amoozesh.com

نکته: اصل «فَعَلاتُن» **است.** پس اگر حتّی در تمام مصراع‌های یک شعر، به جای آن، «فاعِلاتُن» آمده باشد و تمام مصراع‌ها هم یکسان باشند، باز هم اختیار شاعری وجود دارد.

خرّم آن روی که در روی تو باشد همه عمر وین نباشد مگر آن وقت که رای تو بود

خُر	رَ	مان	رو	ی	کِ	دَر	رو	یِ	تُ	با	شَد	هَـ	مِ	عُمر
ـ	U	ـ	ـ	U	U	ـ	ـ	U	U	ـ	ـ	U	U	ـ
ـ	U	ـ	ـ	U	U	ـ	ـ	U	U	ـ	ـ	U	U	ـ
وین	نَ	با	شَد	مَ	گَ	ران	وَق	ت	کِ	را	یِ	تُ	بُ	وَد

نکته‌ی بسیار بسیار مهم: هر گاه رکن اوّل فاعلاتن باشد، ولی رکن دوم فاعلاتن نباشد، قطعا اختیار شاعری «آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن» داریم.

۳ – آوردن یک هجای بلند به جای دو هجای کوتاه (ابدال)

شاعر می‌تواند به جای دو هجای کوتاه کنار هم، یک هجای بلند بیاورد، مثلاً به جای رکن فَعِلُن « U U ـ »، شاعر می‌تواند فَعْلُن « ـ ـ » بیاورد.

تنگ‌چشمان نظر به میوه کنند ما تماشا کنان بستانیم

تَنـــگ		چَش	مان	نَ	ظَر	بِ	می	وِ	کُ	نَند
U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	U	ـ	U	U	ـ
U	ـ	ـ	ـ	U	ـ	U	ـ	ـ		ـ
تَ	ما	ما	شا	کُ	نا	نِ	بُس	تا		نیم

توجّه: دقّت کردید هر ۳ اختیار وزنی که تا اینجا خواندید را در این بیت می‌توانستید ببینید؟! هم پایان مصراع به جای هجای بلند، هجای کشیده آمده است. هم اوّل مصراع به جای فعلاتن، فاعلاتن آمده است و هم ابدال دارد.

نکته: هر چند به جای دو هجای کوتاه در رکن‌های فَعَلاتُن « U U ـ ـ »، مُفتَعِلُن « ـ U U ـ » و مُستَفعِلُ « ـ ـ ـUU » هم این اختیار شاعری به کار می‌رود و به صورت مَفعولُن « ـ ـ ـ » در می‌آیند، امّا اغلب کاربرد آن در رکن فَعِلُن « U U ـ » است که درپایان مصراع می‌آید و به رکن فَعْلُن « ـ ـ » تبدیل می‌شود.

توجّه: اوزانی که رکن فعلن در پایان آن‌هاست.

۱- فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن ← فاعِلاتُن مَفاعِلُن فَع لُن
تو به سیمای شخص می‌نگری ما در آثار صنع حیرانیم

۲- فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن ← فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَع لُن
شمعوش پیش رخ شاهد یار دم به دم شعله‌زنان می‌سوزم

۳- فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن ← فاعلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَع لُن
بِنشین بر لب جوی و گذر عمر ببین کاین اشارت ز جهان گذران ما را بس

۴- مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن ← مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَع لُن
به جان دوست که دشمن بدین رضا ندهد که در به روی ببندند آشنایی را

Ahmadi63amoozesh.com

توجّه: در این اختیار شاعری، «دو هجای کوتاه»، اصل است که به جای آن یک هجای بلند آمده است و برعکس آن امکان‌پذیر نیست.
یعنی نمی‌توانیم به جای یک هجای بلند، دو هجای کوتاه بیاوریم.

توجّه: کتاب درسی این اختیار شاعری را مختصّ ارکانِ «فَعِلُن، مُفتَعِلُن، فَعَلاتُن و مُستَفعِلُ» می‌داند. در حالیکه در ارکان دیگر نیز ممکن است «ابدال» رخ بدهد.

نکته مهم: در رباعی اختیار ابدال بسیـــار پُرکاربرد است. و بسیـــار پیش می‌آید که یک مصـراع بـر وزن «مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُ فَعَل» (— U U — — U U — — U U — —) بـاشـد و مصـراع دیگـــر همـان رباعـی بـــر وزن «مَفعولُ مُفاعیلُ مُفاعیلُن فَع» (— U U — — U U — — — — — —) باشد.

ای کعبه به داغ ماتمت نیلی‌پوش وز تشنگـی‌ات فُرات در جوش و خروش

اِی	کَع	بِ	بِ	دا	غِ	ما	تَ	مَت	نی	لی		پوش
—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—		—
—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
وَز	تِش	نِ	گی	یَت	فُ	را	ت	دَر	جو	شُ	خُ	روش

توجّه: «گی» طبق اختیار شاعری کوتاه‌تلفّظ‌کردن مصوّت بلند، به «هجای کوتاه» تبدیل می‌شود.
توجّه: هرگاه تعداد هجاهای دو مصراع با هم برابر نبود، به احتمال ۹۹٪ این اختیار شاعری به کار رفته است.
نکته: این اختیار شاعری هم بسیار پرکاربرد است (مخصوصا در تبدیل فَعِلُن به فَع لُن) و ممکن است در تمام مصراع‌های یک شعر دیده شود.

ابدال در مفتعلن:

آب ز سبزه گرفت جوشن زنگارگون سوسن کان دید ساخت نیزه جوشن گذار

آب زِ سَبزِ گِرفت جُوشَنِ زِنگارگون

آ	ب	زِ	سَب	زِ	گِ	رِفت	جُو	شَ	نِ	زِن	گا	ر	گون
—	U	U	—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	—
—	—		—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	—
سو	سَن		کان	دیـ	د	ساخت	نِی	زِ	یِ	جُو	شَن	نِ	گار

سوسَن کان دید ساخت نِیزِ یِ جُوشَن گُذار

صبر کنم تا چه شود کار فرو بسته من هم بگشاید روزی تعبیه آرایی تو

صَبر کُنَم تا چ شَوَد کارِ فُرو بَستِ یِ مَن

صَبـ	ر	کُ	نَم	تا	چ	شَ	وَد	کا	رِ	فُ	رو	بَس	تِ	یِ	مَن
—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	U	U	—	—	—		—	—	U	U	—	—	—	U	—
هَم	بِ	گُ	شا	یَد		رو	زی	تَع	بِ	یِ	آ	را	یی	یِ	تُ

هَم بُگُشایَد روزی تَعبی یِ آرایی یِ تُ

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

ابدال در فعلاتن:

رایت شاهان را صورت شیر است و پلنگ														بر سر رایت او سورت فتح و ظفر است	
رایَتِ شاهان را صورَتِ شیرَستُ پَلَنگ															
را	یَ	تِ	شا	هان		را	صو	رَ	تِ	شی	رَس	تُ	پَ	لَنگ	
—	U	U	—	—		—	—	U	U	—	—	U	U	—	
		*		—			—				*				
*															
—	U	U	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	
بَر	سَ	رِ	را	یَ	تِ	او	سُو	رَ	تِ	فَت	حُ	ظَ	فَ	رَست	
بَر سَرِ رایَتِ او سُورَتِ فَتحُ ظَفَرَست															

ابدال در مستفعِلُ: این حالت اکثرا در رباعی پیش می‌آید.

من در عجبم ز می فروشان کایشان														به زانچه فروشند چه خواهند خرید	
مَن دَر عَجَبَم زِ مِی فُروشان کیشان															
مَن	دَر	عَ	جَ	بَم	زِ	مِی	فُ	رو	شان	کی				شان	
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—				—	
										*	*				
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—		—	
بِه	زا	چِ	فُ	رو	شَنـــــد		چِ	خا	هَنـــــد			خَ		رید	
بِه زان چِ فُروشَند چِ خاهَند خَرید															

توجّه: در بیت زیر نیز کـه بر وزن « مَفعولُ فاعِلاتُ مَفاعیلُ فاعِلُن » یا «مُستَفعِلُن مَفاعِلُ مُستَفعِلُن فَعل» است، این اختیار شاعری در محل «مفاعِلُ» دیده می‌شود. البته در این اوزان بسیار نادر و کم است.

ما بندگـان حاجتمندیم و تـو کریـم حاجت همیشه پیش کریمان بود روا

ما بندگان حاجتمندیم و تو کریم														حاجت همیشه پیش کریمان بود روا	
ما بَندِگانِ حاجَتمَندیمُ تُ کَریم															
ما	بَن	دِ	گا	نِ	حا	جَت			مَن	دی	مُ	تُ	کَ	ریم	
—	—	U	—	U	—	—			—	—	U	—	U	—	
مُستَفعِلُن				مَفاعِلُ					مُستَفعِلُن				فَعَل		
—	—	U	—	U	—	U	U		—	—	U	—	U	—	
حا	جَت	هَ	می	شِ	پی	شِ	کَ		ری	ما	بُ	وَد	رَ	وا	
حاجَت هَمیش پیشِ کَریمان بُوَد رَوا															

ای بی خبر بکوش که صاحب خبر شوی														تا راهـــرو نباشی کـــی راهبـر شـوی	
ای بـی خَبَـر بِـکـوش کِ صاحِـب خَـبَـر شَـوی															
ای	بی	خَ	بَر	بِ	کو	ش	کِ		صا	حِب	خَ	بَر	شَ	وی	
—	—	U	—	U	—	U	U		—	—	U	—	U	—	
مُستَفعِلُن				مَفاعِلُ					مُستَفعِلُن				فَعَل		
—	—	U	—	U	—	—			—	—	U	—	U	—	
تا	را	ه	رُو	نَ	با	شی			کِی	را	ه	بَر	شَ	وی	
تـا راهـرُو نَـبـاشـی کِـی راهـبَـر شَـوی															

Ahmadi63amoozesh.com
@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

توجّه: همانطور که احتمالا متوجّه شده‌اید، ابدال «فَعِلُن» به «فَعْلُن» کاملا گوش‌نواز و زیباست ولی ابدال در ارکان دیگر موجب مکث و اصطلاحا سکته وزنی می‌شود. همین تذکّر بهترین نکته برای فهمیدن سماعی اختیار ابدال در ارکانی غیر از «فعلن» است!

نگاهی به سه اختیار وزنی در یک غزل سعدی

سعدی در غزل زیر فقط در ۶ مورد از «فَعِلُن» استفاده کرده و در ۱۸ مصراع، طبق اختیار شاعری به جای «فَعِلُن»، «فَعْلُن» آورده است. همچنین اگر به اوّل هر دو مصراع دقّت کنیم، با وجود اینکه اصل وزن «فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن» است ولی شاعر فقط در ۲ مصراع « فَعَلاتُن» آورده است و در ۲۲ مصراع «فاعِلاتُن» آورده است. و در ۴ مصراع در پایان هجای بلند آمده و در ۲۰ مصراع هجای کشیده. نکته جالب این است که از ۲۴ مصراع فقط یک مصراع فاقد اختیارات وزنی است!

ما گدایان خیل سلطانیم	شهر بند هوای جانانیم
بنده را نام خویشتن نَبُود	هر چه ما را لقب دهند آنیم
گر برانند و گر ببخشایند	ره به جای دگر نمی‌دانیم
چون دلارام می‌زند شمشیر	سر ببازیم و رخ نگردانیم
دوستان در هوای صحبَتِ یار	زر فشانند و ما سر افشانیم
مر خداوند عقل و دانش را	عیب ما گو مکن که نادانیم
هر گلی نو که در جهان آید	ما به عشقش هزار دستانیم
تنگ‌چشمان نظر به میوه کُنند	ما تماشاکنان بستانیم
تو به سیمای شخص می‌نگَری	ما در آثار صنع حیرانیم
هر چه گفتیم جز حکایَتِ دوست	در همه عمر، از آن پشیمانیم
سعدیا بی وجود صحبَتِ یار	همه عالم به هیچ نستانیم
ترک جان عزیز بتوان گفت	ترک یار عزیز نتوانیم

۴ ـ قلب

آوردن یک هجای کوتاه و یک هجای بلند به صورت برعکس در مصراع دیگر. این اختیار دو سویه است. یعنی می‌تواند بر عکس باشد.

(U ⏑ ⇔ ⏑ U)

این اختیار از اختیارات شاعری بسیار کم‌کاربرد است و معمولا در مُفتَعِلُن « ⏑ — U U —» و مَفاعِلُن « U — U — » دیده می‌شود و به جای هر کدام، دیگری را می‌توان آورد.

کیست که پیغام من به شهر شروان برد　　یک سخن از من بدان مرد سخندان برد

کیـــــــست		کِ	پِی	غا	مِ	مَن	بِ	شَهـ	رِ	شِر	وانْ	بَ	رَد
—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	—	—	U	—
—	U	U	—	—	U	—	—	U	U	—	—	U	—
یِک	سُ	خَ	نَز	مَن	بِ	دانْ	مَر	دِ	سُ	خَن	دانْ	بَ	رَد

وزن این شعر «مُفتَعِلُن فاعِلُن // مُفتَعِلُن فاعِلُن» است. ولی شاعر طبق اختیار شاعری قلب، در قسمت دوم مصراع اوّل به جای مُفتَعِلُن «— U U —» مَفاعِلُن «U — U —» آورده است.

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63
Ahmadi63amoozesh.com

خاطر خاقانی از آن کعبه‌شناس شد که او															در حرم خدایگان کرده به جان مجاوری
خاطِرِ خاقانی یَزان کَعبِ شِناس شُد کِ او															
خا	طِ	رِ	خا	قا	نی	یَ	زان	کَع	بِ	شِ	نا	س	شُد	کِ	او
—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	U	—	U	—
—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—	U	—	U	—
دَر	حَ	رَ	مِ	خُ	دا	ی	گان	کَر	دِ	بِ	جان	مُ	جا	وِ	ری
دَر حَرَمِ خُدایگان کَردِ بِ جان مُجاوِری															

دیده خاقانی اگر لاف جمال تو زند															کس نکند قبول از او کان به مثال تو رسد
دیدِ یِ خاقانی یَگَر لافِ جَمالِ تُ زَنَد															
دی	دِ	یِ	خا	قا	نی	یَ	گَر	لا	فِ	جَ	ما	لِ	تُ	زَ	نَد
—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	U	—	U	—
—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—	U	—	U	—
کَس	نَ	کُ	نَد	قَ	بو	لَ	زو	کان	بِ	مِ	ثا	لِ	تُ	رِ	سَد
کَس نَکُنَد قَبولَزو کان بِ مِثالِ تُ رِسَد															

نکته مهم: گفتیم که این اختیار شاعری بسیار کم‌کاربرد است. جالب است بدانید این اختیار شاعری نسبت به اختیارات شاعری دیگر تناسب کمتر از یک به هزار دارد. شاید اینگونه بتوانیم حکم کنیم که ابیاتی که اختیار شاعری قلب دارند بسیار محدود هستند و حتی می‌توان گفت ابیاتی که در تست‌ها استفاده می‌شوند تقریبا انگشت‌شمار هستند. و نکته بسیار جالب این است که بیشترین استفاده از این اختیار توسط خاقانی انجام شده و اتفاقا در خود واژه «خاقانی» این اختیار روی داده است. پس بهتر است این واژه را خوب در خاطر داشته باشید و همیشه به آن مشکوک باشید. البته قبلا هم گفته‌ام که ممکن است طراح سوال همین موضوع را دام تستی قرار بده و بیتی با واژه «خاقانی» بیاورد که این اختیار را نداشته باشد. ابیات زیر را بشناسید و سعی کنید اختیار قلب را در آن‌ها پیدا کنید.

بر دل خاقانی اگر داغ جفا نهی چه شد — او ز سگان کیست خود تا بردت به داوری
دست کسی بر نرسد به شاخ هویّت تو — تا رگ نخلیّت او ز بیخ و بن برنکنی
بر سر کویت چو سگان هر سحری کنم فغان — هیچ نگویی ای فلان تو ز سگان کیستی
پس چو تویی نگار من وز دو جهان بیزارم — به کار من کن نظری و گر نه دل بردارم
کیسه هنوز فربه است با تو ازان قوی دلم — چاره چه خاقانی اگر کیسه رسد به لاغری
من که هر آنچه داشتم اوّل ره گذاشتم — حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو
ناله‌ی خاقانی اگر دادستان شد از فلک — ناله‌ی من نبست غم دادستان من کجا
سینه خاقانی اگر پاک بشویی از عنا — پیش خدایگان تو را بیش کند ثناگری
سینه‌ی خاقانی و غم تا نزند ز وصل دم — دعوی عشق و وصل هم تا ز سگان کیست او
هر که تو را نیک خواه نیکویی او را دلیل — هر که تو را بد سگال ندامت او را ندیم
دل از امل دور کن زانکه نه نیکو بود — مصحف و افسانه را جلد به هم ساختن

Ahmadi63amoozesh.com

نکته مهم: در اوزان مربوط به رباعی اختیار شاعری قلب پُرکاربرد است.

آن قصر که جمشید در او جام گرفت											آهـــو بچـه کرد و روبه آرام گرفت	
آن قَـصر کِ جَـمشـید دَرو جـام گِـــرِفـت												
آن	قَصـ	ر	کِ	جَم	شیـ	د	دَ	رو	جا	م	گِ	رِفت
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
آ	هو	بَ	چِ	کَر	دُ	رو	بَ	ها	را	م	گِ	رِفت
آهـــو بَـچِـ کَـردُ روبَـهـارام گِـرِفـت												

من هیچ ندانم که مرا آنکه سرشت											از اهل بهشت کرد یا دوزخ زشت	
مَـــن هیـــچ نَـدانَـم کِ مَـرا آنـکِ سِـرِشـت												
مَن	هیـ	چ	نَ	دا	نَم	کِ	مَ	را	آن	کِ	سِ	رِشت
—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
اَز	اَهـ	لِ	بِ	هِشـ	ت	کَر	د	یا	دو	زَ	خِ	زِشت
اَز اَهـــلِ بِـهِـشـت کَـرد یـا دوزَخِ زِشـت												

نکات تکمیلی و پایانی

نکته مهم: اختلاف هجایی دو مصراع را – چه کمّی و چه کیفی - زمانی با اختیارات شاعری بررسی می‌کنیم که از مراحل قبل کاملاً مطمئن باشیم. از درست‌خواندن، درست‌نوشتن (خط عروضی)، تقطیع هجایی و تقسیم به ارکان، مطمئن باشیم.

نکته مهم: اوزان شعر فارسی به گونه‌ای است که معمولا بیش از ۲ هجای کوتاه و بیش از ۳ هجای بلند کنار هم نمی‌آید، پس اگر غیر از این دیدیم به احتمال زیاد اختیار شاعری داریم. (البته اگر درست تقطیع کرده باشیم!)

توجّه: فقط در وسط دو وزن «مَفعولُ مَفاعیلُن مَفعولُ مَفاعیلُن» و «مَفعولُ فاعِلاتُن مَفعولُ فاعِلاتُن»، بـه ترتیب ۵ و ۴ هجای بلند می‌آید. اگر شعری در وزن دیگری بود و بیش از ۳ هجای بلند در کنار هم آمده بود، حتما در آن قسمت اختیار شاعری داریم.

نکته جالب توجه: در کلام عادی و گفتار روزانه، نسبت هجـای بلند به کوتاه، تقریبا «دو به یک» است. یعنی تقریبا هجاهای بلند گفتار عادی ۲ برابر هجاهای کوتاه است. وقتی سخن عادی به شعر در می‌آید، باز هم تقریبا همینطور است یعنی تناسب «دو به یک». از این تناسب می‌توان نتیجه گرفت در اوزانی که هجاهای بلند از تناسب دو به یک بیشتر شوند، مثلا سه به یک بشوند مانند «فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» یا «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن»، احتمال وجود اختیار شاعری «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه» افزایش می‌یابد. همچنین در اوزانی که تعداد هجای بلند از نسبت دو به یک کمتر بشود و مثلا تعداد هجای بلند و کوتاه برابر باشد مانند «فعلاتن فعلاتن فعلاتن» یا «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن» احتمال اختیار شاعری «کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند» افزایش می‌یابد. کافی است به ابیاتی که پیش از این به صورت تمرین آورده‌ام دقّت کنید. به وضوح این نکته قابل مشاهده است.

نکته بسیار مهم: گفتیم ممکن است در دو هجای مقابل هم، در هر دو مصراع اختیار شاعری وجود داشته باشد. ممکن است در هر دو مصراع به جای فَعَلاتُن اوّل، فاعِلاتُن آمده باشد، در هر دو مصراع به جای فَعِلُن، فَعْلُن آمده باشد، در هر دو مصراع به جای هجای بلند پایان مصراع، هجای کوتاه یا کشیده آمده باشد، ممکن است در هر دو مصراع به جای مَفاعِلُن، مُفتَعِلُن آمده باشد (یا برعکس) و به طور کلّی ممکن است در هر دو مصراع، در دو هجای رو به روی هم، به جای هجای کوتاه، هجای بلند آمده باشد (و یا برعکس). در این صورت

به دلیل عدم اختلاف در دو مصراع، تشخیص وجود اختیار شاعری بسیار دشوار می‌شود، پس بهتر است علاوه بر مقایسه هجاهای روبه‌رو، به ارکان دیگر هم نظر داشته باشیم و اوزان را هم بشناسیم تا در صورت مغایرت با آن‌ها، متوجّه وجود اختیار شاعری بشویم.

نکته بسیار مهم: بهتر است این نکته را با این سوال مطرح کنم: با توجّه به تقطیع زیر؛ آیا در هجای اوّل مصراع دوم اختیار شاعری «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه» وجود دارد؟

در دلم بود که بی دوست نباشم هرگز چه توان کرد که سعی من و دل باطل بود

دَر	دِ	لَم	بو	د	کِ	بی	دو	ست	نَ	با	شَم	هَر	گِز
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
چِ	تَ	وان	کَر	د	کِ	سَع	یِ	مَ	نُ	دِل	با	طِل	بود

پاسخ: خیرررررر! در اینگونه موارد باید دقّت کنیم که اصل وزن «فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن» است که به جای «فَعَلاتُنِ اوّلِ مصراع»، «فاعِلاتُن» آمده است.

نکته بسیار مهم: بهتر است این نکته را نیز با این سوال مطرح کنم: با توجّه به تقطیع زیر؛ آیا در هجای آخر مصراع اوّل اختیار شاعری «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه» وجود دارد؟

ای پادشاه صورت و معنی که مثل تو نادیده هیچ دیده و نشنیده هیچ گوش

ای	پا	دِ	شا	هِ	صو	رَ	تُ	مَع	نی	کِ	مِث	لِ	تُ
—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—
—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—
نا	دی	دِ	هیـ	چ	دی	دِ	ءُ	نَش	نی	دِ	هیـ	چ	گوش

پاسخ: خیرررررر! در اینگونه موارد باید اختیار به کار رفته را «بلند در نظر گرفتن هجای پایان مصراع» در نظر بگیریم.

نکته بسیار مهم: بهتر است این نکته را نیز با این سوال مطرح کنم: با توجّه به تقطیع زیر؛ آیا در قسمت مشخّص‌شده اختیار شاعری «قلب» وجود دارد؟

ز شوخی گر چه آسایش نفهمیده است مژگانش نظر با شوخی چشمش رگ خواب است پنداری

زِ	شو	خی	گَر	چِ	آ	سا	پِش	نَ	فَهـ	می	دَســـــت		مُژ	گا	نَش
U	—	—	—	U	—	—	—	U	—	—	U	—	—	—	—
				*	*										
U	—	—	—	—	U	—	—	U	—	—	U	—	—	—	—
نَ	ظَر	با	شو	خی	یِ	چَش	مَش	رَ	گِ	خا	بَســـــت		پِن	دا	ری

پاسخ: خیرررررر! در این وزن اصلا اختیار شاعری قلب رخ نمی‌دهد. در این بیت به ترتیب ۲ اختیار شاعریِ «کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند» و «بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه» در کنار هم آمده است. این حالت بسیار محتمل است!

Ahmadi63amoozesh.com

نکته‌ی بسیار مهم و کلیدی

شما باید به ۲ نوع عروض سماعی تسلّط داشته باشید؛ **یکی تسلّط سماعی برای فهمیدن وزن یک مصراع**. مثلا با خواندن بفهمیم وزن یک شعر «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است. و **دیگری تسلّط سماعی برای درک اختیارات شاعری**. این ۲ با هم فرق دارند. مثلا یک دانش‌آموز با خواندن تشخیص می‌دهد که وزن یک بیت «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است، ولی نمی‌تواند اختیارات شاعری را سماعی تشخیص بدهد. در این موارد برای تشخیص سریع اختیارات شاعری، یک روش دیگر وجود دارد که کمی از روش سماعی بیشتر وقت می‌برد ولی نسبت به تقطیع هجایی زمان بسیار کمتری صرف می‌شود. آن روش را من «تقطیع چشمی» نامیده‌ام. در این روش علامت هجایی یک مصراع را روی برگه می‌نویسیم. مثلا (U U _ _ U U _ _ U U _ _ U U _) و مصراع‌ها را سریع بدون نوشتن تقطیع می‌کنیم و به علامت‌های هجایی که نوشته‌ایم دقّت می‌کنیم. در این حالت هر هجایی که با نوشته‌ی ما مطابقت نداشت اختیار شاعری دارد. شاید برای شما هم پیش آمده باشد که از دبیر خود و یا شخص دیگری، اختیار شاعری بیتی را بپرسید و او بعد از یک دقیقه خیره‌شدن به اُفق پاسخ شما را بدهد! آن لحظه همان لحظه عزیز «تقطیع چشمی یا ذهنی» است.

با توجّه به تقطیع‌های هجایی زیر سعی کنید اختیارات شاعری هر بیت را به صورت «تقطیع چشمی» به دست بیاورید.

مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن (U _ U _ U U _ _ U _ U _ U U _)

نگاه من به تو و دیگـران به خود مشغول — معاشران ز می و عارفان ز ساقی مست

مَفعولُ فاعِلاتُ مَفاعیلُ فاعِلُن (U _ _ U _ U _ U _ _ U _ U _)

باز آ که در فراق تو چشم امیدوار — چون گوش روزه‌دار بر الله اکبر است

فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن (U U _ _ U U _ _ U U _ _ U U _)

هر که با شاهد گلروی به خلوت بنشست — نتواند ز سر راه ملامت برخاست

مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُ فَعولُن (_ _ U U _ _ U U _ _ U U _ _ U)

سعدی در بستان هوای دگری زن — وین کشته رها کن که در او گلّه چریده است

فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن (_ _ U _ _ _ U _ _ _ U _ _ U _)

پیش از این من دعوی پرهیزگاری کردمی — باز می‌گویم که هر دعوی که کردم باطل است

Ahmadi63amoozesh.com

<table>
<tr><td rowspan="6">اختیارات زبانی</td><td rowspan="2">۱ – حذف همزه</td><td colspan="4">گاهی برای سهولت در تلفّظ یا رعایت‌شدن وزن شعر، «همزه» آغازین واژه (یعنی همزه « آ » باکلاه یا « ا » بی‌کلاهِ اولِ واژه) در تلفّظ حذف می‌شوند.</td></tr>
<tr><td colspan="4">احتمال این اتفاق، با توجّه به واج قبل «همزه» می‌تواند کم یا زیاد باشد. اگر قبل از «همزه» صامت بیاید، احتمال حذف همزه بسیار زیاد است ولی اگر پیش از «همزه» مصوّت بیاید، احتمال حذف همزه بسیار کم است.</td></tr>
<tr><td colspan="4">توجّه شود فرایند «حذف همزه»، یک اختیار شاعری است و لزوما تمام همزه‌ها را نباید حذف کرد. یعنی باتوجّه به وزن و ریتم شعر باید ببینیم نیاز است «همزه» حذف شود یا خیر. (در ترکیباتی مانند «دست‌آورد»، «دل‌انگیز» و ... حذف همزه اجباری است.»</td></tr>
<tr><td colspan="4">حذف همزه مبحثی پرچالش است و موارد بسیاری وجود دارد که بین عُلمای فن اختلاف نظر وجود دارد. در درسنامه به طور مفصل به موارد اختلافی اشاره کرده‌ام.</td></tr>
<tr><td colspan="4">علمی‌ترین نوع سوال این است که طراح محترم بپرسد: «در کجا یا در چند مورد «حذف همزه» ضروری است؟»</td></tr>
<tr><td rowspan="11">۲ – امکان تغییر کمّیّت مصوّت‌ها</td><td rowspan="5">الف
بلند تلفظ‌کردن مصوّت کوتاه</td><td>مصوّت ـَـ</td><td>ـَ در پایان کلمه</td><td>نه – وَ (وُ تلفظ می‌شود)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">مصوّت ـُـ</td><td>ـُ در پایان کلمه</td><td>تو – چو – دو (عدد)</td></tr>
<tr><td>« و » عطف و ربط و ...</td><td>دل و جان – برید و درید ...
لیلی و (یُ) مجنون – صبا و نسیم</td></tr>
<tr><td rowspan="2">مصوّت ـِـ</td><td>ـِ در پایان کلمه</td><td>خانه – لانه – ترانه و ...</td></tr>
<tr><td>ـِ یا یِ بین ترکیبات اضافی و ترکیبات وصفی</td><td>دلِ من – شبِ سرد –
آشنایِ من - لیلی (یِ) من – گیسویِ تو</td></tr>
<tr><td rowspan="6">ب
کوتاه تلفظ‌کردن مصوّت بلند « و » و « ی »</td><td colspan="2">هر گاه بعد از مصوّت بلند « و » یا « ی »، «ی» بیاید.</td><td>ابرویی - آهویی و ... (واج میانجی « یـ » می‌گیرد.)
لیلی‌ای - حوری‌ای و ... (واج میانجی همزه « ا » می‌گیرد.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">هر گاه بعد از مصوّت بلند « و » یا « ی »، «یِ» بیاید.</td><td>ابرویِ یار – آهویِ من
لیلی (یِ) من – حوری (یِ) بهشت («یِ» در نوشتار ظاهر نیست.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">هر گاه بعد از مصوّت بلند « و » یا « ی »، «همزه » بیاید.</td><td>ابرو از – آهو آمد
لیلی از – لیلی آمد</td></tr>
<tr><td colspan="2">هر گاه بعد از مصوّت بلند « و » یا « ی » « واو » بیاید.</td><td>ابرو و لب – آهو و گرگ
لیلی و مجنون – حوری و بهشت</td></tr>
<tr><td colspan="2">هر گاه بعد از مصوّت بلند « و » یا « ی »، «ضمیر متّصل» بیاید.</td><td>ابرویَت – آهویَش (واج میانجی « یـ » می‌گیرد.)
لیلیَأت - حوریَأش (واج میانجی همزه « ا » می‌گیرد.)</td></tr>
</table>

Ahmadi63amoozesh.com

اختیارات وزنی	کیفیّت هجای پایانی	شاعر می‌تواند به جای هجای بلند در پایان مصراع (یا پایان نیم مصراع در اوزان دوری)، هجای کوتاه یا کشیده بیاورد. این اختیار شاعری در هر وزنی ممکن است رخ بدهد و محدودیت وزنی ندارد.
	آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن اول مصراع	شاعر می‌تواند در اوزانی که با «فعلاتن» شروع می‌شوند، به جای «فعلاتن» اول مصراع، «فاعلاتن» بیاورد. (توجه شود برعکس این، امکان‌پذیر نیست و این اختیار شاعری دوسویه نیست. یعنی شاعر نمی‌تواند به جای «فاعلاتن» اول مصراع، «فعلاتن» بیاورد.)
	ابدال آوردن یک هجای بلند به جای دو هجای کوتاه کنار هم	شاعر می‌تواند به جای دو هجای کوتاه کنار هم، یک هجای بلند بیاورد. (توجه شود برعکس این، امکان‌پذیر نیست و این اختیار شاعری دو سویه نیست. یعنی به جای یک هجای بلند، نمی‌تواند دو هجای کوتاه بیاورد.) توجه شود این اختیار شاعری در ارکان « ـــ U U ـــ »، « ـــ ـــ U U»، « U U ـــ ـــ » و « U U ـــ » کاربرد دارد ولی از همه بیشتر در « U U ـــ » و در پایان مصراع اتفاق می‌افتد. توجّه: در ارکان دیگر نیز به ندرت اختیار ابدال دیده می‌شود.
	قلب آوردن « U ـــ » به جای « ـــ U »	شاعر می‌تواند به جای « U ـــ »، « ـــ U » بیاورد. (توجه شود این اختیار شاعری در بعضی از ارکان مُجاز است و اصلی‌ترین کاربرد آن آوردن « ـــ U U ـــ » به جای « U ـــ U ـــ » و برعکس آن است. یعنی آوردن «مفتعلن» به جای «مفاعلن» و آوردن «مفاعلن» به جای «مفتعلن» اختیار قلب بیشتر در اوزان دوری «مفتعلن مفاعلن // مفتعلن مفاعلن» و «مفتعلن فاعلن // مفتعلن فاعلن» دیده می‌شود. توجّه: در ارکان دیگر نیز به ندرت اختیار قلب دیده می‌شود.

توجّه: سعی کنید برای هر مورد مثالی از جزوه بیابید و بنویسید.

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین: ابیات زیر را به خط عروضی بنویسید و تقطیع هجایی کنید.

۹۷ - خیال روی تو در هر طریق همره ماست / نسیم موی تو پیوند جان آگه ماست
۹۸ – تو آن درخت گلی کاعتدال قامت تو / ببرد قیمت سرو بلند بالا را
۹۹ - اگر مراد تو ای دوست بی‌مرادی ماست / مراد خویش دگر باره من نخواهم خواست
۱۰۰ – هر آن کسی که در این حلقه نیست زنده به عشق / بر او نمرده به فتوای من نماز کنید
۱۰۱ - بگذار تا مقابل روی تو بگذریم / دزدیده در شمایل خوب تو بنگریم
۱۰۲ - ای بی‌خبر بکوش که صاحب‌خبر شوی / تا راهرو نباشی کی راهبر شوی
۱۰۳ - هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق / ثبت است بر جریده عالم دوام ما
۱۰۴ – دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد / یاد حریف شهر و رفیق سفر نکرد
۱۰۵ - بی مهر رخت روز مرا نور نمانده است / وز عمر مرا جز شب دیجور نمانده است
۱۰۶ - تا کی به تمنّای وصال تو یگانه / اشکم شود از هر مژه چون سیل روانه
۱۰۷ - ای یار جفا کرده پیوند بریده / این بود وفاداری و عهد تو ندیده
۱۰۸ – ما در خلوت به روی خلق ببستیم / از همه بازآمدیم و با تو نشستیم
۱۰۹ - ماه فرو ماند از جمال محمّد / سرو نباشد به اعتدال محمّد
۱۱۰ - این که تو داری قیامت است نه قامت / و این نه تبسّم که معجزه است و کرامت
۱۱۱ - خلوت دل نیست جای صحبت اضداد / دیو چو بیرون رود فرشته درآید
۱۱۲ - ای مرهم ریش و موسم جانم / چندین به مفارقت مرنجانم
۱۱۳ - آن کس که مرا به باغ می خواند / بی روی تو می‌برد به زندانم
۱۱۴ - جمعی که تو در میان ایشانی / ز آن جمع به در بود پریشانی
۱۱۵ - آن قصر که جمشید در او جام گرفت / آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت
۱۱۶ - بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر / دیدی که چگونه گور بهرام گرفت
۱۱۷ - ای دِل چو زمانه می‌کند غمناکت / ناگه برود ز تن روان پاکت
۱۱۸ - من بی می ناب زیستن نتوانم / بی باده کشید بار تن نتوانم
۱۱۹ - این کوزه چو من عاشق زاری بوده است / در بند سر زلف نگاری بوده است
۱۲۰ – من در عجبم ز می فروشان کایشان / بِه زانچه فروشند چه خواهند خرید
۱۲۱ - گویند کسان بهشت با حور خوش است / من می‌گویم که آب انگور خوش است
۱۲۲ - هست از پس پرده گفت و گوی من و تو / چون پرده برافتد نه تو مانی و نه من

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.
Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

بیت ۹۷	خیال روی تو در هر طریق همره ماست	نسیم موی تو پیوند جان آگه ماست
خط عروضی مصراع اول	خِیالِ روی تُ دَر هَر طَریق هَمرَه ماست	
هجاهای مصراع اول	خِ / یا / لِ / رو / یِ / تُ / دَر / هَر / طَ / ریـ / قِ / هَم / رَ / هِ / ماست	
علامت هجایی مصراع اول	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / U / U / U / ــ	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / U / U / U / ــ	
هجاهای مصراع دوم	نَ / سی / مِ / مو / یِ / تُ / پی / وَن / دِ / جا / نِ / آ / گَ / هِ / ماست	
خط عروضی مصراع دوم	نَسیمِ موی تُ پیوَندِ جانِ آگَهِ ماست	

بیت ۹۸	تو آن درخت گلی کاعتدال قامت تو	ببرد قیمت سرو بلند بالا را
خط عروضی مصراع اول	تُ آ دِرَختِ گُلی کِعتِدالِ قامَتِ تُ	
هجاهای مصراع اول	تُ / آ / دِ / رَخ / تِ / گُ / لی / کِعـ / تِ / دا / لِ / قا / مَ / تِ / تُ	
علامت هجایی مصراع اول	U / ــ / U / U / U / ــ / ــ / U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / ــ	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / ــ / U / U / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / ــ / ــ / ــ	
هجاهای مصراع دوم	بِ / بُر / د / قِی / مَ / تِ / سَر / وِ / بُ / لَنـ / د / با / لا / را	
خط عروضی مصراع دوم	بِبُرد قیمَتِ سَروِ بُلَند بالا را	

بیت ۹۹	اگر مراد تو ای دوست بی مرادی ماست	مراد خویش دگر باره من نخواهم خواست
خط عروضی مصراع اول	اَگَر مُرادِ تُ اِی دوست بی مُرادی یِ ماست	
هجاهای مصراع اول	ءَ / گَر / مُ / را / دِ / تُ / اِی / دو / ست / بی / مُ / را / دی / یِ / ماست	
علامت هجایی مصراع اول	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / ــ / U / ــ	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / ــ / ــ / ــ	
هجاهای مصراع دوم	مُ / را / دِ / خیـ / ش / دِ / گَر / با / رِ / مَن / نَ / خا / هم / خاست	
خط عروضی مصراع دوم	مُرادِ خیش دِگَر بارِ مَن نَخاهَم خاست	

بیت ۹۷	هر آن کسی که در این حلقه نیست زنده به عشق	بر او نمرده به فتوای من نماز کنید
خط عروضی مصراع اول	هَران کَسی کِ دَرین حَلقِ نیست زِندِ بِ عِشق	
هجاهای مصراع اول	هَـ / ران / کَ / سی / کِ / دَ / رین / حَل / قِ / نیـ / ست / زِن / دِ / بِ / عِشق	
علامت هجایی مصراع اول	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / ــ / U / U / ــ	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ / U / ــ / ــ / U / U / ــ	
هجاهای مصراع دوم	بَ / رو / نَ / مُر / دِ / بِ / فَت / وا / یِ / مَن / نَ / ما / ز / کُ / نید	
خط عروضی مصراع دوم	بَرو نَمُردِ بِ فَتوایِ مَن نَماز کُنید	

بیت ۱۰۱	بگذار تا مقابل روی تو بگذریم	دزدیده در شمایل خوب تو بنگریم
خط عروضی مصراع اول	بُگذار تا مُقابِلِ رویِ تُ بُگذَریم	
هجاهای مصراع اول	بُگ / ذا / ر / تا / مُ / قا / بِ / لِ / رو / یِ / تُ / بُگ / ذَ / ریم	
علامت هجایی مصراع اول	ــ / ــ / U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	ــ / ــ / U / ــ / U / ــ / U / U / ــ / U / U / ــ / U / ــ	
هجاهای مصراع دوم	دُز / دی / دِ / دَر / شَ / ما / یِ / لِ / خو / بِ / تُ / بِن / گَ / ریم	
خط عروضی مصراع دوم	دُزدیدِ دَر شَمایِلِ خوبِ تُ بِنگَریم	

بیت ۱۰۲	ای بی خبر بکوش که صاحب خبر شوی	تا راهرو نباشی کی راهبر شوی
خط عروضی مصراع اول	اِی بی خَبَر بِکوش کِ صاحِب خَبَر شَوی	
هجاهای مصراع اول	اِی / بی / خَ / بَر / بِ / کو / ش / کِ / صا / حِب / بَر / خَ / بَر / شَ / وی	
علامت هجایی مصراع اول	— / — / U / — / U / — / U / U / — / — / — / U / — / U / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / — / U / — / U / — / — / — / — / — / — / U / — / U / —	
هجاهای مصراع دوم	تا / را / ه / رُو / نَ / با / شی / کِی / را / ه / بَر / شَ / وی	
خط عروضی مصراع دوم	تا راهرُو نَباشی کِی راهبَر شَوی	

بیت ۱۰۳	هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق	ثبت است بر جریده‌ی عالم دوام ما
خط عروضی مصراع اول	هَرگِز نَمیرَدان کِ دِلَش زِندِ شُد بِ عِشق	
هجاهای مصراع اول	هَر / گِز / نَ / می / رَ / دا / کِ / دِ / لَش / زِن / دِ / شُد / بِ / عِشق	
علامت هجایی مصراع اول	— / — / U / — / U / — / U / U / — / — / U / — / U / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / — / U / — / U / — / U / U / — / — / U / — / U / —	
هجاهای مصراع دوم	ثَب / تَسـ / ت / بَر / جَ / ری / دِ / یِ / عا / لَم / دَ / وا / مِ / ما	
خط عروضی مصراع دوم	ثَبتَست بَر جَریدِیِ عالَم دَوامِ ما	

بیت ۱۰۴	دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد	یاد حریف شهر و رفیق سفر نکرد
خط عروضی مصراع اول	دِلبَر بِرَفتُ دِلشُدگا را خَبَر نَکَرد	
هجاهای مصراع اول	دِل / بَر / بِ / رَف / تُ / دِل / شُ / دِ / گا / را / خَ / بَر / نَ / کَرد	
علامت هجایی مصراع اول	— / — / U / — / U / — / U / U / — / — / U / — / U / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / U / U / — / U / — / U / U / — / U / U / — / U / —	
هجاهای مصراع دوم	یا / دِ / حَ / ری / فِ / شَهـ / رُ / رَ / فی / قِ / سَ / فَر / نَ / کَرد	
خط عروضی مصراع دوم	یادِ حَریفِ شَهرُ رَفیقِ سَفَر نَکَرد	

بیت ۱۰۵	بی مهر رخت روز مرا نور نمانده است	وز عمر مرا جز شب دیجور نمانده است
خط عروضی مصراع اول	بی مِهرِ رُخَت روزِ مَرا نور نَماندَست	
هجاهای مصراع اول	بی / مِهـ / رِ / رُ / خَت / رو / زِ / مَ / را / نو / ر / نَ / ما / دَست	
علامت هجایی مصراع اول	— / — / U / U / — / — / U / U / — / — / U / U / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / — / U / U / — / — / U / U / — / — / U / U / — / —	
هجاهای مصراع دوم	وَز / عُمـ / ر / مَ / را / جُز / شَ / بِ / دی / جو / ر / نَ / ما / دَست	
خط عروضی مصراع دوم	وَز عُمر مَرا جُز شَبِ دیجور نَماندَست	

بیت ۱۰۶	تا کی به تمنّای وصال تو یگانه	اشکم شود از هر مژه چون سیل روانه
خط عروضی مصراع اول	تا کِی بِ تَمَنّایِ وِصالِ تُ یِگانِ	
هجاهای مصراع اول	تا / کِی / بِ / تَ / مَن / نا / یِ / وِ / صا / لِ / تُ / یِ / گا / نِ	
علامت هجایی مصراع اول	— / — / U / U / — / — / U / U / — / U / U / U / — / —	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم		
علامت هجایی مصراع دوم	— / — / U / U / — / — / U / U / — / — / U / U / — / —	
هجاهای مصراع دوم	اَش / کَم / شَ / وَ / دَز / هَر / مُ / ژِ / چُن / سیـ / ل / رَ / وا / نِ	
خط عروضی مصراع دوم	اَشکَم شَوَدَز هَر مُژِ چُن سیلِ رَوانِ	

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۱۰۷	ای یار جفا کرده پیوند بریده / این بود وفاداری و عهد تو ندیده														
خط عروضی مصراع اول	اِی یارِ جَفا کَردِی پِیوَند بُرِید														
هجاهای مصراع اول	اِی	یا	رِ	جَ	فا	کَر	دِ	یِ	وَنـ	پی	د	بُ	ری	دِ	
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم															
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	—	U	U	—	U	U	—	—	
هجاهای مصراع دوم	این	بو	د	وَ	فا	دا	ری	یُ	عَهـ	دِ	تُ	نَ	دی	دِ	
خط عروضی مصراع دوم	ای بود وَفاداری یُ عَهدِ تُ نَدید														

بیت ۱۰۸	ما در خلوت به روی خلق ببستیم / از همه بازآمدیم و با تو نشستیم													
خط عروضی مصراع اول	ما دَرِ خَلوَت بِ رویِ خَلق بِبَستیم													
هجاهای مصراع اول	ما	دَ	رِ	خَل	وَت	بِ	رو	یِ	خَلـ	ق	بِ	بَس	تیم	
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم														
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
هجاهای مصراع دوم	اَز	هَـ	مِ	با	زا	مَ	دی	مُ	با	تُ	نِ	شَس	تیم	
خط عروضی مصراع دوم	از هَمِ بازامَدیمُ با تُ نِشَستیم													

بیت ۱۰۹	ماه فرو ماند از جمال محمّد / سرو نباشد به اعتدال محمّد													
خط عروضی مصراع اول	ماه فُرو مانَدَز جَمالِ مُحَمَّمَد													
هجاهای مصراع اول	ما	ه	فُ	رو	ما	نَ	دَز	جَ	ما	لِ	مُ	حَم	مَد	
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم														
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
هجاهای مصراع دوم	سَر	و	نَ	با	شَد	بِ	اِع	تِ	دا	لِ	مُ	حَم	مَد	
خط عروضی مصراع دوم	سرو نَباشَد بِ اِعتِدالِ مُحَمَّمَد													

بیت ۱۱۰	این که تو داری قیامت است نه قامت / و این نه تبسّم که معجزه است و کرامت													
خط عروضی مصراع اول	این کِ تُ داری قِیامَت آست نَ قامَت													
هجاهای مصراع اول	این	کِ	تُ	دا	ری	قِ	یا	مَ	تَسـ	ت	نَ	قا	مَت	
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم														
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
هجاهای مصراع دوم	وین	نَ	تَ	بَس	سُم	کِ	مُع	جِ	زَس	تُ	کَ	را	مَت	
خط عروضی مصراع دوم	وین نَ تَبَسسُم کِ مُعجِزَستُ کَرامَت													

بیت ۱۱۱	خلوت دل نیست جای صحبت اضداد / دیو چو بیرون رود فرشته درآید													
خط عروضی مصراع اول	خَلوَتِ دِل نیست جایِ صُحبَتِ اَضداد													
هجاهای مصراع اول	خَل	وَ	تِ	دِل	نیـ	ست	جا	یِ	صُح	بَ	تِ	اَض	داد	
علامت هجایی مصراع اول	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم														
علامت هجایی مصراع دوم	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	
هجاهای مصراع دوم	دیـ	و	چُ	بی	رو	رَ	وَد	فِ	رِش	تِ	دَ	را	یَد	
خط عروضی مصراع دوم	دیو چُ بیرون رَوَد فِرِشتِ دَرایَد													

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

بیت ۱۱۲	ای مرهم ریش و مونس جانم	چندین به مفارقت مرنجانم									
خط عروضی مصراع اول	ای مَرهَمِ ریشُ مونسِ جانَم										
هجاهای مصراع اول	اِی	مَر	هَـ	مِ	ری	شُ	مو	نِ	سِ	جا	نَم
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	U	—	—
اختلاف هجاهای رو به روی هم											
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	چَن	دی	بِ	مُ	فا	رِ	قَت	مَ	رَن	جا	نَم
خط عروضی مصراع دوم	چَندین بِ مُفارِقَت مَرَنجانَم										

بیت ۱۱۳	آن کس که مرا به باغ می‌خواند	بی روی تو می‌برد به زندانم									
خط عروضی مصراع اول	آ کَس کِ مَرا بِ باغ می خانَد										
هجاهای مصراع اول	آ	کَس	کِ	مَ	را	بِ	با	غ	می	خا	نَد
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—
اختلاف هجاهای رو به روی هم											
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	بی	رو	یِ	تُ	می	بَ	رَد	بِ	زِن	دا	نَم
خط عروضی مصراع دوم	بی رویِ تُ می بَرَد بِ زِندانَم										

بیت ۱۱۴	جمعی که تو در میان ایشانی	ز آن جمع به در بود پریشانی									
خط عروضی مصراع اول	جَمعی کِ تُ دَر میانِ ایشانی										
هجاهای مصراع اول	جَم	عی	کِ	تُ	دَر	مِ	یا	نِ	ای	شا	نی
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—
اختلاف هجاهای رو به روی هم											
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	زا	جمـ	ع	بِ	دَر	بُ	وَد	پَ	ری	شا	نی
خط عروضی مصراع دوم	زا جَمع بِ دَر بُوَد پَریشانی										

بیت ۱۱۵	آن قصر که جمشید در او جام گرفت	آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت											
خط عروضی مصراع اول	آ قَصر کِ جَمشید دَرو جام گِرِفت												
هجاهای مصراع اول	آ	قَصـ	ر	کِ	جَم	شیـ	د	دَ	رو	جا	م	گِ	رِفت
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم													
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	آ	هو	بَ	چِ	کَر	دُ	رو	بَ	ها	را	م	گِ	رِفت
خط عروضی مصراع دوم	آهو بَچِ کَردُ رو بَهارام گِرِفت												

بیت ۱۱۶	بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر	دیدی که چگونه گور بهرام گرفت											
خط عروضی مصراع اول	بَهرام کِ گور می گِرِفتی هَمِ عُمر												
هجاهای مصراع اول	بَهـ	را	م	کِ	گو	ر	می	گِ	رِف	تی	هَـ	مِ	عُمر
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم													
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	دی	دی	کِ	چِ	گو	نِ	گو	ر	بَهـ	را	م	گِ	رِفت
خط عروضی مصراع دوم	دیدی کِ چگونِ گور بَهرام گِرِفت												

Ahmadi63amoozesh.com

بیت ۱۱۷	ای دِل چـو زمانـــه می کند غمنـاکت ناگـــه بـــرود ز تـــن روان پـــاکت										
خط عروضی مصراع اول	اِی دِل چُ زَمـــانِ مـی کُـنَـد غَـمـنـاکَت										
هجاهای مصراع اول	اِی	دِل	چُ	زَ	ما	نِ	می	کُ	نَد	غَم	نا	کَت
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم												
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	U	—	—
هجاهای مصراع دوم	نا	گه	بِ	رَ	وَد	زِ	تَن	رَ	وا	نِ	پا	کَت
خط عروضی مصراع دوم	نـاگـه بِـــرَوَد زِ تَـــــن رَوانِ پـاکَـت											

بیت ۱۱۸	مـن بـی مـی ناب زیسـتن نتوانـم بـی بـاده کشـید بـار تـن نتوانـم										
خط عروضی مصراع اول	مَـن بـی مِـی نـاب زیسـتَـن نَـتـوانَـم										
هجاهای مصراع اول	مَن	بی	مِ	یِ	نا	ب	زیـ	س	تَن	نَت	وا	نَم
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم												
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	بی	با	دِ	کِ	شی	دِ	با	رِ	تَن	نَت	وا	نَم
خط عروضی مصراع دوم	بـی بـادِ کِـشـیـدِ بـــارِ تَـــن نَـتـوانَـم											

بیت ۱۱۹	این کـوزه چو من عاشـق زاری بوده است در بنـــد ســـر زلـــف نگـــاری بوده است											
خط عروضی مصراع اول	ایـن کـوزِ چُ مَـن عـاشِـقِ زاری بـودَسـت											
هجاهای مصراع اول	این	کو	زِ	چُ	مَن	عا	شِ	قِ	زا	ری	بو	دَست
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	—	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم												
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	U	—	U	U	—	—	—	—
هجاهای مصراع دوم	دَر	بَن	دِ	سَ	رِ	زُل	فِ	نِ	گا	ری	بو	دَست
خط عروضی مصراع دوم	دَر بَـنـدِ سَـرِ زُلـفِ نِـگـــاری بـودَسـت											

بیت ۱۲۰	من در عجبم ز می فروشان کایشان به زانچه فروشند چه خواهند خرید												
خط عروضی مصراع اول	مَـن دَر عَـجَـبَـم زِ مِـی فُـروشـان کیـشـان												
هجاهای مصراع اول	مَن	دَر	عَ	جَ	بَم	زِ	مِی	فُ	رو	شان	کی		شان
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	—		—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم													
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	بِه	زا	چِ	فُ	رو	شَنـ	د	چِ	خا	هَنـ	د	خَ	رید
خط عروضی مصراع دوم	بِـه زان چِ فُـروشَـنـد چِ خـاهَـنـد خَـریـد												

بیت ۱۲۱	گویند کسـان بهشـت بـا حـور خوش است مـن می‌گویـم کـه آب انگـــور خوش است												
خط عروضی مصراع اول	گـویَـنـد کَـسـا بِـهِـشـت بـا حـور خُـشَـسـت												
هجاهای مصراع اول	گو	یَنـ	د	کَ	سا	بِ	هِشـ	ت	با	حو	ر	خُ	شَست
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	—	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم													
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	—			U	—	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	مَن	می	گو		یَم	کِ	آ	بِ	اَن	گو	ر	خُ	شَست
خط عروضی مصراع دوم	مَـن مـی گـویَـم کِ آبِ انَـگـــور خُـشَـسـت												

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

بیت ۱۲۲	هست از پس پرده گفت و گوی من و تو چون پرده برافتد نه تو مانی و نه من												
خط عروضی مصراع اول	هَستَ زْ پَسِ پَردِ گُفتُ گویِ مَنُ تُ												
هجاهای مصراع اول	هَس	تَز	پَ	سِ	پَر	دِ	گُف	تُ	گو	یِ	مَ	نُ	تُ
علامت هجایی مصراع اول	—	—	U	U	—	U	—	U	—	U	U	U	—
اختلاف هجاهای روبه‌روی هم													
علامت هجایی مصراع دوم	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
هجاهای مصراع دوم	چُن	پَر	دِ	بَ	رُف	تَد	نَ	تُ	ما	نی	یُ	نَ	مَن
خط عروضی مصراع دوم	چُن پَردِ بَرُفتَد نَ تُ ما نی یُ نَ مَن												

تست فصل نهم

تست ۹۶ در کدام مصراع اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» وجود دارد؟

۱) آتش اندر پختگان افتاد و سوخت
۲) عاشقان را کشته می‌بینند خلق
۳) گلبنان پیرایه بر خود کرده‌اند
۴) کاین گروه زندگان دل مرده‌اند

تست ۹۷ در کدام بیت اختیار شاعری «ابدال» وجود دارد؟

۱) یار باید که هر چه یار کند / بر مراد خود اختیار کند
۲) زینهار از کسی که در غم دوست / پیش بیگانه زینهار کند
۳) بار یاران بکش که دامن گل / آن برد کاحتمال خار کند
۴) خانه‌ی عشق در خرابات است / نیکنامی در او چه کار کند

تست ۹۸ در کدام مصراع اختیار شاعری «آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن» وجود دارد؟

۱) من به بال کبریا در اوج وحدت می‌پرم
۲) مردم دیده‌ی من غرقه‌ی خوناب چراست
۳) در شب زلف تو مهتابی خوش است
۴) رخ و زلفت عوض شام و سحر بود مرا

تست ۹۹ در کدام بیت ۳ نوع اختیار وزنی وجود دارد؟

۱) تو یوسفی که فدای تو باد جان عزیز / بیا که جان عزیز منت خریدار است
۲) دی دمی با غمگساری باز می‌گفتم غمی / از بلای تنگ دستی و جفای روزگار
۳) زلف سرگشته که بر روی تو گشت آشفته / گرد رخسار تو دوران چه کند گر نکند
۴) هنگام سحر گر بخرامی سوی بستان / چون زلف کژت سرو سهی در قدم افتد

تست ۱۰۰ در کدام گزینه اختیار وزنی وجود ندارد؟

۱) سخنی بلبل از لبش می‌گفت
۲) درد خواجو به صبر به نشود
۳) از تو خالی نبودمی یک دم
۴) نه چنانم که بی تو به بشوم

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۰۱ در بیت زیر چند اختیار شاعری وزنی وجود دارد؟

«گر من از دوست بنالم نفسم صادق نیست / خبر از دوست ندارد که ز خود باخبر است»

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۱۰۲ در بیت زیر چند اختیار زبانی وجود دارد؟

«ما امید از طاعت و چشم از ثواب افکنده‌ایم / سایه‌ی سیمرغ همّت بر خراب افکنده‌ایم»

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۱۰۳ در بیت زیر کدام اختیار شاعری وجود ندارد؟

«آن نه تنهاست که با یاد تو انسی دارد / تا نگویی که مرا طاقت تنهایی هست»

۱) قلب ۲) ابدال

۳) آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن ۴) بلند در نظر گرفتن هجای پایانی

تست ۱۰۴ در بیت زیر کدام اختیار شاعری به کار نرفته است؟

«ملامت از دل سعدی فرو نشوید عشق / سیاهی از حبشی چون رود که خود رنگ است»

۱) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند ۲) ابدال

۳) حذف همزه ۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۱۰۵ در کدام گزینه اختیار شاعری قلب با تغییر کمیت مصوت همراه شده است؟

۱) من که هر آنچه داشتم اوّل ره گذاشتم / حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو
۲) ای که چو موی شد تنم در هوس میان تو / هیچ نمی‌رود برون از دل من دهان تو
۳) سینه‌ی خاقانی اگر دادستان شد از فلک / ناله‌ی من نبست غم دادستان من کجا
۴) پای دل رمیده گر باز به دستم آمدی / ترک تو کردمی و خویش از همه وارهاندمی

تست ۱۰۶ در کدام بیت هیچ‌یک از اختیارات زبانی وجود ندارد؟

۱) ای دل نگفتمت که مشو پای بند او / زیرا که کبک را نبود طاقت عناب
۲) ای دل نگفتمت که اگر تشنه مرده‌ای / سیراب کی شود جگر تشنه از شراب
۳) ای دل نگفتمت که مرو در هوای دل / طاووس را چه غم ز هوا داری ذباب
۴) ای دل نگفتمت که مرو در کمند عشق / آخر به قصد خویش چرا می‌کنی شتاب

تست ۱۰۷ در بیت زیر کدام اختیار شاعری وجود ندارد؟

«این همه شعبده‌ی خویش که می‌کرد اینجا / سامری پیش عصا و ید بیضا می‌کرد»

۱) ابدال ۲) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند

۳) حذف همزه ۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۱۰۸ در کدام بیت اختیار شاعری ابدال وجود دارد؟

۱) جان من است او هی مزنیدش / آن من است او هی مبریدش
۲) آب من است او نان من است او / مثل ندارد باغ امیدش
۳) هر که ز صهبا آرد صفرا / کاسه سکبا پیش نهیدش
۴) عام بیاید خاص کنیدش / خام بیاید هم بپزیدش

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۰۹ در همه ابیات ابدال وجود دارد به‌جز .....

۱) چرا و چون نرسد بندگان مخلص را / رواست گر همه بد می‌کنی بکن که نیکوست
۲) می نوش ندانی از کجا آمده‌ای / خوش باش ندانی به کجا خواهی رفت
۳) گر حلال است که خون همه عالم تو بریزی / آن که روی از همه عالم به تو آورد نشاید
۴) آب ز سبزه گرفت، جوشن زنگارگون / سوسن کآن دید ساخت نیزه جوشن‌گذار

تست ۱۱۰ در کدام گزینه هیچ یک از اختیارات شاعری وزنی دیده نمی‌شود؟

۱) هر چند که جانانه در دیده‌ی باز آید / تا دیده نمی‌دوزم جانانه نمی‌بینم
۲) قمری که دوست داری همه روز دل بر آن نه / که شبیت خون بریزد که در او قمر نباشد
۳) وه که در عشق چنان می‌سوزم / که به یک شعله جهان می‌سوزم
۴) نه آن شب است کـه کس در میان ما گنجد / به خاک پات اگر ذرّه در هوا گنجد

تست ۱۱۱ در بیت زیر کدام اختیار شاعری به کار رفته است؟

«گر ز دست زلف مشکینت خطایی رفت رفت / ور ز هندوی شما بر ما جفایی رفت رفت

۱) ابدال
۲) آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن
۳) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند
۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۱۱۲ در کدام گزینه از اختیار شاعری «آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن» استفاده نشده است؟

۱) یوسف گم گشته‌ی ما زیر بند زلف توست / گه گهی ما را خبر زان زلف خم در خم فرست
۲) همه شب‌های غم آبستن روز طرب است / یوسف روز، به چاه شب یلدا بینند
۳) ساروان رخت به دروازه مبر کان سر کو / شاه‌راهی است که منزلگه دلدار من است
۴) شرمش از چشم می‌پرستان باد / نرگس مست اگر بروید باز

تست ۱۱۳ در چند گزینه از اختیار شاعری «آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن» استفاده نشده است؟

الف) تو عسل ما سرکه در دنیا و دین / دفع این صفرا بود سرکنگبین
ب) اگر او به قصد جانم کمر جفا ببندد / چه کنم که جان شیرین نکنم فدای جانش
ج) بنشین که نسیم صبحدم برخاست / برخیز که نوبت سحر بنشست
د) شکر تنگ تو تنگ شکر آمد / حلقه‌ی لعل تو درج گهر آمد
هـ) من ندانم که ز کویش به جفا برگردم / گر براند ز در آن حور پریزاد مرا

۱) پنج ۲) چهار ۳) سه ۴) دو

تست ۱۱۴ در کدام ابیات اختیار شاعری «ابدال» وجود دارد؟

الف) رشته جان من سوخته بگسیخته باد / گر ز عشق سر زلفت ندهم جان همه شب
ب) مرا به جای تو ای یار یار دیگر نیست / ولی تو را چو من خسته یار بسیار است
ج) سر مویی نتوان جست کنار از سر کویت / مگر از موی میان تو کناری که تو دانی
د) فاخته در بزم باغ گویی خاقانی است / در سر هر شاخسار شعر سرای آمده

۱) الف - ب ۲) ج - د ۳) الف - ج ۴) ب - د

تست ۱۱۵ اختیار شاعری مقابل کدام بیت در آن بیت وجود ندارد؟

۱) روزگاریست که سودازده‌ی کوی توأم / خوابگه نیست مگر خاک سر کوی توأم (ابدال)
۲) به دو چشم تو که شوریده تر از بخت من است / که به روی تو من آشفته‌تر از روی توأم (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۳) چشم بر هم نزنم گر تو به تیرم بزنی / لیک ترسم که بدوزد نظر از روی توأم (حذف همزه)
۴) سعدی از پرده‌ی عشّاق چه خوش می‌گوید / ترک من پرده برانداز که هندوی توأم (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۱۶ در بیت زیر کدام اختیار شاعری به کار رفته است؟

«سست پیمانا چرا کردی خلاف عقل و رای　　صلح با دشمن اگـر با دوستانت جنگ نیست»

۱) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند　　۲) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۳) حذف همزه　　۴) ابدال

تست ۱۱۷ در کدام گزینه اختیار شاعری «قلب» وجود دارد؟

۱) ماه منی و ماه را چرخ فدای تو دهد　　گر به دیار دشمنان وقت زوال تو رسد

۲) بر دل خاقانی اگر داغ جفا نهی چه شد　　او ز سگان کیست خود تا بردت به داوری

۳) گـر چـه سپیدکاری است از همه روی کار تو　　رو که قیامتی است هم زلف تو در سیه‌گری

۴) ای حرم تو از کرم بیت حرام خسروان　　چون سخن من از نکت سحر حلال خاطری

تست ۱۱۸ با توجه به شعر نیمایی زیر کدام گزینه غلط است؟

«من صدای قدم خواهش را می‌شنوم
و صدای پای قانونی خون را در رگ
ضربان سحر چاه کبوترها
تپش قلب شب آدینه»

۱) در مصراع اول فقط یک اختیار وزنی وجود دارد.

۲) در مصراع دوم فقط یک اختیار وزنی وجود دارد.

۳) در شعر اختیار شاعری بلند در نظر گرفتن هجای پایان مصراع وجود دارد.

۴) وزن این شعر همسان است.

تست ۱۱۹ در ابیات کدام گزینه اختیار شاعری «قلب» وجود دارد؟

الف) باز بنفشه رسید جانب سوسن دوتا　　باز گل لعل پوش می‌بدارند قبا

ب) آن نفسی کـه با خودی یـار چو خار آیدت　　وان نفسی کـه بی‌خودی یار چه کار آیدت

ج) هر که تـو را نیک خواه نیکویی او را دلیل　　هـر که تـو را بد سگال ندامت او را ندیم

د) زهـره نداشت هیچ کس بر او دمی نفس زند　　پخته شود از این سپس چون به تنور می‌رود

۱) الف - ب　　۲) ج - د　　۳) الف - ج　　۴) ب - د

تست ۱۲۰ همه گزینه‌ها از اختیار وزنی یکسانی بهره برده‌اند به جز گزینه‌ی .....

۱) از بس خون‌ها که ریخت غمزه سر تیز او　　عشق به انگشت پای می‌کند آن را شمار

۲) بر سر کویت چو سگان هر سحری کنم فغان　　هیـچ نگویی ای فلان تو ز سگان کیستی

۳) از پی آن را که شب پرده‌ی راز من است　　خواهم کز دود دل پرده کنم روز را

۴) هر که را نیست نمک گر چه نماید خدمت　　خدمت او به حقیقت همه زرق است و ریا

تست ۱۲۱ در کدام گزینه هر دو اختیار شاعری «ابدال» و «قلب» وجود دارد؟

۱) یک تنه صد هزار تن می‌نهمت چو آفتاب　　ار چه به صد هزار یل بدر ستاره لشکری

۲) خاک در خدایگان گـر به کف آوری در او　　هشت بهشت و چار جوی از بر سدره بنگری

۳) تو گرد دلم گردان من گرد درت گردان　　در دست تو در گردش سرگشته چو پرگارم

۴) پس چو تویی نگار من و ز دو جهان بی‌زارم　　به کار من کن نظری و گرنه دل بردام

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۲۲ در کدام گزینه از ۳ نوع اختیار وزنی استفاده نشده است؟

۱) درد دل پیش که گویم غم دل با که خورم / روم آن جا که مرا محرم اسرار آن جاست
۲) بی دهان تو اگر صد قدح نوش دهند / به دهان تو که زهر آید از آن نوش مرا
۳) دل چنین سخت نباشد کـه یکی بر سر راه / تشنه می‌میرد و شخص آب زلالی دارد
۴) چون تویی را چو منی در نظر آیدت هیهات / که قیامت رسد این رشته به هم یا نرسد

تست ۱۲۳ اختیار شاعری مشترک در هر دو بیت زیر کدام است؟

الف) هـر شبی روزی و هـر روز زوالی دارد / شب وصل من و معشوق مرا آخر نیست
ب) پیش از این من دعوی پـرهیزگاری کردمی / باز می‌گویم کـه هـر دعوی که کردم باطل است

۱) آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن
۲) ابدال
۳) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند
۴) حذف همزه

تست ۱۲۴ ترتیب ابیات زیر به لحـاظ داشتن اختیارات «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند، ابدال، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در کدام گزینه آمده است؟

الف) به مشک چین و چگل نیست بوی گل محتاج / کـه نافه‌هاش ز بندِ قبـایِ خویشتن است
ب) خواجو از عشق تو چون از سر هستی بگذشت / به وفـات آمد و بر خـاک درت کـرد وفات
ج) باش تا دیوانـه گوینـدم همـه فرزانگان / ترک جان نتوان گرفتن تا تو گویی عاقل است

۱) الف، ج، ب
۲) ب، ج، الف
۳) ب، الف، ج
۴) الف، ب، ج

تست ۱۲۵ اختیار شاعری مشترک در دو بیت زیر کدام است؟

الف) آن پری‌زاده‌ی مه‌پاره کـه دلبند من است / کس ندانم کـه بـه جان در طلبش پویان نیست
ب) بسی بگفت خداوند عقـل و نشنیدم / که دل به غمزه خوبان مده که سنگ و سبوست

۱) آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن
۲) ابدال
۳) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند
۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۱۲۶ اختیار شاعری مقابل کدام بیت، در آن بیت وجود ندارد؟

۱) خصمی کـه تیر کافرش اندر غزا نکشت / خونش بـر بخت ابـروی همچون کمان دوست (**تغییر کمیت مصوت**)
۲) پس چو تویی نگار من و ز دو جهـان بیزارم / به کار من کن نظری و گر نه دل بردارم (**قلب**)
۳) گویی بط سفید جامه به صابون زده است / کبک دری ساق پای در قدح خون زده است (**ابدال**)
۴) گر چه چنگم بزنی پیش تو سر بـر نکنم / این‌چنین یار وفادار که بنوازی بـه (**بلند در نظر گرفتن هجای پایانی**)

تست ۱۲۷ اختیار شاعری مقابل کدام بیت در آن بیت وجود ندارد؟

۱) ز هر چه هست گزیر است و ناگزیر از دوست / به قول هـرکه جهان مهر بر مگیر از دوست (ابدال)
۲) دوش دور از رویت ای جان جانم از غم تاب داشت / ابر چشمم بر رخ از سودای دل سیلاب داشت (آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن)
۳) آنان که در بهار به صحرا نمی‌روند / بوی خوش ربیع بر ایشان محرم است (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۴) مردم هلال عید بدیدند و پیش ما / عیدست و آنک ابروی همچون هلال دوست (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)

تست ۱۲۸ اختیار شاعری مقابل کدام بیت در آن بیت وجود دارد؟

۱) سخت بـه ذوق می‌دهد باد ز بوستان نشان / صبح دمید و روز شد خیز و چراغ بر نشان (قلب)
۲) بخت باز آید از آن در که یکی چون تو در آید / روی میمون تو دیدن در دولـت بگشاید (ابدال)
۳) گوش دلـم بر در است تا چـه بیاید خبر / چشم امیدم به راه تا که بیارد پیام (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۴) این همه زورآوری و مردی و شیری / مرد ندانم که از کمند تو جسته است (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۲۹ همه ابیات هم اختیار وزنی دارند هم زبانی به‌جز گزینه‌ی .....

۱) چند سوزیم من و شمع شبستان همه شب / چند سازیم چنین بی سرو و سامان همه شب
۲) خبر انده اورنگ جدا گشت ز تخت / به سراپرده گلچهر خور آئین که برد
۳) خنک آن باد که بر خاک خرامان گذرد / خاصه بر گلشن آن سرو خرامان گذرد
۴) خبرت هست که شب تا به سحر منتظرم / به سر کوی ستم تا خبر او چه رسد

تست ۱۳۰ همه ابیات یا اختیار وزنی دارند یا زبانی به‌جز گزینه‌ی .....

۱) سپیده‌دم که صبا دامن سمن بدرد / ز مهر روی تو گل جیب پیرهن بدرد
۲) ما را به باغ رضوان کی التفات باشد / در روضه‌ی محبّت رضوان چه کار دارد
۳) به بوی خال تو جانم اسیر زلف تو شد / برای مهره کسی جان فدای مار کند؟
۴) سرو را کار ببندد چو میان ننگ ببندی / روح را دل بگشاید چو تو برقع بگشایی

تست ۱۳۱ در بیت زیر کدام اختیار شاعری به کار نرفته است؟

«تشنگانت به لب ای چشمه‌ی حیوان مردند / چند چون ماهی بر خشک توانند طپید»

۱) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند
۲) حذف همزه
۳) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه
۴) ابدال

تست ۱۳۲ اختیار شاعری مقابل کدام بیت در آن بیت وجود ندارد؟

۱) یار من آنکه لطف خداوند یار اوست / بیداد و داد و رد و قبول اختیار اوست (حذف همزه)
۲) دریای عشق را به حقیقت کنار نیست / ور هست پیش اهل حقیقت کنار نیست (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۳) در عهد لیلی این همه مجنون نبوده‌اند / وین فتنه برنخاست که در روزگار اوست (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)
۴) دانی کدام خاک بر او رشک می‌برم / آن خاک نیکبخت که در رهگذار اوست (بلند درنظرگرفتن هجای پایانی)

تست ۱۳۳ ترتیب ابیات زیر به لحاظ داشتن اختیارات «قلب، ابدال، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در کدام گزینه آمده است؟

الف) آرزومند کعبه را شرط است / که تحمل کند نشیب و فراز
ب) هر که نه عاشق شود تلخ شود کام او / هر که دل از دست رفت نباشد آرام او
ج) سر جانان ندارد هر که او را خوف جان باشد / به جان گر صحبت جانان برآید رایگان باشد

۱) الف، ج، ب
۲) ب، ج، الف
۳) ب، الف، ج
۴) الف، ب، ج

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.
Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

فصل دهم

نامگذاری اوزان

در نظام قدیم، نام‌گذاری اوزان شعر از مباحث مهم و سخت کنکور بود. با وجود این‌که در قسمت پاورقی کتاب آمده بود و تأکید کرده بودند که از آن سؤال طرح نمی‌شود، هر ساله ۲ سؤال کنکور و ۲ نمره امتحان نهایی به این مبحث اختصاص داده می‌شد. در کتاب‌های جدید هم به صورت بسیار مختصری به آن اشاره شده است. برای جلوگیری از نوشتن مطالب غیر ضروری، من نیز در حد کتاب و امتحان نهایی و چند کنکور برگزار شده و در حد همان اوزان همسان ـ که کتاب درسی نام آن‌ها را آورده است ـ به این مبحث می‌پردازم.

واحد شعر فارسی مصراع است **ولی برای نامگذاری، «بیت» واحد و ملاک نامگذاری است.** هر مصراع شعر فارسی ۲، ۳ یا ۴ رکن دارد. در نتیجه هر بیت ۴، ۶ یا ۸ رکن می‌شود.

شعر فارسی چهار رکن اصلی دارد: فاعِلاتُن (رَمَل)، مَفاعیلُن (هَزَج)، مُستَفعِلُن (رَجَز) و فَعولُن (مُتَقارِب)

اگر در یک بیت ۸ رکن سالم باشد، وزن آن شعر به این صورت است: بَحر..... مُثَمَّن سالم

اگر در یک بیت ۶ رکن سالم باشد، وزن آن شعر به این صورت است: بَحر..... مُسَدَّس سالم

و به ندرت اگر در یک بیت ۴ رکن سالم باشد، وزن آن شعر به این صورت است: بَحر ..... مُرَبَّع سالم

در قسمت جای خالی نام رُکنی را می‌آوریم که در شعر آمده است.

به نام اوزان زیر دقّت کنید:

هر که چیزی دوست دارد، جان و دل بر وی گُمارد — هر که محرابش تو باشی، سر ز خلوت بر ندارد

فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن: بَحر رَمَل مُثَمَّن سالم

ای ساربان آهسته ران کارام جانم می‌رود — وان دل کـه با خود داشتم با دلستانم می‌رود

مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن: بَحر رَجَز مُثَمَّن سالم

بیا تا گل برافشانیم و می در ساغـر اندازیم — فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم

مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن: بَحر هَزَج مُثَمَّن سالم

دل من همی داد گفتی گوایی — که باشد مرا روزی از تو جدایی

فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن: بَحر مُتَقارِب مُثَمَّن سالم

توجّه: همان‌طور که پیش از این خواندیم، ممکن است یک هجا از رکن پایانی حذف شده باشد. در این صورت به جای سالم، مَحذوف می‌نویسیم.

شعر زیر از چهار بار «فاعِلاتُن» ساخته شده است ولی از رکن پایانی آن یک هجا حذف شده است و به صورت «فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن» درآمده است، لذا نام آن «بَحر رَمَل مُثَمَّن مَحذوف» است.

بلبلی برگ گلی خوش‌رنگ در منقار داشت — و اندر آن بـرگ و نوا خوش ناله‌های زار داشت

شعر زیر نیز از چهار بار «فَعولُن» ساخته شده است ولی از رکن پایانی آن یک هجا حذف شده است و به صورت «فَعولُن فَعولُن فَعَل» درآمده است و نام آن «بَحر مُتَقارِب مُثَمَّن مَحذوف» است.

چو عضوی به درد آورد روزگار — دگر عضوها را نماند قرار

شعر زیر از سه بار «مَفاعیلُن» ساخته شده است ولی از رکن پایانی آن یک هجا حذف شده است و به صورت «مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعی» در آمده است و چون «مَفاعی» با «فَعولُن» هم‌وزن است، از «فَعولُن» استفاده می‌کنیم که به گوش آشناتر است. لذا وزن بیت زیر «مَفاعیلُن مَفاعیلُن فَعولُن» می‌باشد و نام آن «بَحر هَزَج مُسَدَّس مَحذوف» است.

به دریا بنگرم دریا تو بینم به صحرا بنگرم صحرا تو بینم

شعر زیر از سه بار «فاعِلاتُن» ساخته شده است ولی از رکن پایانی آن یک هجا حذف شده است و به صورت «فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن» در آمده است و نام آن «بَحر رَمَل مُسَدَّس مَحذوف» است.

خوش‌تر آن باشد که سرّ دلبران گفته آید در حدیث دیگران

نکته: با توجّه به درس‌نامه بسیار مختصر کتاب و با توجّه به اوزان محدود کتاب، قاعدتاً نباید وزنی غیر از این ۸ وزن فوق در کنکور بیاید.

در ذیل این ۸ وزن را با دسته‌بندی متفاوت مشاهده می‌فرمائید.

۱	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن	بَحر رَمَل مُثَمَّن سالم
۲	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن	بَحر رَمَل مُثَمَّن مَحذوف
۳	فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن	بَحر رَمَل مُسَدَّس مَحذوف
۴	مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن	بَحر رَجَز مُثَمَّن سالم
۵	مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن	بَحر هَزَج مُثَمَّن سالم
۶	مَفاعیلُن مَفاعیلُن فَعولُن	بَحر هَزَج مُسَدَّس مَحذوف
۷	فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعولُن	بَحر مُتَقارب مُثَمَّن سالم
۸	فَعولُن فَعولُن فَعولُن فَعَل	بَحر مُتَقارب مُثَمَّن مَحذوف

آموزش نام‌گذاری اوزان به روش دیگر

۱- با توجّه به این که واحد نام‌گذاری شعر فارسی، به تبعیّت از عروض عربی «بیت» است، تعداد ارکان یک مصراع را می‌شماریم و آن را ضرب در ۲ می‌کنیم و با توجّه به اینکه کمترین مصراع ۲ رکن و بیشترین مصراع ۴ رکن دارد، تعداد ارکان یک بیت ۴ (مُرَبَّع)، ۶ (مُسَدَّس) یا ۸ (مُثَمَّن) می‌باشد.

۲- با توجّه به درس‌نامه کتاب، نام اوزانی را از شما می‌خواهند که در یک بَحر سروده شده باشد. یعنی ابیاتی که وزن همسان دارند. و ارکان آن‌ها یکی از چهار رکن اصلی است.

فاعِلاتُن: رَمَل مَفاعیلُن: هَزَج مُستَفعِلُن: رَجَز فَعولُن: مُتَقارِب

۳- اگر رکن پایانی مصراع به همین صورت باشد از لفظ «سالم» در پایان نام وزن استفاده می‌شود.

۴- اگر ارکان پایانی مصراع‌ها یک هجا کمتر از رکن اصلی داشت و به صورت مَحذوف بود، در پایان نام وزن، از واژه «مَحذوف» استفاده می‌شود.

فـاعِـلاتُن ← فاعِلُن (مَحذوف) — U — ← — — U —

مَفاعیلُن ← فَعولُن (مَحذوف) — — U ← — — — U

فَعولُن ← فَعَل (مَحذوف) — U ← — — U

توجّه: مُستَفعِلُن رُکنِ مَحذوف ندارد.

برای یادگیری نام‌گذاری مفصّل‌تر و حرفه‌ای‌تر به جزوه جامع عروض و قافیه‌ی اینجانب مراجعه کنید.

تست فصل دهم

تست ۱۳۴ نام کدام مصراع‌ها درست است؟

الف) و صفت نیاید در بیان نامت نیاید در قلم (بحر رجز مثمن سالم)

ب) بلغزید دستم از آن زلف مشکین (بحر متقارب مثمن محذوف)

ج) آن شکایت‌ها که دارم از تو هم پیش تو گویم (بحر رمل مثمن محذوف)

د) چه روی است آن‌که دیدارش ببرد از من شکیبایی (بحر هزج مثمن سالم)

۱) الف ــ ب ۲) ج ــ د ۳) ب ــ ج ۴) الف ــ د

تست ۱۳۵ به ترتیب چند مصراع در بحر «رمل» و چند مصراع در بحر «هزج» می‌باشد؟

الف) ما دلی ایثار او کردیم و جانی یافتیم
ب) ای که زلفت شب قدر است و رخ زیبا عید
ج) درد دل خویش با که گویم
د) مرا یاقوت او قوت روان است
هـ) ای لبت می‌گون و جانم می‌پرست
و) دلم دیده از دوستان برنگیرد

۱) یک - یک ۲) یک – دو ۳) دو - دو ۴) دو - یک

تست ۱۳۶ کدام مصراع‌های زیر به ترتیب در بحر «رمل» و «هزج» سروده شده‌اند؟

الف) دلبرا خورشید تابان ذره‌ای از روی توست
ب) دل من زحمت جان برنتابد
ج) ای پیک صبا حال پریچهره‌ی ما چیست؟
د) خویش را در کوی بی‌خویشی فکن
هـ) نابوده مثلش در جهان دُرّ یتیمی پُربها
و) تنم تنها نمی‌خواهد که در کاشانه بنشیند

۱) « ب ، ج ، هـ » - « الف » ۲) « ج ، د ، هـ » - « ب » ۳) « الف ، د » - « ب ، و » ۴) « د ، و » - « الف ، هـ »

تست ۱۳۷ نام وزن رو به روی کدام مصراع به تمامی درست است؟

۱) آن تویی یا سرو بستانی به رفتار آمده است (رَمَل مُثَمَّن سالم)

۲) بیا ای دل از اینجا پر بگیریم (هَزَج مُثَمَّن مَحذوف)

۳) خدایا به عزّت که خوارم مکن (مُتَقارِب مُثَمَّن سالم)

۴) آن کیست کاندر رفتنش صبر از دل ما می‌برد (رَجَز مُثَمَّن سالم)

تست ۱۳۸ وزن‌های عروضی«رَجَز مُثَمَّن سالم - هَزَج مُثَمَّن سالم - مُتَقارِب مُثَمَّن مَحذوف» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

الف) سرا پا اگر زرد و پژمرده‌ایم ولی دل به پاییز نسپرده‌ایم
ب) من و باد صبا مسکین دو سرگردان بی‌حاصل من از افسون چشمت مست و او از بوی گیسویت
ج) امشب سبکتر می‌زند این طبل بی‌هنگام را یا وقت بیداری غلط بوده است مرغ بام را

۱) ج ـ الف ـ ب ۲) ج ـ ب ـ الف ۳) ب ـ الف ـ ج ۴) الف – ج - ب

تست ۱۳۹ نام کدام مصراع‌ها به ترتیب «رمل مسدس محذوف» و «هزج مثمن سالم» است؟

الف) به دریایی درافتادم که پایانش نمی‌بینم
ب) یاد تو می‌رفت و ما عاشق و بیدل شدیم
ج) زلف او بر چرخ جولان می‌کند
د) این چه وجود است نمی‌دانمت
هـ) چشم اگر با دوست داری گوش با دشمن مکن
و) صبر از تو خلاف ممکنات است

۱) و - ب ۲) الف - هـ ۳) ج – الف ۴) هـ – د

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۴۰ کدام مصراع‌ها به ترتیب در بحر «رجز، متقارب و رمل» سروده شده‌اند؟

الف) زلف تو هندو نژاد لعل تو کوثر نهاد
ب) می‌فروزی آتش و خود کور می‌گردی به دود!
ج) در مدح سلطان جهان باشم چو شمع آتش‌زبان
د) گفتم که نکته‌ای ز دهانت کنم بیان
ه) ز رفعت فلک مانده حیران او

۱) الف – ج – د ۲) ج – ه – ب ۳) الف – ب – د ۴) ب – ه – ج

تست ۱۴۱ نام وزن کدام بیت «هَزَج مسدّس محذوف» است؟

۱) خوش‌تر آن باشد که سرّ دلبران / گفته آید در حدیث دیگران
۲) شراب از دست خوبان سلسبیل است / و گر خود خون میخواران سبیل است
۳) عیب یاران و دوستان هنر است / سخن دشمنان نه معتبر است
۴) من از آن حسن روزافزون که یوسف داشت دانستم / که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را

تست ۱۴۲ کدام بیت در بحر «رَجَز مُثَمَّن سالم» سروده شده است؟

۱) گر برود جان ما در طلب وصل دوست / حیف نباشد که دوست دوست‌تر از جان ماست
۲) آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند / آیا بود که گوشه چشمی به ما کنند
۳) نی که می‌نالد همی در مجلس آزادگان / زان همی نالد که بر وی زخم بسیار آمده است
۴) برخیز تا یک سو نهیم این دلق ازرق‌فام را / بر باد قلاشی زنیم این شرک تقوا نام را

تست ۱۴۳ کدام مصراع‌ها به ترتیب در بحر «هزج، رجز، رمل» می‌باشند؟

الف) جان مژدگانی می‌دهد دل را که جانان می‌رسد
ب) آید سوی بیت‌الحزن، از مصر بوی پیرهن
ج) بیا بر چشم من بنشین اگر سرچشمه‌ای خواهی
د) من به بوی دانه‌ی خالش به دام افتاده‌ام
ه) لب شیرین تو هر دم شکر انگیزتر است
و) تا ابد گو خیمه بر میخانه زن

۱) الف – و – ج ۲) ب – ه – و ۳) ج – الف – د ۴) د – ب – ه

تست ۱۴۴ نام وزن همه بیت‌ها به جز بیت ..... «رَمَل مُثَمَّن مَحذوف» است.

۱) با جوانی سرخوش است این پیر بی‌تدبیر را / جهل باشد با جوانان پنجه‌کردن پیر را
۲) لاأبالی چه کند دفتر دانایی را / طاقت وعظ نباشد سر سودایی را
۳) صبحدم خاکی به صحرا برد باد از کوی دوست / بوستان در عنبر سارا گرفت از بوی دوست
۴) هرچه خواهی کن که ما را با تو روی جنگ نیست / پنجه بر زور آوران انداختن فرهنگ نیست

تست ۱۴۵ کدام ابیات به ترتیب در بَحر« مُتَقارِب مُثَمَّن محذوف»، «هَزَج مُسَدَّس مَحذوف» و«رَمَل مُسَدَّس مَحذوف» سروده شده‌اند؟

الف) خطا کردی به قول دشمنان گوش / که عهد دوستان کردی فراموش
ب) شبی یاد دارم که چشمم نخفت / شنیدم که پروانه با شمع گفت
ج) جان ندارد هر که جانانیش نیست / تنگ عیش است آنکه بستانیش نیست

۱) ب ـ الف ـ ج ۲) ب ـ ج ـ الف ۳) الف ـ ب ـ ج ۴) الف ـ ج ـ ب

تست ۱۴۶ نام وزن کدام بیت «رجز مربع سالم» است؟

۱) آب من است او نان من است او / مثل ندارد باغ امیدش
۲) حدی نداری در خوش لقایی / مثلی نداری در جان فزایی
۳) با یاد رویت می‌روم / جانا به سویت می‌روم
۴) گفتم ای سر خدا روی نهان کن / شکر خدا کرد و ثنا گفت و دعاها

تست ۱۴۷ نام وزن کدام بیت «رمل مثمن سالم» است؟

۱) به خدا اگر بمیرم که دل از تو برنگیرم / برو ای طبیبم از سر که دوا نمی‌پذیرم
۲) صبحدم بادی به صحرا برد باد از کوی دوست / بوستان در عنبر سارا گرفت از بوی دوست
۳) ما، در خلوت به روی خلق ببستیم / از همه باز آمدیم و با تو نشستیم
۴) یک حکایت سرگذشتم پیش آن جان بازگویی / گر چه از درد فراقم هست بسیاری شکایت

تست ۱۴۸ نام وزن کدام بیت «متقارب مثمن سالم» است؟

۱) اگر پای در دامن آری چو کوه / سرت بگذرد ز آسمان در شکوه
۲) دریغ آیدت هر دو عالم خریدن / اگر قدر نقدی که داری بدانی
۳) عجب گر در چمن بر پای خیزی / که سرو راست پیشت خم نباشد
۴) گر بگیری نظیر من چه کنم / که مرا در جهان نظیر تو نیست

تست ۱۴۹ وزن و نام بَحر بیت زیر در کدام گزینه درست است؟

«طرفه می‌دارند یاران صبر من بر داغ و درد / داغ ودردی کز تو باشد خوشتر است از باغ ورد»

۱) فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن (رَمَل مُثَمَّن سالم)
۲) مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن مُستَفعِلُن (رَجَز مُثَمَّن سالم)
۳) فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن (رَمَل مُثَمَّن مَحذوف)
۴) مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (هَزَج مُثَمَّن سالم)

تست ۱۵۰ کدام مصراع‌ها به ترتیب در بحر «متقارب، رمل، هزج» می‌باشند؟

الف) آشنایان را جراحت مرهم است / ب) برای خود نشاید در تو پیوست
ج) ماه است رویت یا ملک قند است لعلت یا نمک / د) مژده از من ستان به شادی وصل
هـ) به تنهایی اندر صفایی نبینی / و) با تو برآمیختنم آرزوست

۱) ب – و – ج ۲) الف – هـ – د ۳) ج – الف – د ۴) هـ – الف – ب

Ahmadi63amoozesh.com

فصل دوازدهم

آزمون های تالیفی عروض و قافیه

آزمون تالیفی شماره یک عروض و قافیه

تست ۱۵۱ قافیه کدام ابیات غلط است؟

الف) هرگـز این صـورت کند صـورتگری / یا چنین شاهد بود در کشوری

ب) جملـه گفتندش کـه ای خر گوش دار / خویش را اندازه خرگوش دار

ج) حلـق حیـوان چـون بریده شد به عدل / حلق انسان رست و افزونید فضل

د) خلاصه دو جهان است آن پـری چهره / چـو او نقـاب گشاید فنـا شـود زهره

هـ) از فراق این خاک‌ها شوره شود / آب زرد و گنده و تیره شود

۱) الف- ج ۲) ب- هـ ۳) الف- د ۴) ج- هـ

تست ۱۵۲ با توجه به مبحث قافیه کدام گزینه نادرست است؟

۱) دوش آگهی ز یار سفرکرده داد باد / من نیز دل به باد دهـم هـر چـه باد بـاد (ذوقافیتین)

۲) این جهان جنگ است کل، چون بنگری / ذرّه با ذرّه چو دین با کافری (قاعده «۲» قافیه)

۳) سحر بلبل حکایت با صبا کرد / که عشق روی گل با مـا چه‌ها کرد (قاعده «۱» قافیه)

۴) مطربِ جان، مونسِ مستان بود / نُقل و قوت و قوّت مست آن بود («ت» حرف روی)

تست ۱۵۳ کدام بیت بیشترین اختیار شاعری «حذف همزه» را دارد؟

۱) بده آن راح روان‌پرور ریحانی را / که به کاشانه کشیم آن بت روحانی را

۲) بشنو سخنی راست که امروز در آفاق / هر فتنه کـه هست از قد آن سیم بدن خاست

۳) صبح که از اشک فلک اشک ثریّا می‌ریخت / مهر دل آب رخم ز آتش سودا می ریخت

۴) گر از آن سنبل گلبوی سمن فرسا نیست / چیست این بوی دلاویز که با باد صباست

تست ۱۵۴ کدام ابیات هم ناهمسان هستند و هم به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) گـر دولت وصالت خواهـد دری گشودن / سرهـا بدین تخیّـل بـر آستان توان زد

ب) دیده به دل می‌بـرد حکایـت مجنون / دیده ندارد که دل به مهر ندارد

ج) از شرم شود غرق عرق صبح جهانتاب / پیش رخ زیبای تو از روی صباحت

د) تـو آن کمند نداری کـه من خلاص بیابم / اسیر مـاندم و درمان تحمّـل است و تذلّل

هـ) بـر خـوان تو این شکـر کـه می‌بینم / بی‌فایده‌ای مگس که می‌رانی

۱) الف – ب ۲) ب - د ۳) ج – هـ ۴) الف – د

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۵۵ کدام مصراع می‌تواند مصراع دیگری از شعر «گفتم از ورطه عشقت به صبوری به درآیم» باشد؟

۱) پنجه با ساعد سیمین نه به عقل افکندم
۲) ای گل خوش بوی اگر صد قرن باز آید بهار
۳) هرکه از یار تحمّل نکند یار مگویش
۴) ور تو را با خاکساری سر به صحبت در نیاید

تست ۱۵۶ در کدام بیت هیچ‌یک از اختیارات زبانی وجود ندارد؟

۱) دائم ز خود سفر چو شرر می‌کنیم ما / نقد حیات صرف سفر می‌کنیم ما
۲) چون گردباد نیش دو صد خار می‌خوریم / گر جامه از غبار به بر می‌کنیم ما
۳) در پاکی گهر ز صدف دست برده‌ایم / آبی که می‌خوریم گهر می‌کنیم ما
۴) از رخنه‌ی دل است رهی گر به دوست هست / زین راه اختیار سفر می‌کنیم ما

تست ۱۵۷ در کدام بیت هیچ‌یک از اختیارات وزنی دیده نمی‌شود؟

۱) شبنمی نیست در این باغ به محرومی من / که دلم خون شد و بر لاله عذاری نزدم
۲) رهین وحشت خویشم که می‌برد هر دم / به سیر عالم دیگر، دل رمیده مرا
۳) نتواند که نهد بر سر کوی تو قدم / مگر آن‌کس که نخست از سر سر در گذرد
۴) ریشه دوانید عشق در جگر تشنه‌ام / سوختگی دود کرد از دل افگار من

تست ۱۵۸ در دو بیت زیر کدام اختیارات اختیار شاعری بیشتر به‌کاررفته است؟

الف) در جوانی توبه کن تا از ندامت برخوری / نیست چون دندان، لب خود را گزیدن مشکل است
ب) تا نگردد جذبه‌ی توفیق صائب دستگیر / از گل تعمیر ، پای خود کشیدن مشکل است

۱) حذف همزه
۲) آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن
۳) بلند در نظر گرفتن هجای پایان مصراع
۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۱۵۹ با توجه به رباعی زیر کدام گزینه نادرست است؟

«تا چند اسیر رنگ و بو خواهی شد / چند از پی هر زشت و نکو خواهی شد
گر چشمه زمزمی و گر آب حیات / آخر به دل خاک فرو خواهی شد»

۱) در بیت اوّل اختیار شاعری ابدال وجود دارد.
۲) این شعر را به دو روش می‌توانیم دسته‌بندی هجایی کنیم.
۳) مصراع آخر هیچ اختیار زبانی‌ای ندارد.
۴) قافیه این رباعی بر اساس قاعده «۱» است.

آزمون تالیفی شماره دو عروض و قافیه

تست ۱۶۰ کدام ابیات بر اساس قاعده «۲» قافیه هستند و الحاقی دارند؟

الف) دیده از دیدار خوبان برگرفتن مشکلست / هرکه ما را این نصیحت می‌کند بی‌حاصلست
ب) خسرو آن است که در صحبت او شیرینی است / در بهشت است که هم خوابه حورالعینی است
ج) هرکس به تماشایی رفتد به صحرایی / ما را که تو منظوری خاطر نرود جایی
د) ای از بهشت جزوی و از رحمت آیتی / حق را به روزگار تو با ما عنایتی

۱) الف، ب
۲) ج، د
۳) الف، ج
۴) ب، د

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۶۱ با توجه به مبحث قافیه توضیح مقابل کدام بیت نادرست است؟

۱) جهان چون زلف و خط و خال و ابروست — که هر چیزی به‌جای خویش نیکوست (قاعده «۱» قافیه)
۲) خرّم آن بقعه که آرامگه یار آنجاست — راحت جان و شفای دل بیمار آنجاست (قاعده «۲» قافیه)
۳) اتفاقم به سر کوی کسی افتاده است — که در آن کوی چو من کشته بسی افتاده است («ی» حرف روی)
۴) از هر چه می‌رود سخن دوست خوشتر است — پیغام آشنا نفس روح‌پرور است (حروف قافیه ـَر)

تست ۱۶۲ تعداد «حذف همزه» در مقابل کدام بیت نادرست است؟

۱) ز ایّام اگر چه تیره بود روز عمر ما — فرخنده روز آنکه در ایّام ما بود (۲ مورد)
۲) بوی گل شاخ فرح در باغ خاطر می نشاند — جام می زنگ غم از آیینه‌ی جان می‌زدود (۱ مورد)
۳) دهانش گویی از تنگی که هیچ است — بدان تنگی ندیدم در جهان هیچ (۲ مورد)
۴) مرا که از درت امّید فتح بابی نیست — در دولختی چشم است بر رهت مفتوح (۲ مورد)

تست ۱۶۳ کدام دو بیت با یکدیگر هم وزن هستند؟

الف) تاجداری نیست الا بر در خوبان گدایی — پادشاهی نیست الا پیش مهرویان غلامی
ب) گفتم از ورطه عشقت به صبوری به درآیم — باز می‌بینم و دریا نه پدید است کرانش
ج) سفله را قوّت مده چندان که مستولی شود — گرگ را چندان‌که دندان تیزتر خونریزتر
د) در هوای زلف بسته‌ات در فریب چشم مستت — ساکن میخانه گردد زاهد صاحب‌ولایت

۱) الف - ب ۲) ب – د ۳) ب - ج ۴) الف - د

تست ۱۶۴ در کدام بیت سه نوع اختیار وزنی به کار نرفته است؟

۱) نخل ما را ثمری نیست به جز گرد ملال — طعمه خاک شود هر که فشاند ما را
۲) یا رب آشفتگی زلف به دستارش ده — چشم بیمار بگیر و دل بیمارش ده
۳) همه شب قافله‌ی ناله‌ی من در راه است — گر چه فریاد رسی همچو جرس نیست مرا
۴) دشمن خانگی از خصم برونی بترست — بیشتر شکوه یوسف ز برادر باشد

تست ۱۶۵ ترتیب ابیات زیر به لحاظ «دوری با یک دسته‌بندی هجایی، ناهمسان با دودسته بندی هجایی، ناهمسان با یک دسته‌بندی هجایی، دوری با دودسته بندی هجایی» در کدام گزینه به‌درستی آمده است؟

الف) آتش عشق تو چون زبانه برآرد — از دل سنگ آه عاشقانه برآرد
ب) هر راز که اندر دل دانا باشد — باید که نهفته‌تر ز عنقا باشد
ج) گر بی تو بود جنّت بر کنگره ننشینم — ور با تو بود دوزخ در سلسله آویزم
د) من به خیال زاهدی گوشه‌نشین و طرفه آنک — مغبچه‌ای ز هر طرف می‌زندم به چنگ و دف

۱) الف، ج، ب، د ۲) الف، د، ب، ج ۳) د، ب، الف، ج ۴) د، ب، ج، الف

تست ۱۶۶ در کدام بیت اختیارات شاعری «حذف همزه، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه، کوتاه تلفظ‌کردن مصوت بلند» وجود دارد؟

۱) از دست دل سوخته و دیده‌ی خونبار — یک لحظه نبودیم جدا ز آتش و از آب
۲) خواجو ار تشنه بمیرد به جز از مردم چشم — آبی این طایفه بر لب نچکانند او را
۳) گرم دعای شما ورد جان بود چه عجب — که هست روز و شب اوراد من دعای شما
۴) اگر از هستی خواجو اثری باقی بود — این دم از آتش عشق تو به یک‌بار بسوخت

تست ۱۶۷ در بیت زیر کدام اختیار شاعری وجود ندارد؟

« بر دل خاقانی اگر داغ جفا نهی چه شد او ز سگان کیست خود تا بردت به داوری »

۱) ابدال ۲) قلب ۳) حذف همزه ۴) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند

تست ۱۶۸ با توجه به شعر زیر کدام گزینه نادرست است؟

«بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت و اندر آن برگ و نوا خوش نالـه‌های زار داشت
گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست گفت ما را جلوه معشوق در این کار داشت»

۱) نام وزن این ابیات «بحر رمل مثمّن محذوف» است.

۲) بیت اول دو اختیار «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» دارد.

۳) مصراع آخر بدون اختیار حذف همزه می‌باشد.

۴) ابیات نه دوری هستند نه ناهمسان و نه به دو روش دسته‌بندی هجایی می‌شوند.

آزمون تالیفی شماره سه عروض و قافیه

تست ۱۶۹ قاعده قافیه کدام ابیات نادرست نوشته‌شده است؟

الف) جز به من التفات کی کردی غم زشت و نکو کجا خوردی (قاعده «۱»)
ب) گفت استاد احولی را کاندر آ رو برون آر از وثاق آن شیشه را (قاعده «۲»)
ج) دلیل کاروانم اشکم آه سرد را مانم اثر پرداز داغم حرف صاحب درد را مانم (قاعده «۲»)
د) ای سر سودایی من رفته در سودای تو باد سر تا پای من قربان سر تا پای تو (قاعده «۱»)

۱) الف، ب ۲) ج، د ۳) الف، ج ۴) ب، د

تست ۱۷۰ الگوی قافیه چند بیت بر اساس «مصوت+ صامت+ صامت+ الحاقی» است؟

الف) با فراقت چند سازم برگ تنهاییم نیست دستگاه صبر و پایاب شکیباییم نیست
ب) دوش می‌آمد و رخساره برافروخته بود تا کجا باز دل غم‌زده‌ای سوخته بود
ج) عشق است غمگسار دل دردمند را آتش گره ز کار گشاید سپند را
د) به دور کاکل و زلف تو سنبل‌ستان‌ها شده است خواب پریشان به چشم بستان‌ها
هـ) از نمکدان تو محشر گرد بیرون رانده‌ای برق پیش خوی تندت پای در گل مانده‌ای

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۱۷۱ تعداد حذف همزه کدام ابیات یکسان است؟

الف) دل را که مرده بود حیاتی به جان رسید تا بویی از نسیم می‌اش در مشام رفت
ب) مستم کن آن چنان‌که ندانم ز بیخودی در عرصه خیال که آمد کدام رفت
ج) نقد دلی که بود مرا صرف باده شد قلب سیاه بود از آن در حرام رفت
د) بر بوی آن که جرعه جامت به ما رسد در مصطبه دعای تو هر صبح و شام رفت

۱) الف ـ ب ۲) ج ـ د ۳) ب ـ ج ۴) الف ـ د

تست ۱۷۲ کدام مصراع‌ها وزن‌واژه (رکن) محذوف دارند؟

الف) کنون که شهر گرفتی روا مدار خراب د) سست پیمانا چرا کردی خلاف عقل و رای
ب) توحید بر ما عرضه کن تا بشکنیم اصنام را ه) در دلم هیچ نیاید مگر اندیشه وصلت
ج) گر من از عهدت بگردم ناجوانمردم نه مردم

۱) الف ـ ب ۲) ج ـ د ۳) الف ـ د ۴) ج ـ هـ

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۱۷۳ کدام ابیات هم دوری هستند و هم به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؟

الف) بر من که صبوحی‌زده‌ام خرقه حرامست / ای مجلسیان راه خرابات کدامست
ب) من فتنه زمانم وان دوستان که داری / بی‌شک نگاه‌دارند از فتنه زمانت
ج) خاطر عام برده‌ای خون خواص خورده‌ای / ما همه صید کرده‌ای خود ز کمند جسته‌ای
د) باشد که تو خود روزی از ما خبری پرسی / ور نه که برد هیهات از ما به تو پیغامی
هـ) ای دل ز دلبر پنهان چه داری / دردی که جز او درمان ندارد

۱) الف ـ هـ ۲) ب ـ د ۳) ج ـ هـ ۴) الف ـ ج

تست ۱۷۴ در هرکدام از ابیات زیر به ترتیب چند اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» وجود دارد؟

الف) غلام آن سبک‌روحم که با من سر گران دارد / جوابش تلخ و پنداری شکر زیر زبان دارد
ب) برون از خوردن و خفتن حیاتی هست مردم را / به جانان زندگانی کن بهایم نیز جان دارد

۱) یک ـ یک ۲) یک ـ دو ۳) دو ـ یک ۴) دو ـ دو

تست ۱۷۵ نوع اختیارات وزنی کدام ابیات یکسان است؟

الف) ما ترک سر بگفتیم تا درد سر نباشد / غیر از خیال جانان، در جان و سر نباشد
ب) کاشکی صد چشم از این بی‌خوابتر بودی مرا / تا نظر می‌کردمی در منظر زیبای تو
ج) کلک مشکین تو روزی که ز ما یاد کند / ببرد اجر دو صد بنده که آزاد کند
د) بیان شوق چه حاجت که سوز آتش دل / توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

۱) الف ـ ب ۲) ج ـ د ۳) الف ـ د ۴) ب ـ ج

تست ۱۷۶ کدام بیت اختیار شاعری «قلب» دارد؟

۱) کی ز دلم برون روی زانکه چو من نبوده‌ام / عشق تو بوده است و بس در دل من به جان تو
۲) پای دل رمیده گر باز به دستم آمدی / ترک تو کردمی و خویش از همه وا رهاندمی
۳) باز رهایی‌ام بده از قفس فراق خود / شام مرا سحر بکن نگار نازنین من
۴) چون بت رود ساز من چنگ به ساز در زند / من به فغان نواگری یاد دهم رباب را

تست ۱۷۷ با توجه به ابیات زیر کدام گزینه درست نیست؟

الف) تا دیده دیده است رخ دلربای او / دل در بلای دیده و جان در بلای اوست
ب) کیست که گوید به بارگاه سلاطین / حال گدایان دلشکسته مسکین
ج) من و باد صبا مسکین دو سرگردان بی‌حاصل / من از افسون چشمت مست و او از بوی گیسویت

۱) بیت «الف» را به دو روش می‌توان دسته‌بندی هجایی کرد.
۲) بیت «الف» و «ب» وزن‌واژه مشترک دارند.
۳) نام وزن بیت «ج» «بحر هزج مثمّن سالم» است.
۴) یکی از ابیات وزن دوری دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

آزمون تالیفی شماره چهار عروض و قافیه

تست ۱۷۸ چند مورد از ابیات زیر فاقد ردیف هستند؟

الف) بنگر آن‌ها را که آخر دیده‌اند / حسرت جان‌ها و رشک دیده‌اند
ب) می نگر در خود چنین جنگ گران / پس چه مشغولی به جنگ دیگران
ج) غم خویش در زندگی خور که خویش / به مرده نپردازد از حرص خویش
د) آتش خشم است در رویش جهان / زنده می‌گردند از بویش جهان
ه) چراغ روی تو را شمع گشت پروانه / مرا ز خال تو با حال خویش پروا نه

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۱۷۹ با توجه به مبحث قافیه، توضیح مقابل کدام گزینه غلط است؟

۱) آنک از کبرش دلت لرزان بود / چون شوی چون پیش تو گریان شود («ن» حرف روی)
۲) دردی است درد عشق که هیچش طبیب نیست / گر دردمند عشق بنالد غریب نیست (ذوقافیتین)
۳) صبحدم خاکی به صحرا برد باد از کوی دوست / بوستان در عنبر سارا گرفت از بوی دوست (قاعده «۱» قافیه)
۴) ای که از سرو روان قد تو چالاکتر است / دل به روی تو ز روی تو طربناکتر است (قافیه با الحاقی)

تست ۱۸۰ کدام وزن‌واژه‌ها در هر دو بیت زیر وجود دارد؟

الف) گر راه بود بر سر کوی تو صبا را / در بندگی‌ات عرضه کند قصّه ما را
ب) هر ذره که در خاک زمینی بوده است / پیش از من و تو تاج و نگینی بوده است

۱) مفعول ـ فعولن ۲) مفعول ـ مفاعیل ۳) مفاعیل ـ مفاعلن ۴) مفاعلن ـ فعولن

تست ۱۸۱ وزن کدام مصراع‌ها درست آمده است؟

الف) امیدوار چنانم که کار بسته برآید (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن)
ب) درماندگی‌ام به هیچ نشمردی (مفعول مفاعلن مفاعیلن)
ج) کس مشکل اسرار اجل را نگشاد (مستفعل مستفعل مستفعل مستف)
د) اینان شکوه غیرت تاریخند (مفعول فاعلات مفاعیلن)

۱) الف - ب ۲) ج – د ۳) الف – ج ۴) ب - د

تست ۱۸۲ در کدام بیت هم ابدال و هم یک اختیار زبانی وجود دارد؟

۱) چه کند بنده که گردن نبرد فرمان را / چه کند گوی که عاجز نشود چوگان را
۲) سروبالایِ کمان‌ابرو اگر تیر زند / عاشق آن است که بر دیده نهد پیکان را
۳) بهای روی تو بازار ماه و خور بشکست / چنان که معجز موسی طلسم جادو را
۴) دیار هند و اقالیم ترک بسپارند / چو چشم ترک تو بینند و زلف هندو را

تست ۱۸۳ همه ابیات هم ناهمسانند و هم به دو روش دسته‌بندی هجایی می شوند به‌جز:

۱) هر دم به روی زرد فرو ریزدم سرشک / چشمم نگر که می‌دهد از جام زر شراب
۲) دی بر در دیر دُرد نوشان / آشوب خروش مرد و زن بود
۳) ز آتشکده و کعبه غرض سوز و نیازست / و آنجا که نیاز است چه حاجت به نمازست
۴) آب رخ ما بری و باد شماری / خون دل ما خوری و باک نداری

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۸۴ کدام بیت هم دوری است و هم یک اختیار وزنی دارد؟

۱) فرهاد شورانگیز اگر در پای سنگی جان بداد / گفتار شیرین بی سخن در حالت آرد سنگ را
۲) آن مه طوبی خرام گر به چمن بگذرد / سرو خرامان برد قامت او را نماز
۳) از آب دیده صد ره طوفان نوح دیدم / وز لوح سینه نقشت هرگز نگشت زایل
۴) هر سحری که نسترن پرده ز رخ برافکند / باد صبا به بوی گل رو به چمن نهد چو من

تست ۱۸۵ ابیات زیر به ترتیب درمجموع چند اختیار شاعری «حذف همزه و بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» دارند؟

الف) داغ پنهانم نمی‌بینند و مهر سر به مهر / آنچه بـر اجـزای ظاهـر دیده‌اند آن گفـته‌اند
ب) پیش از این گویند سعدی دوست می‌دارد تو را / بیش از آنت دوست می‌دارم کـه ایشان گفـته‌اند

۱) دو ـ چهار ۲) دو ـ سه ۳) سه ـ چهار ۴) سه ـ سه

تست ۱۸۶ با توجه به بیت زیر کدام گزینه غلط است؟

« بـه نا امیدی از این در مـرو بـزن فـالی / بود که قرعه دولت به نام ما افتد »

۱) یک اختیار «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در این بیت وجود دارد.
۲) مصراع اول دو «حذف همزه» دارد.
۳) در هر دو مصراع اختیار شاعری «ابدال» وجود دارد.
۴) یک اختیار شاعری «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» در بیت وجود دارد.

آزمون تالیفی شماره پنج عروض و قافیه

تست ۱۸۷ قافیه چند بیت غلط است؟

الف) چون کنی خیـره دوستی دعـوی / همه گفتار هرزه بی‌معنی
ب) سهل باشد نیز مهترزادگی / که بود غرّه به مال و بارگی
ج) کافران هم‌جنس شیطان آمده / جانشان شاگرد شیطانان شده
د) این جهان دام است و دانه‌ش آرزو / در گریز از دام‌ها روی آر زو

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۱۸۸ چند مورد از ترکیبات زیر می‌توانند با هم قافیه شوند؟

«رَفته، خُفته – سوزناک، طربناک - برگشته، کُشته – شـب‌ها، دریـا – رفـت، رخـت- جانانه، مـردانه– آسودگی، افتادگی – زار، لاله‌زار- می‌سوزی، می‌سازی »

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۱۸۹ در هرکدام از ابیات زیر به ترتیب چند اختیار شاعری حذف همزه وجود دارد؟

الف) خیره آن دیده که آبش نبرد گریه عشق / تیـره آن دل کـه در او شمـع محبّت نبود
ب) چون طهارت نبود کعبه و بتخانه یکی است / نبـود خیـر در آن خانـه کـه عصمت نبود

۱) یک ـ یک ۲) یک ـ دو ۳) دو ـ یک ۴) دو ـ دو

تست ۱۹۰ نام عروضی کدام مصراع‌ها درست است؟

الف) من از عالم بـه جز کویش ندارم منزلی دیگر (بحر هزج مثمن سالم)
ب) تا تو را شوری نباشد لذّت شیرین چه یابی (بحر رمل مثمن محذوف)
ج) من خاک آن بـادم کـه او بـوی دلارام آورد (بحر رجز مثمن محذوف)
د) حذر کن ز یاری که یاریش نیست (بحر متقارب مثمن محذوف)

۱) الف – ب ۲) ج – د ۳) ب – ج ۴) الف - د

تست ۱۹۱ کدام بیت فاقد اختیار وزنی است؟

۱) گر کنم در سر وفات سری / سهل باشد زیان مختصری
۲) نه حرام است در رخ تو نظر / که حرام است چشم بر دگری
۳) ببری هوش و طاقت زن و مرد / گر تردّد کنی به بام و دری
۴) آه سعدی اثر کند در کوه / نکند در تو سنگ دل نظری

تست ۱۹۲ ترتیب ابیات به لحاظ دارا بودن اختیارات «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند، ابدال، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در کدام گزینه آمده است؟

الف) سهو و خطای بنده گرش اعتبار نیست / معنی عفو و رحمت پروردگار چیست
ب) هر راهرو که ره به حریم درش نبرد / مسکین برید وادی و ره در حرم نداشت
ج) آن چه زر می‌شود از پرتو آن قلب سیاه / کیمیایی است که در صحبت درویشان است

۱) ب – ج – الف ۲) ب- الف – ج ۳) ج – الف - ب ۴) ج- ب - الف

تست ۱۹۳ کدام بیت اختیار شاعری «قلب» دارد؟

۱) باز برافراختیم رایت سلطان عشق / بار دگر تاختیم بر سر میدان عشق
۲) ملک جهان کرده‌ایم فدای گیسوی یار / گوی دل افکنده‌ایم در خم چوگان عشق
۳) جان چه بود تا کنیم در ره عشقش نثار / پای ملخ چون بریم نزد سلیمان عشق
۴) عقل درین دیر کیست مست شراب الست / روح در این باغ چیست بلبل بستان عشق

تست ۱۹۴ ابیات همه گزینه‌ها یا ناهمسان هستند یا به دو روش دسته‌بندی هجایی می‌شوند به‌جز گزینه‌ی .....

۱) گفتم که چرا صورتت از دیده نهان است / گفتا که پری را چه کنم رسم چنان است
۲) بیار جام و مکن نسبتم به زهد و ورع / که من به ساغر و پیمانه گشته‌ام منصوب
۳) سحر چو بوی گل از طرف مرغزار برآید / نوای زیر و بم از جان مرغ زار برآید
۴) ای آفتاب رویت در اوج دلفروزی / وی تیر چشم مستت در عین دیده دوزی

تست ۱۹۵ با توجه به رباعی زیر کدام گزینه درست نیست؟

«وقت سحر است خیز ای مایه ناز / نرمک نرمک باده خور و چنگ نواز
کآنها که بجایند نپایند بسی / و آنها که شدند کس نمی‌آید باز

۱) بیت اول فاقد اختیار تغییر کمیت مصوت‌هاست.
۲) بیت اول اختیار شاعری ابدال دارد.
۳) بیت دوم فاقد اختیار وزنی نمی‌باشد.
۴) در مجموع سه اختیار شاعری حذف همزه وجود دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

آزمون تالیفی شماره شش عروض و قافیه

تست ۱۹۶ تعداد گروه کلماتی که می‌توانند با هم‌قافیه شوند، در کدام گزینه بیشتر است؟

۱) آزرده، خورده - موسی، دنیا - نشَسته، نشُسته - کوهسار، جویبار

۲) کُشته، گُفته - لولیان، روان - میغ، ستیغ – قند، سپند

۳) بادپا، باغ‌ها - کوره، گیره - شاعری،دلخوری - افتادگی، آوارگی

۴) آمده، شده - پاسبان، باغبان - صورتگر، مصوّر – کاشته، کاسته

تست ۱۹۷ با توجه به مبحث قافیه کدام گزینه غلط است؟

۱) نور حق در مسجد و در دیر نیست / در دل است آن نور آن در سیر نیست (قافیه بر مبنای یکسانی مصوت+ صامت)

۲) در اقصای عالم بگشتم بسی / به سر بردم ایّام با هر کسی (قافیه بر مبنای قاعده «۲»)

۳) گر مستمند و بادل غمگینم / خیره مکن ملامت چندینم («ن» حرف روی)

۴) امشب غنیمت دارمت باشم غلام و چاکرت / فردا ملک بی‌هش شود هم عرش بشکافد قبا (بدون قافیه میانی)

تست ۱۹۸ کدام مصراع‌ها هم‌وزن هستند؟

الف) بیم آن است دمادم که چو پروانه بسوزم

ب) شب بر آنم که مگر روز نخواهد بودن

ج) به خواب در نرود چشم بخت من همه عمر

د) آفتاب است آن پری‌رخ یا ملائک یا بشر

ه) کیست آن لعبت خندان که پری‌وار برفت

و) کس ندیدم که چنین تیر و کمانی دارد

۱) الف، ج، ه ۲) ب، ه و ۳) الف، د، و ۴) ب، ج، د

تست ۱۹۹ کدام بیت هم «دوری» است و هم یک اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه»» دارد؟

۱) بگذشت و بازم آتش در خرمن سکون زد / دریای آتشینم در دیده موج خون زد

۲) بار بی اندازه دارم بر دل از سودای جانان / آخر ای بی‌رحم باری از دلی برگیر باری

۳) گر شب هجران مرا تاختن آرد اجل / روز قیامت زنم خیمه به پهلوی دوست

۴) عشاق به درگهت اسیرند بیا / بدخویی تو بر تو نگیرند بیا

تست ۲۰۰ نام وزن عروضی کدام دو مورد درست است؟

الف) بخت بازآید از آن در که یکی چون تو درآید (بحر رمل مثمن سالم)

ب) به جان گر صحبت جانان برآید رایگان باشد (بحر رجز مثمن سالم)

ج) تا کی ای دلبر دل من بار تنهایی کشد (بحر رمل مثمن محذوف)

د) وفا را به عهد تو دشمن گرفتم (بحر متقارب مثمن سالم)

۱) الف، ب ۲) الف، ج ۳) ج، د ۴) ب، د

تست ۲۰۱ در کدام گزینه «اختیار وزنی» وجود ندارد؟

۱) من آن فریب که در نرگس تو می‌بینم / بس آب روی که با خاک ره برآمیزد

۲) المِنّهُ لِلّه که در میکده باز است / زان رو که مرا بر در او روی نیاز است

۳) تاب بنفشه می‌دهد طرّه‌ی مشک‌سای تو / پرده غنچه می‌درد خنده دلگشای تو

۴) نتواند که نهد بر سر کوی تو قدم / مگر آن‌کس که نخست از سر جان درگذرد

تست ۲۰۲ در بیت زیر کدام اختیارات شاعری وجود دارد؟

«همدم به جز صراحی و جام شراب نیست　　خرّم کسی کـه دامن همدم گرفته است»

۱) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۲) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند - آمدن فاعلاتن به‌جای فعلاتن

۳) ابدال - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۴) ابدال - کوتاه تلفظ کردن مصوبت بلند

تست ۲۰۳ اختیار شاعری نوشته‌شده مقابل کدام بیت در آن وجود دارد؟

۱) جز عشق بتان نهی است در ملّت مشتاقان　　جز کیش مغان کفر است در مذهب دین‌داران　　(ابدال)

۲) تیر تـرا منم هدف گـر تو خدنگ می‌زنی　　تیغ ترا منم سپر گر تو اسیر می‌کشی　　(قلب)

۳) این نه طریق محبّت است و موّدت　　وین نبـود شرط دوست داری و یاری　　(کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)

۴) هر زمان از اشک میگون ساغرم پر می‌شود　　خون دل نوشم تو پنداری مگرکان باده است　　(بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)

تست ۲۰۴ با توجه به شعر نیمایی زیر کدام گزینه غلط است؟

«رفته بودم سر حوض
تا ببینم شاید، عکس تنهایی خود را در آب
آب در حوض نبود»

۱) یک اختیار شاعری کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند دارد.

۲) یک اختیار شاعری بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه دارد.

۳) اختیار شاعری ابدال دارد.

۴) اختیار شاعری آمدن فاعلاتن به جای فعلاتن دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

فصل سیزدهم

آزمون های سراسری عروض و قافیه

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور ۱۳۹۸

تست ۲۰۵ قافیه در همه ابیات درست است به جز:

۱) از همه باشد به حقیقت گزیر / از تو نباشد که نداری نظیر
۲) ای خنده تو راهزن کاروان قند / ما نیش عشق خورده و لعل تو نوشخند
۳) گر چه آتش نیز هم جسمانی است / نه ز روح است و نه از روحانی است
۴) تو آنچ از تو سزد گفتی و کردی / غم جان من بیچاره خوردی

تست ۲۰۶ قافیه در کدام بیت نادرست است؟

۱) من کی‌ام آن را که شرح آن دهم؟ / ور دهم آن شرح، خط بر جان نهم
۲) چون بدیدش یاد آورد آنِ خویش / بی‌طمع شد ز اشتر آن یار و خویش
۳) مر مرا اینجا شکایت شکر شد / کفر ایمان گشت و ایمان کفر شد
۴) می‌نماید مار اندر چشم، مال / هر دو چشم خویش را نیکو بمال

تست ۲۰۷ در بیت زیر، همه اختیارات شاعری یافت می‌شود به جز: ....

«گذار بر ظلمات است خضر راهی کو / مباد آتش محرومی آب ما ببرد»

۱) ابدال
۲) کوتاه تلفّظ‌کردن مصوّت بلند
۳) حذف همزه
۴) بلند تلفّظ‌کردن مصوّت کوتاه

تست ۲۰۸ در کدام بیت، اختیار زبانی «تغییر مصوّت کوتاه به بلند و تغییر مصوّت بلند به کوتاه» صورت گرفته است؟

۱) داغ محبّت است و بس خانه‌فروز جان و دل / نیست زِ روزن دگر روشنی این سرای را
۲) باده عقل‌سوز را داروی بیهُشی مزن / نیست به سرمه حاجت آن چشم جنون فزای را
۳) آن شکرین‌لبی که من ناله از او چو نی کنم / غوطه به زهر می‌دهد طوطی خوش‌نوای را
۴) سوخت بساط هستیم ریخت بنای طاقتم / چند پر از نفس دهم آه شکسته پای را

تست ۲۰۹ وزن بیتِ زیر، کدام است؟

«ای ساقی از آن پیش که مستم کنی از می / من خود ز نظر در قد و بالای تو مستم»

۱) مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ مُستَفعِلُ فَع
۲) مَفعولُ مَفاعیلُ مَفاعیلُ فَعولُن
۳) مُستَفعِلُ فاعِلاتُ مُستَفعِلُ فَع
۴) مَفعولُ مَفاعِلُن مَفاعیلُن فَع

تست ۲۱۰ نامِ وزنِ مقابلِ کدام مصرع، درست است؟

۱) مرا مهر سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد : هَزَج مُثَمَّن سالم

۲) شوریده و شیدا کند هر دل که دلبر جا کند : رَمَل مُثَمَّن سالم

۳) فلک کار مرا افکند با نامهربان ماهی : هَزَج مُثَمَّن مَحذوف

۴) آشفته خاطر کرده‌ام جمعیّت عشّاق را : رَجَز مُثَمَّن مَحذوف

تست ۲۱۱ کدام دو بیت را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

الف) دست به جان نمی‌رسد تا به تو برفشانمش — بر که توان نهاد دل تا ز تو واستانمش

ب) نه حسرت وصالش از دل به در توان کرد — نه صبر در فراقش زین بیشتر توان کرد

ج) من نمی‌گویم که عاقل باش یا دیوانه باش — گر به جانان آشنایی از جهان بیگانه باش

د) ساقی چمن گل را بی روی تو رنگی نیست — شمشاد خرامان کن تا باغ بیارایی

۱) الف ـ ب ۲) الف ـ ج ۳) ب ـ د ۴) ج ـ د

تست ۲۱۲ وزن کدام بیت با «تو قدر آب چه دانی که در میان فراتی» یکسان است؟

۱) هر آن کست که ببیند روا بود که بگوید — که من بهشت بدیدم به راستی و درستی

۲) هزار نقد به بازار کاینات آرند — یکی به سکّه‌ی صاحب‌عیار ما نرسد

۳) اگر روم ز پیَش فتنه‌ها برانگیزد — ور از طلب بنشینم به کینه برخیزد

۴) برو معالجه‌ی خود کن ای نصیحت‌گوی — شراب و شاهد شیرین که را زیانی داد

تست ۲۱۳ وزنِ مقابلِ کدام مصراع درست است؟

۱) چند نومید ز کوی تو دل زار آید: فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن

۲) گوهر تاجم که در دست گدا افتاده‌ام: فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلُن

۳) جهان و کار جهان جمله هیچ بر هیچ است: مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعَلاتُن

۴) من و باد صبا مسکین، دو سرگردانِ بی‌حاصل: مَفاعیلُن مَفاعیلُن مَفاعیلُن فَعولُن

تست ۲۱۴ وزن مصراع‌های زیر، به ترتیب کدام است؟

«صبح خواهد شد / و به این کاسه آب / آسمان هجرت خواهد کرد»

۱) فاعِلاتُن فَع لُن، فَعَلاتُن فَع، فاعِلاتُن مَفعولُن فَع

۲) فاعِلاتُن فَع، فَعَلاتُن فَعِلُن، فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَع

۳) فاعِلاتُن فَع، فاعِلاتُن فَع لُن، فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَع

۴) فَعَلاتُن فَع، فَعَلاتُن فَعِلُن، فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور ۱۳۹۸

تست ۲۱۵ در همه ابیات قافیه درست است؛ به جز:

۱) خویشتن را عارف و واله کُنی — خاک در چشم مروّت می‌زَنی

۲) ناگهان تمثال گرگ هِشته‌ای — سر برآورد از فراز پُشته‌ای

۳) گفت یک گوشه است آنِ باغبان — هست اینجا گرگ و او را پاسبان

۴) گر میسّرکردن حق ره بُدی — هر جهود و گبر از او آگه بُدی

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۱۶ در کدام بیت، قافیه «غلط» است؟

۱) پس این پیر از آن طفل نادان ترست / که از بهر مردم به طاعت در است
۲) مرا چون خلیل آتشی در دل است / که پنداری این شعله بر من گل است
۳) سر از کوی صورت به معنی کشید / قلم بر سر حرف دعوی کشید
۴) به نزدیک من شبرو راهزن / به از فاسق پارسا پیرهن

تست ۲۱۷ در همه ابیات تغییر مصوّت بلند به کوتاه وجود دارد؛ به جز:

۱) تاتار هجر کرد سیاهی و عنبری / زان مشک‌های آهوی تاتارم آرزوست
۲) اندر دلم ز غمزه غمّازه فتنه‌هاست / فتنه‌نشان جادوی بیمارم آرزوست
۳) ساقی و سر دهی ز لب یارم آرزوست / بد مستی‌ای ز نرگس خمّارم آرزوست
۴) تا سوی گلشن طرب آیم خراب و مست / از گلشن وصال تو یک خارم آروزست

تست ۲۱۸ بیتِ زیر، فاقد کدام اختیارات شاعری است؟

«طهارت ار نه به خون جگر کنند عاشق / به قول مفتی عشقش درست نیست نماز»

۱) بلند تلفّظ کردن مصوّت کوتاه، قلب
۲) بلند تلفّظ کردن مصوّت کوتاه، ابدال
۳) حذف همزه، بلند بودن هجای پایان مصراع
۴) حذف همزه، کوتاه تلفّظ کردن مصوّت بلند

تست ۲۱۹ وزنِ بیتِ زیر، کدام است؟

«کنون که کشتی ما در میان موج فتاد / اگر چنانکه مجال شنا بود غم نیست»

۱) مَفاعِلُن فاعِلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن
۲) مَفاعِلُن فَعَلاتُن مَفاعِلُن فَعِلُن
۳) مَفاعِلُن فَعَلاتُ مَفاعِلُن فَعْلُن
۴) مفاعیلُن فاعِلاتُن مَفاعِلُن فَعْلُن

تست ۲۲۰ وزن واژه‌ی شعر مقابل، کدام است؟ «به چه خواهی بردن/ در شبی این همه تاریک پناه»

۱) فَعَلاتُن فَعِلُن - فَعَلاتُن فَعَلاتُن فَعَلاتُن
۲) فَعَلاتُن فَعِلُن - فاعِلاتُن فاعِلاتُن فاعِلاتُن فَعِلُن
۳) فَعَلاتُن فَعِلُن - فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن
۴) فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن - فاعِلاتُن فَعَلاتُن فَعِلُن

تست ۲۲۱ کدام ابیات، دارای وزن (دُوری) شبیه به یکدیگرند؟

الف) آن روز قیامت را بر پای کند ایزد / که آیی پی دلجویی بر خاک شهیدانت
ب) ای بوستان خوبی خارم ز بی‌نوایی / بگذار تا بچینم برگی ز بوستانت
ج) جور بکن که حاکمان جور کنند بر رهی / شیر که پای‌بند شد تن بدهد به روبهی
د) وقتی دل سودایی می‌رفت به بستان‌ها / بی‌خویشتنم کردی بوی گل و ریحان‌ها

۱) ج ـ ب ۲) ب ـ د ۳) الف ـ ب ۴) الف ـ د

تست ۲۲۲ کدام بیت، در وزن «مَفعولُ فاعِلاتُ مَفاعیلُن» سروده شده است؟

۱) دزدند خودپرستی و خودکامی / با این دو فرقه راه نپیماید
۲) بس سقف شد خراب و نگشت آسمان خراب / بس عمر شد تمام و نشد روز و شب تمام
۳) خویشتن دیدن و از خود گفتن / صفت مردم کوته نظر است
۴) همیشه بار جفا بردن و نیاسودن / همیشه رنج طلب کردن و نرنجیدن

تست ۲۲۳ بَحرهای «مُتَقارِب، رَمَل، رَجَز و هَزَج» به ترتیب، مربوط به کدام ابیات است؟

الف) نردبان این جهان ما و منی است / عاقبت این نردبان بشکستنی است
ب) مرا نه سر نه سامان آفریدند / پریشانم پریشان آفریدند
ج) باز آی و بر چشمم نشین ای دلستان نازنین / که آشوب و فریاد از زمین بر آسمانم می‌رود
د) جهان را بلندی و پستی تویی / ندانم چه‌ای هر چه هستی تویی

۱) ج، ب، د، الف ۲) ج، ب، الف، د ۳) د، الف، ج، ب ۴) د، ب، ج، الف

تست ۲۲۴ کدام بیت، در بَحر «رَمَل مُثَمَّن مَحذوف» است؟

۱) صوفی بیا که آینه صافی است جام را / تا بنگری صفای می‌لعل فام را
۲) آن که جز کعبه مقامش نبود یاد لبت / بر در میکده دیدم که مقیم افتاده است
۳) ای که پرسی سرگذشتم پایم اندر گل فرو شد / زانکه در راه غمم جز اشک همراهی نباشد
۴) مرحبا ای پیک مشتاقان بده پیغام دوست / تا کنم جان از سر رغبت فدای نام دوست

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور ۱۳۹۹

تست ۲۲۵ قافیه در کدام بیت «یک گروه قیدی» است؟

۱) ای تاب‌داده گیسو حالی است بر دل من / از تاب بی‌حسابت وز پیچ بی شماره
۲) آشفتگان عشقت گیرم که جمع گردند / جمع از کجا توان کرد دل‌های پاره‌پاره
۳) با این سپاه مژگان از خانه گر درآیی / تسخیر می‌توان کرد شهری به یک اشاره
۴) از لعل و چشمت آخر دیدی که شد فروغی / ممنون به یک تبسم، قانع به یک نظاره

تست ۲۲۶ قافیه در کدام بیت «غلط» است؟

۱) مرا چون خلیل آتشی در دل است / که پنداری این شعله بر من گل است
۲) اجل ناگهان در کمینم کشد / همان به که آن نازنینم کشد
۳) نه خود را به آتش به خود می‌زنم / که زنجیر شوق است در گردنم
۴) گدایی که از پادشاه خواست دخت / قفا خورد و سودای بیهوده پخت

تست ۲۲۷ در همهٔ ابیات حذف «همزه» به چشم می‌خورد؛ به‌جز:

۱) برون خرام و ببر گوی خوبی از همه‌کس / سزای حور بده رونق پری بشکن
۲) چو عندلیب فصاحت فروشد ای حافظ / تو قدر او به سخن گفتن دری بشکن
۳) چو عطرسای شود زلف سنبل از دم باد / تو قیمتش به سر زلف عنبری بشکن
۴) به زلف گوی که آیین دلبری بگذار / به غمزه گوی که قلب ستمگری بشکن

تست ۲۲۸ وزنِ بیتِ زیر، با کدام بیت یکسان است؟

«فغان که منزل دور و دراز وادی عشق / نکرد دل تهی از ناله چون جرس ما را»

۱) به سیر ماه از محفل مخوان پروانهٔ ما را / که می‌گردد خنک از پرتو مهتاب عیش ما
۲) سیاه در دو جهان باد روی موی سفید / که همچو صبح، گران‌سنگ ساخت خواب مرا
۳) به اسیران بلا ملک امان فرمودند / به فقیران گدا گنج سلاطین دادند
۴) نفحات صبح دانی ز چه روی دوست دارم / که به روی دوست ماند که برافکند نقابی

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۲۹ در بیتِ زیر، همه اختیارات شاعری یافت می‌شود؛ به‌جز:

«قوّت بازوی پرهیز به خوبان مفروش که در این خیل حصاری به سواری گیرند»

۱) بلند تلفّظ کردن مصوت کوتاه، قلب
۲) کوتاه تلفّظ کردن مصوت بلند، ابدال
۳) آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن، حذف همزه
۴) بلند بودن هجای پایان مصراع، بلند تلفّظ کردن مصوت کوتاه

تست ۲۳۰ کدام ابیات را می‌توان به دو صورت دسته بندی هجایی کرد؟

الف) عشقم آتش زد و آب مژه از سر بگذشت پی آن گوهر یکدانه به صحرا زده‌ام
ب) وقتی نشد که بی دوست بر حال خود نگریم روزی نشد که در عشق بر کار خود نخندم
ج) ای بت دل‌پسند من هر سو موت بند من کاکل تو کمند من طرّه تابدار هم
د) نقد جان بر سر سودای جنون باخته‌ایم ایمن از وسوسه‌ی عقل زیان‌کار شدیم
هـ) از بس عرق شرم نشسته است به رویم محروم ز نظّاره‌ی آن روی نکویم

۱) الف، ج
۲) الف، هـ
۳) ب – د
۴) ب، هـ

تست ۲۳۱ با توجّه به بیتِ زیر همهٔ موارد از دیدگاه «عروض و قافیه» درست است؛ به‌جز:

«در نمازم خم ابروی تو در یاد آمد حالتی رفت که محراب به فریاد آمد»

۱) وزن بیت «فاعلاتن فعلاتن فعلن» است.
۲) در بیت فوق قافیه بر اساس قاعده «۲» آمده است.
۳) شاعر از اختیارات شاعری «ابدال» و حذف همزه استفاده کرده است.
۴) در مصراع اول دو بار و در مصراع دوم یک‌بار، «حذف همزه» صورت گرفته است.

تست ۲۳۲ در بیتِ زیر، با توّجه به اختیارات شاعری تعداد هجاهای بلند و کشیده به ترتیب، کدام است؟

«از پای فتادیم چو آمد غم هجران در درد بمردیم چو از دست دوا رفت»

۱) ده، پنج
۲) ده، شش
۳) یازده، چهار
۴) یازده، پنج

تست ۲۳۳ وزن همه ابیات «دوری» است؛ به‌جز:

۱) صید بیابان عشق چون بخورد تیر او سر نتواند کشید پای ز زنجیر او
۲) ای که ز دیده غایبی در دل ما نشسته‌ای حسن تو جلوه می‌کند وین همه پرده بسته‌ای
۳) بیا که در غم عشقت مشوّشم بی تو بیا ببین که در این غم چه ناخوشم بی تو
۴) می‌برزند ز مشرق شمع فلک زبانه ای ساقی صبوحی در ده می شبانه

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.
Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور ۱۳۹۹

تست ۲۳۴ در کدام بیت «قاعدهٔ قافیه» متفاوت است؟

۱) خوش آن که حلقه‌های سر زلف واکنی / دیوانگاه سلسله‌ات را رها کنی
۲) اولین گام از سمند عقل را پی می‌کنی / وادی بی‌منتهای عشق را طی می‌کنی
۳) زان فشانم اشک در هر رهگذاری / تا به دامان تو ننشیند غباری
۴) این چه دامی است که از سنبل مشکین داری / که به هر حلقهٔ آن صد دل مسکین داری

تست ۲۳۵ کدام بیت «ذوقافیتین» است؟

۱) کودکی در پیش تابوت پدر / زار می‌نالید و بر می‌کوفت سر
۲) حیله آموزان جگرها سوخته / فعل ها و مکرها آموخته
۳) فتنه و آشوب و خون‌ریزی مجوی / بیش از این شمس تبریزی مگوی
۴) این سخن نه هم ز درد و سوز گفت / خوابناکی هرزه گفت و باز خفت

تست ۲۳۶ حذفِ همزه در کدام بیت بیشتر صورت گرفته است؟

۱) عاقبت سیلابم از سر بگذرد چون دم به دم / راه می‌گیرم بر آب چشم و دیگر می‌چکد
۲) ستیزآوری کار اهریمن است / ستیزه به پرخاش آبستن است
۳) دامن گردون پر از خون جگر بینم به صبح / بس که در مهر تو اشک از چشم اختر می‌چکد
۴) گوییا عزم ندارد که شود روز امشب / یا درآید ز در آن شمع شب افروز امشب

تست ۲۳۷ وزنِ عروضی مصراع «چشم تماشای خلق در رخ زیبای اوست» با کدام مصراع همسان است؟

۱) گر مرد رهی با خبر از ناله‌ی دل باش
۲) خوشتر از دانه‌ی اشکم گهری پیدا نیست
۳) قطع نظر ز دشمن ما کرد چشم دوست
۴) تا به جفایت خوشم ترک جفا کرده‌ای

تست ۲۳۸ در همهٔ ابیات دو اختیار وزنی «فاعلاتن به جای فعلاتن و ابدال» وجود دارد؛ به جز:

۱) آب رخ پیش ما کسی دارد / که بود خاک آستان شما
۲) اگر آن ابرو است و پیشانی / نکشد هیچ کس کمان شما
۳) می‌کند مرغ جان ما پرواز / دم به دم سوی آشیان شما
۴) چه بود گر به ما رساند باد / بویی از طرف بوستان شما

تست ۳۶۹ در کدام بیت، اختیار وزنی قلب به کار رفته است؟

۱) ماهی و چون عیان شوی شمع هزار مجلسی / سروی و چون روان شوی عشق هزار لشکری
۲) از سر رشک سوختم زان همه سوزم از درون / با همه آب ساختی زان همه آبی از تری
۳) سینه‌ی خاقانی اگر پاک بشویی از غبار / پیش خدایگان تو را بیش کند ثناگری
۴) هم شکری تو هم نمک با تو چه نسبت آب را / چند به رغم دوستان دشمن خویش پروری

تست ۲۴۰ در بیتِ زیر همهٔ موارد از دیدگاه «عروض و قافیه» درست است؛ به جز:

«نفسم گرفته زین شب در این حصار بشکن / در این حصار جادویی روزگار بشکن»

۱) قافیهٔ بیت بر اساس قاعدهٔ «۲» آمده است.
۲) وزن بیت «فعلاتٌ فاعلاتن فعلاتٌ فاعلاتن» است.
۳) طبق اختیارات شاعری در بیت دو بار «همزه» حذف شده است.
۴) در بیت اختیارات شاعری (کوتاه تلفّظ کردن مصوت بلند) یافت می شود.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۴۱ همهٔ ابیات در وزن همسان دو لختی سروده شده‌اند، به جز:

۱) زان پـــرده می‌گشـــاید دلبنـــد نـــازنینم / تا در نظر نیاید زیبا نگار چینم
۲) هر گوشه کمین کرده ابـروی کمانـدارش / در صید نظربازان بگشاده کمینش بین
۳) تـا بـه جفایـت خوشـم تـرک جفـا کـرده‌ای / این روش تازه را تازه بنا کرده‌ای
۴) قامت به ناز افراخته خلقی ز پا انداخته / دل‌ها مسخّر ساخته کشورستانی را ببین؟

تست ۲۴۲ دو مصراع کدام بیت، با توجّه به اختیارات شاعری از نظر تعداد و نظم هجاها، یکسان نیستند؟

۱) صبحدم مرغ چمـن بـا گـل نوخاسـته گفـت / ناز کم کن که در این باغ بسی چون تو شکفت
۲) چون چشم تو دل می‌برد از گوشه‌نشینان / همراه تـو بودن گنه از جانب ما نیست
۳) نه من سبوکش ایـن دیـر رنـد سـوزم و بـس / بسا سرا که در این کارخانه سنگ و سبوست
۴) ز درد عشق تـو دوشم امید صبح نبود / اسیر عشق چه تاب شب دراز آرد؟

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور ۱۴۰۰

تست ۲۴۳ کدام ابیات «فاقد» ردیف است؟

الف) من قصه خویشتن بـدو چون گویم / ترک است و بـه چوگـان بزند چـون گویم
ب) تنگ شد از غم دل، جای به من / یک دل و این همه غم وای به من
ج) مشو تا توانی ز رحمت بری / که رحمت برندت چو رحمت بری
د) گدایی که بر خاطرش بند نیست / به از پادشاهی که خرسند نیست
هـ) خوش آن کـه نگاهش بـه سر و پای تو باشد / آیینـه صفـت محـو تماشـــای تـو باشد

۱) ب – ج – د ۲) ب – د – ه ۳) الف – ج – د ۴) الف – ج – ه

تست ۲۴۴ کدام بیت، براساس قاعده و تبصره «۱» قافیه سروده شده است؟

۱) رفتی و نام تو ز زبانم نمی‌رود / و اندیشهٔ تو از دل و جانم نمی‌رود
۲) از پستهٔ تنگ خود آن یار شکر بوسه / دوشم به لب شیرین جان داد به هـر بوسه
۳) زهی خورشید را داده رخ تـو حسن و زیبایی / در لطف تو کس بر من نبندد گر تو بگشایی
۴) میـر من خوش می‌روی کاندر سر و پا میرمت / خوش خرامان شو که پیش قدّ رعنا میرمت

تست ۲۴۵ وزنِ مصراع زیر با کدام مصراع، یکسان است؟

«گـر خون من ز شیشه بریزد بـه جـام او»

۱) کار فرو بسته‌ام هیچ گشایش ندید / ۲) هیچ مرغِ دلی از حلقهٔ زلـف تو نجست
۳) ز شرم عارض او لاله بست بر رخ ماه / ۴) آگاهیش ز راحـت عشّاق خسته نیست

تست ۲۴۶ در همهٔ ابیات هر دو اختیار «وزنی و زبانی» وجود دارد، به جز:

۱) گره به باد مزن گر چه بر مراد رود / که این سخن بـه مثل باد با سلیمان گفت
۲) حافظ ار آب حیات ازلی می‌خواهی / منبعش خاک در خلـوت درویشان است
۳) مستم کن آن چنان که ندانم ز بی‌خودی / در عرصهٔ خیال که آمد کدام رفت
۴) زنهـــار از آن عبـــارت شیـــرین دل‌فریـب / گـــویی کـــه پســـتهٔ تـو سخـــن در شکـر گرفت

تست ۲۴۷ بیتِ زیر فاقد کدام «اختیار شاعری» است؟

«هر که در سایه‌ی تو باشد نیست روز او را به آفتاب نیاز»

۱) ابدال ۲) حذف همزه ۳) بلند بودن هجای پایان مصراع ۴) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

تست ۲۴۸ کدام بیت را «نمی توان» به دو صورت تقسیم‌بندی هجایی کرد؟

۱) سپهر با همه بی‌مهریش به مهر آمد / هنوز با من بیدل تو بر سر کینی
۲) گنجینهٔ مهر او در سینه نمی‌گنجد / کاشانه بدین تنگی یک‌باره خراب اولی
۳) ای خواجه برو بندهٔ آن زهره‌جبین باش / در بندگی خاک درش صدرنشین باش
۴) شاخ گلی که آبش از جوی دیده دادم / دورم ز خویشتن کرد با صد هزار خواری

تست ۲۴۹ کدام بیت «فاقد» وزن دوری (همسان دو لختی) است؟

۱) تا تو به گلشن آمدی با همه در کشاکشم / وه که تو در کنار گل من به میان آتشم
۲) در وادی محبّت دانی چه کار کردم / اول به سر دویدم آخر ز پا فتادم
۳) تا خیل غمت خیمه زد اندر دل تنگم / از تنگ‌دلی با در و دیوار به جنگم
۴) ای کعبه‌ی مقصودم وی قبله‌ی آمالم / مپسند بدین روزم مگذار بدین حالم

تست ۲۵۰ وزنِ کدام مصراع در مقابل آن «غلط» آمده است؟

۱) راز همه کرد افشا ننموده رخ زیبا (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن)
۲) نشستم از سر زلفش ولی به روز سیاهی (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن)
۳) امشب ای زلف سیه سخت پریشان شده‌ای (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)
۴) دوش ز دست رقیب ساغر می خورده‌ای (مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن)

تست ۲۵۱ با توجّه به عروض و قافیه کدام گزینه، در مورد رباعیِ زیر «غلط» ذکر شده است؟

«بازار قبول گل چو شد خوش خوش تیز / گفتم که به باغ در شو ای دلبر خیز
گل گفت که آب قدمش خیره مریز / ما دست گلابگر گرفتیم و گریز»

۱) ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد.
۲) در بیت اوّل از اختیار شاعری ابدال استفاده شده است.
۳) در بیت دوم شاعر دو بار مصوت کوتاه را بلند تلفظ کرده است.
۴) قافیهٔ رباعی بر اساس قاعده «۲» آمده است و حرف روی « ز » است.

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.
Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور ۱۴۰۰

تست ۲۵۲ قاعدهٔ قافیه در مقابلِ کدام بیت، «غلط» آمده است؟

۱) ای برادر بشنوی رمزی و شعر و شاعری / تا ز مـا مشتی گدا کس را به مردم نشمری (قاعدهٔ ۲)
۲) چون من به ره سخن فراز آیم / خواهم که قصیده‌ای بیارایم (قاعدهٔ ۲)
۳) اگر محوّل حال جهانیان نه قضاست / چرا مجاری احوالْ برخلافِ رضاست (قاعدهٔ ۱)
۴) در پـــای تـــو تـــا زلـــف چلیپـای تو افتاد / بس دل کـه از این سلسله در پای تو افتاد (قاعدهٔ ۱)

تست ۲۵۳ توضیحِ روبه‌روی کدام بیت، در مورد قافیه درست است؟

۱) سپه را تو باش این زمان پیشرو / تویی کینه‌خواه جهاندار نو (قاعدهٔ ۱)
۲) ناقهٔ جسم دلی را بنده باش / تا شوی با روح صالـح خواجه‌تاش (ذوقافیتین)
۳) دوش از در میخانه کشیدند به دوشم / تا روز جزا مست ز کیفیت دوشم (ش: حرف روی)
۴) خدایا مقصر به کار آمدیم / تهی‌دست و امیدوار آمدیـم («یم» حروف الحاقی)

تست ۲۵۴ وزنِ کدام مصراع، در مقابلِ آن «غلط» آمده است؟

۱) چین زلف مشکین را بر رخ نگارم بین (مستفعلُ فاعلاتُ فعلن)
۲) ای دل چو خطش سر زد پیوند از او مگسل (مفعول مفاعیلن مفعول مفاعلین)
۳) برخاست ز هر گوشه بلایی به کمینم (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن)
۴) مژگان مردم افکن چشمان کافرش بین (مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن)

تست ۲۵۵ در کدام بیت «بلند تلفظ کـردن مصوت کوتاه، کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند و ابدال» همگی یافت می‌شود؟

۱) قوّت بازوی پرهیز به خوبان مفروش / که در این خیل حصاری به سواری گیرند
۲) رقص بر شعر تر و نالهٔ نی خوش باشد / خاصه رقصی کـه در آن دست نگاری گیرند
۳) حافظ ابنای زمان را غـم مسکینان نیست / زین میان گـر بتوان به که کناری گیرند
۴) خوش گرفتند حریفان سر زلف ساقی / گر فلکشان بگذارد که قراری گیرند

تست ۲۵۶ در بیتِ زیر همهٔ اختیارات شاعری یافت می شود، به‌جز:

«چـون گـل و می دمی از پرده برون آی و درآ / که دگـر بـاره ملاقات نـه پیدا باشد»

۱) قلب
۲) ابدال
۳) تغییر کمیت مصوت‌ها
۴) آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن

تست ۲۵۷ وزنِ کدام مصراع با مصراعِ زیر، یکسان است؟

«خیـال سرو قدانـت بـه پیشواز آید»

۱) گوشم همه بر قـولِ نی و نغمهٔ چنگ است / ۲) بگشای روی زیبا ز گناه آن میندیش
۳) جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است / ۴) به دامان فلک جایی سزای چـون تو گوهر نیست

تست ۲۵۸ وزنِ کدام بیت «دوری» است؟

۱) باز آی و بر چشمم نشین ای دلستان نازنین / کآشوب و فریاد از زمین بر آسمانم می‌رود
۲) نعیم هر دو جهان پیش عاشقان بجـوی / کـه این متاع قلیل است و آن عطای کثیر
۳) زاهد از ما به سلامت بگـذر کاین می لعـل / دل و دین می‌برد از دست بدان‌سان که مپرس
۴) بـه شوق چشمه‌ی نوشت چه قطره‌ها که فشاندم / ز لعل باده‌فروشت چـه عشـوه‌ها که خریدم

Ahmadi63amoozesh.com

۲۵۹ کدام بیت را نمی‌توان به دو شکل، دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) رقصیدن سرو و حالت گل / بی‌صوت هزار خوش نباشد
۲) این مطرب از کجاست کـه ساز عراق ساخت / و آهنگِ بازگشت به راه حجاز کرد
۳) آخر بـه چه گویم هست از خود خبرم چون نیست / وز بهر چـه گویم نیست با وی نظرم چون هست
۴) آن که غـم جهان خورد کی خورد از حیات بر / پس تـو غم جهان مخور تا ز حیات برخوری

۲۶۰ با توجه به بیتِ زیر، از دیدگاه «عروض و قافیه» کدام مورد «نادرست» است؟

«ای ظلمت شـب پرده‌ی خورشید جمـالت / وی کوکبه‌ی صبح جلودار جلالت»

۱) وزن بیت «مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن» است.
۲) در بیت اختیار شاعری «تغییر کمیت مصوت» وجود دارد.
۳) «جمالت و جلالت» واژهٔ قافیه و «ت» حرف روی است.
۴) قافیهٔ بیت بر اساس قاعدهٔ «۲» و تبصرهٔ «۱» آمده است.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور دی ۱۴۰۱

۲۶۱ در کدام بیت قافیهٔ درونی بر اساس قاعدهٔ «۱» و تبصرهٔ قافیه سروده شده است؟

۱) تا عشق و رندی است کیشم یکسان بود نوش و نیشم / من دشـمن جان خویشـم گر او بود دشـمن من
۲) تـا در دلـم جـا گرفتی در سینـه مـأوا گرفتی / بـوی گـل و سوسـن آیـد از چـاک پیراهـن من
۳) من کیسـتم بینوایی بـا درد غـم آشـنایی / هـرلحظه گردد بلایی چـون سایـه پیرامـن من
۴) بنشین چو گـل در کنـارم تا بشکفد گـل ز خـارم / ای روی تو لالـه‌زارم وی مـوی تو سوسـن من

۲۶۲ در کدام بیت «ذوقافیتین» به چشم می‌خورد؟

۱) اگـر بـا پـدر جنـگ جـویـد کسـی / پـدر بـی‌گـمـان خشـم گـیـرد بسـی
۲) یـکـی بـاز را دیـده بـردوخـتـه اسـت / یکی دیـدهـا بـاز و پر سـوخـتـه اسـت
۳) مـگـر کـان فـرومـایـه‌ی زشـت کـیش / بـه کـارش نـیـایـد خـر پشـت ریـش
۴) یـکـی سـر بـرآر از گـریـبـان غـم / بـه آرام دل بـا جـوانـان بـچـم

۲۶۳ با در نظر گرفتن اختیارات شاعری تقطیع کدام سروده «غلط» است؟

۱) تو در نمـاز عشـق چه خواندی (U – – UU – – – U – U)
۲) جان من و تو تشنه‌ی مهـر بود (– U – UU – U – U – –)
۳) گامی به تو نزدیک و گامی دور (– – – U – – – U – –)
۴) پشت لبخندی پنهان هـر چیز (– – – – UU – – U –)

۲۶۴ با توجه به بیت زیر کدام گزینه «درست» است؟

«اشکم ز دیده قصّهٔ طوفان سؤال کرد / چشمم جواب داد که از ما پدید شد»

۱) بیت دارای وزن دوری یا دولختی همسان است.
۲) در بیت هر دو اختیارات شاعری وزنی و زبانی موجود است.
۳) مصرع دوم دارای ۱۴ علامت هجایی است که سه هجای آن کشیده است.
۴) بیت در بحر رجز سروده شده است و به دو شکل دسته‌بندی هجایی می‌شود.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۶۵ وزن عروضی کدام سروده در مقابل آن نادرست است؟

۱) گل من/ تو راز ما را به کدام دیو گفتی؟ (فعلاتُ فاعلاتن/ فعلاتُ فاعلاتن)

۲) سر برافراشتن و افتادن/ دو برادر هستند (فاعلاتن فعلاتن فع لن/ فعلاتن فع لن)

۳) در روی من مخند/ شیرینی نگاه تو بر من حرام باد (مفعول مفاعیلن/ مفعول فاعلات مفاعیلن)

۴) بجنبید میغ/ خروشید رعد/ درخشید برقی به‌مانند تیر (فعولن فعل/ فعولن فعل/ فعولن فعولن فعولن فعل)

تست ۲۶۶ نام بحر مقابل کدام مصراع، نادرست است؟

۱) دل آخر ز دست غمش می‌گریزد (متقارب مثمن محذوف)

۲) چون شوم خاک رهش دامن بیفشاند ز من (رمل مثمن محذوف)

۳) غنیمت دان اگر روزی به شادی در رسی ای دل (هزج مثمن سالم)

۴) آخر نگاهی بازکن وقتی‌که از ما بگذری (رجز مثمن سالم)

تست ۲۶۷ در بیت زیر همهٔ اختیارات شاعری یافت می‌شود؛ به‌جز:

«مردگان چمن از دعوت حق زنده شدند کفرهاشان همه از رحمت حق ایمان شد»

۱) ابدال- بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۲) کوتاه تلفظ کردن مصوب بلند- حذف همزه

۳) حذف همزه- بلند تلفظ کردن هجای پایانی

۴) آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن- ابدال

تست ۲۶۸ در کدام بیت همهٔ اختیارات زبانی به‌کاررفته است؟

۱) بگو که پرده‌سرا ساز را به ساز درآرد / مگر ترانه‌ای از قول آن نگار بگوید

۲) مشنو که شبی تا سحر از آتش سودا / منزلگه من خاک سر کوی تو نبود

۳) ای آفتاب روشن و ای سایه‌ی همای / ما را نگاهی از تو تمام است اگر کنی

۴) سال‌ها کردیم قطع وادی عشقش ولیک / تا نپنداری که این ره را کرانی یافتم

تست ۲۶۹ همهٔ موارد در ابیات زیر «کاملاً» یافت می‌شود؛ به‌جز:

«هر که تأمل نکند در جواب بیشتر آید سخنش ناصواب

یا سخن آرای چو مردم به هوش یا بنشین چون حیوانان خموش»

۱) قالب ابیات مثنوی و سرایندهٔ آن نظامی گنجوی در قرن ششم است.

۲) قافیه بر اساس قاعدهٔ «۲» سروده شده است و «ب و ش» حرف روی است.

۳) سرودهٔ فوق با ضرب‌المثل «اگر گفتن سیم باشد، خاموشی زر است.» تناسب مفهومی دارد.

۴) ابیات فوق با بیت «کیست در این دیرگه دیر پای / کو لمن الملک زند جز خدای؟» هم‌وزن است.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۱

تست ۲۷۰ حروف اصلی قافیه در کدام بیت (مصوت + صامت + صامت) است؟

۱) در زلف تو بند بود داد دل ما / دربند کمند بود داد دل ما
۲) پرسیدم از هلال که قدت چرا خم است / گفتا خمیدن قدم از بار ماتم است
۳) بر زلف تو باید که ره شانه ببندند / با مشک‌فروشان در کاشانه ببندند
۴) هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان / ایوان مداین را آیینه‌ی عبرت دان

تست ۲۷۱ «قاعده و تبصره قافیه» در کدام ابیات یکسان است؟

الف) صبا تو نگهت آن زلف مشک‌بو داری / به یادگار بمانی که بوی او داری
ب) سینه مالامال درد است ای‌دریغا مرهمی / دل ز تنهایی به جان آمد خدا را همدمی
ج) دیدم به خواب دوش که ماهی برآمدی / کز عکس روی او شب هجران سرآمدی
د) بیا پا مامورز این کینه‌داری / که حقّ صحبت دیرینه داری

۱) الف - ج ۲) ب - ج ۳) ب - د ۴) ج - د

تست ۲۷۲ وزن عروضی سرودهٔ زیر کدام است؟

«آسمان صاف و شب آرام/ بخت خندان و زمان رام»

۱) فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعِلن ۲) فعلاتُ فاعلاتن فعلاتُ فاعلاتن
۳) فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعل ۴) فاعلاتن فعلاتن فاعلاتن فعلاتن

تست ۲۷۳ نام وزن عروضی کدام مصراع در مقابل آن غلط آمده است؟

۱) روی تو از دل ببرد منزلت و قدر ناز (مفتعلن فاعلن مفتلعن فاعلن)
۲) جان مرا مست کنی مست چو بر من گذری (مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن)
۳) ز داغ حسن دگر لاله‌زار پیدا کرد (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعِلن)
۴) ماندم به چمن شب شد و مهتاب برآمد (مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن)

تست ۲۷۴ بیت زیر «فاقد» کدام اختیار شاعری است؟

« ز خنده‌رویی گردون فریب رحم مخور / که رخنه‌های قفس رخنه‌ی رهایی نیست »

۱) ابدال ۲) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه
۳) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند ۴) آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن

تست ۲۷۵ در کدام بیت «سه نوع اختیار وزنی و دو اختیار زبانی» می‌توان یافت؟

۱) آه اگر دامن پاک تو نیارند به دست / خستگانی که دریدند گریبانی چند
۲) مستان بزم عیش شرابی نداشتند / در عین بی‌خودی می نابی نداشتند
۳) چو مطربان سحر آهنگ زیر و بام کنند / معاشران صبوحی هوای جام کنند
۴) کسی است صاحب بخت بلند و عمر دراز / که دست بر سر آن زلف خم‌به‌خم دارد

تست ۲۷۶ نام بحر مقابل کدام مصراع درست است؟

۱) اگر هوشمندی به معنی گرای (متقارب مثمن سالم)
۲) به میدان محبّت خون‌بهایش از که بستانم (هزج مثمن محذوف)
۳) دامن آن گنج شادی را نیاوردم به دست (رمل مثمن محذوف)
۴) جامی بکش تا جم شوی با اهل‌دل محرم شوی (رجز مثمن محذوف)

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۷۷ کدام بیت دارای وزن دولختی (دوری) است و می‌توان آن را به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) ای آفتاب روشن و ای سایه همای / ما را نگاهی از تو تمام است اگر کنی
۲) دیوانه‌ی عشقت را جایی نظر افتاده است / کآنجا نتواند رفت اندیشه‌ی دانایی
۳) عادت بخت من نبود آن که تو یادم آوری / نقد چنین کم اوفتد خاصه به دست مفلسی
۴) کشته‌ی معشوق را درد نباشد که خلق / زنده به جانند و ما زنده به تأثیر او

تست ۲۷۸ با توجه به «علوم و فنون ادبی» کدام گزینه غلط است؟

«ترک دنیا به مردم آموزند / خویشتن سیم و غلّه اندوزند
عالم آن‌کسی بود که بد نکند / نه بگوید به خلق و خود نکند»

۱) شعر را در رده «ادبیات تعلیمی» می‌توان جا داد.
۲) ابیات بر اساس قاعده «۲» و تبصره قافیه سروده شده است.
۳) در سرود فوق اختیار شاعری آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن یافت می‌شود.
۴) حذف همزه و کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «هر دو» در ابیات مشهود است.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۱

تست ۲۷۹ «قاعدهٔ قافیه» در کدام بیت متفاوت است؟

۱) چار دیوار قفس عشرت سرای ما بس است / شهربند دام باغ دلگشای ما بس است
۲) چه پروا از عتاب و ناز عشاق بلاجو را / که عشاق مدّ احسان می‌شمارد چین ابرو را
۳) گفتا برون‌شدی به تماشای ماه نو / از ماه ابروان منت شرم باد رو
۴) همه‌شب راه دلم بر خم گیسوی تو بود / آه از این راه که باریک‌تر از موی تو بود

تست ۲۸۰ «قاعده و تبصرهٔ قافیه» در کدام ابیات یکسان است؟

الف) تا با تو آرمیده‌ام از خود رمیده‌ام / منّت خدای را که چه خوش آرمیده‌ام
ب) از بس عرق شرم نشسته است به رویم / محروم ز نظّاره‌ی آن روی نکوییم
ج) بوی رحمان از یمن آمد دل‌وجان تازه شد / دل چه و جان چه جهان از بوی رحمان تازه شد
د) چندان به سر کوی خرابات خرابم / کآسوده ز اندیشه‌ی فردای حسابم

۱) الف، ج ۲) الف، د ۳) ب، د ۴) ج، د

تست ۲۸۱ وزن عروضی سرودهٔ زیر کدام است؟

«تو قامت بلند تمنّایی ای درخت/ همواره خفته است در آغوشت آسمان/ بالایی ای درخت»

۱) مستفعلن مفاعلن/ مستفعلن مفاعلن/ مستفعلن فع
۲) مفاعلن فعلاتن فع/ مفاعلن فعلاتن مفاعلن/ مفاعلن فاعلن
۳) مفعولٌ مفاعلن فعولن/ مفعولٌ مفاعلن فعولن/ مفعولٌ فعل
۴) مفعولٌ فاعلاتٌ مفاعیلٌ فاعلن/مفعولٌ فاعلاتٌ مفاعیلٌ فاعلن/ مفعولٌ فاعلن

تست ۲۸۲ وزن کدام بیت دولختی (دوری) است و می‌توان آن را به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) آخر نه دل به دل رود، انصاف من بده / چون است من به وصل تو مشتاق و تو ملول
۲) تو جهان پاک داری نه وطن به خاک داری / چه شود اگر زمانی به جهان ما درآیی
۳) تو مست خواب نوشین تا بامداد و بر من / شب‌ها رود که گویی هرگز سحر نباشد
۴) کار فروبسته‌ام هیچ گشایش ندید / تا گره زلف را کارگشا کرده‌ای

تست ۲۸۳ وزن کدام ابیات همسان دولختی (دوری) است؟

الف) مرا هر آینه روزی تمام کشته ببینی / گرفته دامن قاتل به هر دو دست ارادت
ب) بسیار کس شدند اسیر کمند عشق / تنها نه از برای من این شور و شر فتاد
ج) تو اسیر ملک هستی به حقیقت ای دریغا / اگر التفات بودی به فقیر مستمندت
د) هزار جان به ارادت همی تو را جویند / تو سنگدل به لطافت دلی نمی‌جویی

۱) الف، ج ۲) الف، د ۳) ب، ج ۴) ب، د

تست ۲۸۴ در کدام بیت «سه نوع اختیار وزنی و دو اختیار زبانی» می‌توان یافت؟

۱) مزرع امّید را یک دانه به زان خال نیست / دل ز خالش برگرفتن خالی از اشکال نیست
۲) کسی از سِرّ دل جام خبردار نشد / بی‌خبر باش که صاحب‌خبری پیدا نیست
۳) تو همان طایر فرخنده‌ی اوج شرفی / کز پرت شهپر جبریل امین خوش‌تر نیست
۴) گر بر من آن نگار پری‌چهره بگذرد / تشویشم از عقوبت دیو رجیم نیست

تست ۲۸۵ در کدام بیت همه اختیارات وزنی به‌جز «قلب» وجود دارد؟

۱) خامی و ساده‌دلی شیوه‌ی جانبازان نیست / خبری از بر آن دلبر عیار بیار
۲) نام تو می‌رفت و عارفان بشنیدند / هر دو به رقص آمدند سامع و قابل
۳) ز ملک تا ملکوتش حجاب بردارند / هر آن‌که خدمت جام جهان‌نما بکند
۴) مرا به کار جهان هرگز التفات نبود / رخ تو در نظر من چنین خوشش آراست

تست ۲۸۶ کدام سروده در «بحر هزج» است؟

۱) ای روح سرد زمستان!/ دیگر از آن طلوع دریایی چه مانده است/ جز این غروب زرد؟
۲) ما به خواب سرد و ساکت سیمرغان رهیافته‌ایم/ ما حقیقت را در باغچه پیدا کردیم
۳) چه آزاری است در این لحظه‌ها و یادها بیگانه بودن با شکیبایی/ چه آزاری است تنهایی
۴) بیا آب شو مثل یک واژه در سطر خاموشی‌ام/ بیا ذوب کن در کف دست من جرم نورانی عشق را

تست ۲۸۷ با توجّه به «عروض و قافیه» کدام مورد غلط است؟

«آشفته سخن چو زلف جانان خوش‌تر / چون کار جهان بی‌سروسامان خوش‌تر
مجموعه‌ی عاشقان بود دفتر من / مجموعه‌ی عاشقان پریشان خوش‌تر»

۱) خوش‌تر «ردیف» و «ن» حرف روی است.
۲) قافیهٔ ابیات فوق بر اساس قاعدهٔ «۲» سروده شده است.
۳) ابیات فوق را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد.
۴) اختیار شاعری «قلب و ابدال» هر دو در سرودهٔ فوق یافت می‌شود.

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.
Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۸۸ قافیه کدام بیت نادرست است؟

۱) ای پیک پی‌خجسته که داری نشان دوست / با ما مگو به جز سخن دل‌نشان دوست
۲) آن‌کس که ازو صبر محال است و سکونم / بگذشت، ده انگشت فروبرده به خونم
۳) چون من به نفس خویشتن این کار می‌کنم / بر فعل دیگران به چه انکار می‌کنم
۴) کنی ناخوش به ما بر زندگانی / اگر از ما دمی دوری گزینی

تست ۲۸۹ در کدام، بیت واژه‌های قافیه «وجه شبه» محسوب می‌شوند؟

۱) چشمی دارم چو لعل شیرین همه آب / بختی دارم چو چشم خسرو همه خواب
۲) ز خون رنگین بود چون لاله دامانی که من دارم / بود صدپاره همچون گل گریبانی که من دارم
۳) نه به شاخ گل نه بر سرو چمن پیچیده‌ام / شاخه‌ی تاکم به گرد خویشتن پیچیده‌ام
۴) چون شمع نیمه‌جان به هوای تو سوختیم / با گریه ساختیم و به پای تو سوختیم

تست ۲۹۰ وزن مقابل کدام مصراع «درست» است؟

۱) من از سطح سیمانی قرن می‌ترسم (فعولن فعولن فعولن فَعَل)
۲) دورها آوایی است که مرا می‌خواند (فاعلاتن فع لن فعلاتن فع)
۳) فریادشان تموّج شطّ حیات بود (مستفعلن مفاعلُ مستفعلُ فَعَل)
۴) گونه‌ی شب شسته بود از گریه‌ی مهتاب (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فع)

تست ۲۹۱ وزن عروضی کدام سروده با ترانه زیر یکسان است؟

«ای سنگفرش راه که شب‌های بی سحر / تک بوسه‌های پای مرا نوش کرده‌ای»

۱) بشنوم بانگ خروسان را ز بام کلبه دهقان / می‌گریزم از تو تا در دامن صحرا
۲) دیگر این داس خموشی‌تان زنگار گرفت / به‌عبث هرچه درو کردید آواز مرا
۳) امشب به پارسایی خود دل نهاده‌ام / ای آفتاب وسوسه در من غروب کن
۴) بر آن شاخ بلند ای نغمه‌ساز باغ بی‌برگی / بمان تا بشنود از شور آوازت

تست ۲۹۲ کدام مصراع‌های زیر به ترتیب، در بحر «رمل» و «رجز» سروده شده‌اند؟

الف) ساقیا کمتر می امشب از کرم دادی مرا
ب) هیچ از تو حاصلم نیست دردا که عین خار است
ج) زلفت از هر حلقه می‌بندد اسیری
د) باده در ده چند از این باد غرور
هـ) عمری است تا من در طلب هر روز گامی می‌زنم

۱) «الف و ج» - «د و هـ»
۲) «الف، د و هـ» - «ب»
۳) «ب و د» - «ج و هـ»
۴) «الف، ج و د» - «هـ»

تست ۲۹۳ به ترتیب، چند مصراع وزن «دوری» دارد و چند مصراع در «بحر هزج مسدس محذوف» سروده شده است؟

- بجز سرگشتگی و گرد محنت حاصلش نبود
- دلم رفت و ندیدم روی دلدار
- از خم ابروی توام هیچ گشایشی نشد
- راحت که شد مکرّر دلکوب‌تر ز رنج است
- به پرسش آمد و عاشق همین دو دم دارد
- چه ره بود این که زد در پرده مطرب

۱) «سه» - «سه»
۲) «دو» - «دو»
۳) «سه» - «دو»
۴) «دو» - «سه»

تست ۲۹۴ در کدام ابیات سه نوع اختیار وزنی وجود دارد؟

الف) تا برآمد در جهان آوازه‌ی زلف و رخش / کیمیای کفر و دین را روز بازاری نماند
ب) تا سر زلف پریشان تو در جمع آمد / هیچ مجموع ندانم که پریشان تو نیست
ج) یک مشت خاک غارت کردن نه مشکل است / بس کن که نه طلسم سکندر شکسته‌ای
د) نه عجب گر بچکد خون دل از چشم بهار / پیش آن غمزه خونین که به پیکان ماند

۱) «ب» - «د» ۲) «الف» - «ب» ۳) «ج» - «د» ۴) «الف» - «ج»

تست ۲۹۵ در کدام بیت، سه بار اختیار شاعری «قلب» به کار گرفته شده است؟

۱) ماهی و چون عیان شوی شمع هزار مجلسی / سروی و چون روان شوی عشق هزار لشکری
۲) ای رخ نورپاش تو پیشه گرفته دلبری / رونق آفتاب شد زان رخ همچو مشتری
۳) سینه‌ی خاقانی اگر بشویی از زنگ عنا / پیش خدایگان تو را بیش کند ثناگری
۴) اشک مرا چو روی خود دار عزیز اگر تو را / در خورد آب و آفتاب از پی ساز گازری

تست ۲۹۶ همه موارد کاملاً در ابیات زیر مصداق پیدا می‌کند؛ بجز:

«دل تنگ و قدم تنگ و ره بادیه پر سنگ بیداری / در راه طلب کس به گرانباری من نیست
مردم همه خواب از پی آن هست / در عشق تو خواب از پی بیداری من نیست»

۱) بیت دوم با «تا تو را در دیده خود دیدم ای نور دو چشم/ همچو چشم خود ندیدم خواب را دیگر به خواب» تناسب مفهومی دارد.
۲) قافیه اشعار بر اساس قاعده «۲» سروده شده است و آرایه «تضاد، جناس و کنایه» در آن یافت می‌شود.
۳) ابیات را می‌توان به دو گونه دسته‌بندی هجایی کرد و همهٔ اختیارات زبانی در آن یافت می‌شود.
۴) در سروده حرف روی « ر » است و یک نوع اختیار وزنی در آن می‌توان یافت.

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۹۷ در کدام مورد هر دو واژه قافیه، «وجه شبه» محسوب می‌شوند؟

۱) رهی نغمه‌ی آتشین ساز کرد / زبان را چون نی نغمه‌پرداز کرد
۲) غمش در نهان‌خانه‌ی دل نشیند / به نازی که لیلی به محمل نشیند
۳) مرا بسود و فرو ریخت هر چه دندان بود / نبود دندان لابل چراغ تابان بود
۴) روی تو چون نوبهار جلوه‌گری می‌کند / زلف تو چون روزگار پرده‌دری می‌کند

تست ۲۹۸ از میان ابیات زیر به ترتیب کدام بیت «ذوقافیتین» و قافیه کدام بیت نادرست است؟

الف) چون به دستان زدن گشادی دست / عشق، هشیار و عقل گشتی مست
ب) شراب لعل می‌سازد عرق را روی گلگونش / قدح لبریز برمی‌گردد از لب‌های میگونش
ج) تو را این همه ایدر آراسته است / اگر شهریاری و گر خواسته است
د) از رخش خواهند جای بوسه نافهمیدگان / در حرم محراب می‌جویند این نادیدگان

۱) «الف» - «ب» ۲) «ج» - «ب» ۳) «الف» - «د» ۴) «ج» - «د»

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۲۹۹ وزن کدام سروده در مقابل آن نادرست است؟

۱) بر دوردست این ره چشمی در انتظار است (مفعولُ فاعلاتن مفعولُ فاعلاتن)

۲) موجیم و وصل ما از خود بریدن است (مستفعلن فَعَل مستفعلن فَعَل)

۳) شبی به حلقه‌ی درگاه دوست دل بندیم (مَفاعلن فعلاتن مفاعلن فَعَلن)

۴) از زخم تا ستاره عروجی دوباره بود (مفعولُ فاعلاتُ مفاعلن فَعَل)

تست ۳۰۰ در کدام بیت، وزن همسان و ناهمسان «هر دو» یافت می‌شود؟

۱) از پای فتادیم چو آمد غم هجران / در درد بمردیم چو از دست شفا رفت

۲) خودکرده بود غارت، عشقش حوالی دل / بازم به یک شبیخون بر ملک اندرون زد

۳) عیب دگران نگویم این بار / کاندر حق خویشتن شنودم

۴) ساقی بده ز جام جم ارباب شوق را / آن می که در پیاله چو خون سیاوش است

تست ۳۰۱ به ترتیب، وزن کدام مصراع‌ها «دوری» است و کدام مصراع‌ها در «بحر رجز» سروده شده است؟

الف) هر لب که بی آهی بود کم از لب چاهی بود

ب) هر جا که فتنه‌ای است در ابروت جا گرفت

ج) دارم دلی که هرگز نشکسته خاطری را

د) چه قیامت است جانا که به عاشقان نمودی

هـ) جانا کجا داری خبر از اشک بی آرام ما

۱) «الف ـ هـ»، «ب - ج»

۲) «ب - ج»، «الف ـ د»

۳) «ج ـ د»، «الف ـ هـ»

۴) «ب ـ د»، «ج ـ هـ»

تست ۳۰۲ کدام مصراع‌ها به ترتیب در بحر «رمل، متقارب و هزج» سروده شده‌اند؟

الف) ز سحرانگیزیت ای چشم کافر کیش حیرانم

ب) آبی نزدی بر آتشم هرگز

ج) سر از کمند نپیچم اگر تو صیادی

د) قتل ما ای دل به تیغ او مقدّر کرده‌اند

هـ) چو آشفته بازار بازارگانی

۱) «د» - «ب» - «ج»

۲) «د» - «هـ» - «الف»

۳) «ب» - «هـ» - «ج»

۴) «د» - «الف» - «هـ»

تست ۳۰۳ اختیارات شاعری مقابل کدام بیت «درست» است؟

۱) دست ما را ببست نیروی عشق / که ز اندازه پا برون ننهیم (**آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن - ابدال**)

۲) عنقا بشد و فرّ همایش بماند / زیبنده تخت پادشاییش بماند (**قلب - کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند**)

۳) بسوختیم ز بیداد چرخ و خواهد سوخت / کسی که علم فراموش کرد و جهل آموخت (**ابدال - بلند بودن هجای پایانی**)

۴) میان جمع بنگر آن سر زلف پریشان را / اگر خواهی بدانی صورت حال پریشانم (**حذف همزه - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه**)

تست ۳۰۴ در کدام، بیت اختیار شاعری «قلب» و «تبدیل مصوت کوتاه به بلند» هر دو وجود دارد؟

۱) بر دل خاقانی اگر داغ جفا نهی چه شد / او ز سگان کیست خود تا بَردت به داوری

۲) سال نو است ساقیا نوبر سال ما تویی / می که دهی سه‌ساله ده کاو کهن و تو نوبری

۳) ای حرم تو از کرم بیت حرام خسروان / چون سخن من از نکت سحر حلال خاطری

۴) خاطر خاقانی از آن کعبه شناس شد که او / در حرم خدایگان کرد به جان مجاوری

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۳۰۵ با توجه به ابیات، زیر کدام مورد نادرست است؟

«از گوشه‌ی بامت سر پرواز ندارم — ای کاش که مرغ دلم از بال و پر افتد
دانی که به یک زخم چرا جان نسپارم — خواهم که سر و کار به زخم دگر افتد»

۱) حرف روی در ابیات « ر » است و در آن دو نوع اختیار وزنی به کار گرفته شده است.
۲) بیت اول با «دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند / از گوشه‌ی بامی که پریدیم، پریدیم» تضاد مفهومی دارد.
۳) قالب اشعار مورد استقبال ابن یمین قرارگرفته است. وی مضامین اخلاقی خود را در این قالب آشکار کرده است.
۴) وزن اشعار «مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن» است و اختیار شاعری تغییر کمیت مصوت‌ها و حذف همزه در آن یافت می‌شود.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور اردیبهشت ۱۴۰۳

تست ۳۰۶ کدام بیت را به دو شکل می‌توان دسته‌بندی هجایی کرد و قافیه آن نادرست است؟

۱) تو را سزاست خدایی نه جسم را و نه جان را — تو را سزد که خود آیی نه جسم را و نه جان را
۲) حاشا که مداوای من از پند توان کرد — دیوانه به افسانه خردمند توان کرد
۳) یاران می‌ام ز بهر خدا در سبو کنید — آلوده‌ی غمم به می‌ام شست‌وشو کنید
۴) جان سوخته‌ی رویی است پروانه چنین باید — دل شیفته‌ی رویی است پروانه چنین باید

تست ۳۰۷ به ترتیب قافیه چند بیت دارای حرف الحاقی است و چند بیت ذوقافیتین است؟

- قیامت که بازار مینو نهند — منازل به اعمال نیکو دهند
- بداندیش خلق از حق آگاه نیست — ز غوغای خلقش به حق راه نیست
- بو که بر اجزای او تابد مهی — بو که در وی تاب مه یابد رهی
- مشرف و اهل قلم بر دستِ راست — زانکه علم خط و ثبت آن دست راست
- پس همی گفتند که ای ارکانیان — بی‌خبر از پاکی روحانیان

۱) سه - دو ۲) سه - سه ۳) دو - سه ۴) دو - چهار

تست ۳۰۸ با توجه به اختیارات شاعری به ترتیب وزن کدام مصراع‌ها « مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ فع» و کدام مصراع‌ها «مستفعلن مستفعلن مستفعلن فع» است؟

الف: من بر همان عهدم که با زلف تو بستم — ب: افتاده ز بام خاک درگه شده‌ام
ج: هنوز عشق تو امّید بخش جان من است — د: من آن صبحم که ناگاهان چو آتش در شب افتادم
هـ: با تلخ‌کامی صبر کن ای جان شیرین — و: گر خون دلی بیهده خوردم، خوردم

۱) «الف ، و» - «ب ، ج» ۲) «الف ، هـ» - «ب ، د» ۳) «ب ، هـ» - «الف ، ج» ۴) «ب ، و» - «الف ، هـ»

تست ۳۰۹ وزن عروضی کدام مورد با سروده‌ی زیر یکسان است؟

«به روی شاخه‌ی بادام سیب می‌بینی / به روی بوته‌ی بابونه لاله‌های کبود»

۱) فیروزه‌های منتشرِ سرد سرمدی / آب است و آب و آبیِ بی‌ابر
۲) در ظلمت هنگامه‌ی ایّام سراغی / ز اندیشه‌ی عشّاق و ز آفاق ستردید
۳) در هجوم تشنگی در سوز خورشید تموز / پای در زنجیر خاک تفته می‌نالد گون
۴) بلور شسته‌ی هر واژه آنچنان آلود / که از رسالت گل خار و خس رواج گرفت

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۳۱۰ در کدام بیت اختیار شاعری «تغییر کمیّت مصوت‌ها، قلب و حذف همزه» یافت می‌شود؟

۱) درد زده است جان من میوه‌ی جان من کجا / درد مرا نشانه کو دردنشان من کجا
۲) ناله‌ی خاقانی اگر دادستان شد از فلک / ناله‌ی من ببست غم دادستان من کجا
۳) یار ز من گسست و من بهر موافقت کنون / بند روان گسسته‌ام انس روان من کجا
۴) روزبه‌روز بر فلک بخشش عیش می‌کند / آن همه را رسید بخش ای فلک آن من کجا

تست ۳۱۱ اخیارات شاعری رباعی زیر کدام است؟

«پیرانه‌سرم رنج و غم زندان است / آه از غم پیری که دو صد چندان است
من برخی آن پیر خردمند که گفت: / دنیا همه زندان خردمندان است»

۱) حذف همزه – دو با قلب
۲) بلند تلفظ کردن هجای پایانی - قلب
۳) تغییر کمّیت مصوت‌ها – سه بار ابدال
۴) چهار بار ابدال – بلند تلفظ کردن هجای پایانی

تست ۳۱۲ کدام بیت در وزن همسان دولختی سروده شده است؟

۱) گر ز نظر نهان شوم چون تو به ره گذر کنی / کی ز نظر نهان کنم اشک به ره چکیده را
۲) چون هیزم نغزم من یاران همه تردامن / در مجمر از آن تنها می‌سوزم و می‌سازم
۳) او پادشاه کشور حسن است و ما اسیر / و آن زلف پرخم و صف مژگان سپاه اوست
۴) ای بلبل شیرین زبان به گر نبندی آشیان / در گلشنی کش باغبان صد منّت از گلچین کشد

تست ۳۱۳ نام بحر مقابل چند مصراع درست است؟

- دم از دانش مزن با دانه‌ی خال نکورویان (هزج مثمن سالم)
- شمع پیشت روشنایی نزد آتش می‌نماید (رمل مثمن محذوف)
- مرحبا ای نسیم عنبر بوی (رمل مسدس محذوف)
- نرگس افسون‌گر ساقی مرا افسانه کرد (رمل مثمن سالم)
- فتاده است کارم به رعنا طبیبی (متقارب مثمن سالم)
- منم جانا و جانی بر لب از شوق (هزج مسدس محذوف)

۱) پنج ۲) چهار ۳) سه ۴) دو

تست ۳۱۴ با توجه به سروده‌ی زیر کدام مورد نادرست است؟

«سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی / تو خود آفتاب خود باش و طلسم کار بشکن / بسُرای تا که هستی، که سرودن است بودن / به ترنّمی دژ وحشت این دیار بشکن»

۱) وزن سروده‌ی فوق با مصراع «چه غریب ماندی ای دل، نه غمی نه غمگساری» یکسان و دوری است.
۲) اختیار شاعری حذف همزه « ۴ » بار و ابدال « ۲ » بار در سروده به چشم می‌خورد.
۳) در سروده، قافیه بر اساس قاعده « ۲ » آمده است و حرف روی « ر » است.
۴) در شعر آرایه‌های «تضمین، مجاز، تشبیه و استعاره» وجود دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۳

تست ۳۱۵ در کدام بیت، «ذوقافیتین» یافت می‌شود و قافیه‌ی کدام بیت براساس قاعده‌ی «۱» آمده است؟

الف: بزرگ‌دولت آن کز درش تو آیی باز / بیا بیا که به خیر آمدی کجایی باز

ب: چو شاید گرفتن به نرمی دیار / به پیکار خون از مشامی مَیار

ج: رفیقان قدر یکدیگر بدانید / چو معلوم است شرح از بر مخوانید

د: شب نیست که چشمم آرزومند تو نیست / واین جان به‌لب‌رسیده در بند تو نیست

۱) «ج» و «د» ۲) «ج» و «الف» ۳) «ب» و «الف» ۴) «ب» و «د»

تست ۳۱۶ کدام ابیات، به‌ترتیب، می‌توانند با واژه‌ی «هجران و رعنا» هم‌قافیه شوند؟

الف: تو اگر عیب خود همی دانی / نه‌ای از عامه بل جهانبانی

ب: عاشق ار درد خود نهان سازد / چهره‌ی زرد خود عیان سازد

ج: همره و همنشین به هرجا اوست / همدم و هم‌نفس چو با ما اوست

د: تو مپندار ما زبان داریم / پاره‌آتش در این دهان داریم

هـ: گر تو را میل صحبت لیلی است / مست و دیوانه بودنت اولی است

۱) «د، الف» - «ج، هـ» ۲) «ب، د» - «ج، الف»
۳) «الف، ب» - «ج، هـ» ۴) «ب، د» - «ج، هـ»

تست ۳۱۷ وزن عروضی کدام مورد، با بخش مشخص‌شده‌ی سروده‌ی زیر یکسان است؟

«تنها نشسته‌ام، زیر حریق خفته‌ای از روبروی خویش»

۱) آیا رهی دیگر به غیر بردباری هست؟ ۲) در جوی زمان در خواب تماشای تو می‌رویَم
۳) اینک منم گسسته ز خورشید و نور و عشق ۴) شب‌های باران تو از تردید و از اندوه لبریز است

تست ۳۱۸ چند مصراع در بحر «رمل مثمن محذوف» و چند مصراع در بحر «هزج مسدس محذوف»، به‌ترتیب سروده شده است؟

- ز خوبی آبِ پاکی ریختم بر دست بدخواهان - حاصل آن توبه‌کردن این پشیمان گشتن است
- آه کز تابِ دل سوخته جان می‌سوزد - نشاید گنج بی‌آرام جستن
- کلید در امید اگر هست شمایید - من نه خود می‌روم او مرا می‌کشد
- جمالت آفتاب هر نظر باد - از آن فراز و این فرود غم مخور

۱) یک - سه ۲) سه - یک ۳) دو - دو ۴) یک - دو

تست ۳۱۹ همه‌ی ابیات زیر را می‌توان به دو گونه دسته‌بندی هجایی نمود و وزن دوری به‌دست آورد؛ به‌جز:

۱) امروز چرخ را ز مه ما تحیّر است / خورشید را ز غیرت رویش تغیّر است
۲) در من بدمی من زنده شوم / یک جان چه بود صد جان منی
۳) سوز تو کجا گیرد در خرمن هر خامی / مرغ تو فرو ناید ای دوست به هر بامی
۴) با چرخ گردان تیره هوایی / دارد همیشه قصد جدایی

تست ۳۲۰ نام بحر کدام مصراع در مقابل آن، نادرست است؟

۱) زآتش گرمی و دم سردی از آب (هزج مسدس محذوف)
۲) عافیت از غیر نصیب تو نیست (رجز مسدس محذوف)
۳) نی افسرده‌ای هنگام گل روید ز خاک من (هزج مثمن سالم)
۴) منع خویش از گریه و زاری نمی‌آید ز من (رمل مثمن محذوف)

تست ۳۲۱ در کدام بیت، اختیارات شاعریِ «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه، ابدال و آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن» یافت می‌شود؟

۱) دل چو طوطی بود و جور دلارام شکر / طوطی‌ای دید کسی کاو ز شکر بگریزد
۲) این کبوتربچه هم عزم هوا کرد و پرید / چون صفیری و ندایی ز سوی غیب شنید
۳) هله پیوسته سرت سبز و لبت خندان باد / هله پیوسته دل عشق ز تو شادان باد
۴) جان سپاریم بدان باده‌ی جان دست نهیم / پیش‌تر زان که خردمان سوی افسانه برد

تست ۳۲۲ اختیار شاعری در مقابل کدام بیت، درست آمده است؟

۱) ز در درآ و شبستان ما منوّر کن / هوای مجلس روحانیون معطر کن (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)
۲) گر کند آن بی‌وفا از من جدایی چون کنم / من که از اهل وفایم بی‌وفایی چون کنم (حذف همزه)
۳) همچون حباب دیده به روی قدح‌گشای / وین خانه را اساس قیاس از حباب کن (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۴) گفتم اگر نبینمت مهر فرامشم شود / می‌روی و مقابلی غایب و در تصوّری (قلب)

تست ۳۲۳ با توجه به ابیات زیر، کدام مورد نادرست است؟

«هر دل که اسیر محنت اوست خوش است / هر سر که غبار آن سر کوست خوش است
از دوست به ناوک غم آزرده مشو / خوش باش که هرچه آید از دوست خوش است»

۱) در ابیات فوق «ت» حرف روی است و اختیار شاعری قلب در آن یافت می‌شود.
۲) قافیه‌ی ابیات براساس قاعده‌ی «۲» آمده است و در آن تشبیه، مجاز، ایهام و تمثیل می‌توان یافت.
۳) اشعار را می‌توان به دو گونه دسته‌بندی هجایی کرد و در آن اختیار شاعری تغییر کمیت مصوت وجود دارد.
۴) مفهوم ابیات با «طرفه می‌دارند یاران صبر من بر داغ و درد / داغ و دردی کز تو باشد خوش‌تر است از باغ و ورد» یکسان است.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۳

تست ۳۲۴ کدام ابیات، به‌ترتیب، می‌توانند با واژه‌ی «گریبان و رهگذر» هم‌قافیه شوند؟

الف: با یکی دست در کمر کرده / وان دگر را نهان نظر کرده
ب: صورت هر دو کون پرتو اوست / گرچه این هر دو پرتو آن روست
ج: هرکه با آن نگار جان بدهد / جای جان عمر جاودان بدهد
د: فارغ از یاد او زمانی نی / در غم سودی و زیانی نی
هـ: به دنیا از تف هجران نسوزد / به عقبی زآتش نیران نسوزد
و: طلب تا محرم اسرار کردی / به آن مطلوب یار غار کردی

۱) «ج، د» - «الف، و»
۲) «ج، هـ» - «الف»
۳) «ب، د، هـ» - «و»
۴) «ب، ج، د» - «الف، و»

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۳۲۵ قافیه کدام ابیات، نادرست است؟

الف: جان بی‌علم بی‌نوا باشد / مرغ بی‌برگ بی‌نوا باشد

ب: که خواهد شد بگویید ای رفیقان / رفیق بی‌کسان یار غریبان

ج: چون پری ز آدمی برید مرا / سوی ویرانه‌ای کشید مرا

د: مرد و زن چون یک شود آن یک تویی / چون که یک‌ها محو شد آنک تویی

۱) «الف» و «ب» ۲) «ج» و «د» ۳) «الف» و «د» ۴) «ب» و «ج»

تست ۳۲۶ با توجه به اختیارات شاعری، وزن کدام سروده درست است؟

۱) ما هسته‌ی پنهان تماشاییم (مستفعلُ مستفعلُ مفعولن فع)

۲) مرگ در آب‌وهوای خوش اندیشه نشیمن دارد (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع‌لن)

۳) در باغ و زمان تنها شدیم ای سنگ و نگاه (مستفعلُ‌فع مستفعلُ‌فع مستفعلُ فع‌لن)

۴) دست درویشی شاید نان خشکیده فرو برده در آب (فاعلاتن فعلاتن فاعلاتن فعلن)

تست ۳۲۷ کدام ابیات را به‌ترتیب، می‌توان به دو شکل دسته‌بندی هجایی کرد و در هر دو شکل وزن «دوری» می‌شود؟

الف: گذشتم از تو که ای گل چو عمر من گذرانی / چه گویمت که به باغ بهشت گم‌شده مانی

ب: تا کی چو شمع گریم ای گل در این شب تار / چو صبح نوشخندی تا جان دهم به بویت

ج: وقت است که بنشینی و گیسو بگشایی / تا با تو بگویم غم شب‌های جدایی

د: چون کوه نشستم من با تاب و تب پنهان / صد زلزله برخیزد آن‌گاه که برخیزم

هـ: غم اگر به کوه گویم بگریزد و بریزد / که دگر بدین گرانی نتوان کشید باری

۱) «الف» و «د» ۲) «ب» و «هـ» ۳) «ب» و «د» ۴) «ج» و «هـ»

تست ۳۲۸ در میان مصراع‌های زیر، به‌ترتیب، چند مصراع در بحر «هزج مثمن سالم» و چند مصراع در بحر «رمل مسدس محذوف» سروده شده است؟

- اندرین شطرنج برد و مات یکسان شد مرا (در کنکور به جای «مات» به اشتباه «ماند» تایپ شده بود!)
- خدایا عشق ما را می‌کُشد یا زنده می‌دارد
- با گل و خار ساختن مردی است
- جبرئیل عشقم و سدره‌ام تویی
- دلا نزد کسی بنشین که او از دل خبر دارد

۱) دو - یک ۲) دو - دو ۳) یک – یک ۴) یک - سه

تست ۳۲۹ نام بحر کدام سروده در مقابل آن، نادرست است؟

۱) یاد ایّامی که در گلشن فغانی داشتم (رمل مثمن محذوف)

۲) بسیار سفر باید تا پخته شود خامی (هزج مثمن محذوف)

۳) من آن ابرم که می‌خواهد ببارد (هزج مسدس محذوف)

۴) درودی چو نور دل پارسایان (متقارب مثمن سالم)

تست ۳۳۰ اختیارات شاعریِ «ابدال، بلند بودن هجای پایانی، کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند و حذف همزه»، همگی در کدام سروده یافت می‌شود؟

۱) آه دانستم ای شکوفه‌ی ناز / راز این بوی مستی‌آمیزت

۲) آفتاب از پس البرز نهفته است و ازو / آتشین نیزه برآورده سر از سینه‌ی کوه

۳) عمری به سر دویدم در جست‌وجوی یار / جز دسترس به وصل وی‌ام آرزو نبود

۴) چیست ای دلدار! این اندوه بی‌آرام چیست / کز نگاهت می‌تراود نازدار و شرمگین

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۳۳۱ در کدام بیت، سه نوع اختیار وزنی و یک نوع اختیار زبانی به چشم می‌خورد؟

۱) تو سوز سینه‌ی مستان ندیدی ای هشیار / چو آتشیت نباشد چگونه برجوشی

۲) دل من در هوس روی تو ای مونس جان / خاک راهی است که در دست نسیم افتاده است

۳) خاک شیراز چو دیبای منقّش دیدم / و آن همه صورت شاهد که بر آن دیبا بود

۴) آتش جور عدو بس تو دگر باد مدم / مَستان آبِ کسی را که به کف نانی نیست

تست ۳۳۲ با توجه به سروده‌ی زیر، کدام مورد نادرست است؟

«این مدّعیان که هرچه دیدند نُوَش / کردند به داس کهنه‌ی خود دِرُوش

آری گله را چون روی واپس آرند / بی‌شبهه بز لنگ شود پیشروش»

۱) اشعار را می‌توان به دو شکل دسته‌بندی هجایی کرد و در هر صورت وزن آن «دوری» است.

۲) در سروده اختیار شاعری «قلب، ابدال و تغییر کمیت مصوت‌ها» وجود دارد.

۳) در ابیات آرایه‌های «استعاره، کنایه، تضاد و تمثیل» یافت می‌شود.

۴) قافیه‌ی ابیات براساس قاعده‌ی «۲» و تبصره‌ی قافیه سروده شده است.

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور اردیبهشت ۱۴۰۴

تست ۳۳۳ قاعده‌ی قافیه درونی در کدام بیت متفاوت است؟

۱) چو نتوان ساخت بی‌رویت بباید ساخت با خویت / که ما را از سر کویت سر دروا نمی‌باشد

۲) مرو هر سوی و هر جاگه که مسکینان نی‌اند آگه / نمی‌بیند کست ناگه که او شیدا نمی‌باشد

۳) جهانی در پی‌ات مفتون به جای آب گریان خون / عجب می‌دارم از هامون که چون دریا نمی‌باشد

۴) دو چشم از ناز در پیشت فراغ از حال درویشت / مگر کز خوبی خویشت نگه در ما نمی‌باشد

تست ۳۳۴ قافیه‌ی کدام بیت نادرست و وزن آن «مستفعلُ مفعولن» است؟

۱) آن دم که درباید باد از رخ تو پرده / زنده شود بجنبد هر جا که هست مرده

۲) چون عزم سفر کردم فی لطف امان‌الله / پیروز تو واگردی فی لطف امان‌الله

۳) خاک غم را سرمه سازم بهر چشم / تا ز گوهر پر شود دو بحر چشم

۴) ای دل به کجایی تو آگاه هیی یا نه / از سر تو برون کن هی سودای گدایانه

تست ۳۳۵ وزن عروضی کدام مورد با سروده‌ی زیر، یکسان است؟

«هنگام غروبِ تیره کز گردشِ آب / می‌غلتد موج روی موج نگران»

۱) عاشقا! گر سیه دوست داری / اینک او را دو چشم سیاهی است

۲) گریه بس دار که هذیانش داشت / خبر از وحشت دریای پرآب

۳) هولی نشست و چیزی برخاست / دوشیزه‌ای به راه دگر شد

۴) من با هوس بی‌ثمر تندروان / دیگر سروکاریم نخواهد بودن

تست ۳۳۶ هجاهای کدام بیت به دو شیوه‌ی همسان و ناهمسان دسته‌بندی می‌شود؟

۱) بنگر ز هجرت چون شدم سرگشته چون گردون شدم / وز ناوکت پرخون شدم از من چرا رنجیده‌ای

۲) بر من مگیر اگر شدم آشفته‌دل ز عشق / مانند این بسی ز قضا و قدر فتاد

۳) در پای رقیبش چه کنم گر ننهم سر / محتاج ملک بوسه دهد دست غلامان

۴) دیوانگان خود را می‌بست در سلاسل / هرجا که عاقلی بود اینجا دم از جنون زد

تست ۳۳۷ بحر «هزج ـ رجز ـ متقارب ـ رمل» به‌ترتیب، در کدام مصراع‌ها دیده می‌شود؟

الف: بلی گوی عهدش بلا آزماید
ب: آواز خوشت بوی دل سوخته دارد
ج: بالله که بیزار است ره زین هرزه‌گردان
د: سینه‌ی صافی گرفتم پیش چشمِ روزگار
هـ: مرا چون رعد و طوفان خشمگین کن
و: سماع سرد بی‌غمان خمار ما نمی‌برد

۱) «هـ» - «ج» - «الف» - «د»
۲) «د» - «ج» - «ب» - «و»
۳) «هـ» - «د» - «الف» - «ب»
۴) «ج» - «هـ» - «و» - «الف»

تست ۳۳۸ در کدام سروده اختیارات شاعری وزنی و زبانی «هر دو» یافت می‌شود؟

۱) پی نیلوفر زیبای خرد می‌گشتم
۲) من به اندازه‌ی یک ابر دلم می‌گرید
۳) در دلم آرزوی آمدنت می‌میرد
۴) من به هر حال که باشم به تو می‌اندیشم

تست ۳۳۹ اختیارات شاعری در مقابل همه‌ی ابیات درست آمده است؛ به‌جز:

۱) دوستی کردگار معرفت آرد به بار / هرکه از این تخم کشت حاصلْ از آن گرفت (ابدال – کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)
۲) مست شود نیک مست از می جام الست / پر کن از می‌پرست خانه‌ی خمّار را (ابدال – بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)
۳) گه به فسوس او مرا گوید کنجی نشین / چونک نشینم به کنج خود به درآرد مرا (ابدال - حذف همزه)
۴) او ره خوش می‌زند رقص برآن می‌کنم / هر دم بازی نو عشق برآرد مرا (ابدال - قلب)

تست ۳۴۰ اوزان نوشته‌شده در مقابل همه‌ی مصراع‌ها «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) خلوتم چراغان کن ای چراغ روحانی (فاعلاتُ مفعولن فاعلاتُ مفعولن یا فاعلن مفاعیلن فاعلن مفاعیلن)
۲) دوش گفتم عشق را ای شه عیار ما (فاعلاتن فاعلن فاعلاتن فاعلن یا فاعلن مستفعلن فاعلن مستفعلن)
۳) گفتم جانم گفت بمیر ار مردی (مفعولن مفعولُ مفاعیلن فع یا مستفعلُ مفعولن مفاعلن فَعَل)
۴) ای دوست بیا که طاقتم طاق شده (مستفعلُ فاعلاتُ مستفعلُ فع یا مفعولُ مفاعلن مفاعیلُ فَعَل)

تست ۳۴۱ کدام مورد را نمی‌توان از ویژگی‌های ابیات زیر دانست؟

«کبک موری خورد و باز آمد قصاص از کبک خواست / پس عقابی رفت و با باز آن عمل بنیاد کرد
تیر، صیادی برو انداخت جانش کرد قبض / دور گردون هم برآرد روزی از صیاد گرد»

۱) ابیات در بحر رمل مثمن محذوف سروده شده است و دارای «ایهام تناسب، جناس و استعاره» است.
۲) قالب شعری ابیات مورد استقبال یکی از شعرای بنام عصر سربداران و پروین اعتصامی قرار گرفته است.
۳) قافیه براساس قاعده «۲» آمده است و اختیارات شاعری حذف همزه و کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند وجود دارد.
۴) با بیت: «چون نخواهی کت ز دیگر کس جگر خسته شود / دیگران را خیره‌خیره دل چرا باید خلید» تناسب مفهومی دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۴

۳۴۲ قافیه‌ی کدام بیت درست و وزن آن «فاعلاتن مفاعلن فعلن» است؟

۱) از آن پیش کاین کارها شد بسیچ / نبد خوردنی‌ها جز از میوه هیچ
۲) که خواهد شد بگویید ای رفیقان / رفیق بی‌کسان یار غریبان
۳) گر شریفند و گر وضیع همه / کرم او بود شفیع همه
۴) گرچه شاطر بود خروس به جنگ / چه زند پیش بازو رویین چنگ

۳۴۳ کدام ابیات با واژه‌های «گلبو - گرو»، به‌ترتیب، هم‌قافیه‌اند؟

الف: همی‌دوخت بر کتف او خام گاو / چنین تا نماندش به تن هیچ تاو
ب: پس آگاهی آمد همان گه به گیو / ز گم بودن رزمزن پور نیو
ج: ز گودرزیان هر که بُد پیشرو / یکی آفرینی بگسترد نو
د: می آورد با میگساران نو / نشستی نوآیین و یاران نو
هـ: تو منزل‌شناسی و شه راهرو / تو حق‌گوی و خسرو حقایق شنو
و: ملک با دل خویش با گفت‌وگو / که دست وزارت سپارد بدو

۱) «الف، هـ» - «ب، د»
۲) «ب، و» - «ج، د»
۳) «الف، و» - «ج»
۴) «و» - «ج، هـ»

۳۴۴ با توجه به اختیارات شاعری، وزن مقابل کدام مصراع درست است؟

۱) نهاده کشور دل باز رو به ویرانی (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن)
۲) مرا نیست ز هجر تو سوی وصل تو راهی (مفاعیلُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن)
۳) سر زلف تو به چین مشک تر آورده به شهر (فعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن)
۴) برخاست خروس صبح برخیز ای دوست (مفعولُ مفاعلن مفاعیلُ فَعَل)

۳۴۵ با در نظر گرفتن اختیارات شاعری، وزن عروضی کدام سروده با منظومه‌ی زیر یکسان است؟

«جز عشق که می‌تواندم، این دل / این آینه از غبار بزداید.»

۱) شد کارم، آفتاب روشن را / در خنده‌ی آفتابی‌ات دیدن
۲) روز که می‌آید آن صدای درخشان / دل خوشیِ بودن من است هماره
۳) بی آن‌که خوب و بد خبری از تو بشنوم / احساس می‌کنم که تو در شهر نیستی
۴) شبی به چهره و چنگال خون‌چکان و مهیب / به قصد جان من از راه می‌رسد به نهیب

۳۴۶ وزن کدام مصراع‌ها، به‌ترتیب، «دولختی و هم‌سان» است؟

۱) (تو بمان با من تنها تو بمان) - (مرا مهر تو در دل جاودانی است)
۲) (من قطاری دیدم روشنایی می‌برد) - (اندوه خفته می‌دهد آزارم)
۳) (زندگی در آن وقت حوض موسیقی بود) - (برق از پولک ما رفت که رفت)
۴) (آه ای شب بزرگ! تو در من رسوب کن) - (در پناهت برگ و بار من شکفت)

ت ت ۳۴۷ اختیارات شاعری در مقابل کدام بیت، درست آمده است؟

۱) من به بوی سر زلفین تو راهی شده‌ام / بیش از این خود به من بی‌سر و بی‌پا نرسد (ابدال - حذف همزه)

۲) گر اثر روی تو سوی گلستان رسد / باد صبا رد کند تحفه‌ی نوروز را (قلب - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)

۳) گر به عقبی درم از حاصل دنیا پرسند / گویم آن روز که در صحبت جانان بودم (آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن - ابدال)

۴) ساقی آن می ده که عکس او به عکس آفتاب / صبحدم خون شفق در دیده‌ی گلگون کند (آوردن فاعلاتن به‌جای فعلاتن - بلند بودن هجای پایانی)

ت ت ۳۴۸ در رباعی زیر، با توجه به اختیارات شاعری کدام مورد مصداق پیدا نمی‌کند؟

«فضل تو و این باده‌پرستی با هم　　مانند بلندی است و پستی با هم

حال تو به چشم خوب‌رویان ماند　　کانجاست همیشه نور و مستی با هم»

۱) «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» و دو بار «قلب» در رباعی یافت می‌شود.

۲) در ابیات «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» و «حذف همزه» وجود دارد.

۳) اختیار وزنی «قلب» سه بار در رباعی استفاده شده است.

۴) اختیار وزنی «ابدال» چهار بار به‌کار گرفته شده است.

ت ت ۳۴۹ نام بحر مقابل کدام مصراع، درست است؟

۱) هر که بینی به جسم و جان زنده است　　(رمل مسدس محذوف)

۲) ضمیر دل خویش منمای زود　　(متقارب مثمن سالم)

۳) گر نادره معدوم شود هیچ عجب نیست　　(رجز مثمن محذوف)

۴) اول از عشق جهان‌سوزت مدد خواهیم خواست　　(رمل مثمن محذوف)

ت ت ۳۵۰ همه‌ی موارد در ابیات زیر، «کاملاً» یافت می‌شود؛ به‌جز:

«علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد　　دریغ سود ندارد چو رفت کار از دست

به روزگار سلامت سلاح جنگ بساز　　و گرنه سیل چو بگرفت سد نشاید بست»

۱) در ابیات آرایه‌ی «تمثیل، کنایه، استعاره، واج‌آرایی و اسلوب معادله» می‌توان یافت و حرف روی «ت» است.

۲) مفهوم سروده‌ی فوق با بیت «به هر جایی که خواهی درشدن را / نگه کن راه بیرون آمدن را» تناسب دارد.

۳) یکی از شعرای بنامی که در قالب فوق، شعر سروده و قدرت شاعری خود را آشکار کرده، ابن یمین است.

۴) وزن ابیات «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن» و اختیار شاعری ابدال در آن مشهود است.

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات قافیه و عروض علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۴

تست ۳۵۱ قافیه‌ی کدام بیت نادرست است و در «بحر متقارب مثمن محذوف» سروده شده است؟

۱) نهاده به صندوق در حقه‌ای / به حقه درون پارسی‌رقعه‌ای
۲) پرستنده فرّخ آتش کنم / دل موبد و هیربد خوش کنم
۳) مفلسان گر خوش شوند از زرّ قلب / لیک آن رسوا شود در دار ضرب
۴) بدو گفت مادر که بشنو سخن / بدین شادمان باش و تندی مکن

تست ۳۵۲ به ترتیب، در چند بیت «قافیه درونی» و در چند بیت «ذوقافیتین» یافت می‌شود؟

الف: شراب از دست خوبان سلسبیل است / و گر خود خون می‌خواران سبیل است
ب: یک اشارت ز تو بر قتل جهان بسیار است / در کمینی که تویی تیر و کمان بیکار است
ج: گفتم بگریم تا ابل چون خر فروماند به گل / وین نیز نتوانم که دل با کاروانم می‌رود
د: نفس ار چه که زاهد شد او راست نخواهد شد / گر راستی‌ای خواهی آن سرو چمن دارد
ه: بگذار شکرها را بگذار قمرها را / او چیز دگر داند او چیز دگر سازد

۱) سه - یک ۲) دو - یک ۳) سه - دو ۴) دو - دو

تست ۳۵۳ با توجه به اختیارات شاعری، وزن عروضی کدام مصراع در مقابل آن نادرست است؟

۱) دگر ره شب آمد تا جهانی سیا کند (فعولن مفاعیلن فعولن مفاعلن)
۲) تا ملک جهان را مدار باشد (مفعولُ مفاعیلُ فاعلاتن)
۳) ای نگار سیه چشم سیه موی (فاعلاتُ مفاعیلُ فعولن)
۴) دوش ناگاه آن نگار درآمد (فاعلاتن مفاعیلن فعلن)

تست ۳۵۴ وزن عروضی منظومه‌ی زیر با کدام سروده یکسان است؟

«شعر ناگفته‌ای است در دل من / مشت بر سینه می‌زند؛ بسرای»

۱) دور از تو ای امید دل ناامید من / گیرم به دست، دست کدامین امید را
۲) عمر من دفتر نیم‌سوزی است / قصّه‌اش خط‌خطی، گنگ و مبهم
۳) خود پر از قصّه است و هر قصّه / ماجرای غمی است، مادر جان
۴) ای دلم خانه‌ی عشقت برگرد / پری من! به سوی اقیانوس

تست ۳۵۵ کدام مصرع‌ها دارای وزن دولختی هم‌سانند و به دو شکل می‌توان آن‌ها را دسته‌بندی هجایی کرد؟

الف: باد بهاری وزید از طرف مرغزار / ب: فرخ صباح آن که تو بر وی نظر کنی
ج: باری غرور از سر بنه و انصاف درد من بده / د: این دلبری و شوخی از سرو و گل نیاید
ه: کام‌بخشی گردون عمر در عوض دارد

۱) «الف» - «ب» - «د» ۲) «الف» - «ج» - «هـ»
۳) «ج» - «د» ۴) «د» - «هـ»

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۳۵۶ اختیارات شاعری در مقابل کدام بیت درست آمده است؟

۱) هر شمع گدازیده شد روشنی دیده / کان را که گداز آمد او محرم راز آمد (قلب - حذف همزه)

۲) یکی گذشته به صد نامرادی از در او / یکی کشیده به بر، بر مراد خویشتنش (کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند - ابدال)

۳) لاف فریدون زدن آنگه ضحاک‌وار / سلطنت و شیطنت هر دو به هم داشتن (ابدال - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)

۴) گر میان عاشق و معشوق کاری رفت، رفت / تو نه معشوقی نه عاشق مر تو را باری چه شد (آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن – کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند)

تست ۳۵۷ در ابیات زیر، با توجه به اختیارات شاعری، کدام مورد نادرست است؟

«چون گل بشکفت ساعتی برخیزیم　　وز شادی می ز دست غم بگریزیم

باشد که بهار دیگر ای همنفسان　　گل می‌ریزد به خاک و ما می‌ریزیم»

۱) چهار بار از اختیار شاعری «قلب» استفاده شده است.

۲) اختیار شاعری «ابدال» چهار بار به‌کار گرفته شده است.

۳) در ابیات، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه را می‌توان یافت.

۴) در رباعی، کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند و حذف همزه وجود دارد.

تست ۳۵۸ نام بحر مقابل چند مصرع، درست است؟

- کوچه یک‌پارچه آواز شده است (رمل مسدس محذوف)
- من اینجا تا نفس باقی است می‌مانم (هزج مسدس سالم)
- از هر خبر که آید، زاید دگر خبر (رجز مثمن محذوف)
- دلت آخر به سرگردانیم سوخت (هزج مسدس محذوف)
- سواری سراسیمه بر اسب عصیان رسید (متقارب مثمن محذوف)
- یک نفر در آب می‌خواند شما را (رمل مثمن سالم)

۱) یک　　۲) دو　　۳) سه　　۴) چهار

تست ۳۵۹ با توجه به سروده‌ی زیر کدام گزینه، نادرست است؟

«آه پیمانه‌ای دگر که هنوز / می‌گدازد ز تشنگی جگرم / چه شرابی تو؟ وه چه شورانگیز / سرکشیدم تو را و تشنه‌ترم»

۱) آرایه‌های «استعاره مکنیه، مجاز و تشبیه» در شعر یافت می‌شود.

۲) در شعر اختیار شاعری تغییر کمیت مصوت‌ها و حذف همزه وجود دارد.

۳) اختیار شاعری آوردن «فاعلاتن به‌جای فعلاتن و ابدال» در سروده مشهود است.

۴) وزن سروده «فاعلاتن مفاعلن فعلن» است و قافیه براساس قاعده «۲» آمده است.

Ahmadi63amoozesh.com

کلیات آرایه های ادبی

آرایه‌های ادبی در یک نگاه کلّی به دو بخش بیان (یا صُوَرِ خیال) و بدیـع تقسیم می‌شود.

بیان (صُوَر خیال)

آرایه‌هایی را می‌گویند که کار تصویرسازی و مخیّل‌کردن شعر را بر عهده دارند. این آرایه‌ها را در سال یازدهم می‌خوانید و در سطح کنکور موارد زیر را شامل می‌شود.

تشبیه: تشبیه کامل، تشبیه بلیغ (تشبیه بلیغ اسنادی و تشبیه بلیغ اضافی یا اضافه تشبیهی)
استعاره: استعاره مصرّحه، استعاره مکنیّه (اضافه‌ی استعاری، تشخیص)
مَجاز: با علاقه‌های شباهت، محلّیه، کلّیه، جزئیّه و لازمیّه، آلت و ...
کنایه
نماد

بدیع

آرایه‌هایی را می‌گویند که موسیقی لفظی و معنوی را افزایش می‌دهند و به دو دسته بدیع لفظی و بدیع معنوی تقسیم می‌شود.

بدیع لفظی: آرایه‌هایی هستند که موسیقی لفظی کلام را افزایش می‌دهند و یکسانی یا مشابهت لفظی به وجود می‌آورند. مثلا دو کلمه «دَست و مَست» از نظر معنایی با هم ارتباطی ندارند ولی تلفّظ آن‌ها شبیه به هم است و این تلفّظِ مشابه، صدای یک‌نواختی دارد و موسیقی کلام را افزایش می‌دهد. بدیع لفظی را در سال دهم می‌آموزیم و در سطح کنکور، موارد زیر را شامل می‌شود.

بدیع لفظی تکرار، واج‌آرایی، سجع، موازنه، ترصیع، جناس و اشتقاق.

بدیع معنوی: آرایه‌هایی هستند که با توجّه به روابط معنایی کلمات و عبارات حاصل می‌شوند و یک نوع موسیقی معنوی ایجاد می‌کنند. مثلا وقتی «گل و باغ و شبنم» را در شعری به کار می‌بریم، این کلمات از نظر لفظی مشابهتی با هم ندارند، ولی از نظر معنایی در ارتباط هستند و یک هماهنگی در ذهن شنونده ایجاد می‌کنند که سبب لذّت ادبی می‌شود، این کارکرد را بدیع معنوی می‌گویند. بدیع معنوی را در سال دوازدهم می‌آموزیم و در سطح کنکور، موارد زیر را شامل می‌شود.

بدیع معنوی: حس‌آمیزی، حُسن تعلیل، پارادوکس، تضاد، ایهام و ایهام تناسب، اسلوب معادله، تلمیح، تضمین، مراعات نظیر، لف و نشر، اغراق، مَثَل و تخلّص.

توجّه: تست‌های آرایه‌های ادبی به شدت به تکنیک نیاز دارند. ابتدایی‌ترین تکنیک این است که برای پاسخگویی به تست‌های ترکیبی، سعی کنید ابتدا با گروه اول پاسخ بدهید و اگر نشد با گروه دوم و تا جای ممکن سمت گروه سوم نروید! گروه چهارم هم معمولا یا در تست‌ها نمی‌آیند و یا بی‌تاثیر هستند ولی به هر حال آن‌ها را نیز باید یاد بگیرید.

گروه اول	حس‌آمیزی، پارادوکس، حُسن تعلیل، اسلوب معادله
گروه دوم	جناس، تلمیح، اغراق، تضاد، لف و نشر، موازنه و ترصیع
گروه سوم	انواع تشبیه، انواع استعاره، انواع مجاز، کنایه، ایهام و ایهام تناسب
گروه چهارم	مراعات نظیر(تناسب)، تکرار، واج‌آرایی، سجع، تضمین، نماد و ...

فصل سوم

بدیع معنوی

توجّه: ترتیب آرایه‌ها مطابق با جزوه جامع آرایه‌های ادبی است و با توجه به کتاب درسی نیامده است.

حس آمیزی

همان‌طور که از نام آن برمی‌آید آمیختن دو حس از حواس پنجگانه (بینایی، شنوایی، بویایی، چشایی، لامسه) با یکدیگر را حس‌آمیزی می‌گویند.

با باد بوده همـره، بوی تو در سحـرگه گل‌ها شنیده بویت، خود را به باد داده

مسلّم است که رایحه مربوط به حس بویایی است، ولی شاعر می‌گوید: گل‌ها بوی تو را شنیده‌اند و...

گر چه جز تلخی ایّام ندید هر چه خواهی سخنش شیرین است

در بیت فوق سه حس‌آمیزی وجود دارد: تلخی ایام، تلخی را دیدن و سخن‌های شیرین.

گر تو شیرینِ شکرلب به شکر خنده در آیی به شکر خنده‌ی شیرین دل خلقی بربایی

خنده یا قابل دیدن است یا شنیدنِ صدای آن، امّا بیت فوق به طعم آن اشاره دارد.

نمونه‌های دیگر:

چنان بـر صورت شیرین این دیوانه مفتونم که در خاطـر نمی‌گنجد خیال ملک پرویزم

به ترانه‌های شیرین، بـه بهانه‌های رنگین بکشید سـوی خانه، مه خـوب خوش‌لقا را

جان از سکوت سرد شب دلگیـر می‌شد دل در رکاب آرزوها پیر می‌شد

توجّه: حس‌آمیزی‌ای که یکی از حس‌ها، لامسه (خشک، سرد، زِبر، سفت، لطیف و ...) باشد، دیریاب‌تر و دیرفهم‌تر است.

با من به سلام خشک، ای دوست زبان ترکن تا از مژه هر ساعت، لعلِ ترت افشانم

نکته: آمدن کلماتی مانند: دیدن، شنیدن، بوییدن، نگاه کردن و انواع رنگ یا مزه و ... که مربوط به حواس پنجگانه می‌باشند، لزوما حس‌آمیزی نمی‌سازند. بلکه آمیختگی دو حس ناهمگون را حس‌آمیزی می‌گوییم. مثلا صفتی ناهمگون برای موصوف (جیغ بنفش) یا مضاف‌الیهی نامتعارف (گرمای سخن). در دو بیت زیر با وجود آمدن واژه‌هایی مانند «ببینم و بشنوم»، ابیات فاقد حس‌آمیزی هستند.

تا رفتنش ببینم و گفتنش بشنوم از پای تا به سـر همه سمع و بصر شدم

می‌داشت پدر به سوی او گوش این قصّه شنید و گشت خاموش

توجّه: توجّه داشته باشید در ترکیباتی مانند: «رنگ عشق، اندیشه‌ی نرم، بوی محبّت، تنهایی تلخ، ایمان روشن، ترس سرد» و مواردی از این دست، در واقع ۲ حس با هم ترکیب نشده‌اند، ولی با توجّه به اینکه یک حس، در جایگاه نامناسب آمده است، این گونه ترکیب‌ها را نیز حس‌آمیزی می‌گیریم. در این ترکیبات یکی از دو واژه اصلا مربوط به هیـچ یک از حواس پنجگانه نیست و قاعدتا دو حس ترکیب نشده‌اند بلکه یک حس، با یک واژه انتزاعی و ذهنی ترکیب شده است.

توجّه: نوع دیگری از حس‌آمیزی زمانی است که به جای حس، از واژه‌ای استفاده می‌شود که حس دارد: نمک نگاه، قند وصال

مثلا وقتی که می‌گوییم «شکرخنده» انگار داریم می‌گوییم «خنده‌ی شیرین».

Ahmadi63amoozesh.com

توجّه: حس‌آمیزی گاه در یک واژه‌ی مرکّب ایجاد می‌شود. در بیت زیر واژه مرکّب «شیرین‌کار» حس‌آمیزی دارد.

تو خود چه لعبتی ای شهسوار شیرین‌کار که در برابر چشمی و غایب از نظری

نکته: همچنین مجدد این نکته اعلام می‌شود؛ «وجود یک آرایه، منافی وجود آرایه دیگر نیست.» مثلا واژه «شیرین‌سخن» کنایه از «خوش‌سخن است» و حس‌آمیزی هم دارد.

تست

تست ۱ در کدام ابیات حس آمیزی وجود دارد؟

الف) گر چه یک دل گرم از گفتار من صائب نشد همچنان در فکر می‌سوزم دماغ خویش را
ب) روی گشاده باشد، مفتاح بی‌زبانان آیینه طوطیان را شیرین کلام سازد
ج) با روی تو آیینه روشن چه نماید بی‌چهره‌ی گلرنگ تو از گل چه گشاید
د) گلگونه‌ی شفق رخ خورشید را بس است حاجت به شمع نیست مزار شهید را
هـ) توان تا حشر بوی خون شنید از خاک ترکستان به جوش آورد از بس لعل او خون بدخشان را

۱) الف – ج - د ۲) ب – ج - هـ ۳) ب - هـ ۴) الف - د

تست ۲ در چند بیت از ابیات زیر آرایه حس آمیزی وجود دارد؟

الف) رنگ و بوی عاریت پا در رکاب رحلت است خار خاری در دل از گلزار می‌ماند به جا
ب) بر گوش و لب ستم نتوان کرد بیش از این مسدود می‌کنم ره گفت و شنید را
ج) از جهان سرد مهر امید خونگرمی خطاست شیر در یک کاسه اینجا از شکر باشد جدا
د) نغمه، آرام از من دیوانه می‌سازد جدا خواب را از دیده این افسانه می‌سازد جدا

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۳ در چند بیت از ابیات زیر «حس آمیزی» وجود دارد؟

الف) عنایتی است ز جانان چنین غریب کرامت ز راه گوش درآید چراغ‌های عیانی
ب) من تشنه‌ی صدای تو بودم که می‌سرود در گوشم آن کلام خوش دلنواز را
ج) به نام چاشنی‌بخش زبان‌ها حلاوت‌سنج معنی در بیان‌ها
د) در شعله‌ی کبودِ نگاهِ تو ای دریغ کو آن نگاه، کو که بسوزد در آتشم

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۴ در کدام بیت آرایه «حس‌آمیزی» به کار نرفته است؟

۱) نبود نقش دو عالم که رنگ الفت بود زمانه طرح محبّت نه این زمان انداخت
۲) تا تو را آن بو کشد سوی جنان بوی گل باشد دلیل گلبُنان
۳) از این شعر ترِ شیرین، ز شاهنشه عجب دارم که سر تا پای حافظ را، چرا از زر نمی‌گیرد
۴) غلام همّت آنم که زیر چرخ کبود ز هر چه رنگ تعلّق پذیرد آزاد است

تست ۵ کدام بیت «حس‌آمیزی» ندارد؟

۱) آخر این ناله سوزنده اثرها دارد شب تاریک فروزنده اثرها دارد
۲) دید کز آن دل آغشته به خون آید آهسته برون این آهنگ
۳) رخ شاه کاووس پر شرم دید سخن گفتنش با پسر نرم دید
۴) گوشم شنید قصه ایمان و مست شد کو قسم چشم؟ صورت ایمانم آرزوست

تست ۶ کدام بیت «حس‌آمیزی» ندارد؟

۱) صد میکده خون بیش کشیده است دل من / تا کار به رنگینی گفتار کشیده است
۲) گر دهد باد صبا مژده‌ی وصـــلت خواجو / مشنو کان همـــه چـــون در نگـــری باد هواست
۳) کس ندیده است آدمی‌زاد از تو شیرین‌تر سخن / شکّر از پستان مادر خورده‌ای یا شیر را
۴) جور تلخ است ولیکن چه کنم گر نبرم / چون گریـز از لب شیرین شکـر بار تو نیست

تست ۷ کدام بیت «حس‌آمیزی» ندارد؟

۱) تشنه‌ی دیدار ساقی رونق مستی شکست / هیچ کس بویی ز می در شیشه و ساغر ندید
۲) چنان گرم از بساط خاک بگذر / که شمع مردم آینده باشی
۳) زهـــره در خـــویـش نگنجد ز نواهـای لطیـف / همـــچو بلـبل که شـود مست ز گل فصل بهار
۴) شمس تبریز در آن صـــبـــح کـــه تو درتابی / روزِ روشن شـــود از روی چـــو ماهت شب تار

تست ۸ در چند بیت از ابیات زیر حس‌آمیزی وجود دارد؟

الف- سحـاب کشت ما صد ره شکافد چشم گریانش / کـه گندم یک تبسّم با لب خندان شود پیدا
ب- عشق را بی دستگاه حسن شهرت مشکل است / از زبان برگ گل، بشنو، نوای عندلیب
ج- با دل سنگینت آیـا هیـچ در گیرد شبی / آه آتشناک و سوز ناله شبگیر ما
د- گـر مکـرّر سخن تلـخ بگوید معشوق / عاشق آن نیست کـه این نکته مسلّم دارد
هـ - پیـش روی او کـه آتش رنگ می‌بازد ز شرم / آینـه از ساده‌لوحی می‌زند نقشی بـرآب

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۹ در کدام ابیات حس‌آمیزی به‌کاررفته است؟

الف) بوی پیراهن نمی‌سازد به پای کاروان / گرم‌رفتاری خجل از هم‌سفر دارد مرا
ب) عالمی را آه دردآلود من دیوانه کرد / هیچ کافر نشنود بوی کباب عشق را
ج) نگاه بی‌غرض با حسن در یک پیرهن باشد / حجاب چشم مجنون پرده‌ی محمل نمی‌گردد
د) با خیال خشک تا کی سر به یک بالین نهم / دست در آغوش با تصویر کردن مشکل است
هـ) نیست ممکن راه شبنم را به رنگ و بو زدن / این کشش از عالم بالاست مجذوب مرا

۱) الف ــ ب ــ هـ ۲) ب ــ د ۳) الف ــ ج ــ د ۴) د ــ هـ

تست ۱۰ در کدام بیت حس‌آمیزی وجود ندارد؟

۱) نصیحت می‌کنندم سرد گویان / که برگرد از غمش بی روی‌زردی
۲) تو خوش می‌باش با حافظ برو گو خصم، جان می‌ده / چو گرمی از تو می‌بینم چه باک از خصم دم‌سردم
۳) ز کوی یار بیار ای نسیم صبح غباری / که بـوی خون دل ریش از آن تراب شنیدم
۴) چنین که از همه سو دام راه می‌بینم / بـه از حمایت زلفـش مـرا پناهی نیست

Ahmadi63amoozesh.com

پارادوکس

پارادوکس ضد و نقیض گویی است. یعنی عبارت به گونه‌ای باشد که قسمتی از کلام، متناقض و ضدِّ قسمت دیگری از کلام باشد. یا دو ویژگی متضاد، در یک مفهوم جمع شود. در مصراع دوم بیت زیر «آن بینی» متناقضِ «آن‌چه نادیدنی است» می‌باشد. یا «بسیار نقش» متناقض «ساده» است.

چشم دل باز کن که جان بینی — آن‌چه نادیدنی است، آن بینی
چیست این سقف بلند ساده بسیار نقش — زین معمّا هیچ دانا در جهان آگاه نیست

متناقض‌نما به سه صورت می‌آید: ۱- پارادوکس در جمله ۲- پارادوکس در ترکیب ۳ – پارادوکس در واژه

۱- پارادوکس در جمله: خود به دو صورت می‌آید: ۱ – یک جمله‌ای ۲ – دو جمله‌ای

الف) یک جمله‌ای

هر گاه قسمتی از یک جمله، قسمت دیگر را نقض کند یا ضدّ قسمت دیگر باشد.

گر تو خواهی تا شوی مرد ای پسر — هیچ درمان نیست چون درد ای پسر
به پاس یک دل ابری دو چشم بارانی — پر است خلوتم از یک حضور نورانی

ب) دو جمله‌ای

زِ کوی یار می‌آید نسیم باد نوروزی — از این باد ار مدد خواهی، چراغ دل برافروزی

باد معمولاً و قاعدتاً چراغ را خاموش می‌کند. حال آن‌که حافظ می‌گوید: اگر از این باد کمک بگیری، چراغ را روشن‌تر می‌کنی.

کسی که وسعت او در جهان نمی‌گنجد — به خانه‌ی دل من آمده است مهمانی

کسی که وسعت او در جهان نمی‌گنجد، چگونه در خانه‌ای جای می‌گیرد؟

۲- پارادوکس ترکیب

پارادوکس اکثراً به صورت ترکیب وصفی «شبِ آفتابی» یا ترکیب اضافی «صدایِ سکوت» در شعر و نثر به کار می‌رود و آن آوردن دو کلمه متضاد به صورت «ترکیب اضافه شده» است.

حاصل ذوق و هنر، خون جگر بود مرا — این هم از بی‌هنری‌هایِ هنر بود مرا
گوش مروتی کو کز ما نظر نپوشد؟ — دست غریق یعنی فریادِ بی‌صداییم
چنین نَقل دارم ز مردان راه — فقیرانِ مُنعم، گدایانِ شاه

توجّه: دو کلمه متضاد اگر به هم اضافه شده باشند و به صورت «..... + ـِ یا یِ + ...» آمده باشند، متناقض‌نما می‌سازند ولی اگر جدا از هم باشند یا معطوف باشند معمولا آرایه تضاد می‌سازد.

روزها کار من این است و همه شب سخنم — که چرا غافل از احوال دل خویشتنم
این چه نادیده خریدار تـو باشد، زهرا — روز و شب در غم تو، ناله که عبّاس کند

نکته بسیار مهم: در نکته بالا باید دقت داشته باشیم که پارادوکس گاه جمع‌کردن دو ویژگی متضاد در یک چیز است.

به یاد کاکُل پُرتاب و زلف پُرچینش — دل من است که هم جمع و هم پریشان است
با من آمیزش او الفـت موج است و کنار — دم به دم با من و پیوسته گریـزان از من
مثال عشق پیدایی و پنهان — ندیدم همچو تو پیدا نهانی

نکته: در پارادوکس ترکیب، ممکن است بین دو کلمه متضاد، کلمه‌ی دیگری آمده باشد. در بیت زیر پارادوکس «رونقِ کسادی» است.

ما هیچ‌متاعـان خجـل از قـدر رواجیـم — در کشور مـا رونق بازار کسادی است

۳ – پارادوکس در واژه: پارادوکس ممکن است در یک واژه مرکّب باشد. مانند: خراب‌آباد، عریان‌پوش

بیا بیا که زمانی ز می خراب شویم — مگر رسیم به گنجی در این خراب‌آباد
من مَلَک بودم و فردوس برین جایم بود — آدم آورد در این دیر خراب‌آبادم

نکته مهم: یکی از نکات قابل توجّه در پارادوکس این است که پارادوکس‌ها به دلیل غیر باور بودن معمولا با اشاره‌ای ظریف از سمت شاعر همراه هستند. چنانکه در ۳ مثال زیر مشاهده می‌کنید، خود شاعر بر غیر معمول بودن سخنش اذعان دارد.

این نکته عجب شنو از بخت واژگون — ما را بکشت یار به انفاس عیسوی
با که این نکته توان گفت که آن سنگین دل — کُشت ما را و دم عیسی مریم با اوست
از خلاف آمد عادت بطلب کام که من — کسب جمعیت از آن زلف پریشان کردم

نکته بسیار مهم: بعضی عبارات نیز ظاهرا پارادوکس دارند امّا با کمی دقّت درمی‌یابیم که پارادوکس ندارند. مانند این مصراع از مهدی اخوان ثالث در مورد رستم: « این برایش سخت آسان بود»

اکنون می‌گویم چرا این مصراع پارادوکس ندارد. دقّت داشته باشید، «سخت» در اینجا قید است و معنای «بسیار» می‌دهد. در نتیجه مفهوم عبارت فوق می‌شود: «این برایش بسیار آسان بود.» و این جمله اصلا پارادوکس ندارد. ما نیز در گفتار امروزی و عادی و معیار، از جملاتی اینگونه استفاده می‌کنیم. مثلا می‌گوییم: سخت ورزش کردم (یعنی خیلی ورزش کردم.) بد گشنمه (یعنی خیلی گرسنه‌ام) یا مثلا می‌گوییم؛ بد درس خوندما (یعنی خیلی درس خوندم)

توجّه: این مبحث را حتما با مبحث «تضاد» مطالعه کنید. چرا که ممکن است تضاد را اشتباهی «پارادوکس» در نظر بگیرید. پس تضاد را هم خوب یاد بگیرید تا این دو را با هم اشتباه نگیرید.

تضاد

آوردن دو واژه متضاد در یک بیت یا یک عبارت را تضاد می‌گویند.

ز روی دوست، دل دشمنان چه دریابد — چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا
نه شاخش خشک گردد روز سرما — نه برگش زرد گردد روز گرما
خانه‌ی دل ما را از کَرَم عمارت کن — پیش از آن‌که این خانه رو نهد بـه ویرانی
به عمـری یک نفس با ما چو بنشینند، برخیزند — نهال شوق در خاطر چو برخیزند، بنشانند
این‌که گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را — روشنی در کـار مردم بود مقصودم چو شمع

توجّه: آرایه تضاد ممکن است در یک فعل و حالت منفی آن رخ دهد.

از وجودم قدری نام و نشان هست که هست — ور نه از ضعف در آن‌جا اثری نیست که نیست

سوال: آیا هر پارادوکسی، تضاد هم دارد؟خیر. بسیاری از پارادوکس‌ها می‌توانند تضاد هم باشند. مانند: « ز بندگی شما صد هزارم آزادی است، عاقلِ جاهل، مستِ هُشیار، کافرِ مومن و ... »، ولی ممکن است کلمات سازنده پارادوکس، با هم در تضاد نباشند. مانند: «فقیرانِ مُنعم، شبِ آفتابی، آتشِ سرد و ...». توجّه شود که «فقیر» با «منعم» در تضاد نیست و با وجود داشتن پارادوکس، تضاد ندارد!

ممکن است دبیر ارجمندی بگوید تضاد مفهومی ایجاد کرده است. بله و این تضاد مفهومی، پارادوکس است نه تضاد!

در واقع هرگاه دو کلمه‌ی متضاد به هم اضافه شوند، آن ترکیب هم تضاد دارد و هم پارادوکس. (رجوع شود به آرایه پارادوکس)

دولتِ فقر خدایا به من ارزانی دار — کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است

«دولت» به معنی «سعادت و خوشبختی» و «فقر» به معنی «بدبختی» است. اگر این دو جدا از هم بیایند، بیت یا عبارت، فقط تضاد دارد، امّا اضافه‌شدن آن‌ها هم تضاد می‌سازد و هم پارادوکس.

Ahmadi63amoozesh.com

توجّه: تضاد بین دو واژه ممکن است محسوس و آشکار نباشد.

صورت زیبای ظاهر هیچ نیست ای برادر سیرت زیبا بیار

توجّه: در مراعات نظیری که دو واژه، متضاد هم باشند، آن‌ها را «تضاد» می‌گیریم نه «مراعات نظیر». (مانند «سفید و سیاه» که در اصل مراعات نظیر هستند، چون زیر مجموعه یک چیز، یعنی «رنگ» هستند).

توجّه: این مبحث را حتما با مبحث «پارادوکس» مطالعه کنید. چرا که ممکن است پارادوکس را اشتباهی «تضاد» در نظر بگیرید. پس پارادوکس را هم خوب یاد بگیرید تا این دو را با هم اشتباه نگیرید.

تست

تست ۱۱ در کدام بیت پارادوکس دیده می‌شود؟

۱) زاهد خلوت‌نشین دوش به میخانه شد / از سر پیمان برفت با سر پیمانه شد
۲) صوفی مجلس که دی جام و قدح می‌شکست / باز به یک جرعه می، عاقل و فرزانه شد
۳) شاهد عهد شباب آمده بودش به خواب / باز به پیرانه سر عاشق و دیوانه شد
۴) گریه‌ی شام و سحر شکر که ضایع نگشت / قطره‌ی باران ما گوهر یکدانه شد

تست ۱۲ شاعر در چند بیت از ابیات زیر از آرایهٔ «تناقض» بهره جُسته است؟

الف) حلقه‌ی دام نجات است خم طرّه‌ی دوست / وای بر حالت مرغی که در این دام نبود
ب) حافظ آن ساعت که این نظم پریشان می‌نوشت / طایر فکرش به دام اشتیاق افتاده بود
ج) بنال سعدی اگر چاره وصالت نیست / که نیست چاره‌ی بیچارگان به جز زاری
د) گرفتم سهل سوز عشق را اوّل، ندانستم / که صد دریای آتش از شراری می‌شود پیدا

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۱۳ در چند بیت از ابیات «تناقض» وجود دارد؟

الف) بی‌گناهی کم گناهی نیست در دیوان عشق / یوسف از دامان پاک خود به زندان می‌شود
ب) ای آفتاب خوبی در سایه دو زلفت / آن سایه‌ی همایون تا بر سر که باشد؟
ج) جمعیت حواس در آغوش بیخودی‌ست / از هوش بهره نیست کسی را که مست نیست
د) این که گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را / روشنی در کار مردم بود مقصودم چو شمع
ه) داد آگهی ز خاصیّت آب زندگی / زهری که ریخت عشق تو در انگبین مرا
و) خوشا! دلی که گرفتار زلف دلبند است / دلی است فارغ و آزاد، کو درین بند است

۱) شش ۲) پنج ۳) چهار ۴) سه

تست ۱۴ در کدام بیت آرایه «متناقض‌نما» دیده نمی‌شود؟

۱) دست شستن ز بقا آب حیات است تو را / خط کشیدن به جهان خط نجات است تو را
۲) پرده بردار که بیگانه خود این روی نبیند / تو بزرگی و در آیینه‌ی کوچک ننمایی
۳) در وادی‌ای که قدرت عجزم کمال داشت / بالیدگی چو آبله‌ام پایمال داشت
۴) بی ذوق عشق کار به جایی نمی‌رسد / شاگرد عشق بودن از استادی من است

تست ۱۵ در کدام ابیات، آرایه«متناقض نما» به‌کار رفته است؟

الف) عجب مدار که در عین درد خاموشم / که درد یار پری‌چهره عین درمان است
ب) میان جمع، پریشان شاهدی شده‌ام / که از مشاهده‌اش مجمعی پریشان است
ج) باقی آن گاهی شوم کز خویشتن یابم فنا / مرده اکنونم که نقش زندگی دارم کفن
د) مهی که راز من از پرده آشکارا کرد / هنوز صورت او زیر پرده پنهان است
ه) ننهد به جز به خاطر ویرانه گنج عشق / معمور، خاطری که به ویرانگی کشید
و) برخاست آهم و در خون نشست چشم / یا رب ز من چه خاست که بی من نشست یار؟

۱) الف – ب - د ۲) الف – ج - هـ ۳) ب – د - ج ۴) هـ - ج - و

تست ۱۶ در همهٔ گزینه‌ها ، به‌جز گزینهٔ ..... آرایهٔ متناقض‌نما (پارادوکس) به کار رفته است.

۱) آزاد بنده‌ای که بُوَد در رکاب تو / خرّم ولایتی که تو آنجا سفر کنی
۲) خوبان پارسی‌گو بخشندگان عمرند / ساقی بده بشارت، رندان پارسا را
۳) با سر زلف پراکنده بیا در مجمع / تا بدانند که سرمایه‌ی سودای منی
۴) زلف آشفته او موجب جمعیّت ماست / چون چنین است پس آشفته‌ترش باید کرد

تست ۱۷ آرایهٔ تضاد، در کدام بیت بیشتر است؟

۱) دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل / مرد یزدان شو فارغ گذر از اهرمنان
۲) نهان گشت آیین فرزانگان / پراکنده شد نام دیوانگان
۳) ز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع / به حکم آنکه چو شد اهرمن سروش آمد
۴) هنر خوار شد، جادویی ارجمند / نهان راستی، آشکارا گزند

تست ۱۸ در همه ابیات زیر آرایه « پارادوکس» به چشم می‌خورد به جز گزینه .....

۱) جمعیّت خاطر ندهد دست، کسی را / کاشفتگی از زلف پریشان تو دارد
۲) همه اسباب پریشانی ما جمع آمد / تا ز مجموعه‌ی آن زلف پریشان شده‌ایم
۳) عشق عالم سوز دل را از زمین‌گیری رهاند / سوختن شد باعث نشو و نما این دانه را
۴) ما دماغ خشک را از باده روشن کرده‌ایم / بارها این شمع را از آب روشن کرده‌ایم

تست ۱۹ در کدام گزینه تناقض وجود ندارد؟

۱) از تزلزل بیش محکم شد بنای غفلتم / رعشه‌ی پیری مرا آگاه نتوانست کرد
۲) سرّ سودای تو در سینه بماندی پنهان / چشم تَردامن اگر فاش نکردی رازم
۳) تهنیت جز در مصیبت پیش ما عیب است عیب / عید را در شهر ما رسم مبارک‌باد نیست
۴) به رغم آنکه مرا در غم تو طعنه زنند / غم تو شادی من شد که شادمان بادی

تست ۲۰ در همهٔ ابیات، به‌جز بیت ..... آرایهٔ «متناقض‌نما» مشهود است.

۱) فغان که داد ز دست ستمگری است مرا / که هرگزش نتوان گفت این چه بیداد است
۲) سفر دراز نباشد به پای طالب دوست / که خار دشت محبّت گل است و ریحان است
۳) هزار سختی اگر بر من آید آسان است / که دوستی و ارادت هزار چندان است
۴) در ره عشق مسلمان نتوان گفت او را / که به کفر سر زلفت نبود ایمانش

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۱ در کدام ابیات پارادوکس دیده می‌شود؟

الف) همچو بلبل همه شب نعره‌زنان تا خورشید / روی بنمود چو خفاش نهان گردیدم
ب) در ره عشق مسلمان نتوان گفت او را / که به کفر سر زلفت نبود ایمانش
ج) گر تو گویی خلاف عقل است این / عاقلان دیگرند و ما دگریم
د) در بیابانی که از گم‌کرده‌راهان است خضر / چشم آن دارم که نقش پا به فریادم رسد
هـ) چیست این سقف بلند ساده‌ی بسیار نقش / زین معما هیچ دانا در جهان آگاه نیست

۱) الف ــ د ــ هـ ۲) ب ــ ج ۳) ب ــ د ــ هـ ۴) الف ــ ج

تست ۲۲ در کدام گزینه آرایهٔ تضاد بیش‌تر است؟

۱) شیرین ننماید به دهانش شکر وصل / آن را که فلک زهر جدایی بچشاند
۲) پشمینه‌پوش تندخو، از عشق نشنیده است بو / از مستی‌اش رمزی بگو، تا ترک هشیاری کند
۳) شور فرهادم به پرسش سر به زیر افکنده بود / ای لب شیرین، جواب تلخ سر بالا چرا؟
۴) ناموس عشق و رونق عشّاق می‌برند / منع جوان و سرزنش پیر می‌کنند

حسن تعلیل

حُسن تعلیل به معنای زیبایی علّت و آوردن دلیلی غیر واقعی و ادبی است. و آن هنگامی است که شاعر یا نویسنده برای یک موضوع، دلیلی غیرمنطقی و خیال‌انگیز بیاورد.

به این داستان تخیّلی توجّه کنید: سعدی در محفلی از زیبارویان تعریف می‌کرده و حُسن آن‌ها را می‌گفته و بنا به دلایلی از معشوقش تعریف نکرده. بعد از آن، معشوق سعدی از سعدی، گِله و شکایت کرده است که چرا وقتی از خوبرویان تعریف می‌کرده، از او چیزی نگفته است؟ سعدی هم متوجّه شده اشتباه بزرگی کرده است، لذا با بیت زیر قضیه را ماستمالی و توجیه کرده است!

نه خلاف عهد کردم که حدیث جز تو گفتم / همه بر سر زبانند و تو در میان جانی

بیت فوق حُسن تعلیل دارد. زیرا دلیل واقعی آن چیزی نیست که شاعر گفته است.

شاعر در بیت زیر علّت باریدنِ باران را، بدعهدی روزگار می‌داند.

رسم بدعهدی ایّام چو دید ابر بهار / گریه‌اش بر سمن و سنبل و نسرین آمد

نکته: با توجّه به این‌که حُسن تعلیل، معمولاً با آوردن علّت همراه است، بهتر است حروف تعلیل و سبب و علّت را بشناسیم. معمولاً ابیاتی که این حروف را داشته باشند، حُسن تعلیل نیز دارند. «که، از، زِ، از آن، زان، تا، چون و ...» اگر به معنای «به این دلیل که، زیرا که، چون‌که، به خاطر این‌که ...» باشند، معمولا حسن تعلیل می‌سازند. واژگان «علّت»، «سبب» و «دلیل» نیز همینطورند و اگر در بیتی بیایند، به احتمال زیاد حُسن تعلیل خواهند ساخت.

پسته دهان‌بسته زان بود که ندارد / خوبی و شیرینی دهان که تو داری

پسته «به این دلیل» دهان‌بسته است که مانند تو خوب و شیرین‌زبان نیست.

از آن مرد دانا دهان دوخته است / که بیند که شمع از زبان سوخته است

مرد دانا «به این سبب» ساکت است و دهانش را بسته است که می‌بیند شمع، به سبب بازشدن دهانش و سوختن زبانش (فتیله‌اش) می‌سوزد.

تا چشم تو ریخت خون عشّاق / زلف تو گرفت رنگ ماتم

«به این دلیل» است زلف تو سیاه است که در ماتم کشته‌شدگان چشم تو نشسته است.

خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده / که اندر خاک می‌جویند ایّام جوانی را

پیران «به آن سبب» خمیده قامت گشته‌اند که در خاک در جست‌وجوی جوانی هستند.

عجب نیست بر خاک اگر گُل شکفت — که چندین گُل‌اندام درخاک خفت

«به این دلیل که» انسان‌های گل‌اندام در خاک دفن شده‌اند، از خاک گل می‌روید.

تا چشم بشر نبیندت روی — بنهفته به ابر چهرِ دلبند

«به خاطر این‌که» چشم بشر، رویت را نبیند، چهره‌ات را در ابرها فرو برده‌ای.

توجّه: گاه حسن تعلیل پاسخ خیال‌انگیز به یک سؤال است. (سؤال و تعجّب)

خاک بغداد به مرگ خلفا می‌گرید — ور نه این شط روان چیست که در بغداد است؟

گفتم این سلسله‌ی زلف بُتان از پیِ چیست؟ — گفت حافظ گِله‌ای از دل شیدا می‌کرد

هیچ دانی ز چه دامان فلک پُرگُهر است؟ — خواست هر صبح به پای تو نثاری بکند

دانی چرا در سیر خود بر خویش می‌لرزد قلم؟ — ترسد که ظلمی را زند، در حقّ مظلومی رقم

توجّه: حسن تعلیل گاه در ۲ بیت موقوف المعانی شکل می‌گیرد.

من موی خویش را نه از آن می‌کنم سیاه — تا باز نوجوان شوم و نو کنم گناه

چون جامه‌ها به وقت مصیبت سیه کنند — من موی از مصیبت پیری کنم سیاه

هنگام سپیده‌دم خروس سحری — دانی ز چه رو کند همی نوحه‌گری؟

یعنی که نمودند در آیینه صبح — از عمر شبی گذشت و تو بی‌خبری

چند بیت دیگر:

در هر طرف ز خیل حوادث کمین‌گهی است — زان رو عنان‌گسسته دواند سوار عمر

ماه از اثر مهر رخت یافت نشانی — زان روی جهانی به جمالش نگران است

من دگر شعر نخواهم که نویسم که مگس — زحمتم می‌دهد از بس که سخن شیرین است!

گر شاهدان نه دُنیی و دین می‌برند و عقل — پس زاهدان برای چه خلوت گزیده‌اند؟!

بید مجنون در تمام عمر سر بالا نکرد — حاصل بی‌حاصلی نبود به جز شرمندگی

توجّه: حُسن تعلیل به معنای زیبابودن علّت است. پس هر علّتی نمی تواند حُسن تعلیل باشد. مثلا در بیت زیر علّت کاری بیان شده، ولی چون علّت زیبا و ادبی نیست و دلیل آورده‌شده منطقی است، حُسن تعلیل ندارد.

هدیه‌ها می‌داد هر درویش را — تا بیابد نطق مرغ خویش را

توجّه: حروف «که، از، چون و ...» ممکن است معنای تعلیل نداشته باشند.

تست

تست ۲۳ در کدام ابیات حسن تعلیل وجود ندارد؟

الف) اشک سحر زدایید از لوح دل سیاهی — خرّم کند چمن را باران صبحگاهی

ب) گر به دیوان غزل صدر نشینم چه عجب؟ — سال‌ها بندگی صاحب دیوان کردم

ج) حجاب ظلمت از آن بست آب خِضر که گشت — ز شعر حافظ و آن طبع همچو آب خجل

د) اشک غمّاز من از سرخ برآمد چه عجب؟ — خجل از کرده‌ی خود پرده‌دری نیست که نیست

۱) الف- ب ۲) ج- د ۳) الف- ج ۴) ب- د

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۲۴ در چند بیت از ابیات زیر از آرایهٔ «حسن تعلیل» استفاده شده است؟

الف) چون تو در بستان برافکندی نقاب / لاله را دل بر گل و نسرین بسوخت
ب) دامن خورشید شبنم از سحرخیزی گرفت / چون بود شب‌زنده‌داری بی‌اثر پروانه را؟
ج) عشق دارد در لباس شرم پنهان حسن را / شمع در فانوس از پروانه پنهان می‌شود
د) گوهر از سفتن بود ایمن در آغوش صدف / به ز خاموشی نباشد محرمی اسرار را
ه) چشم پوشیدن به است از دیدن نادیدنی / زین سبب آیینه گیرد از هوا زنگار را

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۲۵ کدام بیت «حسن تعلیل» دارد؟

۱) گر زانکه نرنجیده‌ای از ما به خطایی / چین در خم ابروی تو ای ترک ختا چیست؟
۲) عاشقان را سختی ایّام سنگ راه نیست / چون شرر از سنگ می‌آید برون جویای تو
۳) نازنین‌تر می‌شوی هر روز از روز دگر / ناز چندانی که می‌ریزد ز سر تا پای تو
۴) جنبش سرو تو پنداری کز باد صباست / نه که از ناله‌ی مرغان چمن در طرب است

تست ۲۶ در کدام گزینه شاعر از آرایه «حُسن تعلیل» سود نبرده است؟

۱) خورشید سوی مشرق از آن راه گم نکرد / کز روی هم‌چو ماه تو هر روز نور یافت
۲) چو سرو از راستی برزد علم را / ندید اندر جهان تاراج غم را
۳) ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالی است / حال هجران تو ندانی که چه مشکل حالی است
۴) زان رو به کوی دوست گذارم نمی‌فتد / بگرفت اشک دیده من رهگذار من

تست ۲۷ در کدام ابیات حسن تعلیل وجود دارد؟

الف) ز مرغ صبح ندانم که سوسن آزاد / چه گوش کرد؟ که با ده زبان خموش آمد
ب) زیر بارند درختان که تعلّق دارند / ای خوشا سرو که از بار غم آزاد آمد
ج) چون صبا گفته‌ی حافظ بشنید از بلبل / عنبرافشان به تماشای ریاحین آمد
د) هر آن کسم که نصیحت همی کند به صبوری / به هرزه باد همی می‌دمد به آهن سردم

۱) الف - ب ۲) ج - د ۳) الف - د ۴) ب - ج

تست ۲۸ در کدام گزینه «حُسن تعلیل» وجود ندارد؟

۱) ز کعبه داغ سیاهی چرا نمی‌افتد / اگر نه سوخته‌ی عشق لاله‌رویان است
۲) بر ما بسی کمان ملامت کشیده‌اند / تا کار خود ز ابروی جانان گشاده‌ایم
۳) بس که حرف حق کسی در دهر نتواند شنید / گیرد اول در اذان گفتن موذّن گوش را
۴) خبر چشم تر من که رسانید به ابر / که به تعجیل تمام از سر دریا برخاست

تست ۲۹ در همه‌ی ابیات آرایه «حُسن تعلیل» وجود دارد به جز گزینه‌ی .....

۱) سرو از آن پای گرفته است به یک جای مقیم / که اگر با تو رود شرمش از آن ساق آید
۲) شاه و گدا به دیده‌ی دریادلان یکی است / پوشیده است پَست و بلند زمین در آب
۳) از دلم افتاده اخگرش به گریبان / بی‌سبب آن زلف پیچ و تاب ندارد
۴) گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید / در آتش شوق از غم دل غرق گلاب است

تست ۳۰ در کدام گزینه «حُسن تعلیل» به کار نرفته است؟

۱) دانی چرا چون ابر شد در عشق چشم عاشقان / زیرا که آن مه بیشتر در ابرها پنهان شود
۲) سیل در هامون صدا در کوه می‌دانی چه بود؟ / از غم من کوه می‌نالید و هامون می‌گریست
۳) کس در جهان ندارد، یک بنده هم‌چو حافظ / زیرا که چون تو شاهی، کس در جهان ندارد
۴) اختران نور مهر در دزدند / ز آن بدو هیچ روی ننمایند

تست ۳۱ در همه بیت‌ها به جز گزینه ..... «حُسن تعلیل» به‌کار رفته است.

۱) من که باشم که من بی قدر یاد آورده‌ای / نامه از ننگ همین معنی به خود پیچده است
۲) به پیش دست سخی تو از خجالت و شرم / به جای قطره‌ی باران عرق چکد ز سحاب
۳) خون دل مشتاقان خورده است لب لعلت / سرخ است لبت اینک منکر نتوان بودن
۴) سایه‌ی سرو سهی گر بر زمینی کج فتد / کج نماید در نظر امّا به قامت راست است

تست ۳۲ در کدام بیت به آرایه «حسن تعلیل» مزیّن است؟

۱) هر پارسا را کآن صنم در پیش مسجد بگذرد / چشمش بر ابرو افکند باطل کند محراب را
۲) گرم به گوشه چشمی شکسته وار ببینی / فلک شوم به بزرگی و مشتری به سعادت
۳) نکند میل دل من به تماشای چمن / که تماشای دل آنجاست که دلدار آنجاست
۴) چون جگر عاشقان می‌خورد این شب به ظلم / دود سیاهی ظلم بر دل شب می‌دمد

تست ۳۳ در کدام ابیات حسن تعلیل وجود دارد؟

الف- من از این بند نخواهم به درآمد همه عمر / بند پایی که به دست تو بود تاج سر است
ب- گل‌ها همه به هرزه گریبان دریده‌اند / من حرفی از لب تو به گلشن نگفته‌ام
ج- تا نه تاریک بود سایه‌ی انبوه درخت / زیر هر برگ چراغی بنهد از گلنار
د- مرا جفا و وفای تو پیش یکسان است / که هر چه دوست پسندد به جای دوست نکوست

۱) الف – ب ۲) ج – د ۳) الف – د ۴) ب – ج

تست ۳۴ در چند بیت از ابیات زیر حسن تعلیل وجود دارد؟

الف – اشک غمّاز من ار سرخ برآمد چه عجب / خجل از کرده خود پرده‌دری نیست که نیست
ب- همه‌کس را مگر این ذوق نباشد که مرا / کآن چه من می‌نگرم بر دگری ظاهر نیست
ج- گر باد شکوه تو بر چرخ نرفتستی / در چرخ کجا هرگز زین گونه مدارستی
د- از آن به دیر مغانم عزیز می‌دارند / که آتشی که نمیرد همیشه در دل ماست
هـ- محبت با کسی دارم کز او با خود نمی‌آیم / چو بلبل کز نشاط گل فراغ از آشیان دارد

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

اسلوب معادله

هر گاه شاعر برای تأکید و زیبایی‌آفرینی، مفهوم یک مصراع را با حالتی تشبیهی، در مصراع دیگر بیان کند. در اسلوب معادله دو مصراع از نظر معنایی و مفهومی کامل و مستقل می‌باشند ولی آنچنان شباهتی بین آن دو است که می‌توان بین دو مصراع علامت مساوی (=) قرار داد یا جای دو مصراع را عوض کرد یا بین آن‌ها لفظ «همان‌طور که» قرار داد.

دود اگر بالا نشیند کسر شأن شعله نیست جای چشم ابرو نگیرد گر چه او بالاتر است

دود اگر چه بالاتر از آتش می‌ایستد اما از آتش ارزشمندتر نیست. «همان‌طور که» ابرو از چشم بالاتر قرار دارد ولی از چشم باارزش‌تر نیست.

بی‌کمالی‌های انسان از سخن پیدا شود پسته‌ی بی‌مغز چون لب واکند رسوا شود

بی‌کمالی و کم‌ارزش بودن انسان‌ها از طرز سخن‌گفتن آن‌ها مشخّص می‌شود «همان‌طور که» بی‌مغزی و پوچ‌بودن پسته با بازشدن دهان آن معلوم می‌شود.

عیب پاکان زود بر مردم هویدا می‌شود موی اندر شیر خالص زود پیدا می‌شود

عیب و کار زشت انسان‌های خوب، خیلی زود برای دیگران مشخّص می‌شود «همان‌طور که» مو، در شیر بسیار زود پیدا می‌شود.

توجّه: مصراع دوم در اسلوب معادله، قابل فهم‌تر و محسوس‌تر است. در واقع شاعر بر مبنای تشبیه، مصراع دوم را می‌آورد که مصراع اول بهتر فهمیده شود.

حُسن بیان مجوی ز ما دلشکستگان از کاسه‌ی شکسته نخیزد صدا، دُرست

شاعر در مصراع اول مفهومی ذهنی را بیان می‌کند و می‌گوید از مایی که دلشکسته‌ایم، زیبایی گفتار انتظار نداشته باش. این موضوع و مفهوم به راحتی قابل درک و فهم نیست، لذا شاعر مثالی عینی می‌آورد تا مفهوم و منظور خود را برساند و می‌گوید: همان‌طور که کاسه و چینی و شیشه‌ای که تَرَک داشته باشد، صدای ضربه‌ای که به آن می‌خورد را به خوبی انعکاس نمی‌دهد.

توجّه: اسلوب معادله بر پایه‌ی تشبیه مرکّب است. لذا در هر مصراع حداقل دو واژه وجود دارد که با دو واژه در مصراع دیگر تشابه و تناسب دارد.

عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را
صائب مجو کدورت خاطر ز عارفان غیر از صفای وقت، در آیینه‌خانه نیست
ریشه نخل کهن‌سال از جوان افزون‌تر است بیشتر دلبستگی باشد به دنیا پیر را
مرا کیفیّت چشم تو کافی است ریاضت‌کِش به بادامی بسازد
روشندلان خوش‌آمد شاهان نگفته‌اند آیینه عیب‌پوش سکندر نمی‌شود

نکته: در اسلوب معادله شاعر یک حکم کلّی صادر می‌کند و ما می‌توانیم بگوییم «درست است یا غلط است و یا بگوییم چطور و چرا» و در مصراع دوم شاعر بر پایه‌ی تشبیه، دلیلی تاکیدی یا تمثیلی می‌آورد تا آن را قبول کنیم یا مطلب برای ما جا بیفتد.

اشک ندامت است سیه‌کار را فزون (چرا؟) در تیرگی زیاده بُود ریزش سحاب
ز سخت‌گیری دوران چه باک عارف را؟ (چرا؟) ز قحط‌سال، همـا بینوا نخواهد شد
شراب گَرد کُدورت نبرد از دل ما (برای چه) چو دانه سوخته باشد چـه از سحاب آید؟
قطع امید کرده نخواهد نعیم دهر (چرا؟) شاخ بریده را نظری بر بهار نیست
آدمی پیـر چو شد حرص جوان می‌گردد (چرا؟) خواب در وقت سحرگاه گران می‌گردد
صورت نبست در دل ما کینه‌ی کسی (چطور؟) آیینه هر چه دید فراموش می‌کند

Ahmadi63amoozesh.com

سوال: آیا بیت زیر اسلوب معادله دارد؟

بی تردّد دامن روزی نمی‌آید به دست　　می‌کند با کاهلان این نکته تلقین آسیا

جواب: خیر. زیرا مصراع دوم مستقل نیست و صریحا به مصراع اوّل اشاره دارد. مثلا اگر مصراع دوم اینگونه بود، اسلوب معادله داشت:

« آسیا خون می‌خورد تا حاصلی آرد به بار»

نکته بسیار مهم: مستقل بودن معنای هر مصراع یکی از شرایط اسلوب معادله است و مشخّص است آنچه که لازم است، کافی نیست. یعنی فقط با همین مورد ممکن است بیت اسلوب معادله نداشته باشد. چنانچه بیت زیر در هر مصراع استقلال معنایی دارد، ولی اسلوب معادله ندارد زیرا مصراع دوم حالت تاکیدی و تشبیهی از مصراع اول نیست.

دل در طلب خنده شیرین تو خون شد　　جان در طمع لعل شکرخای تو افتاد

***نکته بسیار مهم: در پایان ابیاتی که اسلوب معادله دارند، معمولا یا «فعل اسنادی وجود» دارد یا حرف « را ».**

نکته بسیار مهم: اسلوب معادله نباید ادات تشبیه داشته باشد.

توجه: یکی از تفاوت‌های اسلوب معادله و حُسن تعلیل در این است که اسلوب معادله‌ها معمولا دارای پیام‌های آموزنده هستند ولی حُسن تعلیل‌ها معمولا ابیاتی احساسی و عاطفی می‌باشند.

تست

تست ۳۵ کدام ابیات اسلوب معادله دارند؟

الف) علم همه عالم به علی داد پیمبر　　چون ابر بهاری که دهد سیل به گلزار

ب) در پله‌ی ترقی است مشرب چو عالی افتاد　　از خاک زود خیزد تاکی که خوش عنان است

ج) نه ز دلسوزی است خوبان گر به دل رحمی کنند　　تازه دارد بهر خود ریحان سفال خویش را

د) آن را که خلق خوش هست تنها نمی‌گذارند　　کی بی حریف ماند رندی که خوش قمار است؟

ه) سازگاری نیست با مرهم ز بی‌دردی مرا　　می‌کنم پنهان ز چشم شور، داغ خویش را

۱) الف – ب – ج　　۲) ب – د　　۳) الف – ج – د　　۴) ج - ه

تست ۳۶ چند مورد از ابیات زیر اسلوب معادله دارند؟

الف) ما می‌زنیم از این جهل هر دم به دامنی دست　　هر چند روزی ما در دست آسمان است

ب) از سینه‌های گرم است هنگامه‌ی جهان گرم　　تا هست باده در جوش میخانه را عروسی است

ج) جان می‌دهد به عاشق روی عرق فشانش　　از آب خضر گویا این گلستان شکفته است

د) خال از شکسته پایی در کنج لب خزیده است　　زلف از دراز دستی مالک رقاب حسن است

ه) از نظربازی نمی‌گردند اهل دل ملول　　سیر کی چشم حباب از دیدن دریا شود؟

۱) یک　　۲) دو　　۳) سه　　۴) چهار

تست ۳۷ شاعر در چند بیت از ابیات داده شده از آرایهٔ «اسلوب معادله» بهره جُسته است؟

الف) برنیاید شعله را از سر هوای سرکشی　　نفس چون از دل برآرد ریشه حُبّ جاه را؟

ب) فریبی از خوان مردم رنج باریک آورد　　کرد نور عاریت آخر هلالی ماه را

ج) از جدایی، قطع پیوند خدایی مشکل است　　گر شود سی پاره، از هم کی شود قرآن جدا

د) عاشقان از درد و داغ عشق صائب زنده‌اند　　آب حیوان است آتش مرغ آتشخوار را

۱) یک　　۲) دو　　۳) سه　　۴) چهار

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۳۸ کدام بیت فاقد «اسلوب معادله» است؟

۱) ز خوی تند نتوان روی‌گردان گشت از خوبان / به زخم خار نتوان داد از کف دامن گل را
۲) سخت‌تر گردد گره، هرگاه صائب تر شود / باده هیهات است بگشاید دل غم دیده را
۳) ندارد آب‌های تیره به ز استادگی صیقل / مده در گفتگو از دست، دامان تأمّل را
۴) محتسب از عاجزی دست سبوی باده بست / بشکند دستی که دست مردم افتاده بست!

تست ۳۹ در همه ی گزینه ها به جز گزینه ی..... اسلوب معادله و تضاد به کار رفته است.

۱) صاحب نظر نباشد در بند نیک نامی / خاصان خبر ندارند از گفتگوی عامی
۲) فزود آتش من آب را خبر بدهید / اسیر می بردم غم ز کافرم بخرید
۳) دل من نه مرد آن است که با غمش برآید / مگسی کجا تواند که برافکند عقابی
۴) تا رنج تحمل نکنی گنج نبینی / تا شب نرود صبح پدیدار نباشد

تست ۴۰ در کدام بیت «اسلوب معادله» به کار نرفته است؟

۱) دل به آسانی ز مژگان بتان نتوان گرفت / طعمه از سرپنجه شیران کشیدن مشکل است
۲) هر که دل پیش دلبری دارد / ریش در دست دیگری دارد
۳) شاهد پاکی طینت سخن ما کافی است / جوهر ذاتی چینی ز صدا معلوم است
۴) اقبال خصم هر چه فزون‌تر شود نکوست / فوّاره چون بلند شود سرنگون شود

تست ۴۱ در کدام بیت آرایه «اسلوب معادله» به کار نرفته است؟

۱) عشق بر یک فرش بنشاند گدا و شاه را / سیل، یکسان می‌کند پست و بلند راه را
۲) دلی که نیست خراشی در او، زمین‌گیر است / زری که سکّه ندارد روان نمی‌باشد
۳) چه شد که از همه جا بوی درد می‌آید / ز هر که می‌شنوم آه سرد می‌آید
۴) پختگی را سبب اندوه شب هجران است / تا بر آتش ننهی خامی اسپند به جاست

تست ۴۲ در چند بیت از ابیات زیر آرایه اسلوب معادله وجود دارد؟

الف) دخل بی جا ندهد غیر خجالت اثری / تیر کج باعث رسوایی تیر انداز است
ب) به زندان قفس مرغ دلم چون شاد می‌گردد / مگر روزی که از این بند غم آزاد می‌گردد
ج) تنها نه آن غزالش جمعی سگان گرفتند / هر جا که یوسفی هست صد گرگ در کمین است
د) جان می‌دهم نهفته که دل پی نمی‌برد / خون می‌خورم چنان که لبم تر نمی‌شود
هـ) دل رمیده به تدبیر بر نمی‌گردد / شرر به آتش سوزان چگونه گردد باز؟
و) بعد از این در عوض اشک، دل آید بیرون / آب چون کم شود از چشمه گل آید بیرون

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۴۳ در کدام گزینه اسلوب معادله وجود ندارد؟

۱) از موجه سراب شود بیش تشنگی / پروانه را خنک نشود دل ز ماهتاب
۲) سیری ز مال نیست تهی چشم حرص را / غربال را ز کثرت حاصل چه فایده
۳) سرکشان را فکند تیغ مکافات از پای / شعله را زود نشانند به خاکستر خویش
۴) از پشیمانی سخن در عهد پیری می‌زنم / لب به دندان می‌گزم اکنون‌که دندانم نماند

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۴۴ در کدام گزینه اسلوب معادله وجود ندارد؟

۱) نه غم و نه غم پرستم ز غم زمانه رستم / که حریف او شدستم که در ستم ببستم
۲) چو غوره رست ز خامی خویش شد شیرین / چو ماه روزه به پایان رسید عید شود
۳) دیده بستن ز جهان فیض و گشایش دارد / چون گدا کور شود، برگ و نوایی دارد
۴) پاس دل‌های خراب و چشم اشک‌آلوده دار / گنج در ویرانه‌ها می‌باشد و گوهر در آب

تست ۴۵ در چند بیت از ابیات زیر اسلوب معادله وجود دارد؟

الف) می‌شوند از سرد مهری دوستان از هم جدا / برگ‌ها را می‌کند باد خزان از هم جدا
ب) چه حاجت است به تحصیل علم عارف را / ز خود برآمده را نردبان نمی‌باید
ج) باد بوی سمن آورد و گل و نرگس و بید / در دکّان به چه رونق بگشاید عطار
د) آن را که بود مغز و خرد خاموش است / از کاسه پر، صدا نیاید بیرون
ه) دیده‌ی اهل طمع به نعمت دنیا / پُر نشود همچنان که چاه به شبنم

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

ایهام

هرگاه شاعر یا نویسنده یک واژه و یا عبارت را به گونه‌ای به کار ببرد که دو یا چند معنایِ قابل قبول از آن برداشت شود. توجّه شود که در ایهام باید هر دو معنی قابل قبول باشند و هیچ کدام از دو معنی لطمه‌ای به معنای شعر وارد نکند.

ز گریه مردم چشمم نشسته بر خون است / ببین که در طلبت حال مردمان چون است؟

مردمان: ۱- انسان‌ها (ببین حال انسان‌ها برای رسیدن به تو چگونه است؟) ۲- مردمک‌ها (ببین حال مردمک‌هایم برای رسیدن به تو چگونه است؟)

بر بوی سر زلف تو چون عود بر آتش / می‌سوزم و می‌سازم و باد است به دستم

بوی: ۱- رایحه (با رایحه‌ی سر زلف تو... می‌سوزم) ۲- امید (بر امید سر زلف تو... می‌سوزم)

اگر دو چشم تو مست مُدام خواهد بود / خروش و مستی ما بر دوام خواهد بود

مدام: ۱- پیوسته (اگر دو چشم تو، پیوسته مست خواهد بود...) ۲- شراب (اگر دو چشم تو، مست شراب خواهد بود...)

خانه زندان است و تنهایی ضلال / هر که چون سعدی گلستانیش نیست

گلستان: ۱- هر که مانند سعدی گلستان و باغی ندارد ۲- هر که مانند سعدی اثری مثل گلستان ندارد

ای دمت عیسی، دم از دوری مزن / من غلام آن که دوراندیش نیست

دوراندیش: ۱- من کسی را دوست دارم که آگاه و آینده‌نگر نیست. ۲- من کسی را دوست دارم که به دوری فکر نمی‌کند.

توجّه: گاه ایهام بسیار هنرمندانه است و یک کلمه بیش از دو معنا می‌دهد.

امشب صدای تیشه از بیستون نیامد / شاید به خواب شیرین فرهاد رفته باشد

خواب شیرین: ۱- خوابی‌خوش ۲- خواب شیرین را دیدن (نام معشوقه‌اش) ۳- خواب شیرین کنایه از مرگ!

توجّه: گاه یک کلمه بسیار ساده می‌تواند ایهام داشته باشد. مانند واژه‌ی «نگران» یا عبارت «دور از تو»

مرغ دل باز هوادار کمان ابروی است / ای کبوتر نگران باش که شاهین آمد

نگران: ۱- ناراحت ۲- نگاه‌کنان

Ahmadi63amoozesh.com

چون جام شفق موج زند خون به دل من　　با این همه دور از تو مرا چهره زردی است

دور از تو: ۱دور از وجود تو، در فراق تو ۲- دور از جان تو

کته مهم: بعضی از ایهام‌ها مربوط به اسم شاعر یا تخلص شعری آن‌هاست. سعی کنید شاعران مطرح در این زمینه را بشناسید.

عهد کردی که کُشی فرصت خود را روزی　　فرصت ار یافتی، آن عهد فراموش نکن

عهد: ۱- پیمان (اگر فرصت یافتی آن پیمان را فراموش نکن)۲- روزگار (اگر فرصت یافتی آن روزگار را فراموش نکن)

فرصت در این بیت تخلّص شاعر است (فرصت شیرازی) و ایهام دارد. ۱ – اگر فرصت (زمان) یافتی ۲ – اگر فرصت (شاعر) را یافتی

توجّه: مبحث «ایهام» را حتما با مبحث «ایهام تناسب» مطالعه کنید. چرا که ممکن است آن‌ها را با هم اشتباه بگیرید.

ایهام تناسب

هرگاه شاعر واژه‌ای را بـه گونه‌ای به کار ببرد که یک معنای آن قابل قبول و معنای دیگر آن با کلمه یا کلماتی در بیت فقط ارتباط و تناسب معنایی داشته باشد. (امیدوارم بوی غذا به مشامش برسد.)

گویند روی سرخ تو سعدی که زرد کرد؟　　اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم

روی: ۱- چهره ۲- فلز روی ۳ – بالای

مسلّم است که منظور فقط معنای اوّل (چهره) است و معنای دوم فقط با کلماتی مثل مس و زر تناسب معنایی دارد.

چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب　　مِهرم به جان رسید و به عَیّوق برشدم

مِهر دو معنا دارد: ۱- عشق ۲- خورشید. از این دو معنا فقط معنای اول در شعر قابل قبول است: «عشق من را به بلندی رساند» قابل‌قبول و «خورشید من را به بلندی رساند» غیرقابل‌قبول. امّا معنای دوم با کلماتی مانند آفتاب و عَیّوق (که ستاره‌ای در بلندی‌هاست) تناسب معنایی دارد. این‌گونه ایهام را ایهام تناسب می‌گوییم.

روی خوبت آیتی از لطـف بـر ما کشف کرد　　ز آن زمان جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

آیت: ۱- نشانه ۲- آیـه (جزئی از قرآن). مسلّم است که فقط معنای اوّل آن به کار شعر می‌آید و معنای دوم آن با واژه تفسیر فقط تناسب معنایی دارد.

گر هزار است بلبل این باغ　　همه را نغمه و ترانه یکی است

هزار: ۱- عدد ۱۰۰۰ ۲- بلبل و عندلیب (پرنده‌ای خوش‌آوا). مسلّم است که فقط معنای اوّل آن به کار شعر می‌آید و معنای دوم آن با واژه‌ها «بلبل، نغمه و ترانه» فقط تناسب معنایی دارد.

چرا ملامت خواجـو کنی که چون فرهاد　　به پای دوست درافکند جان شیرین را؟

جان شیرین می تواند دو معنا داشته باشد: ۱ – جان ارزشمند ۲ – جان شیرین معشوقه فرهاد. مسلّم است که فرهاد جان معشوقه‌اش را به پای کسی نمی‌افکند و در این بیت «جان شیرین» به معنی «جان عزیز و گرانقدر» است. امّا شیرین در این معنیِ نام شیرین، با خود فرهاد تناسب دارد. لذا این ایهام را «ایهام تناسب» می‌گویند.

چنان سایه گسترد بر عالمی　　که زالی نیندیشد از رستمی

زال: ۱- پیر و ناتوان ۲- پدر رستم

آن‌چنان امنیتی در جهان به وجود آورد که هیچ شخص ناتوانی از هیچ شخص نیرومندی – حتّی رستم – نترسد.

نکته: بسیاری از اسامی در ابیات ایهام تناسب ایجاد می‌کنند. اسامی همچون: خسرو، شیرین، زال و ...

نکته: در دریافت آرایه ایهام، اصلی‌ترین تبحّر، دانستن معنی کلمات است. وقتی به معنی کلمات صفحه بعد دقّت کنید، متوجّه می‌شوید چرا نمی‌توانستید تست‌های ایهام و ایهام تناسب را درست جواب بدهید. چون بسیاری از این معانی را نمی‌دانید. و جالب اینجاست که همه‌ی این واژگان، به صورت ایهام یا ایهام تناسب، در کنکور آمده‌اند. پس این واژگان را به خاطر بسپارید.

Ahmadi63amoozesh.com

واژگانی که قابلیّت ایهام دارند. (این واژگان برای مبحث جناس تام نیز بسیار مهم هستند.)

واژه	معانی	واژه	معانی
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به اصطلاحات موسیقی است!			
چنگ	چنگ دست، نام ابزار موسیقی	قانون	اساس و قاعده، نام ابزار موسیقی
رود	رودخانه، فرزند، ابزار موسیقی	راه	طریق و راه، اصطلاح موسیقی
نوا	ساز و برگ و دارایی، اصطلاح موسیقی	مخالف	غیر موافق، اصطلاح موسیقی
آهنگ	قصد و نیّت انجام کاری، نغمه و صدا	تار	تاریک، رشته مو، نام ابزار موسیقی
پرده	حجاب و پرده، اصطلاح موسیقی	گوشه	کُنج، اصطلاح موسیقی
شور	طعم شور، هیجان، اصطلاح موسیقی	عود	چوبی خوش‌بو، نام ابزار موسیقی
عشّاق	عاشقان، اصطلاح موسیقی	زدن	ضربه‌زدن، نواختن ساز
بغداد	نام شهر، اصطلاح مویقی	حجاز	نام سرزمینی، اصطلاح موسیقی
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به اعضای بدن است!			
رخ	مهره شطرنج، عضو بدن	قلب	قسمتی از لشکر و سپاه، تقلّبی، عضو بدن
عین	مثل و مانند، عضو بدن (چشم)	روی	بالا، فلز روی، عضو بدن
مردم	مردم و انسان‌ها، عضو بدن (مردمک‌ها)	کام	آرزو، عضو بدن (دهان)
کنار	ساحل، عضو بدن (آغوش)	شانه	ابزار آرایشگری، عضو بدن (کتف و دوش)
بالا	جهت بالا، قد و قامت	دوش	دیشب، عضو بدن
روان	جاری، روح و جان	دل‌سیه	ظالم، آنچه مرکز سیه دارد (مانند چشم)
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به حیوانات است!			
هزار	بلبل و هزار دستان، عدد ۱۰۰۰	آهو	آهو، عیب و نقص
پروانه	حشره پروانه، جواز و اجازه	گور	گورخر، قبر
باز	پرنده شکاری و شاهین، دوباره، باز و نپوشیده	بوم	جغد، آشیانه و سرزمین
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به افعال و مصدرها است!			
نهاد	سرشت و ضمیر و باطن،فعل ماضی از«نهادن»	منال	اموال دنیوی، فعل نهی از مصدر «نالیدن»
داد	عدل و داد، فعل ماضی از مصدر «دادن»	مال	دارایی، فعل امر از مصدر «مالیدن»
زاد	توشه، فعل ماضی از مصدر «زادن»	باد	جریان هوا، فعل دعایی «باشد»
بهشت	جنّت و فردوس، فعل ماضی از مصدر«هشتن»	نوش	شهد و عسل، فعل امر از مصدر «نوشیدن»
پری	موجود زیبا روی، فعل مضارع التزامی بدون بـ	گرفت	دلگیر شدن، فعل ماضی از مصدر «گرفتن»
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به نام افراد است!			
مالک دینار	صاحب ثروت، نام شخصیتی	حلّاج	پنبه‌زن، منصور حلّاج
شیرین	طعم شیرین، نام زنی	خلیل	دوست، حضرت ابراهیم
شکر	ماده شیرین و خوراکی،نام زنی(هووی شیرین)	مخفی	پوشیده و پنهان، تخلّص شاعر«زیب‌النساء»
خسرو	پادشاه، خسرو پرویز	شهریار	پادشاه، تخلّص شاعر؛ بهجت تبریزی
مجنون	دیوانه، نام شخصیت قیس بن بنی عامر	خموش	ساکت و خاموش، تخلص مولانا
ضحّاک	خنده‌رو، شخصیتی در شاهنامه	بهایی	دارای ارزش، شیخ بهایی
عزیز	دوست‌داشتنی، منصبی دولتی در مصر باستان	زال	پیر و ناتوان، پدر رستم
مهر و وفا	مهر و وفا و محبت، نام دو عاشق و معشوق	دَستان	مکر و فریب، دست‌ها، پدر رستم
یکی از معانی واژگان زیر مربوط به نام مکان و محلی خاص است!			
چین	چین و چروک و شکن، کشور چین	صفا	صفا، نام محلی
شام	وعده غذایی، شب، کشور سوریه	بهشت	رها کرد (فعل ماضی از مصدر هشتن)، جنّت
مصر	شهر، کشور مصر	گلستان	گلستان سعدی، باغ و بستان

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

برای دیگر کلمات نیز می‌توان نظم و ترتیبی مشخص کرد. مثلا ۴ واژه زیر ارتباطی با اصطلاحات شعری دارند. ۲ واژه بعد با شراب و ... همینطور تا آخر می‌توان ارتباطی بین واژگان ایجاد کرد و آن‌ها را دسته‌بندی کرد تا بهتر حفظ بشوند.			
بیت	بیت شعر، خانه، چهارچوب در(دو لنگه در)	سپید	رنگ سپید، شعر سپید
مصراع	مصراع بیت، یک لنگه در	بی‌وزن	کم‌وزن، کم‌ارزش، بدون وزن شعری
مُدام	شراب، پیوسته	راح	شراب، شادمانی
دُور	دُور و اطراف، روزگار و ایّام	عهد	پیمان و میثاق، روزگار و ایّام گذشته
راست	مخالف چپ، درست و دقیق، را است	چپ	سمت چپ، چپکی و چپول
شفا	درمان، نام کتابی از ابن سینا	اشارات	اشاره‌ها، نام کتابی از ابن سینا
بوی	رایحه، امید و آرزو	دستور	دستور و فرمان، وزیر
دم	نفس، خون، لحظه	قدر	تقدیر، قدر و ارزش و اندار و مقدار
دار	چوبه‌ی دار، درخت	خطر	خطرناک، ارزشمند
آب	مایع نوشیدنی، آبرو و رونق و اعتبار	باب	در، موضوع (باب‌های بوستان و گلستان)
مشتری	خریدار، سیاره مشتری	آیت	آیه، نشانه
قلم	ابزار نوشتن، شکسته (مانند پای قلم شده)	صبر	شکیبایی، گیاهی تلخ
سو	سمت و جهت، نور و روشنایی و بینایی	هوا	باد هوا، میل و خواسته (تمایل)
لاله	نام گل، نام چراغ	از نو	دوباره، از نگاه شعر نو
مهر	عشق، خورشید	مات	مبهوت شدن، باختن در شطرنج
قربان	قربانی، وسیله جنگی	خویش	خود و خویشتن، اقوام
از نظر افتادن	از چشم افتادن، بی‌اعتبار شدن	دور از تو	در فراق تو، دور از جان تو
دلنشین	مناسب و خوب ، آنچه بر دل می‌نشیند مانند تیر	سیه دل	ظالم ، آنچه مرکز سیه داشته باشد مانند چشم

حفظ کردن این جدول بسیار بسیار مهم است!!

نکته بسیار مهم: گاهی ترکیب یک حرف اضافه و یک واژه می‌تواند دو کاربرد و معنای متفاوت بدهد در این صورت هم می‌تواند جناس و هم ایهام (یا ایهام تناسب) بسازد. مثلا ترکیب دستوری «را است» می‌تواند با حذف همزه به صورت «راست» در بیاید. یا ترکیب دستوری «مر» زائد، پیش از واژه‌ای مانند «جان» می‌تواند با «مرجان» جناس یا ایهام (و ایهام تناسب) بسازد.

نکته بسیار مهم: نباید فکر کنیم که این کلمات حتما ایهام یا ایهام تناسب می‌شوند. این کلمات دقیقا می‌توانند تله‌ی کنکوری باشند و ایهام یا ایهام تناسب نسازند. در کل کلمات فوق سه حالت دارند: ممکن است ایهام داشته باشند. (به بوی سر زلف تو در تلاشم.) ممکن است ایهام تناسب داشته باشند. (امیدوارم بوی غذا به مشامش برسد.) و ممکن است نه ایهام داشته باشند و نه ایهام تناسب. (بوی غذای مادر در خانه پیچیده است.). این واژه‌ها را به این دلیل یاد می‌گیریم که در اغلب موارد این‌ها ایهام یا ایهام تناسب می‌سازند. در واقع اول این واژه‌ها را در بیت بررسی می‌کنیم.

توجّه: اگر این کلمات ۲ بار بیایند، به جز بحثِ بودن یا نبودن ایهام، بحث جناس تام نیز مطرح می‌شود. و بحث جناس تام، بدون شک بحث آرایه تکرار را در پی دارد.

نکته بسیار مهم: این نکته را با سوال مطرح می‌کم: آرایه مزاحم چیست؟

این اصطلاح را بنده ساخته‌ام. سعی کنید خوب این نکته را یاد بگیرید. کلا هر آرایه‌ای یک آرایه‌ی مزاحم دارد و ممکن است که ما آن‌ها را با هم اشتباه بگیریم. مثلا ایهام را با ایهام تناسب و جناس تام را با تکرار و تضاد را با پارادوکس و تلمیح را با تضمین و اضافه تشبیهی را با اضافه استعاری و ... . این موارد دقیقا باب میل طراحان سوال است. یعنی اگر سوال در مورد پارادوکس باشد، شک نکنید که در گزینه‌های دیگر، تضاد به عنوان تله‌ی کنکوری خواهد آمد. یا اگر سوال در مورد جناس تام باشد، در گزینه‌های غیر جواب، حتما آرایه تکرار را خواهید داشت. اگر سوال تلمیح باشد، تضمین را خواهید داشت و همینطور باقی موارد و برعکس آن‌ها. در واقع شما باید تله هر مبحث را بشناسید. گاه تله‌ی یک آرایه، آرایه دیگر نیست و تله به نحو دیگری به کار می‌رود. مثلا در صورت سوال حس‌آمیزی داریم و در ابیات حتما از حواس

پنجگانه استفاده می‌شود ولی بدون حس‌آمیزی. یا اغراق را در صورت سوال داریم و با ابیاتی روبه‌رو می‌شویم که اعداد بزرگ بدون اغراق در آن‌ها به کار رفته است. یا حرف تعلیل داریم ولی حسن تعلیل نداریم یا «چون» و دیگر ادات تشبیه را داریم ولی تشبیه به کار نرفته است. و در حالت ظریف‌تر آن بیتی داریم که هر مصراع آن مستقل است ولی اسلوب معادله نیست. و تیر خلاص این تله‌های کنکوری زمانی است که طرّاحان از واژگان متدوال یک آرایه استفاده می‌کند به نحوی که آن آرایه در آن واژه وجود نداشته باشد. مثلا همین واژگان ایهام را در ابیاتی می‌آورد که ایهام نباشند. یا واژگان متداول استعاره یا مجاز را در معنای حقیقی می‌آورد. در واقع نکات کنکور هر چند بسیار مفید و ارزشمند هستند اما شما را تا درصدی از راه می‌برند و آنچه که شما را رستگار خواهد کرد بار علمی بالای شماست!

توجّه: ایهام از مهمترین آرایه‌های کنکوری است و بدون شک از سوالات اصلی کنکور است. با بررسی و تحلیلی که از سوالات سال‌های قبل داشتم، کلّ واژگان ایهام‌دار را استخراج کرده و با هر دو یا سه معنی برایتان آورده‌ام. مجددا تاکید می‌کنم در هر سوالی که آرایه ایهام مطرح شده بود؛ ابتدا باید ببینید این واژه‌ها را می‌بینید یا خیر؟ به احتمال زیاد ایهام مدّ نظر از همین واژه‌ها باشد. ولی باید توجّه داشته باشید؛ ممکن است طرّاح تله‌ی کنکوری گذاشته باشد. یعنی این واژگان را بیاورد، ولی ایهام یا ایهام تناسب نداشته باشند و در یک معنا به کار رفته باشند. (توجّه داشته باشید که گفتیم: این واژگان می‌توانند ایهام بسازند و نگفتیم که قطعا ایهام می‌سازند.)

تمرین

تمرین: در ابیات زیر ایهام‌ها و ایهام تناسب‌ها را مشخّص کنید.

۱ – زهره سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت / کس ندارد ذوق مستی، می‌گساران را چه شد؟

۲ – مدامم مست می‌دارد نسیم جعد گیسویت / خرابم می‌کند هر دم فریب چشم جادویت

۳ - هنر بیار و زبان‌آوری مکن سعدی / چه حاجت است که گوید شکر که شیرینم؟

۴ - گر قلب دلم را ننهد دوست عیاری / من نقد روان در دمش از دیده شمارم

۵ – به راستی که نه هم‌بازی تو بودم من / تو شوخ دیده مگس بین که می‌کند بازی

۶ - در راه تو حافظ چو قلم کرد ز سر پای / چون نامه چرا یک دمش از لطف نخوانی؟

۷- گفتم که یکی بوسه زنم بر دهنت / اندر دهنم بود که زد بر دهنم

۸ - جز قلب تیره هیچ نشد حاصل و هنوز / باطل در این خیال که اکسیر می‌کنند

۹ - چون که پیوسته دل سوخته می‌خواهد دوست / گر نه قلبی تو درآتش رو و بگذار ای دوست

۱۰ - گل را چه غم ز زاری بلبل که در چمن / او را هزار عاشق زار است هم‌چو من

۱۱ - از اسب پیاده شو بر نطع زمین رخ نه / زیر پی پیلش بین شهمات شده نعمان

۱۲ – به بوی زلف و رخت می‌روند و می‌آیند / صبا به غالیه‌سایی و گل به جلوه‌گری

۱۳ – شاه شمشاد قدان خسرو شیرین‌دهنان / که به مژگان شکند قلب همه صف‌شکنان

۱۴ – به شهر عشق منم شهریار و چون حافظ / منم که شهره شهرم به عشق‌ورزیدن

۱۵ - آخر ای مطرب از این پرده عشّاق بگرد / چند گویی که مرا پرده به چنگ تو درید

۱۶ - از تو گر لطف و کرم ور همه جور است و ستم / چه تفاوت؟ که ایاز آنچه کند محمود است

۱۷ - چنان با باده عشق تو سرگرمم در این گلشن / که خار راه او در زیر پا ریحانه می‌آید

۱۸ - شور سودای من و تلخی عیشم بگذار / بنگر ای خسرو خوبان که چه شیرین سخنم

۱۹- گفتی که تا ز نزد تو دورم چگونه‌ای؟ / دور از تو آن‌چنان که منم هیچ‌کس مباد

۲۰ - مرغ شب‌خوان که دم از پرده عشاق زند / گو نوا از من شب‌خیز بیاموز امشب

۲۱ – به بوی نافه‌ای کآخر صبا زان طرّه بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاده در دل‌ها

۲۲ – چون بلبل دلسوخته را بال شکستند / بر طرف چمن باز به پرواز نیامد

۲۳ – در مجلس دهر ساز مستی پست است / نه چنگ به قانون و نه دف بر دست است

۲۴ - نه تلخ است صبری که بر یاد اوست / که تلخی شکر باشد از دست دوست

۲۵ - چون عقده‌ای به بغض فرو بود حرف عشق / این عقده تا همیشه سر واشدن نداشت

۲۶ - کشیدند در کوی دلدادگان / میان دل و کام دیوارها

۲۷ - خط عذار یار که بگرفت ماه از او / خوش حلقه‌ای است لیک به در نیست راه از او

۲۸- دیدم و آن چشم دل‌سیه که تو داری / جانب هیچ آشنا نگاه ندارد

۲۹ - من از هوای تو ای سرو راستین چه کنم / من از جفای تو ای جان نازنین چه کنم

۳۰ – ز آسمان بگذرم ار بر منت افتد نظری / ذرّه تا مهر نبیند به ثریّا نرسد

۳۱ - ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالی است / حال هجران تو چه دانی که چه مشکل حالی است

۳۲- پروانه او گر رسدم در طلب جان / چون شمع همان دم به دمی جان بسپارم

۳۳ – گر می‌گریزم از نظر مردمان، رهی / عیبم مکن که آهوی مردم ندیده‌ام

۱ – ایهام تناسب در واژه‌ی «عود»: معنای مد نظر در شعر «ابزار موسیقی» و در معنای «چوب خوشبو» تناسب با سوختن.
۲ – ایهام تناسب در واژه‌ی «مدام»: معنای مد نظر در شعر «پیوسته» و در معنای «شراب» تناسب با مست و خراب.
۳ – ایهام تناسب در واژه‌ی «شکر»: معنای مد نظر در شعر «ماده خوراکی» و در معنای «معشوقه فرهاد» تناسب با شیرین.
ایهام تناسب در واژه‌ی «شیرین»: معنای مد نظر در شعر «مزه شیرین» و در معنای «معشوقه فرهاد» تناسب با شکر.
۴ – ایهام تناسب در واژه‌ی «قلب»: معنای مد نظر در شعر «تقلّبی» و در معنای «عضوی از بدن» تناسب با دل و دیده.
۵ – ایهام در واژه‌ی «بازی»: معنای نخست؛ بازی و تفریح – معنای دوم: باز (پرنده شکاری).
۶ – ایهام در ترکیب «قلم کرد»: معنای نخست؛ به قلم تبدیل کرد – معنای دوم؛ قطع کرد و شکست.
ایهام تناسب در واژه‌ی «نخوانی»: معنای مد نظر در شعر «دعوت نکنی» و در معنای «خواندن» تناسب با نامه.
۷ – ایهام در واژه «زد»: معنای نخست؛ ضربه زد – معنای دوم؛ بوسه زد.
۸ – ایهام در واژه‌ی «قلب»: معنای نخست؛ عضو بدن – معنای دوم؛ محصول تقلّبی.
۹ – ایهام تناسب در واژه‌ی «قلب»: معنای مد نظر در شعر «تقلّبی و غیر اصلی» و در معنای «عضوی از بدن» تناسب با دل.
۱۰ – ایهام تناسب در واژه‌ی «هزار»: معنای مد نظر در شعر «عدد هزار» و در معنای «عندلیب و بلبل» تناسب با بلبل.
۱۱ – واژگان «اسب، نطع، رخ، پیل و شهمات شدن» همگی ایهام تناسب دارند. (توجّه به اصطلاحات شطرنج).
۱۲ – ایهام در واژه‌ی « بو »: معنای نخست؛ امید و آرزو – معنای دوم: رایحه.
۱۳ – ایهام تناسب در واژه‌ی «قلب»: معنای مد نظر در شعر «مرکز و میانه لشکر» و در معنای «عضوی از بدن» تناسب با دهن و مژگان.
۱۴ – ایهام در واژه‌ی «شهریار»: معنای نخست؛ محمدحسین بهجت تبریزی – معنای دوم؛ پادشاه.
۱۵ – ایهام تناسب در واژه‌ی «پرده» در مصراع دوم: معنای مد نظر در شعر «حجاب و پوشش» و در معنای «اصطلاح موسیقی» تناسب با مطرب و عشاق چنگ.
ایهام در واژه‌ی «چنگ»: معنای نخست؛ وسیله موسقی– معنای دوم, چنگ دست.
۱۶ – ایهام تناسب در واژه‌ی «محمود»: معنای مد نظر در شعر «پسندیده و خوب» و در معنای «سلطان محمود غزنوی» تناسب با ایاز.
۱۷ - ایهام در واژه‌ی «سرم‌گرم»: معنای نخست؛ مشغول و سرگرم بودن– معنای دوم؛ گرم شدن سر به سبب نوشیدن شراب.
۱۸ - ایهام تناسب در واژه‌ی «شور»: معنای مد نظر در شعر «شور و هیجان» و در معنای «طعم شور» تناسب با تلخ.
واژگان «خسرو و شیرین» نیز ایهام تناسب دارند.
۱۹ - ایهام در ترکیب «دور از تو»: معنای نخست؛ در دوری از تو– معنای دوم؛ دور از جان تو.
۲۰ – ایهام در واژه‌ی «عشاق»: معنای نخست؛ عاشقان– معنای دوم؛ پرده موسیقی.
ایهام در واژه‌ی «نوا»: معنای نخست؛ صدا و نغمه– معنای دوم؛ دستگاه موسیقی.
۲۱ - ایهام در واژه‌ی «بو»: معنای نخست؛ رایحه– معنای دوم؛ امید و آرزو.
۲۲ - ایهام در واژه‌ی «باز»: معنای نخست؛ «دوباره و مجدد» و در معنای دوم؛ «پرنده شکاری».
۲۳ - ایهام تناسب در واژه‌ی «چنگ»: معنای مد نظر در شعر «ابزار موسیقی» و در معنای «چنگ دست» تناسب با دست.
۲۴ - ایهام تناسب در واژه‌ی «صبر»: معنای مد نظر در شعر «شکیبایی» و در معنای «نوعی دارو» تناسب با تلخ.
۲۵ - ایهام در واژه‌ی «عقده»: معنای نخست؛ بیماری روحی و روانی– معنای دوم؛ گِرِه.
۲۶ - ایهام تناسب در واژه‌ی «کام»: معنای مد نظر در شعر «آرزو و خواسته قلبی» و در معنای « دهان» تناسب با دل.
۲۷ - ایهام در واژه‌ی «بگرفت»: معنای نخست؛ گرفتگی ماه– معنای دوم؛ گرفتن و اخذ کردن.
۲۸ - ایهام در واژه‌ی «دل سیه»: معنای نخست؛ بی‌رحم– معنای دوم؛ دارای مرکز سیاه.
ایهام در ترکیب «نگاه ندارد»: معنای نخست؛ محافظت نمی‌کند– معنای دوم؛ نگاه نمی‌کند.
۲۹ - ایهام در واژه‌ی «هوا»: معنای نخست؛ جریان هوا– معنای دوم؛ میل و تمایل.
۳۰ - ایهام در واژه‌ی «مهر»: معنای نخست؛ عشق و محبت و مهربانی– معنای دوم؛ خورشید.
۳۱ - ایهام تناسب در واژه‌ی «ماه»: معنای مد نظر در شعر «ماه آسمان و استعاره از معشوق» و در معنای « ۳۰ روز» تناسب با هفته و سال.
۳۲ – ایهام تناسب در واژه‌ی «پروانه»: معنای مد نظر در شعر «مجوز و اجازه» و در معنای «نوعی حشره زیبا» تناسب با شمع.
۳۳ - ایهام تناسب در واژه‌ی «آهو»: معنای مد نظر در شعر «حیوان» و در معنای «عیب» تناسب با عیب.

Ahmadi63amoozesh.com

تست

تست ۴۶ در کدام بیت ایهام وجود دارد؟

۱) تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم / تبسمی کن و جان بین که چون همی سپُرم
۲) غلام مردم چشمم که با سیاه‌دلی / هزار قطره ببارد چو درد دل شمُرم
۳) به هر نظر بت ما جلوه می‌کند لیکن / کس این کرشمه نبیند که من همی نگرم
۴) به خاک حافظ اگر یار بگذرد چون باد / ز شوق در دل آن تنگنا کفن بدرم

تست ۴۷ در کدام بیت «دو ایهام» و «یک استعاره» وجود دارد؟

۱) یک روز به شیدایی در زلف تو آویزم / زان دو لب شیرینت صد شور برانگیزم
۲) ساقی ار باده از این دست به جام اندازد / عارفان را همه در شرب مدام اندازد
۳) گریه‌ی شام و سحر شکر که ضایع نگشت / قطره‌ی باران ما گوهر یک دانه شد
۴) گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد / گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید

تست ۴۸ تعداد «ایهام» در کدام بیت، بیشتر است؟

۱) ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی / نروم جز به همان ره که توام راهنمایی
۲) پیش اسبت رخ نهم ز آن رو که غم نبود ز مات / در وفایت جان ببازم تا کجا یابم وفات
۳) چون رود امیدوارم بی‌تابم و بی‌قرارم / من می‌روم سوی دریا، جای قرار من و تو
۴) دولت صحبت آن شمع سعادت پرتو / باز پرسید خدا را که به پروانه کیست

تست ۴۹ در کدام گزینه ایهام وجود دارد؟

۱) کشیدم در بَرَت ناگاه و شد در تاب گیسویت / نهادم بر لبت لب را و جان و دل فدا کردم
۲) توبه کردم که نبوسم لب ساقی و کنون / می‌گزم لب که چرا گوش به نادان کردم
۳) نقش خیال روی تو تا وقت صبحدم / بر کارگاه دیده‌ی بی‌خواب می‌زدم
۴) آن روز بر دلم در معنی گشوده شد / کز ساکنان درگه پیر مغان شدم

تست ۵۰ کدام دو واژه در بیتِ زیر «ایهام» دارند؟

«از نواهای مخالف می‌کشند آزار خلق / گوشمالی نیست حاجت ساز سیر آهنگ را»

۱) نوا، ساز ۲) آهنگ، نوا ۳) نوا، مخالف ۴) ساز، آهنگ

تست ۵۱ در چند بیت «ایهام یا ایهام تناسب» یافت می‌شود؟

الف) آهوی چشم کماندار تو نخجیرم ساخت / من که شیران جهانند کمین نخجیرم
ب) هر کجا دم زدم از چشم بت کشمیرم / خون مردم همه گردید گریبانگیرم
ج) تا فروغ طلعت آن ماه را دیدم فروغی / عشق فارغ کرده است از تابش مهر منیرم
د) بیرون چه گونه می‌رود از کین مهوشان / مهری که همچو روح فرو رفته در تنم
هـ) دو گوشت ار ز خروشیدنم به تنگ آمد / چنین مزن که ز دستت چو چنگ نخروشم

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۵۲ در بیتِ زیر، «چند ایهام تناسب و چند جناس» وجود دارد؟

«می‌ساختم چو بربط و می‌سوختم چو عود — زیرا کـــه چاره‌ی دل مـــن ســـوز و ساز بود»

۱) دو – دو ۲) سه – سه ۳) یک – دو ۴) دو – سه

تست ۵۳ همهٔ واژه‌ها در بیتِ زیر آرایهٔ ایهام یا ایهام تناسب دارند؛ به جز:

«خسرو آن است کـــه چـــون ملک وصالـــت دریافت — لعل شـــیرین تو را دید و شـــکـــــر گرد آورد»

۱) خسرو ۲) شیرین ۳) شکر ۴) وصال

تست ۵۴ کدام بیت، فاقد «ایهام» است؟

۱) چه ســود نرگس ســرمســت را نصیحت بلبل — کـه هـیـچ فـایـده نـبـود اگـر هـزار بـگـویـد
۲) در تابـــم از دو سنبل هندوت کـــز چه روی — ســـــر بـر کـنـار نســـتـرن و ارغـوان نـهـاد
۳) دلی کز خرمن شادی نشد یک دانه‌اش حاصل — چنین در دام غـم تـا کی بـه بـوی دانـه بنشیند
۴) در پـــــرده از ناراستی راه مخالـــــف می‌زنی — بنـواز بـاری نوبتـی چـون می‌زنـی عشـاق را

تست ۵۵ تعداد «ایهام تناسب» در کدام بیت بیشتر است؟

۱) تا بـــه رخ چین سر زلـــف تو لرزان نشود — همـه جـا قیمـت مشـــک ختن ارزان نشـــود
۲) دوش بـا آن مـه تـابنـده فروغی می‌گفت — کز دلـــم مهـــر تو پیدا شـد و پنهان نشـود
۳) تنگ شد بی پسته‌ات، بـــر مـــا جهـــان — تـلـخ شـــد بـی‌شـــکـرت، بـر مـا شـــراب
۴) خم‌ها همه در جوش و خروشـــند ز مســـتی — وان می کـــه در آن‌جاست حقیقت نه مجاز است

تست ۵۶ در ابیات زیر چند «ایهام تناسب و تشبیه» به ترتیب وجود دارد؟

الف) شبی در بـــاغ از زلـــف تو تاری بر زمین افتاد — چمـــن در جستجویش صد چـــراغ لالـــه روشن کرد
ب) دو هفته می‌گذرد کان مـــــه دو هفتـــــه ندیدم — به جـــان رسیدم از آن تـــا بـــه خدمتش نرسیدم

۱) دو ـ دو ۲) سه ـ یک ۳) سه ـ دو ۴) دو ـ یک

تست ۵۷ واژهٔ «مدام» در همهٔ بیت‌ها به جز ..... ایهام تناسب دارد؟

۱) مـدام بـهـر جـگـر خـوارگـان دردی کـش — دل پـر آتـش خـونـیـن کـبـاب بـایـد کـرد
۲) خواجـــو مدام جرعـــه‌ی مستان عشق نوش — وز اعـتـراض مـردم هشـــیـار غـم مـخـور
۳) به طرف بوستان هر کس به یاد چشم می‌گونش — مدام ار می نمی‌نوشد قدح بـر کـف چـرا دارد؟
۴) خوشـــا به مجلس شـــوریدگان دُرد آشـــام — بـه یـاد لـعـل لـبـش نـوش کـرده جـام مـدام

تست ۵۸ در کدام بیت آرایه ی ایهام تناسب به کار رفته است؟

۱) آه کز طعنه‌ی بدخواه ندیدم رویت — نـیـســـت چـون آیـنـه‌ام روی ز آهـن چـه کـنـم
۲) برق غیرت چو چنین می‌جهد از مکمن غیب — تـــو بفرما کـــه من سوختـــه خرمـــن چـــه کـنـم
۳) مددی گر به چراغی نکند آتش طور — چـاره تـیـره شـــب وادی ایـمـن چـه کـنـم
۴) برو ای ناصـــح و بـر دردکشان خـرده مگیـر — کارفرمـــای قـــدر می‌کند ایـن مـن چـه کـنـم

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۵۹ در کدام بیت ایهام وجود ندارد؟

۱) در راه تو حافظ چو قلم کرد ز سر پای / چون نامه چرا یک دَمش از لطف نخوانی؟
۲) از اسب پیاده شو بر نطع زمین رخ نِه / زیر پی پیلش بین شه مات شده نعمان
۳) جان ریخته شد با تو آمیخته شد با تو / چون بوی تو دارد جان جان را هله بنوازم
۴) چشم تو اگر خون دلم ریخت عجب نیست / او را چه توان گفت که او مست مدام است

تست ۶۰ در همه ابیات ایهام یا ایهام تناسب وجود دارد به جز گزینه‌ی .....

۱) تنم چو موی شد از عشق و خرمّم آری / که هیچ فرق میان من و میان تو نیست
۲) بلبلی برگ گلی خوش‌رنگ در منقار داشت / و اندر آن برگ و نوا خوش ناله‌های زار داشت
۳) خطر بادیه عشق تو بیش از پیش است / این چه دام است که دور از تو مرا در پیش است
۴) کوس بدنامی ما بر سر بازار زدند / گر چه بی روی تو ما را سر بازار نبود

تست ۶۱ در چند مورد از ابیات زیر «ایهام یا ایهام تناسب» به کار رفته است؟

الف) چنان با باده‌ی عشق تو سرگرمم در این گلشن / که خار راه او در زیر پا ریحانه می‌آید
ب) بلبلی برگ گلی خوش‌رنگ در منقار داشت / و اندر آن برگ و نوا خوش ناله‌های زار داشت
ج) لب دوخت هر کرا که بدو راز گفت دهر / تا باز نشنود ز کس این راز گفته را
د) پیش ماه دو هفته‌ی رخ تو / ماه و خورشید طفل یک‌هفته است

۱) چهار ۲) سه ۳) دو ۴) یک

تست ۶۲ در ابیات کدام گزینه به ترتیب «ایهام تناسب و ایهام » به کار رفته است؟

الف) چه سود نرگس سرمست را نصیحت بلبل / که هیچ فایده نبود اگر هزار بگوید
ب) مرا زمانه ز بی‌مهری از تو دور افکند / زهی زمانه‌ی بدمهر و چرخ کژرفتار
ج) چشم تو اگر خون دلم ریخت عجب نیست / او را چه می‌توان گفت که او مست مدام است
د) چو عین فتنه شد چشم تو چون است / که دائم خفته است و فتنه بیدار

۱) الف ــ ب ۲) ج ــ د ۳) الف ــ د ۴) ب ــ ج

Ahmadi63amoozesh.com

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

اغراق

اغراق در لغت به معنی سخت کشیدن کمان است و در اصطلاح بدیع، زیاده‌روی در توصیف یا مدح یا ذم است. چنان که از حد معمول بگذرد و برای شنونده شگفت‌انگیز و زیبا باشد. به عبارت دیگر (به گفته کتاب درسی فنون دوازدهم!) بازنمود دگرگونه مفاهیم و موضوعات سخن است؛ به صورتی که معانی خُرد را بزرگ گرداند و معانی بزرگ را خُرد بنماید تا تاثیر سخن را بیشتر کند. مبالغه (عقلا و عادتا شدنی است؛ بیت اول.)، اغراق (عقلا شدنی و عادتا اتفاق نیفتاده است؛بیت دوم.) و غُلُو (عقلا و عادتا نشدنی است؛ بیت سوم)، در اصل تفاوت‌هایی دارند که در کنکور این اختلاف‌ها مهم نیست و همه یکسان محسوب می‌شوند.

اندرون با تو چنان انس گرفته است مرا — که ملالم ز همه خلق جهان می‌آید
ز دیدنت نتوانم که دیده بر دوزم — و گر معاینه بینم که تیر می‌آید
ز سُمّ ستوران در آن پهن دشت — زمین شش شد و آسمان گشت هشت
فلک باخت از سهم آن جنگ رنگ — بود سهمگین جنگ شیر و پلنگ
کشانی هم اندر زمان جان بداد — تو گفتی که هرگز ز مادر نزاد
نماند ایچ با روی خورشید رنگ — به جوش آمده خاک، بر کوه و سنگ

نکته: اغراق معمولاً در آثار حماسی دیده می‌شود، امّا باید دقّت داشت که آثار غنایی و عاشقانه و هر نوعِ ادبی دیگر نیز می‌تواند اغراق داشته باشد.

به یاد یار و دیار آن چنان بگریم زار — که از جهان ره و رسم سفر براندازم
به زیر تیغ فشردیم پای خود چندان — که کوه بست کمر پیش بردباری ما
دیده‌ی تردامنم تا می‌زند نقشی بر آب — خاک کویت را به خون هر شب منقّش می‌کند
بگذار تا بگریم، چون ابر در بهاران — کز سنگ ناله خیزد روز وداع یاران
دیده از دور دو دریای مجاور با هم — چشم من می‌شکند پنجره را تا برود
با ساربان بگویید، احوال آب چشمم — تا بر شتر نبندد محمل به روز باران
گر برگ گل سرخ کنی پیرهنش را — از نازکی آزار رساند بدنش را
هیچ است آن دهان و نبینم از آن نشان — موی است آن میان و ندانم که چیست آن

نکته: آمدن اعدادی مانند صد، هزار، هزاران و... معمولاً اغراق می‌سازد. (امّا ممکن است تله‌ی کنکوری باشد.)

اگر از سینه‌ی مور ضعیفی پرده برداری — هزاران کوه غم بر دل از آن موی کمر دارد
دلم گرفته از این روزها دلم تنگ است — میان ما و رسیدن هزار فرسنگ است
دم تیغ بر گردنش چون رسید — سر عَمرو صد گام از تن پرید

توجّه: یکی از ویژگی‌های آثارحماسی «خَرق عادت» است که اغراق نمونه‌ای از آن است. لذا در بیشتر آثار حماسی، اغراق دیده می‌شود. به گونه‌ای که در تمام ابیات پیوسته زیر اغراق دیده می‌شود.

خروش سواران و اسپان ز دشت — ز بهرام و کیوان، همی برگذشت
همه تیغ و ساعد ز خون بود لعل — خروشان دلِ خاک در زیر نعل
نماند ایچ با روی خورشید، رنگ — به جوش آمده خاک بر کوه و سنگ
دلیری کجا نام او اشکبوس — همی برخروشید بر سان کوس
بشد تیز رُهّام با خود و گبر — همی‌گرد رزم اندر آمد به ابر

نکته بسیار مهم: اغراق فقط در تعریف بیش از حد از یک موضوع یا شخص نیست، بلکه تخریب بیش از حد نیز می‌تواند حاوی اغراق باشد. چنانکه بگوییم فلانی از مورچه هم ضعیف‌تر است!!!

Ahmadi63amoozesh.com

تست

تست ۶۳ در کدام بیت اغراق دیده می‌شود؟

۱) امروز مکَش سر ز وفای من و اندیش / زان شب که من از غم به دعا دست برآرم
۲) ای عاشقان روی تو از ذرّه بیشتر / من کی رسم به وصل تو کز ذرّه کمترم
۳) سزد کز خاتم لعلش زنم لاف سلیمانی / چو اسم اعظم باشد، چه باک از اهرمن دارم؟
۴) پایه‌ی نظم بلند است و جهان‌گیر بگو / تا کند پادشه بحر دهان پُر گُهرم

تست ۶۴ در کدام بیت آرایه «اغراق» به کار نرفته است؟

۱) بگداخت مرا عشق تو زان گونه که آید / انگشتری تو به حقیقت کمر من
۲) اگر تو سرو خرامان ز پای ننشینی / چه فتنه‌ها که بخیزد میان اهل نشست
۳) چون سر از خوابگه خاک برآرم دم حشر / بچکد خون جگر گر بفشاری کفنم
۴) منم آن کوه غم و درد که سیلاب سرشک / هر دم از دامن من تا به کمر می‌آید

تست ۶۵ در همهٔ ابیات زیر، به غیر از بیت ..... ، آرایهٔ اغراق به کار رفته است.

۱) با صدهزار زخم زبان زنده‌ام هنوز / گردون گمان نداشت به این سخت‌جانی‌ام
۲) چو رامین گه‌گهی بنواختی چنگ / ز شادی بر سر آب آمدی سنگ
۳) خم آورد بالای سرو سهی / از او دور شد دانش و فرّهی
۴) ای ز خُلق تو دم باد صبا غالیه بوی / وی ز بوی تو معطّر دم جان‌پرور گل

تست ۶۶ در کدام بیت اغراق وجود دارد؟

۱) شور و شراب عشق تو آن نفسم رود ز سر / کاین سر پر هوس شود خاک در سرای تو
۲) رسید باد صبا غنچه در هواداری / ز خود برون شد و بر تن درید پیراهن
۳) چرخ گرد از هستی من گر برآرد گو بر آر / دور بادا دور از دامان نامم گرد ننگ
۴) جوی خون می‌رود از چشمه چشمم بر خاک / بر سرم بین که ز دست تو چه‌ها می‌آید؟

تست ۶۷ در کدام بیت اغراق وجود ندارد؟

۱) هستند بی‌قرار چو زلف تو عالمی / تا دیده دید در خم زلفت قرار حسن
۲) به حجاب اندرون شود خورشید / چون تو گیری از آن دو لاله حجیب(حجاب)
۳) ذرّه را تا نبود همّت عالی حافظ / طالب چشمه‌ی خورشید درخشان نشود
۴) فصل گل گر اشک گلگونت ز سر خواهد گذشت / گل به سر خواهی زدن از گلبن بستان عشق

تست ۶۸ در چند بیت از ابیات زیر اغراق وجود دارد؟

الف- کوتاه می‌شود همه شمعی ز سوختن / شمعی که سر به عرش رسانیده، آه ما هست
ب- دیشب به سیل اشک ره خواب می‌زدم / نقشی به یاد روی تو بر آب می‌زدم
ج- چه حاجت که نُه کرسی آسمان / نهی زیر پای قزل ارسلان
د- بعد از هزار سال به بام زحل رسد / گر پاسبان ز بام تو سنگی کند رها
هـ- لباس عافیتی هست گر در این عالم / که دست خلق از آن کوته است عریانی است

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۶۹ در چند بیت از ابیات زیر آرایه اغراق دیده می‌شود؟

الف) عجایب نقش‌ها بینی خلاف رومی و چینی / اگر با دوست بنشینی ز دنیا و آخرت غافل
ب) گر همین سوز رود با من مسکین در گور / خاک اگر باز کنی سوخته یابی کفنم
ج) من اگر نظر حرام است بسی گناه دارم / چه کنم نمی‌توانم که نظر نگاه دارم
د) هزار عهد بکردم که گرد عشق نگردم / همی برابرم آید خیال روی تو هر دم
هـ) گفتی ز خاک بیشترند اهل عشق من / از خاک بیشتر نه که از خاک کمتریم

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۷۰ در کدام بیت اغراق وجود دارد؟

۱) گم شدم در راه سودا رهنمایا ره نمای / شخصم از پای اندر آمد دستگیرا دستگیر
۲) گر ز پیش خود برانی چون سگ از مسجد مرا / سر ز حکمت برندارم چون مرید از گفت پیر
۳) ناوک فریاد من هر ساعت از مجرای دل / بگذرد از چرخ اطلس همچو سوزن از حریر
۴) بی تو گر در جنتم ناخوش شراب سلسبیل / با تو گر در دوزخم خرم هوای زمهریر

تلمیح

تلمیح در لغت به معنای «اشاره‌کردن به گوشه چشم» است و در اصطلاح ادبی اشاره‌کردن به آیات، احادیث، داستان‌های عاشقانه و تاریخی، مَثَل و... است.

غرق خون بود و نمی‌مرد ز حسرت فرهاد / خواندم افسانه‌ی شیرین و به خوابش کردم
نظرکردن به درویشان مُنافی بزرگی نیست / سلیمان با چنان حشمت، نظرها بود با مورش
از آب دیده صد رَه، طوفان نوح دیدم / وز لوح سینه نقشت، هرگز نگشت زایل
نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیّرم چه نامم شه ملک «لا فتی ...» را؟
طالب لعل توأم کان که به ظُلمات افتاد / طلب چشمه‌ی حیوان نکند، چون نکند؟

توجّه: اصل تلمیح، اشاره‌کردن است امّا گاه ترجمه کامل را می‌آورند.

چنین گفت پیغمر راست‌گوی / ز گهواره تا گور دانش بجوی

توجّه: انتظار نداشته باشیم همه‌ی تلمیحات اشاره به لیلی و مجنون و مانند آن باشند و زود به دست آیند. بعضی از تلمیحات مربوط به داستان‌های اصیل ایرانی یا بعضی داستان‌ها و تفاسیر قرآنی هستند و ممکن است به راحتی قابل تشخیص نباشد. مانند «مهر و وفا» در بیت اوّل از ابیات زیر که اسم عاشق و معشوقی در ادب فارسی بوده‌اند. یا بیت دوم به ماجرای حضرت موسی و مناجات‌کردن با خدا در کنار کوه طور اشاره دارد و بیت سوم هم به آیه‌ای از قرآن که معروف به «آیه امانت» است، اشاره دارد که ممکن است شما آن را نشنیده باشید. باید کم‌کم با تلمیحات آشنا بشوید و اطلاعات ادبی و تلمیحی خود را بالا ببرید، چرا که تلمیحات کنکور در همین سطح است و از این راحت‌تر نیست!

سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری / که حقّ صحبت مهر و وفا نگه دارد
عشق کو؟ تا گرم سازد این دل رنجور را؟ / در حریم سینه افروزد چراغ طور را؟
آدمی گر خون بگرید از گران‌باری رواست / کآنچه نتوانست بردن آسمان، بر دوش اوست

توجّه: القاب مربوط به پیامبران را سعی کنید بدانید: خلیل (ابراهیم)، کلیم (موسی)، احمد (حضرت محمد) و ...

Ahmadi63amoozesh.com

تضمین

آوردن بخش کاملی از آیه، حدیث و یا مصراع، بیت یا قسمتی از شعر و نثرِ شاعر یا نویسنده‌ی دیگر در اثر خود را تضمین می‌گویند. معمولاً و قاعدتاً عبارت تضمین‌شده را باید داخل گیومه « » بیاورند. ولی در کنکور نمی‌آورند؛ چون تضمین مشخّص می‌شود. قسمت آخر شعر زیر، از مولاناست که دکتر شفیعی کدکنی در شعر خود آورده است.

بیداری زمان را با من بخوان به فریاد

ور مرد خواب و خفتی،

«رو سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن»

رو سر بنه به بالین، تنهـا مرا رها کن ترک من خـراب شبگرد مبتلا کن

مصراع اوّل بیت زیر نیز از سعدی است که دکتر شفیعی کدکنی در شعر خود آورده است.

«سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی» **تو خود آفتاب خـود باش و طلسم کار بشکن**

گاه شاعر یا نویسنده پیش از آوردن بیت یا متنِ تضمینی، به نام شاعر یا نویسنده اشاره می‌کند. مانند تضمین بیت دوم از شعر حافظ، که شهریار در بیت اوّل به اسم حافظ (لسان الغیب) اشاره کرده است.

چـه زنم چو نای هـر دم، ز نوای شوق او دم که «لسان غیب» خوش‌تر، بنوازد این نوا را

«همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی، بنوازد آشنا را»

حافظ و سعدی نیز پیش از تضمین از شعرهای کمال‌الدین عبدالرزّاق کاشانی و فردوسی به اسم آن‌ها اشاره کرده‌اند.

گر باورت نمی‌شود از بنده این حدیث از گفته‌ی «کمال» دلیلی بیاورم

«گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مِهر آن مِهر بر که افکنم آن دل کجا برم؟»

چنین گفت «فردوسی» پاکزاد -که رحمت بر آن تربت پاک باد-

«میازار موری که دانه‌کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است»

توجّه: تضمین در نثر نیز نمونه‌های بسیار دارد. در داستان «خسرو» در درس شانزدهم کتاب فارسی دهم، بسیار از این آرایه استفاده شده است.

با صدایی که به قول معروف، از ته چاه درمی‌آمد، با زهرخندی گفت: داد نزن: «من گوش استماع ندارم، لِمَن تَقول».

همه می‌شناختند و می‌ستودند و تکریمش می‌کردند. ولی چه سود که «حسودان تنگ‌نظر و عنودان بدگهر» وی را به مِی و معشوق و لهو و لَعِب کشیدند. ... این شکست او را به منجلاب فساد کشید «فی‌الجمله نماند از معاصی مُنکری که نکرد و مُسکری که نخَورد.» تریاکی و شیره‌ای شد و کارش به ولگردی کشید.

توجّه: آوردن کلّ آیه یا حدیث «تضمین» می‌باشد و «تلمیح» نیست.

بهـــر این فـــرمود رحمـــان ای پســـر «کُلّ یـــومٍ هُـــوَ فی شَـــأن» ای پســـر

درویش بی‌معرفت نیارامد تا فقرش به کفر انجامد؛ «کادَ الفقرُ أن یکونَ کفراً»

توجّه: آمدن یک اصطلاح یا اسم عربی مانند «عزّ و جلّ»، «اولی الالباب» یا «عَمَّ نَوالُهُ» و ... تضمین نمی‌سازد.

تست

تست ۷۱ در کدام ابیات تلمیح به کار رفته است؟

۱) چه منزل است مگر بوستان فردوس است چه قافله است مگر کاروان تاتار است

۲) دلبرا سنبل هندوی تو در تاب چراست زین صفت نرگس سیراب تو در خواب چراست

۳) ز شوق لعل تو ساقی کوی میخواران به دیده آب زند آستان باده فروش

۴) در تیرگی هجر بمردیم و ز لعلش هرگز به لب چشمه‌ی حیوان نرسیدیم

تست ۷۲ در همه ابیات آرایه تلمیح به کار رفته است به جز بیت ....

۱) از اسب پیاده شو بر نطع زمین رُخ نه / زیر پی پیلش بین شهمات شد نعمان
۲) سلطان من خدا را زلفت شکست ما را / تا کی کند سیاهی چندین دراز دستی
۳) نیندازد به خاک آن را که عشق از خاک بردارد / سر منصور هیهات است از آغوش دار افتد
۴) مفروش به باغ ارم و نخوت شداد / یک شیشه می و نوش لبی و لب کشتی

تست ۷۳ شاعر در چند بیت از ابیات زیر از آرایه «تضمین» بهره جسته است؟

الف) ای عقل در غم او یک دم مرا چو سعدی / بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران
ب) شهریاریم و گدای در آن خواجه که گفت / خوش‌تر از فکر می و جام چه خواهد بودن
ج) چنان افتاده‌ی عشقت شدم جانا که چون سعدی / ز دستم برنمی‌آید که یک دم بی تو بنشینم
د) ز بس بر تربت صائب عنان گریه سر دادم / رهی از چشمهٔ چشمم خجل شد زنده رود امشب
ه) این آن غزل سعدی است صائب که همی فرمود / می‌گویم و بعد از من گویند به دوران‌ها

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۷۴ شاعر در چند بیت از ابیات زیر از آرایهٔ «تلمیح» بهره جُسته است؟

الف) نیم پشّه بر سر دشمن گماشت / بر سر او چار صد سالش بداشت
ب) چگونه دعوی عشقت کنم به یکتایی / که بار عشق تو پشت فَلَک دوتا بکند
ج) به ناز آمده محراب دو ابروی تو دید / دلش از دست ببردند و به زنّار برفت
د) داد آگهی ز خاصیت آب زندگی / زهری که ریخت عشق تو در انگبین مرا
ه) مقام عیش میسّر نمی‌شود بی‌رنج / بلی به حکم بلا بسته‌اند عهد الست

۱) پنج ۲) چهار ۳) سه ۴) دو

تست ۷۵ در همهٔ ابیات به جز بیت ..... آرایهٔ تلمیح به کار رفته است.

۱) خورشید و مَه مرا نتواند زِ راه بُرد / هر شوخ‌دیده‌ای نفریبد خلیل را
۲) شد سِحر ساحران ز عصای کلیم، محو / در راستان اثر نبود ریو و رنگ را (ریو = حیله)
۳) عشق است مصر اعظم، عقل است روستایش / زین بیش اگر نباشی در روستا چه باشد؟
۴) مَبند آزار موری نقش در دل / که اسم اعظم خاتم همین است

تست ۷۶ در همهٔ ابیات به استثنای بیت ..... آرایهٔ تلمیح به کار رفته است؟

۱) آیینه سکندر، جام می است بنگر / تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا
۲) گفت آن یار کز او گشت سر دار بلند / جرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد
۳) از مه او مه شکافت، دیدن او بر نتافت / ماه چنان بخت یافت، او که کمینه گداست
۴) نصیحت تو به جایی نمی‌رسد زاهد / تو و تلاوت قرآن، من و دعای قَدَح (= پیالهٔ شراب)

تست ۷۷ در چند مورد از ابیات زیر آرایه تضمین به کار رفته است؟

الف) ایّوب با چندین بلا، کاندر بلا شد مبتلا / پیوسته این بودش دعا: الصّبرُ مِفتاحُ الفَرَج
ب) این مه که چون منیژه سر چاه می‌نشست / گریان به تازیانه‌ی افراسیاب رفت
ج) حافظ از جور تو حاشا که بگرداند روی / من از آن روز که در بند توأم آزادم
د) در محیط طوفان‌زا ماهرانه در جنگ است / ناخدای استبداد با خدای آزادی

۱) سه ۲) چهار ۳) یک ۴) دو

تست ۷۸ در کدام بیت‌ها آرایه تضمین به کار رفته است؟

الف) سرگشته در کشاکش طوفان روزگار / گم کرده همچو آدم و حوا بهشت خویش
ب) چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت / شیوه جنّات تجری تحتها الانهار داشت
ج) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم / کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی
د) در سلسله‌ی زلف سراسیمه لیلی / حال دل مجنون پراکنده ما چیست؟

۱) الف ، ب ۲) ج ، د ۳) ب ، ج ۴) الف ، د

لف و نشر

«لف» به معنی بستن و «نشر» به معنای باز کردن است. و آن وقتی است که شاعر یا نویسنده در یک پاره کلام، دو یا چند مورد و در پاره دوم دو یا چند مورد دیگر بیاورد که با موارد پاره اوّل در ارتباط باشند.

تهران و بغداد، پایتخت‌های ایران و عراق هستند. پاره اول: تهران و بغداد پاره دوم: ایران و عراق

همان‌طور که می‌دانیم تهران با ایران و بغداد با عراق در ارتباط است.

لف و نشر دو نوع است: لف و نشر مرتّب و لف و نشر مشوّش (لف و نشر مرتّب هنری‌تر است.)

۱- **لف و نشر مرتّب:** موارد پاره دوم به ترتیب به موارد پاره اوّل مرتبط هستند.

۲- **لف و نشر مشوّش:** موارد پاره «دوم» به ترتیب به موارد پاره اول مرتبط نیستند.

با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت
۱ ۲ ۱ ۲

بر حدیث من و حُسن تو نیفزاید کس / حد همین است سخندانی و زیبایی را
۱ ۲ ۱ ۲

تا رفتنش ببینم و گفتنش بشنوم / از پای تا به سر، همه سمع و بصر شدم
۱ ۲ ۱ ۲

پروانه ز من شمع ز من گل ز من آموخت / افروختن و سوختن و جامه‌دریدن
۱ ۲ ۳ ۲ ۱ ۳

این عیار مهر و کین مرد و نامرد است
۱ ۲ ۱ ۲

دو بیت زیر که منسوب به فردوسی است، از بهترین و هنرمندانه‌ترین نمونه‌های لف و نشر است.

به روز نبرد آن یل ارجمند

به شمشیر و خنجر به گُرز و کمند
۱ ۲ ۳ ۴

برید و درید و شکست و ببست
۱ ۲ ۳ ۴

یلان را سر و سینه و پا و دست
۱ ۲ ۳ ۴

در روز نبرد، آن یل ارجمند
با شمشیر، سر یلان را برید.
با خنجر، سینه یلان را درید.
با گُرز، پای یلان را شکست.
با کمند، دست یلان را بست.

نمونه‌های دیگر:

چو فرزند و زن باشدم خون و مغز — که را بیش بیرون شود کار نغز
۱ ۲ ۱ ۲

مهیا کن روزیِ مار و مور — اگر چند بی‌دست و پایند و زور
۱ ۲ ۱ ۲

*نکته بسیار مهم: نوعی از تشبیه مضمر تشبیهی است که با لف و نشر می‌آید. در اینگونه ابیات ظاهرا با تشبیه روبه‌رو نیستیم ولی وقتی به لف‌ها و نشرها دقت می‌کنیم، نوعی شباهت بین آن‌ها دیده می‌شود. این گونه تشبیهات نیز تشبیه مضمر می‌باشند.

در چمن باد بهاری ز کنار گل و سرو — به هواداری آن عارض و قامت برخاست
با چنین زلف و رخش بادا نظربازی حرام — هر که روی یاسیمین و جعد سنبل بایدش

تست

تست ۷۹ در کدام بیت لف و نشر وجود دارد؟

۱) قسمت حوالتم به خرابات می‌کند — هرچند کاین چنین شدم و آن چنان شدم
۲) خیال نقش تو در کارگاه دیده کشیدم — به صورت تو نگاری ندیدم و نشنیدم
۳) از بهر بوسه‌ای ز لبش جان همی دهم — اینم همی‌ستاند و آنم نمی‌دهد
۴) منم آن شاعر ساحر که به افسون سخن — از نی کلک، همه قند و شکر می‌بارم

تست ۸۰ در کدام ابیات لف و نشر وجود ندارد؟

الف) ساقیا می بده و غم مخور از دشمن و دوست — که به کام دل ما آن بشد و این آمد
ب) میان نداری و دارم عجب که هر ساعت — میان مجمع خوبان کنی میانداری
ج) چه جای شکر و شکایت ز نقش نیک و بد است؟ — چو بر صحیفه‌ی هستی رقم نخواهد ماند
د) ساغر لطیف و دلکش و می‌افکنی به خاک — اندیشه از بلای خماری نمی‌کنی؟

۱) الف- ج ۲) ب- د ۳) الف- د ۴) ب- ج

تست ۸۱ در کدام بیت آرایه «لف و نشر» به کار نرفته است؟

۱) همی مرغ و ماهی بر ایشان به زار — بگرید به دریا و به مرغزار
۲) مراست خانه بیابان و دل ز خون دریا — تو عشق بین که مرا میر بحر و بر دارد
۳) در باغ شد از قد و رخ و زلف تو بی‌آب — گلبرگ تری، سرو سهی، سنبل سیراب
۴) عدوبند و ظفربند و هنرجوی و هنرپیشه — عطابخش و صبارخش و سماقد و سخاگستر

تست ۸۲ در کدام ابیات لف‌ونشر وجود دارد؟

الف) حال درویش چنان است که خال تو سیاه — جسم دل ریش چنان است که چشم تو سقیم
ب) طمع وصل تو می‌دارم و اندیشه‌ی هجر — دیگر از هرچه جهانم نه امید است و نه بیم
ج) گر تو به حسن افسانه‌ای یا گوهر یک‌دانه‌ای — از ما چرا بیگانه‌ای ما نیز هم بد نیستیم
د) بر سر آتش و آبیم ز چشم و دل خون — چند سوزیم در این تنگ قفس خانه‌ی خویش

۱) الف ــ ب ۲) ج ــ د ۳) الف ــ ج ۴) ب ــ د

تست ۸۳ در کدام بیت لف و نشر وجود دارد؟

۱) بـــر مهر چرخ و شـیوه‌ی او اعتماد نیسـت / ای وای بر کســی کـه شـــد ایمن ز مکر وی
۲) فردا شـراب کوثـــر و حور از برای ماسـت / و امـروز نـیـز ســـاقـی مـه‌روی و جـام مـی
۳) حشـــمت مبین و ســلطنت گل که بســپرد / فـراش بـاد هـر ورقـش را بـه زیـر پـی
۴) مســـند به باغ برکه به خدمت چو بندگان / اســـتاده اســت ســرو و کمر بســته اســت نی

تست ۸۴ در کدام بیت لف‌ونشر دیده می‌شود؟

۱) فتنه‌ام بر زلف و بالای تو ای بدر منیر / قامت است آن یا قیامت عنبر است آن یا عبیر
۲) وصال جان جهان یافتن حرامش باد / که التفات بود بر جهان و بر جانش
۳) گروهی هم‌نشین من خلاف عقل و دین من / بگیرند آستین من که دست از دامنش بردار
۴) ما در این شهر غریبیم و در این ملک فقیر / به کمند تو گرفتار و به دام تو اسیر

تست ۸۵ در کدام گزینه لف و نشر وجود ندارد؟

۱) اثر تربیت و تابش خور را چه گنه / گر خزف را نه گهر سازد و ناکس را کس
۲) گـر دهدت روزگار دست و زبان زینهار / هر چه بدانی مگوی هر چه توانی مکن
۳) چهره زرد من و روی خود از طرّه بپوش / که زر و سیم ز طرّار بباید پوشید
۴) از کوی تو چون باد برآشفتم و رفتم / گردی ز دل مدّعیان رُفتم و رفتم

تست ۸۶ در کدام ابیات لف و نشر وجود دارد؟

الف- گر کشتنی‌ام بـاری هم دست تو و تیغت / خود دست به خون من هـم تـر نکنی دانم
ب- ز آه و اشک میگونم شبی تـا روز در مجلس / سماع ارغنونی و شراب ارغوانی بود
ج- مرا بر خشک‌مغزی‌های زاهد گریه می‌آید / به غیر از اشک حسرت نیست باری نخل ماتم را
د- گشت فراق و وصل تو مرگ و بقای عاشقان / کشتی و زنـده ساختی ای تو خدای عاشقان

۱) الف - ب ۲) ج – د ۳) الف - ج ۴) ب - د

تست ۸۷ در کدام بیت لف و نشر وجود دارد؟

۱) نصیحت‌گوی را از من بگو ای خواجه دم در کش / چو سیل از سر گذشت این را چه می‌ترسانی از باران
۲) صائب اظهار غـم و شادی خود بی‌ظرفی است / ور نه ما نیز بهاری و خزانی داریم
۳) نام و ننگ و صبر و هوش و عقل و دینم شد حجاب / ترک من بـاز آ که سلمان ترک هر شش می‌کند
۴) آتش چگونه دست و گریبان شود به خار؟ / عشق ستیزه خـوی چنانم گرفته است

تست ۸۸ لف و نشر در کدام بیت موجب خلق آرایه تشبیه شده است؟

۱) فـرو رفـت و بـر رفـت روز نـبـرد / بـه مـاهـی نـم خـون و بـر مـاه گـرد
۲) در چمن بـاد بهـاری ز کنـار گـل و ســرو / بـه هواداری آن عـارض و قـامـت برخـاســت
۳) نکنم میـل بـدان کس کـه مرا دیـده و دل / از ســـر جـهـل پـر از آب و پـر آتـش دارد
۴) دم پـادشـــاهـان امـیـد اســـت و بـیـم / یـکـی را ســـمـوم و دگـر را نســـیـم

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۸۹ در چند مورد از ابیات زیر لف و نشر وجود دارد؟

الف- زلف مشکین حلقه‌اش بر روی گلگون بسته‌اند / من ندانم روز و شب با یکدگر چون بسته‌اند
ب- خلق را از لعل میگون تو مستی داده‌اند / عقل را از چشم فتّان تو مفتون کرده‌اند
ج- چو خامه هر که حدیث دل آورد به زبان / طمع مدار که سر بر سر زبان نکند
د- ای ز جام می عشق تو خرد رفته ز هوش / لب و دندان تو را لعل و گهر حلقه به گوش
هـ- کشته عشق وی از زنده‌ی جاوید به است / درد کز وی رسدم مایه درمان من است

۱) چهار ۲) سه ۳) دو ۴) یک

تست ۹۰ هر دو بیت کدام گزینه فاقد لف‌ونشر هستند؟

الف) خامشی دریا و گفت‌وگو خس و خاشاک اوست / پاک‌کن از خار و خس این بحر گوهر خیز را
ب) صائب اظهار غم و شادی خود بی ظرفی است / ور نه ما نیز بهاری و خزانی داریم
ج) هجر و وصل مساوی است در حقیقت عشق / پشت فهمیده مرا قد کشیده تو را
د) تیر و کمان عشق را هر که ندیده گو ببین / پیرانه سرم آگهی از بخت جوان آر

۱) الف ــ ج ۲) ب ــ هـ ۳) ج ــ هـ ۴) الف ــ د

تست ۹۱ کدام بیت مزیّن به «لف و نشر و حسن تعلیل» است؟

۱) شکوه سلطنت و حسن، کی ثباتی داد / ز تخت جم سخنی مانده است و افسر کی
۲) مگر چمن ز گل آتش گرفت کز باران / زند بر آتش آن آب ابر فروردین
۳) غنچه و گل اشک بلبل گر نمی‌کردند پاک / آستین آن چرا خونین شد و دامان این؟
۴) به مژده جان به صبا داد شمع در نفسی / ز شمع روی توأش چون رسید پروانه

مراعات نظیر (تناسب)

آوردن دو یا چند واژه که با یکدیگر تناسب و رابطه‌ای غیر از تضاد داشته باشند، مراعات نظیر می‌باشد. مراعات نظیر اگر در دو واژه باشد معمولاً آن را تناسب می‌گویند، امّا در کنکور تناسب و مراعات نظیر را یکسان در نظر می‌گیرند.

بسی تیر و دی ماه و اردیبهشت / برآید که ما خاک باشیم و خشت
خروش سواران و اسپان ز دشت / ز بهرام و کیوان همی برگذشت
ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ‌طبع / این گرگی شبان شما نیز بگذرد
یک کربلا شکوه به چشمت نهفته است / ای روضه مجسم گودال قتلگاه

توجّه: مراعات نظیر و تناسب واژگان ممکن است کمی غیرمحسوس باشد. توجّه به آرایه تناسب، گاه منجر به کشف، آرایه ایهام تناسب می‌شود.

شفا می‌دهد آشکارا به دل / اشارات پنهانی چشم تو
از دور دست می‌رسد آیا کدام پیک؟ / ای مسلم شرف به کجا می‌کنی نگاه؟

در دو بیت قبل «شفا» و «اشارات» با یکدیگر ارتباط و مراعات نظیر دارند، زیرا نام دو اثر از ابن سینا می باشند و «پیک» نیز با «مسلم» ارتباط دارد، زیرا مسلم بن عقیل، پیک و فرستاده امام حسین (ع) به کربلا بود.

Ahmadi63amoozesh.com

توجّه: آرایه تناسب را نباید با تناسب واژگان در مبحث دستور زبان فارسی، اشتباه بگیریم. چرا که به طور مثال دو واژه «بدن و دست» از نظر دستوری با یکدیگر تضمّن دارند و تناسب ندارند امّا از نظر آرایه‌های ادبی آن‌ها را تناسب (مراعات نظیر) می‌گیریم. یا «رنگ و بنفش» از نظر دستوری تضمّن دارند ولی از نظر ادبی آرایه تناسب دارند. در بیت زیر نیز دو واژه چشم و سر از نظر دستوری تناسب ندارند و تشمّن هستند ولی از نظر ادبی آرایه تناسب دارند.

دید پیمبر نه به چشمی دِگر　　بلکه بدین چشمِ سر این چشمِ سر

توجّه: کلماتی که از نظر دستوری با یکدیگر «تناسب»، «ترادف» و «تضمّن» داشته باشند را «مراعات نظیر» یا «تناسب» می‌دانیم.

توجّه: در بیتی که تلمیح وجود دارد، اکثرا تناسب هم وجود دارد، زیرا معمولا کلمات مربوط به یک داستان، با یکدیگر تناسب هم دارند.

غرق خون بود و نمی‌مرد ز حسرت فرهاد　　خواندم افسانه شیرین و به خوابش کردم

توجّه: در بیشتر ابیات مراعات نظیر وجود دارد. لذا در صورت نیافتن مراعات نظیر مجدد به روابط کلمات دقت کنید.

تست

تست ۹۲ در کدام گزینه آرایه «مراعات نظیر» محسوس‌تر است؟

۱) مرا مادرم نام مرگ تو کرد　　زمانه مرا پتک ترگ تو کرد
۲) پیاده ندیدی که جنگ آورد　　سر سرکشان زیر سنگ آورد؟
۳) سزد گر بداری سرش در کنار　　زمانی برآسایی از کارزار
۴) به شهر تو شیر و نهنگ و پلنگ　　سوار اندر آیند هر سه به جنگ؟

تست ۹۳ در کدام بیت نمی‌توان آرایه «مراعات نظیر» یافت؟

۱) ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد　　چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد
۲) بیستون کندن فرهاد نه کاری است شگفت　　شور شیرین به سر هر که فتد کوهکن است
۳) از طلا گشتن پشیمان گشته‌ایم　　مرحمت فرموده ما مس کنید
۴) برداشته دل ز کار او بخت　　درماند پدر به کار او سخت

تست ۹۴ کدام گزینه، بیت‌ها را به ترتیب داشتن آرایه‌های «تلمیح، تضمین و مراعات نظیر» مرتّب می‌کند؟

الف) پیرهن‌چاک برون آمده بودی امروز　　تا دگر چشم که را بوی تو بینا می‌کرد
ب) تیغ عریان تو را دید و ورق برگرداند　　آن که دایم ز خدا عمر تمنّا می‌کرد
ج) داشت تا گوهر من در دل این دریا، جان　　ساحل از آب گُهر جلوه دریا می‌کرد
د) صائب این آن غزل حافظ شیراز که گفت　　دیگران هم بکنند، آنچه مسیحا می کرد

۱) الف – د – ج　　۲) د – الف – ج　　۳) الف – د – ب　　۴) ب – ج – الف

مَثَل یا تمثیل یا ارسال‌المَثَل

آوردن ضرب‌المثل یا گفتن جمله‌ای حکیمانه که بعدها به ضرب‌المثل تبدیل شده باشد. مَثَل، بر تاثیرگذاری کلام می‌افزاید و زینت‌بخش و مایه‌ی آرایش کلام است.

چنین است رسم سرای درشت — گهی پشت بر زین گهی زین به پشت
گنه کرد در بلخ آهنگری — به شوشتر زدند گردن مسگری
از طلاگشتن پشیمان گشته‌ایم — مرحمت فرموده ما مس کنید
زی تیر نگه کرد و پر خویش در او دید — گفتا ز کـه نالیم که از ماست که بر ماست

توجّه: ضرب المثل‌ها هنر و شاهکار سخنورانند. در میان سخنوران فارسی، سعدی، بیش از دیگران در این زمینه به خلق و ابداع پرداخته است. به گونه‌ای که قریب به چهارصد جمله و مصراع و بیت از بوستان و گلستان به صورت ضرب‌المثل در آمده و زینت‌بخش کلام سخنوران دیگر شده است.

هر که دست از جان بشوید، هر چه در دل دارد بگوید.

هر چه نپاید، دلبستگی را نشاید.

تو قدر آب چه دانی که در کنار فراتی

توجّه: برای شناختن مَثَل‌ها نیازی نیست آن‌ها را حفظ کنیم، چون تعداد آن‌ها بسیار زیاد است. توجّه به معنا، بهترین راه شناخت مَثَل است. شناخت مَثَل‌ها در قرابت معنایی نیز بسیار مهم هستند.

توجّه: اسلوب معادله و مَثَل نیز از این جهت که زیرساخت تشبیهی دارند، شبیه هستند ولی تفاوت آن‌ها در این است که اوّلا مَثَل‌ها بسیار معروف‌تر از اسلوب معادله‌ها هستند. (در واقع اسلوب معادله‌ای که بسیار معروف شود به مَثَل تبدیل می‌شود.) ثانیا اسلوب معادله لزوما در شعر می‌آید و حتما دو مصراع است ولی «مَثَل» در نثر هم می‌آید و می‌تواند یک جمله یا یک مصراع باشد.

تخلص

آمدن نام شاعر در بیت آخر یا یکی مانده به آخر را **تخلّص** می‌گویند. (البته تخلص در قصیده معنای دیگری هم دارد.)

حافظ به خود نپوشد، این خرقه مِی‌آلود — ای شیخ پاک‌دامن، معذور دار ما را
سعدی، به روزگاران، مِهری نشسته بر دل — بیرون نمی توان کرد، الا به روزگاران

توجّه: بعضی از تخلّص‌ها آشکار نیستند و به نام اصلی شاعر اشاره ندارند. سعی کنید نام شاعران و تخلص شعری آن‌ها را بشناسید. این تخلص‌ها هم در مبحث «ایهام» و «ایهام تناسب» مهم می‌باشند و هم برای تشخیص آرایه‌ی «تضمین». «خمُش» در بیت زیر تلخّص مولاناست.

راز نهـان دار و خمُشی، ور خمُشی تلخ بود — آنچه جگرسوزه بُود، باز جگرسازه شود

در بیت زیر نیز واژه‌ی «فرصت» در مصراع دوم که تخلص شاعر است ایهام ساخته است. (رجوع شود به ارایه ایهام و ایهام تناسب)

عهدی کردی که کشی فرصت خود را روزی — فرصت ار یافتی آن عهد فراموش نکن

Ahmadi63amoozesh.com

یادآوری

توجّه: جناس تام و ایهام، از این جهت که دو معنا دارند شبیه هستند امّا در جناس تام، دو واژه یکسان در دو معنی می‌آید ولی در ایهام، یک واژه در دو معنی می‌آید.

توجّه: پیش از آن که وارد تست‌زنی شوید به این نکته توجّه داشته باشید، در سوالاتی که چند آرایه در آن مطرح شده است، ابتدا سراغ آرایه‌های آسان‌تر و زودیاب‌تر یا آرایه‌هایی که در آن مسلّط‌تر هستید، بروید.

توجّه: وجود یک آرایه، نفی‌کننده آرایه دیگر نیست! مثلا ممکن است همان واژه‌ای که جناس دارد، ایهام هم داشته باشد. پس ردِ گزینه در این مبحث خیلی کاربرد ندارد، مگر اینکه کاملا مطمئن شده باشید.

توجّه: در تست‌هایی که چینش چند آرایه را به ترتیب می‌خواهند، به این نکته توجّه داشته باشید که ممکن است یک بیت، دو مورد از آرایه‌های مطرح‌شده را داشته باشد! یا یک آرایه در دو بیت دیده شود، در هر بیت آرایه‌ای را لحاظ کنید که در ابیات دیگر وجود نداشته باشد.

توجّه: در تست‌زنی آرایه، رد گزینه بسیار کارساز است و سعی کنید از تکنیک رد گزینه استفاده کنید.

توجّه: واژگان مستعد استعاره و مجاز و ایهام و جناس تام و ... را بشناسیم ولی حواسمان باشد در تله نیفتیم.

توجّه: واژگان مستعد استعاره و مجاز و ایهام و جناس را در حدی باید بشناسید که اگر کسی از شما خواست چند مورد از آن‌ها را بگویید، باید حداقل ۵۰ واژه را به صورت حفظی بگویید.

توجّه: آرایه‌های مزاحم را بشناسیم. یعنی در هر آرایه‌ای، آرایه مزاحم و تله‌ی آن را بشناسیم.

توجّه: تست‌هایی که یک یا دو بیت دارند، حتما سعی کنیم معنی بیت یا دو بیت را بفهمیم و درک کنیم.

توجه: بدون شک در سال‌های اخیر ، مبحث آرایه‌های ادبی ، چالشی‌ترین بخش علوم و فنون بوده است. در این مبحث سعی کنید کمتر تست بزنید. (نزدن بهتر از منفی‌زدن است!)

توجه: نزدیک‌ترین مبحث به آرایه‌های ادبی، مبحث قرابت معنایی است. سعی کنید در هر دو مبحث به حد تسط برسید زیرا در غیر اینصورت، ضعف شما در هر کدام از این دو مورد روی مبحث دیگر نیز تاثیر می‌گذارد.

توجه: در بعضی از اساتید اینگونه جاافتاده است که در مبحث آرایه‌های ادبی، درسنامه تاثیر ناچیزی دارد و باید فقط تست زد!!! واقعیت این است؛ بله بعضی از درسنامه‌ها بسیار ضعیف و ناقص هستند ولی اگر به درسنامه هر بخش این جزوه مراجعه کنید، می‌بینید که بسیار کامل و جامع است. قطعا اینگونه درسنامه‌ها کمک زیادی به شما می‌کنند.

یادآوری: آخرین مطلب و مهم‌ترین مطلب این است که حتما حتما حتما روش تست زنی آرایه‌های ادبی را یاد بگیرید. در این مبحث، «**تکنیک تست‌زنی**» بسیار اهمیت دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

فصل چهارم

سوالات جمع بندی آرایه‌های ادبی

تست ۹۵ همهٔ آرایه‌های «استعاره، ایهام و تضاد» در کدام بیت یافت می‌شود؟

۱) مهر و ماهش را فلک در صد هزاران پرده پوشد / گر نقاب از چهره بردارد نگار بی‌نظیرم
۲) گر چه کامم ز لب نوش تو تلخ است امّا / گر کسی گوش دهد قصّه‌ی شیرین دارم
۳) هر سر موی مرا از تو امید دگر است / وه که بااین‌همه امید بسی نومیدم
۴) کاش ابروی کجش بنگری از دیده‌ی راست / تا بدانی که چرا کشته‌ی شمشیر شدم

تست ۹۶ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ بجز:

۱) انتقامم را ز زلفش مو به مو خواهم کشید / آرزویم را ز لعلش سر به سر خواهم گرفت (ایهام، استعاره)
۲) از آن دندان ز پیران گردش افلاک می‌گیرد / که از غفلت نیندازی به پیری لب گزیدن را (کنایه، حسن تعلیل)
۳) به آهی ریزد از هم تاروپود هستی ظالم / نسیمی می‌زند بر یکدگر زلف پریشان را (استعاره، اسلوب معادله)
۴) به خون لعل فرورفت کوه سنگین‌دل / چو در محبّت شیرین هلاک شد فرهاد (ایهام، تضاد)

تست ۹۷ آرایه‌های بیت زیر کدامند؟

«هان تا لب شیرین نستاند دلت از دست / کان کزغم او کوه گرفت از کمر افتاد »

۱) استعاره، ایهام، مجاز، جناس
۲) استعاره، تشبیه، مجاز، حس‌آمیزی
۳) جناس، ایهام، تشبیه، حسن تعلیل
۴) کنایه، اغراق، حس‌آمیزی، حسن تعلیل

تست ۹۸ در کدام بیت آرایه‌های «تشبیه، استعاره، ایهام» یافت می‌شود؟

۱) جوی خون از چشم مردم می‌رود بی‌اختیار / بس که دل را در غمش سرچشمه خون کرده‌اند
۲) خلق را از لعل میگون تو مستی داده‌اند / عقل را از چشم فتان تو مفتون کرده‌اند
۳) قتل ما ای دل به تیغ او مقدّر کرده‌اند / غم مخور زیرا که روزی را مقرّر کرده‌اند
۴) سودها بردند تجّاری که در بازار عشق / نقد جان را بامتاع بوسه سودا کرده‌اند

تست ۹۹ در کدام بیت بیشترین تشبیه وجود دارد؟

۱) زلف هندوصفتت لیلی و عقلم مجنون / لب جانبخش تو شیرین و دلم فرهاد است
۲) تا بود گوی کواکب در خم چوگان چرخ / گوی دل‌ها در حکم زلف چو چوگان تو باد
۳) جز دیده هیچ دوست ندیدم که سعی کرد / تا زعفران چهره‌ی من لاله‌گون شود
۴) چو بلبل آمدمت تا چو گل ثناگویم / چو لاله لال بکردی زبان تحسینم

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۰۰ یک کدام بیت فاقد مجاز است؟

۱) تو آن درخت گلی کاعتدال قامت تو / ببرد قیمت سرو بلندبالا را
۲) بیزارم از پیاله وز ارغوان و لاله / مائیم و آه و ناله کنجی گرفته مأوا
۳) خندهٔ خوش زان نزدی شکرّش / تا نبرد آب صدف گوهرش
۴) گویی رگ جان می‌گسلد زخمه ناسازش / ناخوش‌تر از آوازهٔ مرگ پدر آوازش

تست ۱۰۱ در کدام ابیات آرایه‌های «استعاره، تشبیه و مجاز» یافت می‌شود؟

الف- ای گل خوشبو اگر صد قرن بازآید بهار / مثل من دیگر نبینی بلبل خوشگوی را
ب- لبت بدیدم و لعلم بیوفتاد از چشم / سخن بگفتی و قیمت برفت لؤلؤ را
ج- شمع فلک با هزار مشعل انجم / پیش وجودت چراغ بازنشست است
د- از رشک آفتاب جمالت بر آسمان / هر ماه، ماه دیدم چون ابروان توست

۱) الف، ب ۲) الف، ج ۳) ب، ج ۴) ب، د

تست ۱۰۲ در ابیات زیر کدام آرایه‌های ادبی به ترتیب، وجود دارد؟

- از روی نرم سرزنش خار می‌کشم / چون گل زحسن روی خودآزار می‌کشم
- کیفیتی که دیده‌ام از چشم مست دوست / هرگز ندیده چشم جم از دور جام خویش
- شیرینی نشاط جهان را گرفته است / صبح از هوای تو شکر آب‌دیده‌ای است
- طالب وصلی اگر با غم هجران خوش باش / گل نمی‌گشت عزیز این همه گر خار نداشت

۱) تضاد – جناس – تشبیه – پارادوکس ۲) حس‌آمیزی – تلمیح – مجاز – ایهام تناسب
۳) تشبیه – تضاد – حسن تعلیل - تمثیل ۴) اسلوب معادله – ایهام – تشخیص – حسن تعلیل

تست ۱۰۳ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست هستند، به‌جز:

۱) مخور ز چهره‌ی گلگونِ گل فریب جمال / که در مقام جلال است رخت شاهان سرخ (جناس، ایهام)
۲) اگر دو هفته بود چهره‌ی گلستان سرخ / مدام از می‌لعلی است روی جانان سرخ (مجاز، استعاره)
۳) چراغ دل ز جگر گوشه می‌شود روشن / بود ز لعل لب او رخ بدخشان سرخ (استعاره، تشبیه)
۴) به گریه سائل اگر روی خود کند رنگین / از آن به است که گردد به ابر احسان سرخ (جناس، تشبیه)

تست ۱۰۴ در کدام بیت، دو تشبیه و بیشترین استعاره به کار رفته است؟

۱) شیر در بادیه‌ی عشق تو روباه شود / آه از این راه که در وی خطری نیست که نیست
۲) یا رب آن شاهوش ماهرخ زهره‌جبین / درّ یکتای که و گوهر یکدانه‌ی کیست؟
۳) واله و شیداست دایم همچو بلبل در قفس / طوطی طبعم ز عشق شکر و بادام دوست
۴) خون شد دلم به یاد تو، هرگه که در چمن / بند قبای غنچهٔ گل می‌گشاد باد

تست ۱۰۵ تعداد «استعاره» در کدام بیت، بیشتر است؟

۱) اگر ز لعل تو مستان عشق نقل خواهند / به خنده لب بگشا و شکر ز پسته بریز
۲) دل شده را قوت جان از لب لعل وی است / هر که بهشتی بود آب دهد کوثرش
۳) با این نسیم سحرخیز برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می‌ماند ای دوست گل یادگار من و تو
۴) شبی از مجلس مستان بر آمد ناله‌ی چنگش / رسید از غایت تیزی به گوش زهره آهنگش

Ahmadi63amoozesh.com

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۰۶ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات کاملاً درست است، به جز:

۱) اگر بر نرگس اندازی نظر نرگس شود ناظر / وگر با سوسن آغازی سخن سوسن شود گویا (ایهام، استعاره)
۲) بوسیدن از جام لبش گر نیست روزی کاشکی / چون جرعه افتادی که من خاک درش بوسیدمی (ایهام، مجاز)
۳) آفتاب از عکس شمشیر تو می‌گیرد فروغ / آسمان از بار احسان تو می‌گردد دوتا (تشبیه، اغراق)
۴) به مجلسی که زبان‌آوری کند قلمت / به کام درکشد آتش زبان دعوی را (مجاز، استعاره)

تست ۱۰۷ آرایه‌های بیتِ زیر، کدام‌اند؟

«تُرک آهو چشمم ای آهوی چشمت شیرگیر / صید آهوی توام بر صید خویش آهو مگیر»

۱) استعاره، اغراق، کنایه، ایهام
۲) استعاره، تشبیه، جناس تام، کنایه
۳) جناس ناقص، تشبیه، استعاره، مجاز
۴) تشبیه، جناس ناقص، اغراق، ایهام

تست ۱۰۸ بیتِ زیر «فاقد» کدام آرایه‌های ادبی است؟

«پیش لب ضحّاک تو بس فتنه و آشوب / کز مار سر زلف تو در ملک جم افتد»

۱) استعاره، کنایه ۲) جناس، تشبیه ۳) مجاز، ایهام ۴) تلمیح، ایهام

تست ۱۰۹ تعداد تشبیه در همهٔ ابیات یکسان است، به جز:

۱) مریض شوق ز تیر ستم نمی‌رنجد / قتیل عشق ز تیغ جفا نمی‌ترسد
۲) شد چمان در چمن حسن و لطافت لیکن / در گلستان وصالش نچمیدیم و برفت
۳) زلف لیلی صفتت دام دل مجنون است / عقل بر دانه‌ی خال سیهت مفتون است
۴) چون سواد زلف شبرنگ تو را آرم به یاد / از سرم تا پای چون شمع آتش سودا گرفت

تست ۱۱۰ در چند بیت «ایهام یا ایهام تناسب» یافت می‌شود؟

الف) آهوی چشم کماندار تو نخجیرم ساخت / من که شیران جهانند کمین نخجیرم
ب) هرکجا دم زدم از چشم بت کشمیرم / خون مردم همه گردید گریبانگیرم
ج) تا فروغ طلعت آن ماه را دیدم فروغی / عشق فارغ کرده است از تابش مهر منیرم
د) بیرون چه گونه می‌رود از کین مهوشان / مهری که همچو روح فرو رفته در تنم
هـ) دو گوشت ار ز خروشیدنم به تنگ آمد / چنین مزن که ز دستت چو چنگ نخروشم

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۱۱۱ آرایه‌های «حسن تعلیل – استعاره – کنایه – تشبیه – اسلوب معادله» به ترتیب، در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف) می‌کند اشک ندامت نامه‌ی دل را سفید / صبح از اخترفشانی پاک‌دامن می‌شود
ب) بهشتی شد مرا نظاره‌ی آن روی گندم گون / اگر گندم برون انداخت از فردوس آدم را
ج) نگردد جمع با رنگین‌لباسی زیر پا دیدن / که طاووسِ خودآرا چشم از پر بر نمی‌دارد
د) تا سپند آن آتشین‌رخسار را در بزم دید / آنچنان جست از سر آتش که صد فریاد داشت
ه) گل ز کژی خار در آغوش یافت / نی‌شکر از راستی آن نوش یافت

۱) د – هـ – ج – ب – الف ۲) د – الف – ب – ج – هـ
۳) هـ – د – ب – الف – ج ۴) هـ – ب – الف – د – ج

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۱۱۲ در کدام بیت همه آرایه‌های «تشبیه، استعاره، جناس» به‌کار رفته است؟

۱) حافظ در این کمند سرِ سرکشان بسی است / سودای کج مَپز، که نباشد مجال تو
۲) در چین زلفش ای دل مسکین چگونه‌ای؟ / کاشفته گفت باد صبا شرح حال تو
۳) صحن سرای دیده بشستم، ولی چه سود؟ / کاین گوشه، نیست در خور خیل خیال تو
۴) چون پیاله، دلم از توبه که کردم، بشکست / همچو لاله، جگرم بی می و خم‌خانه بسوخت

تست ۱۱۳ آرایه های مقابلِ ابیّات در همه گزینه ها تماماً درست است؛ به جز:

۱) نازنین‌تر می‌شوی هر روز از روز دگر / ناز چندانی که می ریزد ز سر تا پای تو (حسن تعلیل، واج آرایی)
۲) باغبان همچو نسیمم ز در خویش مران / کآب گلزار تو از اشک چو گلنار من است (ایهام،کنایه)
۳) در غبار خاطر مجنون حصاری گشته است / دیده آهو ز شرم نرگس شهلای تو (استعاره،تشبیه)
۴) پرده‌های دیده‌اش پیراهن یوسف شود / هرکه یک شب را به روز آورد در سودای تو (تلمیح، ایهام تناسب)

تست ۱۱۴ آرایه های «تشبیه، استعاره، حس‌آمیزی و ایهام تناسب» به‌ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) چون شبنم است بستر و بالین من ز گل / در خارزار از نظر پاک‌بین خویش
ب) ناله نی راست صد تنگ شکر در آستین / بندبندش گر پر از شکّر نباشد گو مباش
ج) چرا از دست می‌رفتم چرا بیمار می‌بودم؟ / اگر می‌بود بر بالین من سیب زنخدانش
د) کجا تاب نگاه گرم دارد سایه پروردی / که گردد آفتابی چهره از گلگشت مهتابش

۱) ب، الف، د، ج ۲) ب، د، ج، الف ۳) ج، الف، ب، د ۴) ج، الف، د، ب

۱) الف، ب ۲) الف، د ۳) ب،ج ۴) ب، د

تست ۱۱۵ در کدام بیت «ایهام، ایهام تناسب، تشبیه و استعاره» وجود دارد؟

۱) از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر / ای دیده نگه کن که به دام که درافتاد
۲) غنیمتی شمر ای شمع، وصل پروانه / که این معامله تا صبحدم نخواهد ماند
۳) مرغ دل باز هوادار کمان ابرویی است / ای کبوتر نگران باش که شاهین آمد
۴) کسی به وصل تو چون شمع یافت پروانه / که زیر تیغ تو هر دم سری دگر دارد

تست ۱۱۶ آرایه‌های ادبی بیت زیر، در کدام گزینه درست آمده است؟

«به روز تیره‌ی ما صبح، شکّرخنده‌ها دارد / نمی‌داند که این شادی دم دیگر نمی‌ماند»

۱) مجاز، استعاره، تضاد، تشخیص ۲) تشخیص، تشبیه، حس‌آمیزی، ایهام
۳) پارادوکس، ایهام تناسب، مجاز، حس‌آمیزی ۴) تشبیه، حس‌آمیزی، پارادوکس، استعاره

تست ۱۱۷ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز .....

۱) چه سان مژگان خونین گریه‌ی ما را نگه دارد / کجا مرجان به زور پنجه دریا را نگه دارد؟ (اسلوب معادله،ایهام)
۲) پهلو به حیات ابدی می‌زند آن زلف / این است سوادی که به اصل است مطابق (ایهام تناسب،کنایه)
۳) عزیز قدردانی نیست در مصر سخن‌سنجی / ندارد ور نه جنسی غیر یوسف کاروان ما (ایهام،استعاره)
۴) اگر چه تخم طمع زردرویی آرد بار / زکات رنگ به گلشن دهد گدای قدح (مجاز،تشبیه)

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۱۸ آرایه‌های «تشبیه، مجاز، حسن تعلیل و ایهام» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) به قامت خوش خوبان نگاه می‌کردم / لباس حسن تو دیدم به قد هر یک راست
ب) اگر جمال تو با عاشقان کرشمه نکرد / ز بهر چه شر و آشوب از جهان برخاست
ج) دو اسبه پیک نظر می‌دوانم از چپ و راست / به جستجوی نگاری که نور دیدهٔ ماست
د) به غمزه گر نربودی دل همه عالم / ز عشق تو دل جمله جهان چرا شیداست

۱) الف، د، ب، ج ۲) الف، ج، د، ب ۳) ج، د، ب، الف ۴) ج، ب، ، د، الف

تست ۱۱۹ آرایه‌های مقابلِ همهٔ ابیات تماماً درست است؛ به‌جز:

۱) راستی را بنده‌ی شمشاد بالای توام / ور نه من آزادم از هر سرو بستانی که هست (استعاره، ایهام)
۲) دیدی که غمت به خون من می‌کوشد / تو نیز به کشتنم میان دربستی (مجاز، کنایه)
۳) مهر رخسار تو در جان من شوریده دل / همچو ماه چارده در کنج ویران تافته است (تشبیه، ایهام)
۴) گر زان که نرنجیده‌ای از ما به خطایی / چین درخم ابروی تو ای ترک ختا چیست؟(حسن‌تعلیل،جناس)

تست ۱۲۰ آرایه‌هایِ بیتِ زیر، کدام‌اند؟

«ز مهر روی او عمری است تا دم می‌زنی «سلمان» / به مهرش صادقی چون صبح از آن مشهور آفاقی»

۱) ایهام، استعاره، حس‌آمیزی، کنایه ۲) ایهام، تشبیه، ایهام تناسب، مجاز
۳) حسن تعلیل، ایهام، ایهام تناسب، حس‌آمیزی ۴) حسن تعلیل، استعاره، ایهام تناسب، جناس ناقص

تست ۱۲۱ در بیتِ زیر، «چند ایهام تناسب و چند جناس» وجود دارد؟

«می‌ساختم چو بربط و می‌سوختم چو عود / زیرا که چاره‌ی دل من سوز و ساز بود»

۱) دو – دو ۲) سه – سه ۳) یک – دو ۴) دو – سه

تست ۱۲۲ در کدام تشبیه وجه شبه ذکر نشده است؟

۱) چون مار زخم‌خورده دل افتد به پیچ و تاب / هر گه که یاد طرّه‌ی پیچان کند تو را
۲) چون رخ من شده است رنگ زمین / چون دَم من شده است طبع زمان
۳) جهان چون نی هزاران ناله دارد / که یک نی دید از شکّرستانی؟
۴) در وفای عشق تو مشهور خوبانم چو شمع / شب‌نشین کوی سربازان و رندانم چو شمع

تست ۱۲۳ آرایه‌های بیتِ زیر، کدام است؟

«جای خنده است سخن‌گفتن شیرین پیشت / که آب شیرین چو بخندی برود از شکرت»

۱) استعاره، مجاز، کنایه، تلمیح ۲) تشبیه، ایهام، مجاز، حسن تعلیل
۳) استعاره، ایهام تناسب، تلمیح، تناقض ۴) تشبیه، ایهام، استعاره، ایهام تناسب

تست ۱۲۴ بیت زیر «فاقد» کدام آرایه‌های ادبی است؟

«شود از مُهر خموشی دل خامش گویا / جوش می در جگر خُم ز سر بسته بود»

۱) ایهام، حس‌آمیزی ۲) استعاره، تناقض ۳) تشبیه، مراعات نظیر ۴) مجاز، اسلوب معادله

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۱۲۵ ترتیب آرایه‌های «استعاره، تشبیه، پارادوکس و حسن تعلیل» در ابیات زیر کدام است؟

الف) دلم به پیش تو می‌خواست جان فرستادن / ولی کبوتر جان را نبود قوّت بال
ب) ز میوه گر چه در این بوستان سبکباریم / همان چو سرو به آزادگی گرفتاریم
ج) مگر ای زلف ز حال دلم آگه شده‌ای / که پراکنده و شوریده و سرگردانی
د) خواهم اندر پایش افتادن چو گوی / ور به چوگانم زند هیچش مگوی

۱) الف، ب، د، ج ۲) الف، د، ب، ج ۳) ج، د، ب، الف ۴) د، ب، الف، ج

تست ۱۲۶ تعداد تشبیهات کدام بیت، بیشتر است؟

۱) ای بهشتی‌رخ طوبی قد خورشید لقا / بشنو این بیت خوش از خسرو جاویدلقا
۲) از طاق ابروانت وز تار گیسوانت / هم خسته‌ی کمانیم هم بسته‌ی کمندیم
۳) تو مهر درخشنده و من ذرّه‌ی محتاج / تو خانه‌فروزنده و من خانه به دوشم
۴) گاهی از جلوه‌ی شیرین روشی مجنونم / گاهی از خنده‌ی شیرین‌منشی فرهادم

تست ۱۲۷ آرایه‌های بیتِ زیر کدام‌اند؟

«چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی / که پرده بر دل خونین به بوی او بدریدم»

۱) تشبیه، مجاز، تلمیح، تضاد ۲) ایهام، تشبیه، جناس، کنایه
۳) کنایه، تشبیه، حس‌آمیزی، مجاز ۴) مجاز، ایهام، مراعات نظیر، حس‌آمیزی

تست ۱۲۸ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات تماماً درست است؛ به جز:

۱) لاله، دل در دم جان بخش سحر می‌بندد / غنچه جان پیشکش باد صبا می‌آرد (استعاره، اسلوب معادله)
۲) از آن دلبستگی دارد دل ما با سر زلفش / که هر تاری زگیسویش رگی با جان مادارد (حسن تعلیل،مراعات نظیر)
۳) به روز حشر چو بوی تو بشنود خواجو / ز خاک مست برون افتد و کفن بدرد (حس‌آمیزی، مجاز)
۴) چنان کاندر پریشانی سرافرازی کند زلفش / توانایی چشم ساحرش در ناتوانی بود (تناقض، استعاره)

تست ۱۲۹ آرایه‌های بیت زیر، کدام‌اند؟

«آب آتش می‌برد خورشید شب‌پوش شما / می‌رود آب حیات از چشمه‌ی نوش شما»

۱) استعاره، تشخیص، تلمیح، تضاد ۲) مجاز، جناس تام، تضاد، تلمیح
۳) ایهام، استعاره، جناس تام، پارادوکس ۴) مجاز، ایهام، تشخیص، پارادوکس

تست ۱۳۰ هر دو آرایهٔ مقابل کدام بیت، درست است؟

۱) پیمانه‌ی حیاتم پر شد فغان که نتوان / پیمان از او گرفتن پیوند از او بریدن (حسن تعلیل ـ جناس)
۲) برخیز تا به پای شود روز رستخیز / وانگه بین شهید غمت در چه حالت است (تلمیح ـ ایهام)
۳) شد چمن انجمن از بوی خوشش پنداری / که سمن در بغل و گل به گریبان دارد (جناس ـ حس‌آمیزی)
۴) اسباب پریشانی جمع است برای من / جمعیّت اگر خواهی زان طرّهٔ پریشان باش (پارادوکس ـ مجاز)

تست ۱۳۱ آرایه‌های «اسلوب معادله، تلمیح، تشبیه، حس‌آمیزی» به ترتیب، در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف) وصل، هجران است اگر دل‌ها ز یکدیگر جداست / هجر باشد وصل اگر دل‌ها به هم پیوسته است
ب) آبی که زندگانی جاوید می‌دهد / دارد اگر وجود، شراب شبانه است
ج) نیست پروا عاشقان را از نگاه تلخ یار / دود خشک شمع ریحانِ ترِ پروانه است
د) از تهی‌مغزی است امید گشاد از ماه عید / ناخن تنها برای پشت سر خاریدن است

۱) ج، ب، الف، د ۲) ج، ب، د، الف ۳) د، ب، الف، ج ۴) د، ج، ب، الف

تست ۱۳۲ کدام بیت دارای «حس‌آمیزی و کنایه» و فاقد تشبیه است؟

۱) دید کز آن دل آغشته به خون / آید آهسته برون این آهنگ
۲) نداد بوسه و این با که می‌توان گفتن / که تلخکامی ما زآن دهان شیرین است
۳) هر نوایی که شنیدیم ز مرغان چمن / چون رسیدیم به مضمون نشنیدن بـه بود
۴) تو خوش می‌باش با حافظ برو گو خصم جان می‌ده / چو گرمـی از تو می‌بینم چه باک از خصـم دم مردم

تست ۱۳۳ بیت زیر به کدام آرایه‌های ادبی آراسته‌شده است؟

« گر چو ذره وصل خورشید در فشانت هواست / محو شـو در مهر و از گردون گردان در گـذر»

۱) استعـاره، اغـراق، ایهـام، مجـاز
۲) تشبیـه، کنـایه، مجـاز، حسن تعلیل
۳) کنایه، استعـاره، ایهـام، جنـاس
۴) تشبیه، حسن تعلیل، استعاره، اغراق

تست ۱۳۴ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) آن‌که از بخت جوان تا به سـر تخت نشسـت / خاک‌پایش ز شرف تاج سر جمشید است (جناس تام، تشـبیـه)
۲) دل یک سلسله دیوانـــه به خـــود می‌پیچد / تا که بر گردنت آن مار سیه پیچیده است (ایـهـام، اســتـعـاره)
۳) شاخی از سـرو خرامنده‌ی او شـمشـاد اسـت / عکسی از عارض رخشنده‌ی او خورشید است (تشبیه، اسلوب معادله)
۴) مطرب از گوشه‌ی چشمت چه نوایی سر کرد / که به هر گوشه بسی کشته به خون غلتیده است (ایهـــام، اغـــراق)

تست ۱۳۵ در کدام بیت آرایه‌های «تشبیه، استعاره، جناس و ایهام» یافت می‌شود؟

۱) ای خواجـه‌ی سـوداگر سـودا ببرم از سـر / کاین دم سـر سـودایی سـودای دگـر دارد
۲) بتـاب عارض تا مهـر جـان بهـار شود / بتـاب زلـفـان تـا لـیـل دل نـهـار شـود
۳) بـه گـوهـر سـخـنـی زان لـب عـقـیـق مـرا / هزار عقـده‌ی مشـکـل ز دل گشـوده شـود
۴) طوفـان محیط عشـق بـادل چـه توان کرد / این قطره‌ی خون در سـر دریـای دگر دارد

تست ۱۳۶ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) گردون هم عاشق است بر تو که هر صبحدم / در هـوس روی تـو پـاره کـنـد پـیـرهـن (حسن تعلیل، استعاره)
۲) چو خضرم هر زمان می‌شد حیات جاودان حاصل / که می در ظلمت شب عین آب زندگانی بود (ایهـــام، تشبیـــه)
۳) دل نصیب از گل رخسار تو خاری دارد / خـاطـر از رهـگـذرت بـهـره غـبـاری دارد (ایهـــام، مجـــاز)
۴) تو کز خون شیر و نوش از نیش و گل از خار می‌سازی / بـه چشم خلق شیرین ساز تلخ افسانه‌ی ما را (جنـــاس، اغـــراق)

تست ۱۳۷ آرایه‌های «تشبیه، حس‌آمیزی، ایهام، استعاره» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف- یا رب مگیرش ار چه دل چون کبوترم / افکنـــد و کشت و عـــزّت صید حـــرم نداشت
ب- غمگین نی‌ام ز صحبت گرم تـو با رقیب / دانستـــه‌ام کـــه مهـــر و وفـــای تـــو تـــا کجاست
ج- شکر به صبر دست دهد عاقبت، ولی / بـدعـهـدی زمـانـه زمـانـم نـمـی‌دهـد
د- اشک من رنگ شفق یافت ز بی‌مهری یار / طالـع بی‌شفقـت بین کـه در این کـار چـه کرد

۱) الف، ب، ج، د
۲) الف، ج، د، ب
۳) د، الف، ب، ج
۴) د، ب، الف، ج

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۳۸ تعداد تشبیه در همهٔ ابیات یکسان است؛ به‌جز:

۱) بخواهم مرد چون پروانه پیش شمع رخسارت / که پیش از مردنم پیش تو پروایی نمی‌باشد
۲) سر مویم همه شد تیغ و سپر سینهٔ تنگ / با سپاه غم او طرفه جدالی دارم
۳) همچون درخت بادیه سعدی به برق شوق / سوزان و میوهٔ سخنش همچنان تر است
۴) یار گندمگون سنبل موی خرمن‌سوز من / جوبه‌جو بر باد خواهد داد چون کاهم دگر

تست ۱۳۹ در کدام بیت «سه استعاره و یک تشبیه» وجود دارد؟

۱) تا تو را دیدم که داری سنبله بر آفتاب / آسمان حیران بماند از اشک چون پروین من
۲) شد سپر از دست عقل تا ز کمین عتاب / تیغ جفا برکشید ترک زره موی من
۳) خوش‌آمد باد نوروزی به صبح از باغ پیروزی / به بوی دوستان ماند نه بوی بوستان دارد
۴) یکی به سمع رضا گوش دل به سعدی دار / که سوز عشق سخن‌های دل‌نواز آرد

تست ۱۴۰ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) که تواند که دهد میوه‌ی الوان از چوب / یا که داند که برآرد گل صدبرگ از خار (مجاز، تضاد)
۲) بیچاره آن گروه که از اضطراب عشق / دیدند راه را و ندیدند چاه را (تمثیل، جناس)
۳) به سرشک همچو باران ز برت چه بر خورم من / که چو سنگ تیره ماندی همه عمر بر مزاری (جناس تام، ایهام)
۴) در برم دل همچون مهر از تاب لرزان می‌شود / چون فراق آن مه تابان تحمل می‌کند (حس‌آمیزی، ایهام)

تست ۱۴۱ آرایه‌های «تشبیه، تلمیح، جناس، استعاره» به ترتیب، در کدام ابیات وجود دارد؟

الف- نام تو برده می‌شد تا نامه می‌نوشتم / روی تو دیده می‌شد تا دیده می‌گشادم
ب- گر نور عشق حق به دل و جانت اوفتد / بالله کز آفتاب فلک خوب‌تر شوی
ج- شبی به رغم فلک روی خویشتن بنما / که زهره را بدرم، ماه را دوباره کنم
د- چشم دارم ز لب لعل تو من ای ساقی / که براتم به لب چشمه‌ی کوثر نکنی

۱) ب، ج، د، الف ۲) ب، د، الف، ج ۳) د، الف، ب، ج ۴) د، ج، ب، الف

تست ۱۴۲ در کدام بیت، آرایه‌های «اغراق، تضاد و تشبیه»، «همگی» یافت می‌شود؟

۱) ای مرد فقر هست تو را خرقه‌ی تو تاج / سلطان تویی که نیست به سلطانت احتیاج
۲) وصال تو به شب کس را میسّر چون شود هرگز / که تو چون روز گردانی به روی خود شبستان را
۳) تو را به مثل من ای دوست میل چون باشد / که حاصلم همه چشمی تر است و جانی خشک
۴) عزیز مصر اگر ما را ملامت‌گر بود شاید / تو حسن یوسفی داری و من مهر زلیخایی

تست ۱۴۳ آرایه‌های بیتِ زیر، کدام‌اند؟

«خط عذار یار که بگرفت ماه از او / خوش حلقه‌ای است لیک به در نیست راه از او»

۱) تشبیه، تمثیل، اغراق، مجاز ۲) تشبیه، کنایه، حسن تعلیل، مجاز
۳) استعاره، تشبیه، ایهام، حسن تعلیل ۴) استعاره، جناس، مجاز، حسن تعلیل

تست ۱۴۴ آرایه‌های بیتِ زیر کدام‌اند؟

«تا هست تاج عشق توام بر سر ای غزال شیرین بود به شهر غزل شهریاریم»

۱) استعاره، جناس، تضاد، تشبیه
۲) استعاره، جناس، تشبیه، ایهام
۳) تشبیه، حس‌آمیزی، اغراق، ایهام
۴) جناس، حس‌آمیزی، کنایه، حسن تعلیل

تست ۱۴۵ آرایه‌های مقابلِ همهٔ ابیات «کاملاً» درست است، به‌جز:

۱) هر سر خبر ز سرّ محبّت کجا شود الا سری که سجدهٔ آن آستانه کرد (جناس، مجاز)
۲) دل کشید آخر عنان چون مرد میدانت نبود صبر پی گم کرد چون همدست دستانت نبود (ایهام، استعاره)
۳) خوبان همه از مهرش مهری به جبین دارند خورشید صباحت را طالع ز جبینش بین (جناس، ایهام)
۴) کنار مزرع سبز فلک یک‌باره تر می‌شد اگر در گریه شب‌ها دیده را فوّاره می‌کردم (اغراق، تشبیه)

تست ۱۴۶ آرایه‌های بیتِ زیر، کدام‌اند؟

«گر سرت خود در سر سودای زلفش می‌رود زان سر مویی مکن خاطر پریشان غم مخور»

۱) جناس، مجاز، ایهام، کنایه
۲) استعاره، جناس، تضاد، واج‌آرایی
۳) واج‌آرایی، مراعات نظیر، جناس، تضاد
۴) جناس، استعاره، مراعات نظیر، حسن تعلیل

تست ۱۴۷ آرایه‌های «جناس، اسلوب معادله، استعاره، حسن تعلیل و ایهام تناسب» به‌ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) می‌خورم خون جگر تا می‌برم روزی به سر قسمت از خوان قضا بنگر که چونم داده‌اند
ب) زان عمر من و زلف تو کوتاه و بلند است زیرا که به هر ورطه نشیب است و فراز است
ج) چون شود اخلاص کامل‌تر رسد سلطان عشق آن چه بود افسار در سر بعد از این افسر شود
د) سخن را روی گرم از قید خاموشی برون آرد سپند از آتش سوزان بلندآواز می‌گردد
هـ) آمد شبی خیالش در صدر سینه جا کرد در مسجد خرابی بت‌خانه‌ای بنا کرد

۱) الف - ج - ه - ب - د
۲) الف - د - ه - ج - ب
۳) ج - ب - د - الف - ه
۴) ج - د - ه - ب - الف

تست ۱۴۸ آرایه‌های «استعاره، حسن تعلیل، پارادوکس، کنایه و تضاد» به ترتیب در کدام ابیات آمده است؟

الف) عمر چون باد به تعجیل از آن می‌گذرد که تو غافل کنی از کاه جدا دانه‌ی خویش
ب) برنمی‌آیم به تسکین دل خود کام خویش چون فلک در بی‌قراری دیده‌ام آرام خویش
ج) عاشق چرا امید نبندد به عشق پاک شبنم عزیز باغ شد از چشم پاک خویش
د) حرص بر من دردهای نسیه را کرده است نقد صبح ناگردیده می‌افتم به فکر شام خویش
هـ) آن زلف همچو دام که عمرش دراز باد هرگز نکرد یاد اسیران خاک خویش

۱) الف، ج، د، هـ ب
۲) الف، د، ب، هـ ج
۳) ج، الف، ب، هـ د
۴) ج، ب، د، هـ الف

تست ۱۴۹ آرایه‌های بیت زیر، کدام‌اند؟

«ز بند حرص بر آهو چه تازی نفس را چون سگ به صحرای قناعت رو که بی‌آهوست آن صحرا»

۱) تشبیه، ایهام تناسب، استعاره، تضاد
۲) تشبیه، مجاز، کنایه، پارادوکس
۳) استعاره، ایهام تناسب، مجاز، تضاد
۴) استعاره، پارادوکس، ایهام تناسب، مراعات نظیر

Ahmadi63amoozesh.com

فصل پنجم

سوالات آرایه‌های ادبی آزمون‌های سراسری

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۹۸

تست ۱۵۰ همهٔ واژه‌ها در بیتِ زیر آرایهٔ ایهام یا ایهام تناسب دارند؛ به جز:

«خسرو آن است کـه چون ملک وصالت دریافت / لعـل شیرین تو را دید و شکر گرد آورد»

۱) خسرو ۲) شیرین ۳) شکر ۴) وصال

تست ۱۵۱ آرایه‌های بیت زیر، کدام است؟

«زنده به بوی توأم بوی ز من وا مگیر / تشنه‌ی روی توأم باز مدار از من آب»

۱) کنایه، تشبیه، ایهـام تناسب، مجـــاز
۲) استعـــاره، تشبیه، کنایـــه، جناس همسان
۳) کنایه، تشبیه، ایهام، جناس ناهمسان
۴) استعاره، ایهام تناسب، مجاز، جناس همسان

تست ۱۵۲ در همهٔ ابیات، آرایهٔ «تشبیه و استعاره» یافت می‌شود؛ به جز:

۱) پرده بردار ای قمـر پنهان مکـن تُنگ شکر / تا بر سیمین تو احوال ما زرّین کند
۲) مشک و عنبر گر ز مشک زلـف یارم بو کند / بوی خـود را واهِلد در حال و زلفش بو کند
۳) تنگ شکر شود همه کام و دهان من / چون دل خیال آن بت شیرین‌دهـان کند
۴) چنگ را در عشق او از بهـر آن آموختم / کس نداند حالت من نالهی من او کند

تست ۱۵۳ کدام بیت، فاقد «ایهام» است؟

۱) چه سود نرگس سرمست را نصیحت بلبل / که هیچ فایده نبود اگر هزار بگوید
۲) در تابـم از دو سنبـل هندوت کـز چه روی / سر بر کنار نسترن و ارغوان نهاد
۳) دلی کز خرمن شادی نشد یک دانه‌اش حاصل / چنین در دام غـم تا کی به بـوی دانه بنشیند
۴) در پرده از ناراستی راه مخالف می‌زنی / بنواز باری نوبتی چون می‌زنی عشّاق را

تست ۱۵۴ در کدام بیت تشبیه، استعاره و مجاز «همگی» وجود دارد؟

۱) گر بدین پسته‌ی خندان به چمن بنشینی / غنچـه از شاخ به صد آه و فغان برخیزد
۲) تو در حسن، لیلای خرگه نشینی / من از عشق، مجنون صحرا نشینم
۳) گـر بوسه‌ای توان زد یاقـوت آن دو لب را / یک عمر از این تمنّا خون در جگـر توان زد
۴) خاک سر راهت شدم ای لعبت چالاک / برخیز پی جلوه که برداریم از خاک

تست ۱۵۵ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به جز گزینه‌ی .....

۱) گر چه در مصـر فراموشی مقیّد مانده‌ایم / می‌رسد چون جامـهٔ یوسف به کنعان بوی ما (تلمیـــح، ایهـــام)
۲) حسرت برم از خسرو و فرهاد که در عشق / نه زر به ترازویم و نه زور به بازو (لف و نشـر، واج‌آرایـی)
۳) نظر لطف ز مهر و مه کم‌کاسه مجوی / خواب آسودگی از چشم نگهبـان مطلب (ایهام تناسب، اسلوب معادله)
۴) معنی رنگین بـه نازکدل رساند خویش را / بادهٔ گلگـون ندارد بهـتر از مینا نقاب (تشبیـــه، حس‌آمیـــزی)

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۵۶ آرایه‌های «مجاز، ایهام، حسن تعلیل و استعاره» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) به خون از نعمت الوان قناعت کن که مشک تر — به خون خوردن شد از ناف غزالان ختن پیدا
ب) زمین قابل اگر بهر فکر می‌طلبی — ز پیش مصرع ما بیشتر شود پیدا
ج) غنچه‌ی دلگیر ما را برگ شکّرخند نیست — ای نسیم عافیت، شبگیر کن از کوی ما
د) تا دور از آن لب شکرین همچو نی شدیم — ترجیع‌بند ناله بود بندبند ما

۱) ب، الف، ج، د ۲) ب، د، الف، ج ۳) ج، الف، د، ب ۴) ج، د، ب، الف

تست ۱۵۷ ترتیب آرایه‌های «استعاره، حس‌آمیزی، حسن تعلیل، ایهام و لف و نشر» در کدام ابیات است؟

الف) کاش در پرده شب و روز بپوشی رویت — تا ننازد فلک سفله به خورشید و مهش
ب) ابر از آن پیدا شود کز رشک خورشید رُخت — آستین بر رخ نهد با دامن تر آفتاب
ج) مگر ز چشم تو دم زد به گلستان نرگس — که از خمار سحر حالتی دژم دارد
د) همه فدای تو کردند جان شیرین را — چه شاهدی تو که بهتر ز جان شیرینی
هـ) تنگ شکّر تلخکام از خنده‌ی شیرین او — گلبن تر سرخ‌روی از گریه‌ی رنگین من

۱) ب، د، هـ ج، الف ۲) ب، هـ الف، د، ج ۳) ج، د، الف، ب، هـ ۴) ج، هـ ب، د، الف

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۹۸

تست ۱۵۸ کدام بیت، فاقد «تشبیه» است؟

۱) ماه از شرم عذار تو حصاری شده است — این نه هاله است که بر گرد قمر گردیده است
۲) غافل از خال و خط و زلف و دهان تو شده است — ساده لوحی که به خورشید تو را سنجیده است
۳) شور مرغان چمن حوصله سوز است امروز — گل بی‌درد به روی که دگر خنده است؟
۴) تا قیامت گرهش باز نگردد چون خال — هرکه را فکر سر زلف به پیچیده است

تست ۱۵۹ تعداد جناس در کدام بیت، بیشتر است؟

۱) چشمه‌ی چشم من از سرو قدت یافته آب — رشته‌ی جان من از شمع رخت یافته تاب
۲) تا جان بود از مهر رخش برنکنم دل — گر میر نهد بندم و گر پیر دهد پند
۳) دل به دست یار و غم در دل بماند — خارم اندر پای و پا در گِل بماند
۴) من با غم دل ساخته و سوخته در تب — و او از دم دود من دلسوخته در تاب

تست ۱۶۰ آرایه‌های بیتِ زیر، کدم است؟

« تا با کمان ابرو بنشست در کمینم — در خون خویش بنشاند از تیر دل نشینم»

۱) استعاره، مجاز، تلمیح، ایهام ۲) تشبیه، جناس، کنایه، ایهام
۳) استعاره، اغراق، جناس، پارادوکس ۴) جناس، تشبیه، ایهام تناسب، مجاز

تست ۱۶۱ بیتِ زیر، «فاقد» کدام آرایه‌های ادبی است؟

«به خون لعل فرو رفت کوه سنگین دل — چو در محبّت شیرین هلاک شد فرهاد»

۱) تشبیه، کنایه ۲) مجاز، جناس ۳) اغراق، تشخیص ۴) تلمیح، حسن تعلیل

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۶۲ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات کاملاً درست است؛ به‌جز؛

۱) گر تو زنی تیغ هلاکم به فرق / فرق من و خاک کف پای تو (جناس تام، تشبیه)
۲) از گوشه‌ی بامت سر پرواز ندارم / ای کاش که مرغ دلم از بال و پر افتد (تشبیه، مجاز)
۳) یعقوب چو چشمش به تو زیبا پسر افتد / اوّل نظرش یوسف مصر از نظر افتد (اغراق، کنایه)
۴) زان زلف و رخ شام و سحر در کفر و دین بردم به سر / زنّار بندی را نگر تسبیح خوانی را ببین (لف و نشر، تضاد)

تست ۱۶۳ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات کاملاً درست است؛ به جز؛

۱) ای رقیب ار نگشایی در دلبند به رویم / این قدر بازنمایی که دعا گفت فلانت (ایهام تناسب، حسن تعلیل)
۲) نه من انگشت نمایم به هواداری رویت / که تو انگشت نمایی و خلایق نگرانت (ایهام، کنایه)
۳) گر تو خواهی که یکی را سخن تلخ بگویی / سخن تلخ نباشد چو برآید به دهانت (اغراق، حس‌آمیزی)
۴) در اندیشه ببستم قلم وهم شکستم / که تو زیباتر از آنی که کنم وصف و بیانت (لف و نشر، استعاره)

تست ۱۶۴ ترتیبِ آرایه‌های «جناس، تشبیه، حسن تعلیل و پارادکس» در کدام ابیات است؟

الف) ز رَشک قامت او ناله خاست از دل سرو / ز شرم عارض او هاله بست بر رخ ماه
ب) کشتی عقل فکندیم به دریای شراب / تا ببینیم چه از آب برون می‌آید
ج) شادی امروز دل از غم رویش رسید / دیدهٔ امید من در ره فردای اوست
د) بیگانه رحمت آورد بر زحمت دل ما / کی آنقدر تطاول با آشنا توان کرد

۱) ب، الف، ج، د ۲) ب، د، الف، ج ۳) د، ب، الف، ج ۴) د، ب، ج، الف

تست ۱۶۵ ترتیبِ قرارگرفتن ابیات با توجه به آرایه‌های: «ایهام تناسب، حسن تعلیل، استعاره، حس‌آمیزی» در کدام گزینه درست است؟

الف) بام آن کعبه‌ی مقصود بلند است ای کاش / عشق می‌داد مرا بال و پری بهتر از این
ب) از آن از اشک خالی نیست چشمم / که پندارم شراب لاله رنگ است
ج) چو سرو، میل چمن کن که صبحدم در باغ / سماع بلبل شیرین کلام خواهد بود
د) هشیاری سری کز می سودای تو مست است / آباد دلی کز غم دلدار خراب است

۱) ج، الف، ب، د ۲) ج، ب، د، الف ۳) د، الف، ب، ج ۴) د، ب، الف، ج

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور مرداد ۹۹

تست ۱۶۶ کدام بیت فاقد تشبیه و دارای «مجاز و ایهام» است؟

۱) خواهم ز پس پرده تقوا به درافتم / چندی به زبان همه‌کس چون خبر افتم
۲) چون بلبل دل‌سوخته را بال شکستند / بر طرف چمن باز به پرواز نیاید
۳) نه طرّه‌ات غم شب‌های تار من دارد / نه چشم مست تو فکر خمار من دارد
۴) من آن نی‌ام که کند یار اجتناب از من / همیشه صحبت آتش به شمع درگیرد

تست ۱۶۷ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«ز باغ حسن خود بر خور که من در سایه سروت / جهانی را ز باغ عشق برخوردار می‌بینم»

۱) تشبیه، جناس، ایهام، کنایه
۲) استعاره، مجاز، کنایه، ایهام
۳) تشبیه، استعاره، جناس، مجاز
۴) کنایه، ایهام، مجاز، واج‌آرایی

تست ۱۶۸ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«تو داری طاق ابرویی که جفتش نیست در عالم / تویی آن‌کسی که در عالم به جفت ابروان طاقی»

۱) تشبیه، تضاد، ایهام، جناس تام
۲) تشبیه، مجاز، ایهام تناسب، تضاد
۳) پارادوکس، جناس ناقص، کنایه، اغراق
۴) استعاره، ایهام، اغراق، پارادوکس

تست ۱۶۹ کدام بیت فاقد مجاز است؟

۱) گر بر سر خاک من بنشینی و برخیزی / تا محشر از این شادی برخیزم و بنشینم
۲) به غمزه نرگس مستت بریخت خون دلم / ولیکن از بر من جان به ناتوانی برد
۳) سر اگر در سرِ کار تو کنم دوری نیست / کان که در دست تو افتاد ز سر نندیشد
۴) سهل است به خون من اگر دست بر آری / جان دادن در پای تو دشوار نباشد

تست ۱۷۰ در همه ابیات آرایه‌های تشبیه، استعاره و جناس وجود دارد؛ به‌جز:

۱) نشد از گوش دلم زمزمه‌ی نغمه‌ی چنگ / تا عنان دل شیدا بشد از چنگ مرا
۲) مگذار مطرب را دمی کز چنگ بنهد چنگ را / در آبگون ساغر فکن آن آب آتش رنگ را
۳) ای تُرک آتش رخ بیار آن آب آتش‌فام را / وین جامه‌ی نیلی ز من بستان و در ده جام را
۴) ای رخت آینهٔ جان، می چون زنگ بیار / تا ز آیینهٔ خاطر ببرد زنگ مرا

تست ۱۷۱ آرایه مقابل همه ابیات کاملاً درست است؛ به‌جز:

۱) مشو در هم رخت گر شد کبود از سیلی اخوان / که بی این نیل از چشم خریداران خطرداری (مجاز، تلمیح)
۲) حرص در هنگام پیری از غلاف آید برون / بال و پر پیدا کند چون مور ماند بیش‌تر (استعاره، اسلوب معادله)
۳) حرف حق گفتن به خون خویش فتوی دادن است / پنبه چون حلّاج از مستی ز مینا برمدار (ایهام، استعاره)
۴) تا روی کند عیش و طرب پشت به خُم ده / تا پشت کند محنت و غم روی به می کن (تضاد، حسن تعلیل)

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۷۲ آرایه‌های «اغراق، تشبیه، حس‌آمیزی، حسن تعلیل، کنایه» به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟

الف) تو کز سنگین رکابی لنگری، سامان کشتی کن / که بـر خار و خس ما هر کفـی ساحل تواند شد
ب) کامت شکرین باد که هر رخنه‌ای از دل / شیرین ز شکرخند تـو چون کنج دهن شد
ج) ریحان که رخ گلشن ازو تازه و تر بود / از تازگی خط تو تقویم کهن شد
د) شد شـوق من به الفـت لیلـی یکـی هـزار / هـر وحشـی کـه بـا مـن دیوانه رام شـد
هـ) بـوی خـوش آهـوی تـو بـر دشـت گـذر کرد / داغ جگر لاله ستان ناف ختن شد

۱) ج، د، الف، ب، هـ ۲) د، هـ ب، الف، ج ۳) د، ج، ب، هـ الف ۴) هـ ب، د، ج، الف

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور مرداد ۱۳۹۹

تست ۱۷۳ استعاره مکنیه در کدام بیت، تشخیص نیست؟

۱) در شامگـه هجـرش بگداخـت تن و جانم / در دامگـه عشـقش بشکسـت پـر و بـالم
۲) پیش از آن دم کـه زند خط شب از عـارض روز / از سـر زلـف و رخـت لیـل و نهـاری بوده است
۳) در فراقش می نویسـم نـامه‌ای از دسـت من / خامه خون می‌گرید و خط خاک بر سـر می‌کند
۴) گر چه چشـمم بسـته است اما سـر شـکم می رود / باز می‌گویـد به مردم ماجـرای چشم مـن

تست ۱۷۴ آرایه های بیتِ زیر کدام‌اند؟

«هر که دل از دسـت داد و عشـوه‌ی دنیا خرید / یوسف خود را به سیم قلب سودا کرد و رفت»

۱) استعاره، کنـایه، حسن تعلیـل، ایهـام
۲) استعـاره، تشبیـه، ایهـام، ایهـام تناسب
۳) تشبیه، کنـایه، مجـاز، اسلـوب معادله
۴) تشبیه، حسن تعلیل، مجاز، ایهام تناسب

تست ۱۷۵ کدام بیت، فاقد استعاره و دارای «تشبیه و جناس» است؟

۱) آن زمان کان ماهِ رخشـان خور آیین رخ نمود / باغ، پر گلچهر گشت و کاخ، پر اورنگ بود
۲) چـه غم ز حربـه و حربِ عرب چو مجنون را / مـقـیـم بـر در لـیـلـی مـقـام خـواهـد بـود
۳) تـا زدی در دل من خیمـه بـه اقبـال غمـت / شـادی از جـان من غـم‌زده بگـریختـه است
۴) دانی که بر عذار تو خال سـیاه چیسـت؟ / زاغی کـه بر کنـاره‌ی بـاغی نشسـتـه اسـت

تست ۱۷۶ وجه شبه در کدام بیت، محذوف است؟

۱) مَه چه باشد که بـه روی تـو برابر کنمش / یـا ز رخسـار تـو گـویم کـه بـه جـایی مانـد
۲) نگویمـت بـه تـو مـی‌مانـد از عزیـزی عمـر / کـه عمر اگر چـه عزیز اسـت هم نمی‌مـانـد
۳) خـواهم سـرخود گـوی‌صـفت باخـت ولـیکن / شرط است بدین سر که به چوگان تو باشد
۴) تیر مژگـان تو از جوشـن جـان می‌گـذرد / بر دل من مزن ای جـان کـه تویی در دل من

تست ۱۷۷ آرایه هایِ مقابل همهٔ ابیات درست است؛ به جز:

۱) با باد بـوده همـره بـوی تـو در سحرگـه / گل‌ها شنیده بویت خود را به باد داده (حس‌آمیزی، تشخیص)
۲) یاد باد آن‌کـه ز چشم خـوش و لعـل لـب تو / نقل مجلس همه بادام و شـکر بود مرا (لف و نشـر، تشـبیه)
۳) دل خراب من از عشـق کی شـود خـالی / چرا که جایگه گنج، کنج ویران است (اسلوب معادله، جناس)
۴) کوس بـدنـامی مـا بر سـر بـازار زدنـد / گرچـه بی روی تو مـا را سـرِ بـازار نبود (مجـاز، کنـایـه)

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۱۷۸ آرایه های بیتِ زیر، در کدام گزینه تماماً درست است؟

«ما به خون خود دهان تیشه شیرین می‌کنیم — تلخ ننشیند عبث معشوق شیرین کار ما»

۱) تشخیص، مجاز، تضاد، جناس
۲) استعاره، حس‌آمیزی، ایهام، کنایه
۳) جناس، استعاره، ایهام، تشخیص
۴) حس‌آمیزی، مجاز، پارادوکس، ایهام

تست ۱۷۹ آرایه های «جناس تام، لف و نشر، تشبیه، ایهام تناسب» به ترتیب، در کدام ابیات یافت می شود؟

الف) ور لحظه‌ای به کوی تو ناگاه بگذرم — عیبم مکن که روضه‌ی رضوانم آرزوست
ب) وز روی آن که رونق خوبان ز روی توست — دانم نظاره‌ی رخ خوبانم آرزوست
ج) ایمان و کفر همه رخسار و زلف توست — در بند کفر مانده و ایمانم آرزوست
د) بر بوی آن که بوی تو دارد نسیم گل — پیوسته بوی باغ و گلستانم آرزوست

۱) ب، د، الف، ج
۲) ب، ج، الف، د
۳) د، ج، ب، الف
۴) د، ب، ج، الف

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۰

تست ۱۸۰ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات کاملاً درست هستند، به‌جز:

۱) زان پیش که در زلف تو بندیم دل خویش — ما رشته‌ی مهر از همه بگسیخته بودیم (مجاز، تضاد)
۲) تا زلف و رخت بردمد از سایه و روشن — از شاخه‌ی سرو چمن آویخته بودیم (لف و نشر، مجاز)
۳) دور از لب شیرین تو چون شمع سیه روز — خوش آتش و آبی به هم آمیخته بودیم (استعاره، ایهام)
۴) با گریه‌ی خونین من و خنده‌ی مهتاب — آب رخی از شبنم و گل ریخته بودیم (استعاره مصرحه، استعاره مکنیه)

تست ۱۸۱ نوعِ استعاره در همهٔ ابیات با شعر زیر یکسان است، به جز:

«می‌تراود مهتاب، می‌درخشد شب‌تاب
نیست یکدم شکند خواب به چشم کس و لیک
غم این خفته چند، خواب در چشم ترم می‌شکند»

۱) کام حرص است که از شهد نگردد شیرین — ور نه قانع ز نی خشک شکر می‌چیند
۲) باغ سلام می‌کند سرو قیام می‌کند — سبزه پیاده می‌رود غنچه سوار می‌رسد
۳) از ترشرویی گردون گله بی‌انصافی است — خندهٔ برق شنیدی به خس و خار چه کرد
۴) از لعل تو گر یابم انگشتری زنهار — صد ملک سلیمانم در زیر نگین باشد

تست ۱۸۲ در کدام بیت، همهٔ آرایه‌های «تشبیه، استعاره، ایهام تناسب و حس‌آمیزی» یافت می‌شود؟

۱) پای خوابیده به فریاد نگردد بیدار — بند با عاشق بیدل چه تواند کردن
۲) از صدای سخن عشق ندیدم خوش‌تر — یادگاری که در این گنبد دوّار بماند
۳) بر لب کوه جنون خنده‌ی شیرین بهار — نقش زخمی است که از تیشه‌ی فرهاد شکفت
۴) هر کاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید — در رهگذار باد نگهبان لاله بود

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۸۳ در ابیات زیر چند وجه شبه مشهود است؟

الف) روی چون خورشید بنمای از نقاب / کآبم از سر همچو نیلوفر گذشت
ب) بی آن لب چون شکر تنم را / همچون شکر اندر آب دادی
ج) روح ز تو خوبتر به خواب نبیند / چشم فلک چون تو آفتاب نبیند
د) درفشان لاله در وی چون چراغی / ولیک از دود او بر جانش داغی

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۱۸۴ آرایه‌های روبه‌روی کدام ابیات، درست است؟

الف) عمری است که چون جام جگر تشنه‌ی عشقم / و ایّام به من جرعه جامت نرسانید (مجاز، تشخیص)
ب) در بزم ز رخسار دو صد شمع برافروز / وز لعل شکربار می و نقل فرو ریز (لف و نشر، موازنه)
ج) عشق را در پرده‌ی ناموس دیدن مشکل است / شمع را در جامه‌ی فانوس دیدن مشکل است (موازنه، تشخیص)
د) شکوه تاج سلطانی که بیم جان در او درج است / کلاهی دلکش است اما به ترک سر نمی‌ارزد (جناس، کنایه)

۱) الف – ب ۲) ج – د ۳) ب – ج ۴) الف – د

تست ۱۸۵ در تمام ابیات همه ارکان تشبیه وجود دارد، به‌جز:

۱) در غمش چون دانه‌ی نار است آب چشم من / وز لبش کام روانم ناردانی بیش نیست
۲) مرغان چمن باز چو من عاشق و مستند / کان نرگس مست و گل خندان من اینجاست
۳) خورشید را به روی تو تشبیه چون کنم / کاو همچو بندگان بدهد بوسه بر جناب
۴) پروای سرد و گرم خزان و بهار نیست / آن را که همچو سرو و صنوبر قبا یکی است

تست ۱۸۶ آرایه‌های «کنایه – جناس – ایهام تناسب – استعاره – لف و نشر» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) بر آن سرم که جفای تو را به جان بخرم / در این معامله گر عمر من وفا بکند
ب) من مات صورت تو که در کارگاه حسن / خورشید را گدا و تو را شاه می‌کشند
ج) مژه و ابروی او دیدم و با دل گفتم / که به جان از پی آن تیر و کمان باید رفت
د) کس مبادا به سیه‌روزی ما در ره عشق / که فلک تیره شد از تیرگی کوکب ما
هـ) بی زلف سرکشش سر سودایی از ملال / همچون بنفشه بر سر زانو نهاده‌ایم

۱) الف – د – ج – هـ – ب ۲) د – الف – ب – هـ – ج
۳) د – هـ – ج – الف – ب ۴) هـ – د – ب – الف – ج

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۰

تست ۱۸۷ در همهٔ ابیات، آرایهٔ مجاز به چشم می خورد، به جز:

۱) می‌رود صبح و اشارت می‌کند / کاین گلستان خنده‌واری بیش نیست
۲) هزار نکته‌ی باریک‌تر ز مو اینجاست / نه هر که سر بتراشد قلندری داند
۳) من و تو غافلیم و ماه و خورشید / بر این گردون گردان نیست غافل
۴) از تلاوت بر تو حق دارد کتاب / تو از او کامی که می‌خواهی بیاب

تست ۱۸۸ آرایه‌های «جناس، استعاره، موازنه و اغراق» همگی در کدام بیت آمده است؟

۱) بگفت از سور کم‌تر گوی با مور / که موران را قناعت خوش‌تر از سور
۲) بهاری کز دو رخسارش همی شمس و قمر خیزد / نگاری کز دو یاقوتش همی شهد و شکر ریزد
۳) پرواز به آنجا که نشاط است و امید است / پرواز به آنجا که سرود است و سرور است
۴) آمد نفس صبح و سلامت نرسانید / بوی تو نیاورد و پیامت نرسانید

تست ۱۸۹ آرایه‌های بیتِ زیر، کدام است؟

«مهی که راز من از پرده آشکارا کرد / هنوز صورت او زیر پرده پنهان است»

۱) استعاره – ایهام – کنایه – تضاد
۲) کنایه - ایهام تناسب - تکرار - متناقض نما
۳) تضاد – استعاره – کنایه – واج‌آرایی
۴) جناس همسان - استعاره - پارادوکس - مجاز

تست ۱۹۰ در همهٔ ابیات همهٔ ارکان تشبیه یافت می شود، به جز:

۱) گویی شب هجر تو چو بخت سیه من / از تار سر زلف تو آموخته تاری
۲) من از لب میگون تو مستی طلبیدم / شد حاصلم از چشم خمار تو خماری
۳) رقص آیدم از ساز تو چون زهره‌ی چنگی / ای لعبت تنبوری و ای آفت تاری
۴) پیش رخ روشن‌تر از آیینه‌ات ای ماه / خورشید کشد آرزوی آینه‌داری

تست ۱۹۱ در کدام بیت، آرایه‌های ایهام و استعاره «هر دو» یافت می‌شود؟

۱) آفتابی کز شفق، رخسار، در خون شسته است / داغِ ناخن خورده‌ای از لاله‌زارِ حسنِ اوست
۲) زهره سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت / کس ندارد ذوق مستی می‌گساران را چه شد
۳) در بزم دور یک دو قدح درکش و برو / یعنی طمع مدار وصال دوام را
۴) فرش طرب بگستر چون باد نوبهاری / فراش بوستان گشت نقاش گلستان شد

تست ۱۹۲ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات درست است، به جز:

۱) از آشفتگی به حلقه‌ی جمعی رسیده‌ام / کز حلقه‌های زلف تو تابی نداشتند (ایهام، پارادوکس)
۲) به عشق زلف و رخت فارغم ز دیر و حرم / که این معامله بیرون ز کفر و ایمان است (استعاره، لف و نشر)
۳) به یاد کاکل پُرتاب و زلف پُرچینش / دل من است که هم جمع و هم پریشان است (کنایه، پارادوکس)
۴) چراغ چشم من آن روی مجلس افروز است / طناب عمر من آن موی عنبر افشان است (جناس، تشبیه)

تست ۱۹۳ آرایه‌های «استعاره، ایهام، ایهام تناسب و لف و نشر» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) چو ذرّه گر چه حقیرم ببین به دولت عشق / که در هوای رخت چون به مهر پیوستم
ب) تیر و کمان عشق را هرکه ندیده، گو ببین / پشت خمیده‌ی مرا قد کشیدهٔ تو را
ج) گر چو شمعش پیش میرم بر غم خندان شود / ور برنجم خاطر نازک برنجاند ز من
د) آخر چه شد ای برگ گل تازه که دیدار / از بلبل بی‌برگ و نوا بازگرفتی

۱) الف - ب - د – ج
۲) الف - ج - ب – د
۳) د - الف - ج - ب
۴) د - ج - الف - ب

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۱

تست ۱۹۴ کدام بیت «فاقد» لفّ و نشر و دارای «جناس، مجاز، استعاره و ایهام» است؟

۱) اگر صباح قیامت ببینی آن رخ و قامت / جمال حور نجویی، وصال سدره نخواهی
۲) قوی به چنگ من افتاده بود دامن وصل / ولی دریغ که دولت به تیزچنگی نیست
۳) همه عالم صنم چین به حکایت گویند / صنم ماست که در هر خم زلفش چین است
۴) عجب مدار که در عین درد خاموشم / که درد یار پری‌چهره عین درمان است

تست ۱۹۵ کدام بیت «فاقد» مجاز است؟

۱) این چه دامی است که از سنبل مشکین داری / که به هر حلقه آن صد دل مسکین داری
۲) من آن شهرم که سیلاب محبت ساخت ویرانم / تو آن گنجی که در ویرانه‌ی دل‌ها وطن داری
۳) جام می از کف اغیار ننوشی، نوشی / سر خونخواریم ای یار نداری، داری
۴) از جعد پریشانت جمعی به پریشانی / وز چشم سیه مستت شهری به امان داری

تست ۱۹۶ در کدام بیت «تشبیه، لفّ و نشو، جناس» تماماً مشهود است؟

۱) چو تو صورتی ندیدم همه مو به مو لطافت / چو تو سورتی نخواندم همه سر به سر معانی
۲) خیال زلف و رخت گر معاونت نکند / چگونه شام به صبح آورند و صبح به شام
۳) در اشک و روی زردم سهل است اگر ببینی / زان رو که چشم نرگس بر سیم و زر نباشد
۴) کمان ابروی آن مه چو یاد می‌کردم / خدنگ آه من از آسمان گذر می‌کرد

تست ۱۹۷ آرایه‌های بیت زیر کدامند؟

«در چنگ تو همچون نی می نالم و می‌زارم / بر بوی تو همچون عود می‌سوزم و می‌سازم»

۱) ایهام تناسب – استعاره – جناس – ایهام
۲) تشبیه -کنایه – متناقض نما – تشخیص
۳) تشخیص - مراعات نظیر – تلمیح – ایهام
۴) جناس – حس‌آمیزی - تشبیه - ایهام تناسب

تست ۱۹۸ تعداد «تشبیه» در کدام بیت متفاوت است؟

۱) من بنده‌ام و تو شاه من ابر سیه تو ماه / من آه زنم تو راه من ناله کنم تو خواب
۲) رخسارش آتش و دل پختگان سپند / لعل لبش می و جگر خستگان کباب
۳) عشق تو آهویی است که از چشمه‌سار دل / هر تخم آرزو که برآید گیاه اوست
۴) لب تو آب شد و جان بیدلان آتش / غم تو کوه و دل تنگ عاشقان شیشه

تست ۱۹۹ آرایه‌های مقابل کدام بیت «هر دو» درست است؟

۱) آتش رخسار او سوخت نه تنها مرا / خانه شهری بسوخت جلوه‌ی جانانه‌ام (جناس، مجاز)
۲) به بوی آن‌که شبی در حرم بیاسایند / هزار بادیه سهل است اگر بپیمایند (مجاز، حس‌آمیزی)
۳) تا زیب بناگوش تو شد طرّه مشکین / هرگز خبرم نیست نه از صبح و نه از شام (لفّ و نشر، استعاره)
۴) تو یوسفی که فدای تو باد جان عزیز / بیا که جان عزیز منت خریدار است (تشبیه، ایهام)

تست ۲۰۰ آرایه‌های «لفّ و نشر، جناس، تشبیه، استعارهٔ مصرحه، ایهام» به ترتیب، در کدام ابیات وجود دارد؟

الف- خیاط وفار در ره آن سرو قباپوش / هر جامه که بر قامت ما دوخت، دریدیم
ب- در بوستان حریفان مانند لاله و گل / هر یک گرفته جامی بر یاد روی یاری
ج- از عفو و خشم تو دو نمونه است روز و شب / وز مهر و کین تو دو نمونه است شهد و سم
د- خادم غیر شدم با همه‌ی غیرت عشق / آه کز دوستی‌ات خدمت دشمن کردم
ه- چو چشم مست تو را عین فتنه می‌بینم / چگونه چشم تو در خواب و فتنه بیدار است

۱) ب - د - الف — هـ-ج
۲) ب - د - ج - الف — هـ
۳) ج - ب — هـ - د
۴) ج - ب — هـ - د - الف

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۱

تست ۲۰۱ بیشترین آرایهٔ «تشبیه» در کدام بیت مشهود است؟

۱) تا لب جانان ز تنگی شکل انگشتر گرفت / پشتم از بار فراقش صورت چنبر گرفت
۲) شد چو انگشتر دلم خالی ز مهر نیکوان / تا چو انگشتر نگین مهرش اندر برگرفت
۳) صورت چنبر گرفت از بار هجرش پشت من / تا لب لعلش ز تنگی شکل انگشتر گرفت
۴) طرّه‌ی شبرنگ او وقت سحر ز آسیب باد / صد هزار انگشتری بشکست و باز از سر گرفت

تست ۲۰۲ کدام بیت «فاقد» استعاره است؟

۱) به تیره‌روزی من چشم روزگار گریست / ندانم آن مه تابان چه در کمان دارد
۲) سخنی به مرده برگو که دوباره زنده گردد / تو که معجزات عیسی همه در کلام داری
۳) نازم سرت ای شمع که شهری زدی آتش / و اندیشه ز دود دل پروانه نکردی
۴) بود که ساقی لعل تو در دهد جامی / مرا که خون جگر می‌خورم ز ساغر دل

تست ۲۰۳ آرایه‌های بیت زیر، کدامند؟

«قضای لازم است آن را که بر خورشید عشق آرد / که همچون ذرّه در مهرش گرفتار هوا ماند»

۱) تشبیه، ایهام، استعاره، ایهام تناسب
۲) تشبیه، کنایه، تضاد، ایهام تناسب
۳) استعاره، مجاز، اغراق، جناس
۴) استعاره، جناس، اغراق، ایهام

تست ۲۰۴ کدام بیت به «اغراق، دو تشبیه و یک استعاره» آراسته‌شده است؟

۱) همای شخص من از آشیان شادی دور / چو مرغ حلق بریده به خاک برمی‌گشت
۲) ز آب دیده‌ی من فرش خاک تر می‌شد / ز بانگ ناله‌ی من گوش چرخ کر می‌گشت
۳) چو ابر زلف تو پیرامن قمر می‌گشت / ز ابر دیده کنارم به اشک تر می‌گشت
۴) چو بی‌دلان همه در کار عشق می‌آویخت / چو ابلهان همه از راه عقل برمی‌گشت

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۰۵ کدام بیت به آرایه‌های «استعاره، ایهام، جناس و تلمیح» آراسته‌شده است؟

۱) ای نغمه‌ی خوشت دم داوود را شعار / وی عندلیب را نفست کرده شرمسار
۲) بر بناگوش تو خال حبشی هرکه بدید / گفت بر گوشه‌ی خورشید نشسته است بلال
۳) بشنو که دم تیشه چه خوش گفت به فرهاد / رفتن ز سر کوی وفا زنده محال است
۴) هر که از مروه صفا می‌طلبد گو به صبوح / باده‌ی صاف طلب دار و صفا باز گذار

تست ۲۰۶ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) از جعد سربلند تو یک قوم دستگیر / وز عنبری کمند تو یک جمع پای‌بست (استعاره مکنیه، ایهام)
۲) منعم ز سیر صورت زیبای او مکن / از حالت گرسنه خبر نیست سیر را (تمثیل، متناقض نما)
۳) در عین خشم اهل هوس را به خون کشید / کامی که خواستیم روا کرد چشم دوست (تشخیص، ایهام تناسب)
۴) خنده زد لعل تو بر گریهٔ شورانگیزم / طعنه زد جزع تو بر نالهٔ بی‌تأثیرم (استعاره، موازنه)

تست ۲۰۷ در ابیات زیر به ترتیب، چه آرایه‌هایی یافت می‌شود؟

- تا کی به بزمِ غیر می لاله‌گون کشی / تا چند خون ز رشک مرا در جگر کنی
- فصل گل گر اشک گلگونت ز سر خواهد گذشت / گل به سر خواهی زدن از گلبن بستان عشق
- دلم سر به هامون رها می‌پسندد / سرم بالش از صخره‌ها می‌پسندد
- چشمم به چه کار آید اگر ساده نبینم / کامم به چه خوش باشد اگر باده ننوشم

۱) ایهام- مجاز- تشبیه- موازنه
۲) کنایه- تشبیه- تشخیص- اسلوب معادله
۳) مجاز- جناس- کنایه- تشبیه
۴) تشبیه- کنایه- جناس ناقص- مراعات نظیر

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور دی ۱۴۰۱

تست ۲۰۸ کدام بیت «فاقد» حسن تعلیل است؟

۱) رزق اگر با آدمی عاشق نمی‌باشد چرا / از زمین گندم گریبان چاک می‌آید برون؟
۲) تأثیر گریه‌ی سحر عندلیب بود / کز غنچه سرخ روی برآمد جمال گل
۳) گفت خوابت هیچ می‌آید به چشم / گفت: آری تا ببینم روی تو
۴) دو نصیحت کنمت بشنو و صد گنج ببر / از در عیش درآ و به ره عیب مپوی

تست ۲۰۹ در کدام بیت شاعر «استعاره» را با «متناقض نما (پارادوکس)» همراه کرده است؟

۱) یا رب به که شاید گفت این نکته که در عالم / رخساره به کس ننمود آن شاهد هرجایی
۲) با خردمندی و خوبی پارسا و نیک‌خوست / صورتی هرگز ندیدم کاین همه معنی در اوست
۳) ای زلف تو بر هم زن فرزانگی ما / وین سلسله سرمایه‌ی دیوانگی ما
۴) ترسم که صرفه‌ای نبرد روز بازخواست / نان حلال شیخ ز آب حرام ما

تست ۲۱۰ بیت زیر به کدام آرایه‌های ادبی آراسته‌شده است؟

«ز بند حرص بر آهو چه تازی نفس را چون سگ / به صحرای قناعت رو که بی آهوست آن صحرا»

۱) تشبیه- کنایه- اسلوب معادله- تضاد
۲) کنایه- تشبیه- لف‌ونشر- استعاره
۳) ایهام تناسب- لف‌ونشر- ایهام- تضاد
۴) ایهام تناسب- تشبیه- ایهام- استعاره

تست ۲۱۱ کدام بیت را شاعر «دو بار» به ایهام و «سه بار» به تشبیه آراسته است؟

۱) گفت که تو شمع شدی قبله‌ی این جمع شدی / جمع نی‌ام شمع نی‌ام دود پراکنده شدم
۲) چشمه‌ی خورشید تویی سایه‌گه بید منم / چون‌که زدی بر سر من پست و گدازنده شدم
۳) میرشکار فلکی تیر بزن در دل من / ور بزنی تیر جفا همچو زمین پی سپرم
۴) باز توام باز توام چون شنوم طبل تو را / ای شه و شاهنشه من باز شود بال و پرم

تست ۲۱۲ در ابیات زیر، به ترتیب، چند «تشبیه» و چند «استعاره مصرحه» وجود دارد؟

- من بادپای روحم، من بادبان نوحم / من رازدار غیبم، من راوی روانم
- با وجود لعل ساقی جرعه‌ی کوثر ننوشم / تا نپنداری که من لب‌تشنه‌ی آب زلالم
- مجلس امشب از فروغ لاله رویان روشن است / بی‌خبر هر سو که می‌غلتد نگاهم، گلشن است

۱) پنج – دو ۲) پنج - سه ۳) شش - دو ۴) شش - سه

تست ۲۱۳ آرایه‌های مقابل کدام ابیات «هردو» درست است؟

الف) به لطف دلبر من در جهان نبینی دوست / که دشمنی کند و دوستی بیفزاید (جناس افزایشی- تضاد)
ب) سخنِ طوطیِ خطت به چمن می‌گفتم / نسبت پسته‌ی تنگت به شکر می‌کردم (موازنه- تشبیه)
ج) از آن به بند تو آزادگان گرفتارند / که غیرت مه تابان و سرو آزادی (پارادوکس- حسن تعلیل)
د) توانگرا دل درویش خود به دست آور / که مخزن زر و گنج درم نخواهد ماند (ایهام- کنایه)

۱) الف- ج ۲) الف- د ۳) ب- ج ۴) ب- د

تست ۲۱۴ در ابیات زیر به ترتیب، کدام آرایه‌ها یافت می‌شود؟

الف) نام شکر نبرم پیش عقیق تو که خسرو / با وجود لب شیرین به شکر باز نماند
ب) دل‌افگار ما را نیست غیر از داغ دلسوزی / ز چشم جغد دارد روشنی ویرانه در شب‌ها
ج) میان بحر به یاد گهر توان رفتن / هوای زهر به شوق شکر توان کردن
د) تا خیال لب و دندان تو در چشم من است / مردم چشم من از لعل و گهر قارون است

۱) تشبیه- ایهام- مراعات نظیر- حسن تعلیل ۲) استعاره مصرحه- اسلوب معادله- موازنه- تشبیه
۳) تلمیح- پارادوکس- جناس- لف‌ونشر ۴) ایهام- حسن تعلیل- تضاد- تلمیح

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۱۵ آرایه‌های «تشبیه، ایهام، لف‌ونشر و مجاز» به ترتیب در کدام ابیات آمده است؟

الف) بی‌خبر شد ز جهان هرکه گرفتار تو شد / فیض زنجیر تو و سلسله‌ی تاک یکی است
ب) لطف و قهر تو به چشم من غمناک یکی است / نظر مرحمت و حلقه‌ی فتراک یکی است
ج) قلب من گردیده از اکسیر خرسندی طلا / چهره‌ی زرین و قصر زرنگار من یکی است
د) در حلاوت خانه‌ی وحدت دویی را بار نیست / قند شیرین‌کار و زهر جانگزای او یکی است

۱) الف- ب- د- ج ۲) ب- د- الف- ج ۳) د- الف- ج- ب ۴) د- ج- ب- الف

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۱۶ کدام بیت «فاقد» مجاز است؟

۱) خسروی کار گدایی کی بود / این به بازوی چو مایی کی بود
۲) غم تو دست برآورد و خون چشمم ریخت / مکن که دست برآرم به ربّنا ای دوست
۳) من ای گل دوست می‌دارم تو را کز بوی مشکینت / چنان مستم که گویی بوی یار مهربان آید
۴) بدان آهن که او سنگ آزمون کرد / تواند بیستون را بی‌ستون کرد

تست ۲۱۷ در ابیات زیر به ترتیب چند «وجه شبه و چند ادات تشبیه» به چشم می‌خورد؟

- سرگشته چو چوگانم در پای سمندت / می‌افتم و می‌گردم چون گوی به پهلوی
- دست گیرید و به دستم می گلفام دهید / باده پخته به این سوخته خام دهید
- خیال قد سرو آساش چون در چشم من بنشست / مرا بر جویبار دیده سرو بوستانی بود

۱) «پنج» - «چهار» ۲) «سه» - «چهار» ۳) «سه» - «پنج» ۴) «چهار» - «چهار»

تست ۲۱۸ در همه ابیات هر سه آرایه «لف‌ونشر، تشبیه و جناس» یافت می‌شود؛ به‌جز .....

۱) گل از من رنگ و بلبل داشت آهنگ از نوای من / نماند از حسن و عشق آثار تا من از چمن رفتم
۲) آه سحر و اشک شبم شاهد حال است / کز عشق رخ و زلف تو در آتش و آبم
۳) بحر و کان در نظرش چشم تر است و لب خشک / حسن او را به چه سرمایه خریدار شویم
۴) شب گدازانم به محفل صبحدم نالان به گلشن / یعنی از عشقت گهی پروانه گاهی عندلیبیم

تست ۲۱۹ آرایه‌های بیت زیر کدام اند؟

«شام زلفش چو می رود در چین / شور در زنگبار می‌افتد»

۱) ایهام، استعاره، تضاد، تشبیه
۲) تشبیه، مجاز، حسن تعلیل، استعاره
۳) استعاره، کنایه، حسن تعلیل، مجاز
۴) تشخیص، ایهام، ایهام تناسب، مجاز

تست ۲۲۰ در کدام بیت آرایه‌های «ایهام، ایهام تناسب، تشبیه و مجاز» مشهود است؟

۱) هر که شد مشتری مهر رخت / خرمن مه به نیم جو نخرید
۲) چو عکس روی تو در ساغر شراب افتاد / چه جای تاب که آتش در آفتاب افتاد
۳) گل صدبرگ را دگر در دام / همچو بلبل هزار می‌افتد
۴) ای که از سنبل مشکین تو عنبر بویی است / خنک آن باد که از زلف تو بویی دارد

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۲۲۱ در کدام ابیات «همهٔ ارکان تشبیه» یافت می‌شود؟

الف) عشقت چو در سراچه‌ی دل خانه‌گیر شد / زین پس برون شود خرد از وی به اضطرار
ب) دارم ز عارض و لب چون شیر و شکرت / تن در گداز همچو شکر در میان شیر
ج) ای چشم آهوانه‌ی تو مست شیرگیر / وی سرو نوجوان تو آشوب عقل پیر
د) چون دل دیوانه را زنجیر زلفت بند کرد / عاقل ار پندش دهد بیهوده گفتاری بود
هـ) گر ببینم شمع رویش جان دهم پروانه‌وار / کمتر از پروانه بودن کمترین کاری بود

۱) «ب» - «د» - «هـ»
۲) «ب» - «ج» - «هـ»
۳) «الف» - «ب» - «د»
۴) «الف» - «ج» - «د»

تست ۲۲۲ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات «کاملاً» درست هستند؛ به‌جز:

۱) هلال عید اگر پیوسته بودی ماه من دیگر / به ابروی تو نسبت دادمی او را سر مویی (تشبیه – ایهام تناسب)
۲) ز رنج و راحت گیتی مرنجان دل مشو خرم / که آیین جهان گاهی چنان گاهی چنین باشد (مجاز - لف‌ونشر)
۳) گلبن عمر مرا هجر تو از بیخ بکند / تا نگویی که من از باد هوا افتادم (ایهام - جناس)
۴) صبح محشر که من از خواب گران برخیزم / به جمال تو چو نرگس نگران برخیزم (تلمیح ـ جناس)

تست ۲۲۳ آرایه‌های «حسن تعلیل، استعاره مکنیه، لف‌ونشر، موازنه و ایهام» به ترتیب در کدام ابیات آمده است؟

الف) حلقه‌های موج بینم نقش گیسویی کشم / خنده‌های صبح بینم یاد رخساری کنم
ب) از سرشک و چهره دارم وجه سیم و زر ولی / کی چو نرگس چشم او بر سیم و زر خواهد فتاد
ج) خون دل مشتاقان خورده است لب لعلت / سرخ است لبت اینک منکر نتوان بودن
د) کوکب حسن چو گشت از رخ یوسف طالع / تاب در سینه پرمهر زلیخا افتاد
هـ) روزگاری است که پیوسته بدان ابرویم / دیرگاهی است که سر داده بدین شمشیرم

۱) «ج» - «ب» - «د» - «الف» - «هـ»
۲) «ج» - «الف» - «ب» - «هـ» - «د»
۳) «ب» - «الف» - «ج» - «هـ» - «د»
۴) «الف» - «ج» - «ب» - «هـ» - «د»

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۲۴ در کدام ابیات آرایه «مجاز» یافت می‌شود؟

الف) به کهسار چون ابر خوش برشدی / نه زان ابر کز خوی تنش تر شدی
ب) گفتم بیا صفای مودّت به هم مزن / گفتا برو به راه کدورت قدم مزن
ج) جهان‌جوی در زیر پولاد بود / به خفتانش بر تیر چون باد بود
د) در آن ملک قارون برفتی دلیر / که شه دادگر بود و درویش سیر
هـ) گر چه دو رو همچو زرم مهر تو دارد نظرم / از من و از مهر فلک مه‌تر و افلاک‌ترم

۱) «الف» - «ب» - «د» - «هـ»
۲) «الف» - «ج» - «د» - «هـ»
۳) «ب» - «ج» - «د»
۴) «الف» - «ب» -«ج»

تست ۲۲۵ بیت زیر «فاقد» کدام آرایه ادبی است؟

«گرت چو چنگ به بر در کشد زمانه‌ی دون / پس اعتماد مکن کان گهت زند که نواخت»

۱) تشبیه - ایهام تناسب
۲) استعاره - ایهام
۳) تضاد - حسن تعلیل
۴) کنایه - جناس

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۲۲۶ کدام بیت به «ایهام، ایهام تناسب، واج‌آرایی و استعاره مکنیه» آراسته‌شده است؟

۱) آن چنان دور از لبش بگداختم کز تاب درد / چون نی اندام نحیفم استخوانی بیش نیست
۲) دور از تو هر شب تا سحر گریان چو شمع محفلم / تا خود چه باشد حاصلی از گریه‌ی بی‌حاصلم
۳) هر موی بر اعضای من کوکو زند چون فاخته / هر گاه در دل یاد آن سرو خرامان بگذرد
۴) مردم چشم هنر از داغ او در خون نشست / گر چه مردم را طریق مردمی از یاد رفت

تست ۲۲۷ کدام بیت به آرایه‌های «استعاره، حسن تعلیل و تشبیه» مزیّن شده است؟

۱) بارد از او لطافت و تابد از او فروغ / چون گوی سینه‌ی بتِ سیمین‌بر است اشک
۲) به چشم اهل نظر صبح روشنم زان روی / که تازه‌رویی عالم ز نوشخند من است
۳) در وداع شب همانا خون گریست / روی خون‌آلود زان بنمود صبح
۴) آب در جو زان نمی‌گیرد قرار / زان که آن جو نیست تشنه و آب‌خوار

تست ۲۲۸ آرایه‌های بیت زیر کدام است؟

«ماه از اثر مهر رخت یافت نشانی / زان روی جهانی به جمالش نگران شد»

۱) تشبیه، حسن تعلیل، مجاز، ایهام
۲) ایهام، ایهام تناسب، جناس، استعاره مکنیه
۳) تشبیه، اغراق، حسن تعلیل، حس‌آمیزی
۴) اغراق، ایهام تناسب، جناس، استعاره مصرحه

تست ۲۲۹ آرایه‌های مقابل همهٔ ابیات کاملاً درست است؛ به‌جز:

۱) شراب گرد کدورت نبرد از دل ما / چو دانه سوخته باشد چه از سحاب آید (مجاز، استعاره مکنیه)
۲) آب چشم و رنگ روی ما ندارد قیمتی / زان که نبود گوهر اندر بحر و زر در کان عزیز (تشخیص، لف‌ونشر)
۳) عیب نبود گر ترنج از دست نشناسم که نیست / در همه مصرم کسی چون یوسف کنعان عزیز (ایهام، تلمیح)
۴) بشکفت نیش خنده مفتون که سایه گفت / از شهر شکوه دارم و از شهریار هم (ایهام، تضمین)

تست ۲۳۰ «استعاره، موازنه و تضاد» در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف) در وهم نگنجد که چه دلبند و چه شیرین / در وصف نیاید که چه مطبوع و چه زیباست
ب) گهی افتان‌وخیزان چون غباری در بیابانی / گهی خاموش و حیران چون نگاهی بر نظرگاهی
ج) بی تو گر در جنتم ناخوش شراب سلسبیل / با تو گر در دوزخم خرّم هوای زمهریر
د) آتش آه است و دود می‌رودش تا به سقف / چشمه‌ی چشم است و موج می‌زندش بر کنار
هـ) هر که جز مهر تو اندوخت هوس بود هوس / آن که جز عشق تو ورزید هوا بود هوا

۱) «ج» - «ب» - «د» ۲) «الف» - «د» - «هـ» ۳) «ب» - «هـ» ۴) «ج» - «د»

تست ۲۳۱ آرایه ابیات زیر به ترتیب، کدام است؟

الف) ای که پرسی سرگذشتم پایم اندر گل فروشد / زانکه در راه غمت جز اشک همراهی نباشد
ب) با خیال روی و مویش غرق نور و ظلمتم / کو نظربازی که سیر صبح و شام من کند
ج) شکوه تاج سلطانی که بیم جان درو درج است / کلاهی دلکش است اما به ترک سر نمی‌ارزد
د) هم فتنه‌ی مردم شدی از نرگس پرفن / هم عقده‌ی دل‌ها زدی از سنبل پرخم

۱) کنایه – تشبیه - اسلوب معادله – موازنه
۲) مجاز - جناس ناقص - پارادوکس - استعاره مصرحه
۳) اغراق – لف‌ونشر – ایهام – موازنه
۴) حسن تعلیل – تضاد – مجاز – ایهام تناسب

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور اردیبهشت ۱۴۰۳

تست ۲۳۲ در کدام بیت نوع تشبیه متفاوت است؟

۱) لعل او بازار جان خواهد شکست / خنده‌ی او مهر کان خواهد شکست

۲) گفتم که برپرم سوی بام سرای او / چه سود مرغ همت من بال و پر نداشت

۳) روی گندم‌گون او در چشم ماه / خار راه کهکشان خواهد شکست

۴) لاله‌رویی که ازو خار مرا در جگر است / برگ‌ریزان دل و باغ و بهار نظر است

تست ۲۳۳ در کدام بیت شاعر از آرایه‌ی «استعاره» بهره‌ی بیشتری برده است؟

۱) گوهری کز چشم من زاد آفتاب روی او / هم به دست اشک در پای غمش پاشیده‌ام

۲) میل دل با طاق ابروی بتان امروز نیست / کج بنا کردند از اول قبله‌ی این خانه را

۳) غنچه‌ی دلگیر ما را برگ شکّرخند نیست / ای نسیم عافیت شبگیر کن از کوی ما

۴) ای خم ز پرده‌پوشی ما در گذر که تاک / زنجیر پاره کرد ز زور شراب ما

تست ۲۳۴ همه‌ی آرایه‌های «جناس، لف‌ونشر، تشبیه و تضاد» در کدام بیت یافت می‌شود؟

۱) وقتی کمند زلفت، دیگر کمان ابرو / این می‌کشد به زورم و آن می‌کشد به زاری

۲) پیش روی و موی او سر خط مملوکی بده / تا قیامت مالک اقلیم صبح و شام باش

۳) تا خط سبز تو از طرف بناگوش دمید / از پی شام سیاهم سحری پیدا نیست

۴) چهره زرد من و روی خود از طرّه بپوش / که زر و سیم ز طرّار بباید پوشید

تست ۲۳۵ دام بیت با «بی‌کمالی‌های انسان از سخن پیدا شود / پسته‌ی بی‌مغز چون لب وا کند رسوا شود» آرایه‌های مشترک دارد؟

۱) خضر را آگهی از آب حیات آوردند / نامه‌ی ویس گل‌اندام به رامین دادند

۲) سنگ طفلان از جنون رطل گرانی شد مرا / درد و داغ عشق باغ و بوستانی شد مرا

۳) آمد به چمن غنچه‌ی گل با کف پرزر / چون برگ خزان‌دیده تهی‌دست و گدا رفت

۴) بر تو تلخ از تن‌پرستی شد ره تاریک مرگ / رشته‌ی فربه به چشم تنگ سوزن دشمن است

تست ۲۳۶ بیت زیر به کدام آرایه‌های ادبی آراسته شده است؟

«خاک صحرای عدم از خون هستی بهتر است / بر سر جان این‌قدر ای شمع لرزیدن چرا»

۱) استعاره، ایهام، مراعات‌نظیر، کنایه

۲) تشبیه، کنایه، لف‌ونشر، تضاد

۳) استعاره، تشبیه، جناس، تضاد

۴) تشبیه، تضاد، ایهام، مجاز

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۳۷ آرایه‌های کدام ابیات در مقابل آن کاملاً درست آمده است؟

الف: پای آن نیست کسی را که به کوی تو رسد / بر سر کوی تو این طایفه بی‌پایانند (مجاز، ایهام)

ب: شمع را زان رو خوش افتاده است این خود سوختن / کز فنای تن هوای او همه جان گشتن است (استعاره، حسن تعلیل)

ج: عشق تلخ است ولی تا نرسیده است به کام / ندهد میوه حلاوت به کسی تا نرسد (اسلوب معادله، اغراق)

د: هرکه سرگشته‌ی چوگان سر زلف تو شد / بر سر کوی تو چون گوی به جان می‌گردد (جناس، استعاره مصرحه)

۱) «الف» - «ب» ۲) «الف» - «ج» ۳) «ب» - «د» ۴) «ج» - «د»

تست ۲۳۸ در کدام بیت «سه تشبیه و یک ایهام» وجود دارد؟

۱) الا ای شمع دلسوزان چراغ مجلس افروزان / به جبهت ماه مهرویان، به طلعت شاه عیاران

۲) میدان ملامت را چون گوی شدی شاید / که ایوان سلامت را بنیاد نخواهی شد

۳) چشمه‌ی خورشید رویش چشم را بی‌تاب ساخت / حلقه‌ی زنجیر مویش عقل را دیوانه کرد

۴) همچو جنگ ار به کناری ندهی کام دلم / از لب خویش چو نی یک نفسی بنوازم

تست ۲۳۹ آرایه‌های «جناس، تشبیه گسترده، مجاز، موازنه و متناقض‌نما»، به‌ترتیب، در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف: یک‌بار نجست از دل ما ناوک آهی / از بار گنه همچو کمان گرچه خمیدیم

ب: خیال تو بینم اگر غنچه چینم / نسیم تو یابم اگر لاله بویم

ج: کوکب ناهید باد بر در تو پرده‌دار / چشمه‌ی خورشید باد بر سر تو سایبان

د: مکن کز چشم من بر خاک سیلی آتشین خیزد / نترسی زان چنان سیلی کزو آتش چنین خیزد

هـ: چون عقیق آبدار و چون کمند تابدار / آن لب جان‌پرور و زلف جهان‌آشوب یار

۱) «ب» - «د» - «هـ» - «ج» - «الف» ۲) «ب» - «الف» - «هـ» - «ج» - «د»

۳) «ج» - «ب» - «الف» - «هـ» - «د» ۴) «هـ» - «الف» - «د» - «ب» - «ج»

Ahmadi63amoozesh.com

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۳

تست ۲۴۰ بیشترین «استعاره»، در کدام بیت یافت می‌شود؟

۱) بر گل سیراب سنبل را چو جولان می‌دهد / بلبل طبع مرا یاد از گلستان می‌دهد
۲) تا سنبل سیراب تو بر لاله گره شد / خورشید تو گفتی که مگر زیر زره شد
۳) بر برگ گلش سنبل سیراب ببینید / در حقّه‌ی لعلش گهر ناب ببینید
۴) بر سر سرو سهی تا گل به بار آمد تو را / غنچه‌ی دل‌ها چو نرگس از تو رنجوری کشید

تست ۲۴۱ در کدام بیت، «استعاره مکنیه، ایهام تناسب و چهار تشبیه» یافت می‌شود؟

۱) بگوی کان مگس عنبرین به بوی نبات / چرا بر آن لب لعل شکرشکن بنشست
۲) فلک به یاد تن سیمگون مهرویان / درست روی من از مهر دل چو زر می‌کرد
۳) مرغ جان را تا نسوزد زآتش دل بال و پر / پیش روی شمع چون پروانه نتوانم نشست
۴) به فروغ مهر رویش که مه است از آن عبارت / به فریب چشم مستش که دهد جهان به غارت

تست ۲۴۲ بیت زیر، به کدام آرایه‌های ادبی آراسته شده است؟

«ای باغ جان که به ز لبت نوبری ندارم / یاد لبت خورم که سر دیگری ندارم»

۱) کنایه - تشبیه - حس‌آمیزی - استعاره مکنیه
۲) مجاز - تشبیه - ایهام تناسب - حسن تعلیل
۳) استعاره مصرحه - مجاز - ایهام - تشبیه
۴) ایهام - حسن تعلیل - کنایه - حس‌آمیزی

تست ۲۴۳ آرایه‌های مقابل کدام بیت، درست است؟

۱) ما روی کرده از همه عالم به روی او / وآن سست‌عهد روی به دیوار می‌کند (مجاز، استعاره)
۲) در همه شهر ندیده است کسی مستی من / زان که مست می عشق از همه هشیارتر است (پارادوکس، تکرار)
۳) از دود آه ماست که ابر آشکار گشت / وز سیل اشک ماست که دریا پدید شد (حسن‌تعلیل، تشخیص)
۴) زاهدا با من مپیما قصه‌ی پیمان که من / از پی پیمانه‌ای صد عهد پیمان بشکنم (ایهام، جناس)

تست ۲۴۴ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«رشته‌ی دندانت از چشمم نمی‌گردد جدا / لؤلؤ شهوار را از بحر عمان چاره نیست»

۱) تشبیه - کنایه - تشخیص - ایهام تناسب
۲) اسلوب معادله - کنایه - لف‌ونشر - تشبیه
۳) مراعات‌نظیر - اسلوب معادله - ایهام - تشخیص
۴) لف‌ونشر - استعاره مصرحه - حسن‌تعلیل - مراعات نظیر

تست ۲۴۵ آرایه‌های مشترک در ابیات زیر، کدام‌اند؟

- هر دم غم فراقش بر دل نهاد باری / هر لحظه دست هجرش در دل شکست خاری
- شب نیست که در پایش تا روز به صد زاری / یا جبهه نمی‌سایم یا روی نمی‌مالم
- چگونه از خط حکم تو سر بگردانم / که من مطیعم و حکم تو پیش بنده مطاع

۱) مجاز - جناس - کنایه
۲) مجاز - تشبیه - مراعات‌نظیر
۳) کنایه - اغراق - واج‌آرایی
۴) تضاد - مراعات‌نظیر - جناس ناقص

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۴۶ آرایه‌های «استعاره مکنیه، تلمیح، حسن تعلیل، اسلوب معادله و حس‌آمیزی»، به‌ترتیب، در کدام ابیات به چشم می‌خورد؟

الف: شفا حواله به سیمرغ و نوشداری اوست / به هر طبیب نبرّد تبی که من دارم
ب: ما که قانع به بهاریم به نظاره‌ی خشک / ادب این است که خار سر دیوار شویم
ج: دانی که چیست قطره‌ی باران نوبهار / ابر از حیای دیده‌ی ما می‌کند عرق
د: بر تو تلخ از تن‌پرستی شد ره تاریک مرگ / رشته‌ی فربه به چشم تنگ سوزن دشمن است
هـ: چشم ما بردوخت عشق و پرده‌ی ما بردرید / از در ما چون درآمد دل ز روزن برپرید

۱) «د» - «هـ» - «ج» - «ب» - «الف»
۲) «الف»- «ج» - «هـ» - «د» - «ب»
۳) «هـ» - «الف» - «ج» - «د» - «ب»
۴) «هـ» - «الف»- «ب» - «ج» - «د»

تست ۲۴۷ آرایه‌های «مجاز، لف‌ونشر، تمثیل، ایهام تناسب و استعاره»، به‌ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف: تب عشق آمد و کشت آتش جانسوز حسد / ناز قانون محبّت که شفا داد مرا
ب: سرم به هیچ کتابی فرونمی‌آید / ولی خط تو به صد حرص و آز می‌خوانم
ج: گر کام جان توان یافت از روی و موی دلبر / روزی به شب توان برد شامی سحر توان کرد
د: گرچه صد بار غمت خاک مرا داد به باد / نیست بر خاطر من از تو غباری باری
هـ: معشوق نداند غم محرومی عاشق / آزاد ندارد خبر از حال گرفتار

۱) «ب» - «ج» - «هـ» - «الف» - «د»
۲) «د» - «ج» - «ب» - «الف» - «هـ»
۳) «ب» - «الف» - «هـ» - «ج» - «د»
۴) «د» - «الف» - «ج» - «ب» - «هـ»

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۳

تست ۲۴۸ در کدام بیت، «تعداد تشبیه» متفاوت است؟

۱) در آرزوی سیب زنخدان تو اشکم / چون آب انار آمد و رخساره چو به شد
۲) تا بماند تازه گلبرگ رخش در باغ حسن / چشمم آبش از هوا چون ابر نیسان می‌دهد
۳) تیر مژگان که زند ترک کمان ابروی من / پیش پیکان وی‌ام سینه سپر می‌آید
۴) کیمیا عشق تو را دانم و بس کز اثرش / سیمم از دیده بر این روی چو زر می‌آید

تست ۲۴۹ آرایه‌های «استعاره، تشبیه، موازنه و جناس»، همگی در کدام بیت یافت می‌شوند؟

۱) گهی ز غمزه‌ی چشمت چه خانه‌ها که نرفتی / گهی ز تیشه‌ی نازت چه ریشه‌ها که نکندی
۲) گه از سلاسل لیلی کمند مجنونی / گه از شمایل شیرین بلای فرهادی
۳) نظری به حال من کن چو قدح به دست گیری / گذری به خاک جم کن چو به دست جام داری
۴) خوارکشان حسنش گل‌های بوستانی / شوریدگان عشقش مرغان شاخساری

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۲۵۰ آرایه‌های مقابل کدام ابیات، درست است؟

الف: نیستی را مشتری شو تا ز کیوان بگذری — ملک درویشی مسخّر کن که سلطانی کنی (پارادوکس، ایهام تناسب)

ب: گردن نهم به خدمت و گوشت کنم به قول — تا خاطرم معلق آن گوش و گردن است (لف‌ونشر نامرتب، مجاز)

ج: قامتم شد چون کمند زلف مهرویان دوتا — بس که می‌جویم دل سرگشته را در خاک کوی (حسن تعلیل، تشخیص)

د: پیشتر زانکه مهی جلوه در این محفل داشت — مهره مهر تو در حقه‌ی دل منزل داشت (جناس افزایشی، استعاره مصرحه)

۱) «ب» و «ج» ۲) «الف» و «د» ۳) «ب» و «د» ۴) «الف» و «ج»

تست ۲۵۱ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«در عقرب اگر خواهی جولان قمر بینی — زلفین چلیپا را با چهره قرینش بین»

۱) تشبیه - جناس - لف‌ونشر - ایهام تناسب — مجاز
۲) استعاره مصرحه - تشبیه - لف‌ونشر - ایهام - کنایه
۳) استعاره مکنیه - مجاز - ایهام تناسب - جناس — تضاد
۴) کنایه - ایهام - واج‌آرایی - حسن‌تعلیل - تضاد

تست ۲۵۲ در کدام بیت، هر سه آرایه‌ی «مجاز، جناس و تشبیه» مشهود است؟

۱) گر به سر من آن پری از سر ناز بگذرد — بر سر راهش افکنم پیرهن دریده را
۲) گر به شمشیرت کُشد ابروی او تسلیم شو — ور به زنجیرت کِشد گیسوی او آرام باش
۳) نیش سر مژگانت ببرید رگ جانم — زان هر نفسی چشمم خون جگر افشاند
۴) فصل گل از باده توبه داده مرا شیخ — غیرت باد بهار اگر بگذارد

تست ۲۵۳ آرایه‌های ابیات زیر کدام‌اند؟

«ماه تا آفتاب روی تو دید — اثر مهر در رخش پیداست
از صبا بوی روح می‌شنوم — دم عیسی مگر نسیم صباست»

۱) مجاز - تشبیه - حس‌آمیزی - جناس تام
۲) ایهام - استعاره مکنیه - تشبیه - جناس ناقص
۳) تلمیح - تضاد - حس‌آمیزی - کنایه
۴) مراعات‌نظیر - واج‌آرایی - جناس تام - ایهام تناسب

تست ۲۵۴ در کدام ابیات هر سه آرایه‌ی «تشبیه - استعاره و جناس» یافت می‌شود؟

الف: گوییا آن‌که گلستان رُخش می‌آراست — سنبل افشانده و بر برگ سمن ریخته است
ب: با باغ و بهار طربم آتش شوقت — آن کرد که با برگ رزان باد خزان کرد
ج: ای مه آتش‌عذار آب چو آتش بیار — آتش رخ برفروز، و آتش ما را نشان
د: کاش آن سرو روان بهر تماشا آمدی — تا به جوی دیده‌ام آب روانی تازه داشت
هـ: بیا که پیش رخت ذره‌وار سجده کنم — چو آفتاب برآید مغان قیام کنند

۱) «ب» - «د» - «هـ» ۲) «الف» - «ج» - «هـ» ۳) «ب» - «ج» - «د» ۴) «الف» - «ب» - «د»

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۲۵۵ آرایه‌های «استعاره، متناقض‌نما، ایهام، موازنه و لف‌و نشر»، به‌ترتیب، در کدام ابیات به چشم می‌خورد؟

الف: متاع مهر خود ارزانی شهاب مکن / بهای ماه درخشنده مشتری داند

ب: تشنه‌ی غنچه‌ی سیراب تو را آب چه سود / مرده‌ی نرگس پرخواب تو را خواب چه سود

ج: به لباس مرغ و ماهی روم ار به کوه و دریا / تو در آوری به دامم تو درافکنی به شستم

د: سرو آزادم و سر بر فلک افراشته‌ام / بی‌ثمر بین که ثمر دارد از این بی‌ثمری

هـ: ز گرد تارک من چشم علویان شده کور / ز آه ناله‌ی من گوش سفلیان شده کر

۱) «ب» - «د» - «الف» - «هـ» - «ج»
۲) «ب» - «د» - «ج» - «الف» - «هـ»
۳) «ج» - «د» - «هـ» - «ب» - «الف»
۴) «ج» - «هـ» - «الف» - «ب» - «د»

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور اردیبهشت ۱۴۰۴

تست ۲۵۶ کدام سروده «فاقد» مجاز است؟

۱) آن مرغ که در ابر سفر می‌کرد / آن بذر که در خاک چمن می‌شد / با هر نفسی مژده‌ی دیدار تو می‌آورد
۲) دشمنی دل‌ها را با کین خوگر کرد / دست‌ها با دشنه همدستان گشتند / و زمین از بدخواهی به ستوه آمد
۳) تا پیکر زمین و زمان شست‌وشو شود / در جویبار نغمه‌ی نغز چکاوکی / از سنگ تا ستاره و از زهره تا زمین
۴) و اینک من که بر لب‌های رنگ‌افسرده‌ی خاموش / شکفتِ غنچه‌های خنده‌تان را دوست می‌دارم / چو شیرین خنده‌های باغ

تست ۲۵۷ در کدام بیت «تشبیه» کمتری می‌توان یافت؟

۱) کرده چوگان از کمند زلف مشک‌افشان خویش / گوی دل‌ها را ز غم در اضطراب انداخته
۲) عارضش غرق عرق از می ولی با رنگ و بوی / بود گویی سیب سرخ اندر گلاب انداخته
۳) در هوای آتش رخسار چون گلنار تو / من چو نیلوفر سپر بر روی آب انداخته
۴) در دل ابن یمین مهر رخ چون ماه تو / گنج آباد است در کنج خراب انداخته

تست ۲۵۸ تعداد استعاره‌های کدام بیت در مقابل آن نادرست آمده است؟

۱) چو برزد بامدادان خازن چین / به درج گوهرین بر قفل زرّین (مصرحه ۳تا)
۲) بدان که بوی تو آورد صبحدم بادم / و گرنه از چه سبب دل به باد می‌دادم (مکنیه ۲تا)
۳) لؤلؤ ز صدف خیزد وین طرفه که هر ساعت / از لعل گهرپوشش لؤلؤی تر انگیزد (مصرحه ۴تا)
۴) دو گل را به دو نرگس خوابدار / همی شست تا شد گلان آبدار (مصرحه ۳تا)

تست ۲۵۹ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«بوی تو چون شنید ز گل عندلیب مست　　چندان کشید ناله که آواز او گرفت»

۱) حس‌آمیزی – استعاره مصرحه - ایهام تناسب – حسن تعلیل
۲) استعاره مکنیه – جناس – کنایه – ایهام تناسب
۳) حس‌آمیزی – مجاز – ایهام - حسن تعلیل
۴) استعاره – جناس – ایهام - مجاز

تست ۲۶۰ در کدام بیت آرایه‌ی «موازنه با مجاز، استعاره، تشبیه و کنایه» همراه شده است؟

۱) هم سلسله بر گردن زان کاکل پیچانم　　هم غالیه در دامن زان سنبل پرچینم
۲) از روی تو کی شد که بر آتش ننشستم　　وز نور تو کی بود که در نار نبودم
۳) اگر آبم نزنی آتش خرمن سوزم　　ور خموشم نکنی شعله‌ی عالم‌گیرم
۴) خسرو ملک جهانم من که در جنت غلامم　　خواجه‌ی آزادگانم من که در بندت اسیرم

تست ۲۶۱ آرایه‌های مقابل همه‌ی ابیات «کاملاً» درست است؛ به‌جز:

۱) دو چشم مست تو شهری به غمزه‌ای ببرند　　کرشمه‌ی تو جهانی به یک نظر گیرد (دو مجاز – واج‌آرایی)
۲) تو را که این همه قول مخالف است رواست　　که یاد می‌نکنی هیچ نوبت از عشّاق (سه ایهام – یک ایهام تناسب)
۳) چو آن مهوش نمی‌آرم پری‌رویی به زیبایی　　چو آن لعبت نمی‌بینم گل‌اندامی به طنّازی (موازنه – چهار تشبیه)
۴) بوی پیراهن یوسف ز صبا می‌شنوم　　یا ز بستان ارم نفخه‌ی بوی سمنش (دو تلمیح – دو حس‌آمیزی)

تست ۲۶۲ آرایه‌های «اسلوب معادله، جناس، استعاره و تشبیه» تماماً در کدام بیت یافت می‌شود؟

۱) حسن را خط غبارش بی‌نیاز از زلف کرد　　احتیاج دام نبود خاکِ دامن‌گیر را
۲) خُلق دریا را نسازد گوهر شهوار تنگ　　نیست پروایی ز سنگ کودکان دیوانه را
۳) کسی چو دار در این انجمن سرافراز است　　که کاسه از سر منصور کرد و جام کشید
۴) به مرگ از دل نگردد محو یاد آن خط مشکین　　گداز این سکه را از سیم و زر بیرون نمی‌آرد

تست ۲۶۳ آرایه‌های «لف‌ونشر، استعاره، اشتقاق، ایهام تناسب و اغراق»، به‌ترتیب، در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف: بنفشه بر گل سوری به گرد چشمه‌ی نوشش　　چو دود عنبرافشان است کاندر اخگر آویزد
ب: از لطافت می‌توان چون شمع در فانوس دید　　از زلال گردن او شعله‌ی آواز را
ج: هر دمی حسن جهانگیر وی از ابرو و چشم　　ساخته تیر و کمان قلب دگر می‌شکند
د: رندان تشنه‌لب را آبی نمی‌دهد کس　　گویا ولی‌شناسان رفتند از این ولایت
هـ: نقّاش ازل نقش رخ و زلف تو می‌بست　　از روز و شب آمیخت سپیدی و سیاهی

۱) «ج»، «الف»، «هـ»، «ب» و «د»
۲) «هـ»، «د»، «الف»، «ب» و «ج»
۳) «ج»، «د»، «هـ»، «الف» و «ب»
۴) «هـ»، «الف»، «د»، «ج» و «ب»

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور داخل کشور تیر ۱۴۰۴

تست ۲۶۴ کدام بیت فاقد مجاز است؟

۱) مکش سر از خط فرمان که گردون بلنداختر ندارد فرصت خاریدن سر از سجود اینجا
۲) زبان تا بود گویا تیغ می‌بارید بر فرقم جهان دارالامان شد تا زبان در کام دزدیدم
۳) دست چنار هرگز بی‌زر برون نیامد ابر ار به یاد دستت بارد ز آسمان نم
۴) چون حرف آخر است ز ابجد گه سخن وز راستی چو حرف نخستین ابجد است

تست ۲۶۵ آرایه‌های بیت زیر کدام‌اند؟

«باز بر ابرو گره زد از کمین خم شد کمانی ای دل عاشق سپر شو تیر غم پر می‌گشاید»

۱) جناس افزایشی - واج‌آرایی - تشبیه گسترده - تشخیص
۲) جناس اختلافی - تشبیه فشرده - تضاد - واج‌آرایی
۳) مراعات‌نظیر - تشبیه - حسن تعلیل - ایهام
۴) کنایه - تشخیص - ایهام - تضاد

تست ۲۶۶ در کدام بیت «استعاره مکنیه، استعاره مصرحه و تشبیه گسترده» یافت می‌شود؟

۱) دائم دل پرتاب من از آتش سودا چون شمع جگرتافته در سوز و گداز است
۲) شاخ از جواهر آنک آذین عید بسته چون کام روزه‌داران گشته صبا معطر
۳) چون زال بسته‌ی قفسم نوحه زان کنم تا رحمتی به خاطر بهمن درآورم
۴) همچو آن فتنه که دیوانه‌ام از رفتارش آدمی‌زاده ندیدم که پری‌وار برفت

تست ۲۶۷ کدام آرایه‌های ادبی را نمی‌توان در بیت زیر یافت؟

«لب لعل تو یاقوت است یاقوت است مرجان را که از عکسش عقیق آسا جگرخون گشته مرجان را»

۱) چهار تشبیه
۲) دو جناس تام
۳) ایهام و استعاره مکنیه
۴) ایهام تناسب و استعاره مصرحه

تست ۲۶۸ کدام بیت به «دو تشبیه . دو ایهام» آراسته شده است؟

۱) تا ز آفتاب رویت یک‌ذرّه تافت در دل چون ذرّه نیست دل را امکان آرمیدن
۲) بعد از این گر پیش چشمم برکنار افکنده‌ای در میان مردمم چون اشک رسوا کرده‌ای
۳) گر کنم روی سوی قبله بدان شرط کنم که کند طاق دو ابروی توام محرابی
۴) از نوبهار وصلت رنگیم اگر نباشد فی‌الجمله از هوایت بویی توان شنیدن

تست ۲۶۹ کدام سروده با بیت زیر، آرایه‌های مشترک دارد؟

«عرضه کردم دو جهان بر دل کارافتاده به‌جز از عشق تو باقی همه فانی دانست»

۱) شب وصل تو شد روزی من قدرش ندانستم به دشواری توان دانست قدر روز آسانی
۲) تازه کن عهد کهن با صنم باده‌فروش باده‌ی کهنه بیاشام و گل تازه ببوی
۳) صحبت نوشین‌لبان دلمردگان را زنده کرد کز دم جان‌بخش اعجاز مسیحا کرده‌اند
۴) غوغای عشق دوشم ناگاه بر سرآمد هم دل به غم فرو شد هم جان به هم برآمد

تست ۲۷۰ تعداد آرایه‌هایی که در مقابل ابیات آمده است، همگی درست‌اند؛ به‌جز:

۱) عشق آمد و زانو زد پس چیدت و بر مو زد / آری تو که گل باشی گل خوار نخواهد شد (چهار استعاره)

۲) خوش آن روزی که بینم باغ خشک آرزویم را / به جادوی بهار خنده‌هایت می‌شکوفانی (دو تشبیه گسترده)

۳) روزی این راز خود از پرده برون شد که هزار / در چمن با گل صدرنگ به دستانش گفت (سه ایهام تناسب)

۴) چگونه بودی و تمثیل دیشب تو چه بود / سوادی آن سوی مه یا سواری آن سوی رود (دو جناس)

تست ۲۷۱ آرایه‌های «استعاره، مجاز، جناس، اغراق و حسن تعلیل»، به‌ترتیب، درکدام ابیات یافت می‌شود؟

الف: هله من مطرب عشقم دگران مطرب زر / دف من دفتر عشق و دف ایشان دف تر

ب: صاف او بی‌دُرد بود و راحتش بی‌درد بود / گلشنِ بی‌خار بود و نوش او بی‌نیش بود

ج: گل صدبرگ به پیش تو فروریخت ز خجلت / که گمان برد که او هم رخ رعنای تو دارد

د: گر ماه من ز مهر بود دور، دور نیست / تا بوده مهر و ماه ز هم دور بوده‌اند

ه: به توهّم ز رخت گر بربایم بوسی / بنماید اثرش نازکی رخسارت

۱) «د»، «ج»، «ب»، «الف» و «هـ»

۲) «د»، «ج»، «الف»، «هـ» و «ب»

۳) «ج»، «ب»، «الف»، «هـ» و «د»

۴) «ج»، «ب»، «د»، «الف» و «هـ»

آرایه‌های ادبی علوم و فنون کنکور خارج کشور تیر ۱۴۰۴

تست ۲۷۲ در کدام عبارت «سجع متوازی و مجاز» به چشم می‌خورد؟

۱) این اکاذیب از مطوّل، اندکی و از صد، یکی است.

۲) اگر سر فرمان باشد، بردارند و اگر زر خواهند بستانند.

۳) دفتر عرض را بدان منسوخ کرده‌اند و اصحاب و نوّاب آن را معزول.

۴) عظیمی که بلبل خوش الحان و نغمت به ذکر الوان نعمت او هزاردستان است.

تست ۲۷۳ در کدام بیت، بیشترین آرایه‌ی «ایهام» به چشم می‌خورد؟

۱) آهنگ حجاز ار دگری راست چرا نیست / بیرون ز عراق و سر کوی تو مقامی

۲) ای چنگیان غیبی از راه خوش نوایی / تشنه‌دلان خود را کردید بس سقایی

۳) خامش که سخت مستم بربند هر دو دستم / ورنه قدح شکستم گر لحظه‌ای بپایی

۴) در سایه‌ها فروغ تو بنشست و رنگ باخت / او را به سایه از چه سیه‌پوش می‌کنی

تست ۲۷۴ کدام بیت به «تشبیه، استعاره و سه مجاز» آراسته شده است؟

۱) سوز او چون شمع در جان گیر و از جان رخ متاب / مهر او چون صبح با خود دار و از خود دم مزن

۲) چون شمع سری دارم بر باد هوا رفته / جانی و به خود هیچش پروا نه چو پروانه

۳) سری از سر نه ار با ما سر مهر و وفا داری / به ترک سر بگو آن گه بیا گر پای ما داری

۴) با شست سر زلفش صد دل به جوی ارزد / زنهار که نفروشی آن دام به صد دانه

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۷۵ بیت زیر فاقد کدام آرایه ادبی است؟

«چو به با روی زرّینم همه آسیب دل بینم ندیدم روز به تا دیدم آن سیب زنخدان را»

۱) استعاره مصرحه - ایهام
۲) جناس تام - جناس ناقص
۳) استعاره مکنیه - واج‌آرایی
۴) تشبیه گسترده - ایهام تناسب

تست ۲۷۶ آرایه‌های مقابل همه ابیات درست است؛ به‌جز:

۱) لاله بوی می نوشین بشنید از دم صبح داغدل بود به امید دوا باز آمد (استعاره مکنیه - تشبیه)
۲) چون هیزم نغزم من، یاران همه تردامن در مجمر از آن تنها، می‌سوزم و می‌سازم (ایهام - کنایه)
۳) بر سر خاک اوفتان خیزان ز جور آسمان از تظلّم خاک هم بر آسمان خواهم فشاند (پارادوکس - مجاز)
۴) فراغت دارد از نشو و نما تخمی که می‌سوزد سر سوداییان از زیر پر بیرون نمی‌آید (اسلوب معادله - جناس)

تست ۲۷۷ در کدام بیت، تعداد استعاره‌های مصرحه با بیت زیر برابر است؟

«گفتا که مرو به غربت و می‌بارید از نرگس تر به لاله بر مروارید»

۱) لؤلؤات عقد بسته با یاقوت عنبرت تکیه کرده بر کافور
۲) چشمم همه دم در ره آن ماه گهر ریخت اشکم همه جا در پی آن سرو روان شد
۳) هر دم که شود دُرج عقیقت گهرافشان گوهر ز حیا آب شود در دل اصداف
۴) لؤلؤ از پسته‌ی خود ریخته کاین چیست؟ حدیث است لاله در مشک نهان کرده که این چیست؟ عذار است

تست ۲۷۸ آرایه‌های مشترک ابیات زیر کدام‌اند؟

- تا سپند آن آتشین‌رخسار را در بزم دید آنچنان جَست از سر آتش که صد فریاد داشت
- تیره می‌گردد سحرگه دیده‌ی سیارگان بس که دود آه من در چشم اختر می‌رود
- دلم از مهر رخت سوخته وز دود دلم آب در دیده‌ی گریان سحاب افتاده

۱) استعاره مصرحه - کنایه - جناس – تشبیه
۲) تشخیص - کنایه - ایهام تناسب - جناس
۳) حسن تعلیل - مجاز - مراعات نظیر – ایهام
۴) تشبیه - تشخیص - حسن تعلیل - مراعات نظیر

تست ۲۷۹ آرایه‌های «ایهام تناسب، پارادوکس، لف‌ونشر، حسن تعلیل و مجاز»، به‌ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف: چراغ آسمانی بود عقل اندر سر خاکی ز باد عُجب کشتیم این چراغ آسمانی را
ب: عصا را اژدها بایست کردن شعله را گلزار تو با دعوی که ابراهیم و گاهی پور عمرانی
ج: دارم از زلف تو اسباب پریشانی جمع ای سر زلف تو مجموع پریشانی‌ها
د: بباید کاشتن در باغ جان از هر گلی پروین بر این گلزار راهی نیست باد مهرگانی را
ه: باد گل‌ها را پریشان می‌کند هر صبحدم زان پریشانی مگر در روی آب افتاده چین

۱) «ب»، «ج»، «الف»، «هـ» و «د»
۲) «د»، «ج»، «الف»، «هـ» و «ب»
۳) «د»، «ج»، «ب»، «هـ» و «الف»
۴) «هـ»، «د»، «ب»، «الف» و «ج»

Ahmadi63amoozesh.com

درس یکم

علوم و فنون سال دوازدهم

تاریخ ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم (دوره بازگشت و بیداری)

دوره بازگشت:

- در دوره‌های افشاریه، زندیه و ابتدای قاجار، شکوفایی قابل‌توجهی در تاریخ ادبیات ایران دیده نمی‌شود.
- **انجمن‌های ادبی اصفهان** (توسط مشتاق اصفهانی) **نشاط** (توسط عبدالوهاب نشاط)، **خاقان** (توسط فتحعلی شاه) در این دوره تشکیل شدند.
- هدف این انجمن‌ها رهایی‌بخشیدن شعر فارسی از تباهی و انحطاط اواخر دوره صفوی و دوره‌های بعد از آن بود.
- سبک بازگشت، سبک واسط سبک هندی و بیداری بود.

عوامل تأثیرگذار در ایجاد نهضت بازگشت ادبی

۱- تاراج کتابخانه اصفهان و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن.

۲- توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان.

۳- تضعیف جامعه براثر شکست ایران از روسیه تزاری.

قصیده‌سرایان ← سبک خراسانی و عهد سلجوقی ← قاآنی شیرازی، صبای کاشانی و سروش اصفهانی (قصص)

غزل‌سرایان ← به سبک عراقی و سعدی و حافظ ← نشاط اصفهانی، فروغی بسطامی و مجمر اصفهانی (نفم)

- شاعران این دوره باعث نوآوری و تکامل قابل‌توجهی در شعر فارسی نشدند.
- شاعران دوره بازگشت زبان شعر را از حالت سستی اواخر سبک هندی نجات دادند.
- اگر نهضت بازگشت به پا نشده بود، چه بسا زبان فاخر شعر فارسی دچار سستی و ضعف بیشتری می‌شد.
- هاتف اصفهانی **از معروف‌ترین** شاعران این عهد است.
- صبای کاشانی **پرچم‌دار** بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره است.

دو شاعر مطرح بازگشت ادبی

صبای کاشانی

- فتحعلی خان صبای کاشانی پرچم‌دار بازگشت ادبی و **شاخص‌ترین** شاعر این دوره است.
- در مثنوی، قصیده و غزل دست داشت.
- «گلشن صبا» (به تقلید از بوستان) و «خداوند نامه» را از خود به یادگار گذاشت.
- «خداوند نامه» حماسه‌ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر (ص) و دلیری‌های حضرت علی (ع) است.
- شعر «به نام خداوند بینش نگار/ خرد آفرین آفرینش نگار» از اوست.

نشاط اصفهانی

- میرزا عبدالوهاب نشاط در نظم و نثر فارسی مهارت داشت.
- مجموعه آثار منظوم و منثور او با عنوان گنجینه نشاط باقی است.
- نشاط هر چند قصاید بلندی دارد **به‌ویژه از نظر غزل‌سرایی** در بین هم روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است.
- «هوای خود چو نهادم، رضای او چو گزیدم/ جهان و هرچه در او، جز به کام خویش ندیدم»، از سروده‌های اوست.

Ahmadi63amoozesh.com

دوره بیداری یا مشروطه

- از اواسط دوره قاجار، شعر دوره بازگشت با انتقاد روبه‌رو شد.
- موضوعات جدید در جامعه و ادبیات پیش آمد و اصطلاحات و لغات غربی وارد شعر شد.
- شعر بین مردم آمد و صدای فریاد آنان شد و شاعران خود را وقف مردم کردند.
- شاعران دوره بیداری به محتوا بیش از صور خیال و جنبه‌های شاعرانه توجه داشتند.
- انتشار افکار آزادی‌خواهانه و تحولات سیاسی و اجتماعی در ایران و جهان، کشور را به نوآوری و نوگرایی کشاند.

عوامل فوق موجب حرکتی در ایران شد که هم، ضد استبداد و هم ضد استعمار بود و در نهایت به صدور فرمان مشروطیت با امضای مظفرالدین شاه در سال ۱۳۲۴ هـ . ق انجامید.

دوره مشروطه

◆ عوامل مؤثر در ایجاد نهضت مشروطه

۱- تأثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس.

۲- توجه مردم به واقعیت‌ها و امکانات فنّی دنیای جدید.

۳- کوشش‌های عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه، در روی‌آوردن به دانش و فنون نوین.

۴- اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل.

۵- رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی.

۶- تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر و آموزش دانش‌های نوین در آن.

◆ وضعیت عمومی زبان و ادبیات در دوره بیداری (مشروطه)

- شعرای آزادی‌خواه و گروهی از روشن‌فکران به نقد شرایط موجود پرداختند.
- ملک‌الشعرای بهار، نسیم شمال، میرزا فتحعلی آخوندزاده، عبدالرحیم طالبوف و میرزا آقاخان کرمانی از شعرای آزادی‌خواه و روشنفکر این دوره هستند.
- ادبیات بیداری یا مشروطه ادبیاتی است که گویای اوضاع، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن روزگار است.
- آزادی، وطن، قانون‌خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار از مفاهیم نو در دوره مشروطه هستند.

◆ مفاهیم زیر نیز در دوره مشروطه مطرح شدند:

- بحث از حقوق اجتماعی، برانگیختن احساسات ملی و میهنی.
- توجه به فراگیری علوم و فنون جدید، پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی.
- انتقاد از نابسامانی‌ها، نفی عقاید خرافی در جامعه و سخن از حقوق زنان.

◆ شعر در دوره مشروطه

- شعر زبان محاوره را برگزید تا قابل‌فهم‌تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد.
- نهضت ساده‌نویسی همراه با نهضت آزادی‌خواهی شکل گرفت.
- شعر بیان هنرمندانه واقعیات و برای بهبود زندگی که از طریق روزنامه‌ها و مطبوعات در اختیار مردم قرار می‌گرفت.
- در عصر بیداری به دلیل تمرکز عمده فعالیت‌ها در تهران، شعر و ادب هم در تهران جلوه بیشتری داشت.
- بعد از تهران، تبریز از بازار سیاسی و مطبوعاتی پُررونقی برخوردار بود.

Ahmadi63amoozesh.com

دوره بیداری (مشروطه)

◆ برخی از شاعران دوره بیداری

محمدتقی بهار (ملک‌الشعرای بهار)

- هم از زبان فارسی و ادبیات کهن و هم مسائل روز جامعه آگاهی داشت.
- در سبک خراسانی با **زبانی حماسی** شعر می‌سرود.
- علاوه بر تحقیق و تدریس در حوزه سیاست و روزنامه‌نویسی فعالیت داشت.
- تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران، سبک‌شناسی، تاریخ تطوّر نظم فارسی، دیوان اشعار، تصحیح‌های ارزشمند و مقالات علمی
- شعر «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» از سروده‌های اوست.

ادیب‌الممالک فراهانی

- میرزا محمدصادق امیری فراهانی نام او بود که بعدها از جانب **مظفرالدین** شاه به ادیب‌الممالک ملقب شد.
- **فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری** بود و سردبیری روزنامه مجلس را بر عهده داشت.
- دیوان او شامل قصاید، ترجیع‌بندها و مسمط‌هایی است که بسیاری از حوادث و اوضاع آن دوره را بیان می‌کند.
- در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرده است.
- مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.
- بیت «جنگ ننگ است در شریعت من / جز پی پاس دین و حفظ وطن» از سروده‌های اوست.

سید اشرف‌الدین گیلانی

- به نسیم شمال مشهور بود و با اشعار ساده و **عامیانه‌اش** در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کرد.
- شعرهایش به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن بود.
- اشعارش در روزنامه «نسیم شمال» به چاپ می‌رسید و در بیداری مردم بسیار مؤثر بود.
- بیت «غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم / خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم» از سروده‌های اوست.

ایرج میرزا

- در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و اشعار ساده و روان مهارت داشت و در طنز، هجو و هزل چیره‌دست بود.
- با وجود اندیشه‌های نوگرایانه در شعرش، نمی‌توان او را از شاعران آزادی‌خواه مشروطه نامید.
- از شعرهای غربی **ترجمه‌هایی** دارد و قطعه «قلب مادر» یکی از آن‌هاست.
- بیت «داد معشوقه به عاشق پیغام / که کند مادر تو با من جنگ» از سروده‌های اوست.

عارف قزوینی

- شاعر وطنی و از **موسیقی‌دانان** بزرگ عهد مشروطیت بود.
- عرصه هنر او تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی بود که در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی مؤثر بود.
- شعر عارف ساده و به دور از پیچیدگی بود.
- او مضامین وطن‌دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می‌خواند.
- بیت «از خون جوانان وطن لاله دمیده / از ماتم سرو قدشان سرو خمیده» از سروده‌های اوست.

فرخی یزدی

- از شاعران شاخص این دوره است که او را به سبب آزادی‌خواهی به زندان انداختند.
- **تحت تأثیر** شاعران گذشته به ویژه مسعود سعد و سعدی بود. **آشنایی با سعدی** طبع وی را شکوفا ساخت.
- در دوره **هفتم** مجلس نماینده مردم یزد شد ولی دست از اندیشه‌های آزادی‌خواهانه و وطن‌دوستی برنداشت و در نهایت جانش را در راه آزادی فدا کرد.
- بیت «آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود ز جان شستم از برای آزادی» از سروده‌های اوست.

Ahmadi63amoozesh.com

میرزاده عشقی

- سید محمدرضا میرزاده عشقی، شاعر، روزنامه‌نگار، نمایشنامه‌نویس و **نظریه‌پرداز** دوره مشروطه بود.
- در روزنامه‌اش «قرن بیستم» به افشاگری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن پرداخت.
- عشقی به دلیل اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و وطن‌پرستانه‌اش، در جوانی به دست رضاخان ترور شد.
- **مهم‌ترین اثرش**، نمایشنامه منظوم «ایده‌آل» یا «سه تابلوی مریم» است.
- بیت «گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم / خاک وطن چو رفت چه خاکی به سر کنم» از اوست.

◆ نثر فارسی در قرن‌های دوازده و سیزده (دوره بیداری)

- دگرگونی‌های موجود نثر را به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق می‌دهد.
- رواج و گسترش روزنامه‌نگاری، روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی و تغییر مخاطب نوشته‌ها از این عوامل‌اند.
- قائم‌مقام فراهانی، ناصرالدین شاه قاجار، عبدالرحیم طالبوف، میرزا آقاخان کرمانی، زین‌العابدین مراغه‌ای، علامه دهخدا و ... از پیشگامان نثر ساده این دوره هستند.
- موضوعات نثر دوره مشروطه: روزنامه‌نگاری، داستان‌نویسی، نمایشنامه‌نویسی، ترجمه، تحقیقات ادبی و تاریخی و ....

روزنامه‌نگاری

- در اول مشروطه، بیشتر نویسندگان مطالب خود را در قالب مقاله در روزنامه‌ها منتشر می‌کردند.
- روزنامه‌های «صوراسرافیل» با مدیریت میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل و «نسیم شمال» با مدیریت و نویسندگی سید اشرف‌الدین گیلانی از مهمترین این روزنامه‌ها بودند.
- این روزنامه‌ها مسائل سیاسی و اجتماعی و... را با لحنی انتقادی و طنزآمیز بیان می‌کردند.
- مجله «**بهار**» که نشریه ادبی محسوب می‌شد به وسیله میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی (پدر پروین اعتصامی) منتشر می‌شد.
- دو مجله «**دانشکده**» و «**نوبهار**» با مدیریت ملک‌الشعرای بهار به عرصه ظهور رسیدند.

داستان‌نویسی

- داستان‌نویسی به شیوه جدید (رمان‌نویسی) در ادبیات کلاسیک فارسی سابقه ندارد.
- پیش از مشروطه، نویسندگان، رمان‌نویسی را از طریق ترجمه‌ی رمان‌های تاریخی غربی آغاز کردند.
- در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های تاریخی بود.
- رمان «**شمس و طغرا**» **از محمدباقر میرزا خسروی** است.
- رمان‌های «شمس‌الدین و قمر» و «داستان باستان» از میرزا حسن‌خان بدیع می‌باشد.

نمایشنامه‌نویسی

- نمایشنامه‌نویسی نوع ادبی جدید در ایران است و به این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه ندارد.
- این نوع ادبی در دوره ناصرالدین‌شاه با رفت‌وآمد ایرانیان به اروپا رواج یافت.
- اولین کسی که به نوشتن نمایشنامه فارسی پرداخت **میرزا آقا تبریزی** بود که چند نمایشنامه کوتاه تألیف کرد.
- زبان این نمایشنامه‌ها مانند نثر داستانی قبل از مشروطه ساده، روان، بی‌تکلف و عوام‌فهم بود.

ترجمه

- از عوامل مهم در رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال‌های قبل از مشروطه بود.
- ترجمه آثار اروپایی در ایران با تأسیس چاپخانه در زمان فتحعلی شاه آغاز شد.
- «سرگذشت حاجی‌بابا اصفهانی» **اثـــر** جیمز موریه توسط «میرزا حبیب اصفهانی» **ترجمه** شد.

تحقیقات ادبی

- به علت اشتغال اهل قلم به روزنامه‌نویسی، تحقیقات ادبی و تاریخی در دوره مشروطه جاذبه‌ای نداشت.
- «تاریخ بیداری ایرانیان» تألیف **ناظم‌الاسلام کرمانی** با موضوع تاریخ مشروطه تنها اثر قابل‌توجه است.

Ahmadi63amoozesh.com

◆ برخی از نویسندگان دوره بیداری

قائم‌مقام فراهانی

- از معروف‌ترین نویسندگان و **سیاست‌مداران** این دوره است.
- علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود.
- قبل از وی سبک نویسندگان فارسی با تکلّف و تصنّع همراه بود.
- **او تکلّف در نثر را از بین برد** و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف به **سبک گلستان سعدی** نوشت و موجب اقبال عامه به نثر گردید.
- عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند.
- قائم‌مقام احیاکننده نثر فارسی است و «**منشآت**» مهم‌ترین اثر اوست.

علامه علی‌اکبر دهخدا

- از پیشگامان نثر جدید فارسی است، شعر هم می‌سرود.
- با روزنامه صوراسرافیل همکاری داشت.
- مجموعه نوشته‌های طنزآمیز سیاسی- اجتماعی او با عنوان «**چرند و پرند**» در آن روزنامه منتشر می‌شد.
- دهخدا بعدها در استانبول روزنامه «**سروش**» را منتشر کرد.
- دهخدا در رواج نثر ساده و عامیانه که بعدها **در داستان‌های محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت** به کار رفت، نقش مؤثری داشت.
- حاصل پژوهش‌های او در فرهنگ‌نویسی کتاب ارزشمند «لغتنامه» است که **مفصل‌ترین کتاب لغت زبان فارسی** محسوب می‌شود.
- «**امثال و حکم**» از دیگر آثار علامه دهخداست.

درستی یا نادرستی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید.

تمرین ۱ انجمن‌های ادبی اصفهان و خاقان به ترتیب توسط سروش اصفهانی و فتحعلی شاه قاجار اداره می‌شدند
○ درست ○ نادرست

تمرین ۲ دوره بازگشت ادبی سبک بین سبک هندی و سبک دوره بیداری می‌باشد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳ تاراج کتابخانه اصفهان که سبب شد تعدادی از کتاب‌های کتابخانه‌ی سلطنتی به دست مردم افتد، از عوامل تأثیرگذار در نهضت بازگشت ادبی بود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴ شاعران دوره مشروطه به صور خیال و جنبه‌های شاعرانه کمتر از محتوا توجه داشتند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۵ صبای کاشانی، فروغی بسطامی و سروش اصفهانی در قصیده‌سرایی به تقلید از سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۶ فرخی یزدی در دوره پنجم مجلس نماینده مردم یزد شد و بیت زیر از سروده‌های اوست.
آن زمان که بنهـادم سـر به پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی
○ درست ○ نادرست

تمرین ۷ فتحعلی خان صبای کاشانی، پرچم‌دار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره است که آثاری چون گنجینه صبا و خداوند نامه را از خود به یادگار گذاشت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۸ بیت زیر از آثار مولف خداوندنامه است.
به نام خداوند بینـش نگار خرد آفـرین آفرینـش نگار
○ درست ○ نادرست

تمرین ۹ میرزا عبدالوهاب نشاط اصفهانی هر چند غزلیات بسیاری دارد، به ویژه از نظر قصیده سرایی در بین هم‌روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۰ در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های تاریخی بود چرا که این نوع رمان‌ها نسبت به رمان‌های سیاسی دردسر کمتری داشت. ○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۱۱ شاعران عصر مشروطه قالب‌های شعری گذشته را برای بیان مسائل و پدیده‌های تازه مناسب نمی‌دیدند.
درست نادرست

تمرین ۱۲ تاسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیر کبیر و توجه شاهان قاجاری به شعر و ادبیات از عوامل موثر در بازگشت ادبی بودند
درست نادرست

تمرین ۱۳ رمان «شمس و طغرا» از محمدباقر میرزا خسروی و رمان «شمس‌الدین و قمر» از میرزا حسن‌خان بدیع می‌باشد.
درست نادرست

تمرین ۱۴ تاثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس و رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی از عوامل موثر در بیداری و مشروطه بودند.
درست نادرست

تمرین ۱۵ اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل و کوشش‌های عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه، از عوامل موثر در بیداری و مشروطه بودند.
درست نادرست

تمرین ۱۶ کسانی چون ناصرالدین‌شاه قاجار، عبدالرحیم طالبوف، میرزا آقاخان کرمانی و ادیب‌الممالک فراهانی از نویسندگان پیشگام ساده‌نویسی بودند.
درست نادرست

تمرین ۱۷ روزنامه «صوراسرافیل» به مدیریت میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل و مجله «بهار» به مدیریت ملک‌الشعرای بهار چاپ می‌شد.
درست نادرست

تمرین ۱۸ اندیشه‌های روشنفکران و افکار آزادی خواهانه جامعه را به سوی تحولی بزرگ سوق می‌داد که سرانجام به صدور فرمان مشروطیت توسط ناصرالدین شاه قاجار انجامید.
درست نادرست

تمرین ۱۹ فن ترجمه در زمان فتحعلی شاه آغاز شد. از میان مهم‌ترین آثار ترجمه‌شده می‌توان از «سرگذشت حاجی‌بابای اصفهانی» اثر جیمز موریه نام برد.
درست نادرست

تمرین ۲۰ میرزا فتحعلی آخوندزاده، میرزا آقاخان کرمانی و عبدالرحیم طالبوف از جمله روشنفکرانی بودند که به نقد شرایط دوره مشروطه می‌پرداختند.
درست نادرست

تمرین ۲۱ توجه به ادبیات در دربار قاجار و تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه، از عوامل تأثیرگذار بر دوره مشروطه می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۲۲ انتقاد از نابسامانی‌ها، سخن از حقوق زنان و نفی عقاید خرافی از مفاهیم نو ظهور در دوره مشروطه بودند.
درست نادرست

تمرین ۲۳ با وجود اینکه روزنامه نسیم شمال در رشت منتشر می‌شد، بیشتر مردم تهران آن را می‌خواندند. می‌توان گفت بعد از تهران، رشت از بازار سیاسی و مطبوعاتی پررونق‌تری برخوردار بود.
درست نادرست

تمرین ۲۴ روزنامه‌نگاری، روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی بر اثر ارتباط با اروپا از عوامل تأثیرگذار در تغییر سبک نثر دوره مشروطه بودند.
درست نادرست

تمرین ۲۵ شعر «جنگ ننگ است در شریعت من / جز پی پاس دین و حفظ وطن» از سروده‌های سید اشرف‌الدین گیلانی است.
درست نادرست

تمرین ۲۶ بیت «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» از سروده‌های ملک‌الشعرای بهار است.
درست نادرست

تمرین ۲۷ سوز و شوری که در شعر عارف نمایان است، نشان از دردمندی و عشق او به میهن است. شعر زیر از تصنیف معروف اوست.
درست نادرست

ای مرغ سحر چو این شب تار
بگذاشت ز سر سیاهکاری
یاد آر ز شمع مرده یادآر

تمرین ۲۸ عارف قزوینی در طنز، هجو و هزل چیره‌دست بود؛ اما عرصه هنر وی تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی ای بود که در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی نقش بسیار مؤثری داشت.
درست نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۲۹ بیت زیر بیتی از ترجمه‌های منظوم ایرج میرزا است.

داد معشوقه به عاشق پیغام　　که کند مادر تو با من جنگ

درست　نادرست

تمرین ۳۰ عارف قزوینی شاعر وطنی و از موسیقی‌دانان بزرگ عهد مشروطیت بود. شعر عارف ساده و دور از پیچیدگی است.

درست　نادرست

تمرین ۳۱ آزادی، وطن، قانون خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار از مهم‌ترین مفاهیم دوره مشروطه بودند.

درست　نادرست

تمرین ۳۲ نشاط اصفهانی، فروغی بسطامی و سروش اصفهانی غزل‌سرایی به سبک حافظ و سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی را پیش گرفتند.

درست　نادرست

تمرین ۳۳ مولف «گنجینه نشاط» بیت زیر را سروده است.

درست　نادرست

هوای خود چو نهادم رضای او چو گزیدم　　جهان و هر چه در او جز به کام خویش ندیدم

تمرین ۳۴ شاعران دوره بازگشت ادبی هر چند نتوانستند زبان شعر را از حالت سستی در اواخر سبک هندی دربیاورند اما باعث نوآوری و تکامل قابل‌توجهی در شعر فارسی شدند.

درست　نادرست

تمرین ۳۵ محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت از جمله کسانی هستند که از سبک نثر علامه علی اکبر دهخدا در داستان‌هایشان بهره برده‌اند.

درست　نادرست

تمرین ۳۶ نسیم شمال از شاعران عهد مشروطه است. شعرهای او به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن است. بیت زیر یکی از سروده‌های اوست.

جنگ ننگ است در شریعت من　　جـز پی پـاس دین و حفظ وطن

درست　نادرست

تمرین ۳۷ فرخی یزدی تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه مسعود سعد و سعدی بود. آشنایی با مسعود سعد، طبع فرخی را شکوفا ساخت.

درست　نادرست

تمرین ۳۸ فرخی یزدی شاعر، روزنامه نگار، نمایشنامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوره مشروطیت بود. مهم‌ترین اثر او نمایشنامه منظوم «ایده آل» یا «سه تابلوی مریم» است.

درست　نادرست

تمرین ۳۹ بیت زیر از میرزاده عشقی است.

گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم　　خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سرکنم؟

درست　نادرست

تمرین ۴۰ «سه تابلوی مریم»، «نسیم شمال» و «تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران» به ترتیب از میرزاده عشقی، سید اشرف‌الدین گیلانی و ادیب‌الممالک فراهانی است.

درست　نادرست

تمرین ۴۱ ادیب‌الممالک فراهانی که سردبیری روزنامه قرن بیستم را بر عهده داشت در قالب‌های قصیده، ترجیع‌بند و مسمط طبع‌آزمایی کرده است.

درست　نادرست

تمرین ۴۲ میرزا محمدصادق امیری فراهانی که بعدها از جانب ناصرالدین‌شاه به ادیب‌الممالک ملقب شد، فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود و در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرده است.

درست　نادرست

تمرین ۴۳ در سال‌های انقلاب مشروطه در نثر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود می‌آید که نثر را به سمت پیچیدگی سوق می‌دهد.

درست　نادرست

تمرین ۴۴ دو مجله «بهار» و «دانشکده» با مدیریت ملک‌الشعرای بهار و مجله «نوبهار» به‌وسیله میرزا یوسف خان اعتصامی چاپ می‌شد.

درست　نادرست

تمرین ۴۵ اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایشنامه فارسی پرداخت میرزا آقا تبریزی بود که چند نمایشنامه کوتاه تألیف کرد.

درست　نادرست

تمرین ۴۶ تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخ مشروطه از موضوعات پرجاذبه محسوب می‌شد.

درست　نادرست

تمرین ۴۷ «تاریخ بیداری ایرانیان» و «داستان باستان» به ترتیب از ناظم اسلام کرمانی و محمدباقر میرزا خسروی می‌باشند.

درست　نادرست

تمرین ۴۸ قائم‌مقام فراهانی احیاکننده نثر فارسی است و «منشات» مهم‌ترین اثر قائم‌مقام است.

درست　نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تست‌های درس یکم علوم و فنون سال دوازدهم

تست ۱ کدام آثار همگی مربوط به «دورهٔ بیداری» است؟

۱) سبک‌شناسی - داستان باستان - امثال و حکم - منشآت

۲) چرند و پرند - تاریخ احزاب سیاسی - سه تابلوی مریم - گلشن صبا

۳) سرگذشت حاجی‌بابا اصفهانی - شمس و طغرا - گنجینهٔ نشاط - ایده‌آل

۴) شمس‌الدین و قمر - خداوند نامه - تاریخ تطور نظم فارسی - تاریخ بیداری ایرانیان

تست ۲ از دیدگاه تاریخ ادبیات همه موارد «کاملاً» درست هستند، به‌جز.....

۱) نثر در عصر بیداری به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق داده‌شده و روزنامه‌نگاری، ترجمه و ادبیات داستانی رواج پیدا کرد.

۲) از پیشگامان نثر ساده در عصر بیداری می‌توان به قائم‌مقام فراهانی، زین‌العابدین مراغه‌ای و عبدالرحیم طالبوف، اشاره کرد.

۳) مهم‌ترین روزنامه‌های قرن ۱۲ و ۱۳ که در بردارنده مطالب سیاسی، اجتماعی و گاه علمی بود روزنامه‌های «صوراسرافیل» و «نسیم شمال» است.

۴) مجله بهار به وسیله ملک‌الشعرای بهار و مجله «دانشکده» و «نوبهار» با مدیریت میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی به عرصه ظهور رسیدند.

تست ۳ سرایندهٔ کدام بیت «غلط» معرفی شده است؟

۱) جنگ ننگ است در شریعت من — از پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب الممالک فراهانی)

۲) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی — دست خود ز جان شستم از برای آزادی (عارف قزوینی)

۳) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم — خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم (سید اشرف‌الدین گیلانی)

۴) گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم — خاک وطن چو رفت چه خاکی به سر کنم (میرزادهٔ عشقی)

تست ۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات، در متنِ زیر، چند خطا یافت می شود؟

«فرخی یزدی از شاعران عصر بیداری است که او را به سبب آزادی خواهی، به زندان انداختند. تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه خاقانی و سعدی بوده است. در دورهٔ پنجم مجلس نمایندهٔ مردم یزد شد. بیت زیر سرآغاز یکی از سروده های اوست.»

«از خون جوانان وطن لاله دمیده — از ماتم سرو قدشان سرو خمیده»

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۵ کدام مورد از دیدگاه تاریخ ادبیات، «غلط» است؟

۱) فرخی یزدی، تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه خاقانی و حافظ بود و آشنایی با این شاعران طبع وی را شکوفا ساخت.

۲) ایرج میرزا، در به کارگیری تعبیرات عامیانه و آفرین اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت. در طنز و هجو و هزل، چیره دست بود.

۳) ادیب‌الممالک فراهانی، فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود. سردبیری روزنامهٔ مجلس را به عهده داشت. در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرد.

۴) بهار، با زبان حماسی و در سبک خراسانی شعر می‌سرود. از او در جایگاه پژوهشگر، آثاری مانند تاریخ تطوّر نظم فارسی، سبک‌شناسی و... به جای مانده است.

تست ۶ نوع نثر دهخدا در «چرند و پرند» مورد توجه چه کسانی در نویسندگی قرار گرفت؟

۱) جلال آل احمد - صادق هدایت ۲) جلال آل احمد - سیمین دانشور

۳) محمدعلی جمال‌زاده - صادق هدایت ۴) محمدعلی جمال‌زاده - سیمین دانشور

تست ۷ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات صحیح نمی‌باشد؟

۱) شاعران دوره مشروطه به صور خیال و جنبه‌های شاعرانه کمتر از محتوا توجه داشتند.

۲) آزادی، وطن، قانون خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار از مهم‌ترین مفاهیم دوره مشروطه بودند.

۳) انجمن‌های ادبی اصفهان و خاقان به ترتیب توسط مشتاق اصفهانی و فتحعلی شاه اداره می‌شدند.

۴) نشاط اصفهانی و صبای کاشانی از شاعرانی هستند که به قصیده‌سرایی به سبک شاعران عهد سلجوقی می‌پرداختند.

تست ۸ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات دوره مشروطه صحیح است؟

۱) نشاط اصفهانی هرچند غزل‌هایی دارد به ویژه از نظر قصیده‌سرایی در بین هم‌روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است.

۲) رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی از عوامل ایجاد نهضت بازگشت ادبی هستند.

۳) روزنامه صوراسرافیل و مجله بهار به ترتیب توسط میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل و میرزا یوسف اعتصامی چاپ می‌شد.

۴) کسانی چون عبدالرحیم طالبوف، میرزا آقا کرمانی و ادیب‌الممالک فراهانی از نویسندگان پیشگام ساده‌نویسی بودند.

تست ۹ «میرزا حسن خان بدیع، میرزا حبیب اصفهانی و میرزا یوسف اعتصامی» به ترتیب در چه زمینه‌ای فعالیت داشتند؟

۱) داستان‌نویسی- نمایشنامه‌نویسی- روزنامه‌نگاری
۲) نمایشنامه‌نویسی- ترجمه- داستان‌نویسی
۳) داستان‌نویسی- ترجمه- روزنامه‌نگاری
۴) داستان‌نویسی- نمایشنامه‌نویسی- ترجمه

تست ۱۰ همه افراد زیر، در روزنامه‌نگاری فعال بودند به‌جز ....

۱) میرزاده عشقی ۲) ادیب‌الممالک فراهانی ۳) عارف قزوینی ۴) علامه دهخدا

تست ۱۱ در بین افراد زیر چند نفر به روزنامه‌نگاری مشغول بودند؟

«ادیب‌الممالک فراهانی- میرزاده عشقی- ایرج میرزا- سید اشرف‌الدین گیلانی- میرزا یوسف اعتصامی- محمدباقر میرزا خسروی- علامه دهخدا- میرزا آقا تبریزی- ملک‌الشعرای بهار- میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل»

۱) پنج ۲) شش ۳) هفت ۴) هشت

تست ۱۲ مؤلفان «شمس و طغرا- حاجی‌بابای اصفهانی- داستان باستان» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

۱) میرزا حسن خان بدیع، جیمز موریه، محمدباقر میرزا خسروی

۲) محمدباقر میرزا خسروی، جیمز موریه، میرزا حسن خان بدیع

۳) محمدباقر میرزا خسروی، میرزا حبیب اصفهانی، میرزا حسن خان بدیع

۴) میرزا حسن خان بدیع، میرزا حبیب اصفهانی، محمدباقر میرزا خسروی

تست ۱۳ مؤلف چند اثر به‌درستی نوشته‌شده است؟

(تاریخ بیداری ایرانیان: میرزا آقا تبریزی) (سه تابلوی مریم: میرزاده عشقی) (تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران: ناظم الاسلام کرمانی) (خداوند نامه: نشاط اصفهانی) (شمس‌الدین و قمر: میرزا حسن خان بدیع) (ترجمه حاجی‌بابای اصفهانی: میرزا حبیب خراسانی) (منشآت: ادیب‌الممالک فراهانی)

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۱۴ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات دوره بازگشت و دوره مشروطه صحیح می‌باشد؟

۱) در سال‌های انقلاب مشروطه در نثر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود آمد که نثر را به سمت پیچیدگی سوق داد.

۲) ادیب‌الممالک فراهانی سردبیری روزنامه مجلس را بر عهده داشت و فعالیت اصلی‌اش قصیده‌سرایی بود.

۳) فرخی یزدی در دوره هفتم مجلس نماینده مردم یزد شد. آشنایی با مسعود سعد طبع فرخی را شکوفا ساخت.

۴) مهم‌ترین اثر عشقی «ایده آل» است و روزنامه «قرن بیستم» توسط عشقی منتشر می‌شد.

تست ۱۵ سراینده کدام شعر نادرست نوشته‌شده است؟

۱) گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم — خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم (میرزاده عشقی)

۲) تا ز باغ خاطرت گل‌های شادی بشکفد — هر چه در دل تخم کین داری، به زیر خاک کن (ملک‌الشعرای بهار)

۳) هوای خود چو نهادم رضای او چو گزیدم — جهان و هر چه در او، جز به کام خویش ندیدم (صبای کاشانی)

۴) جنگ ننگ است در شریعت من — جز پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب‌الممالک فراهانی)

تست ۱۶ عبارات «از موسیقی‌دانان بزرگ عهد مشروطیت»، «از پیشگامان نثر ساده‌نویسی دوره مشروطه»، «نویسنده اولین نمایشنامه فارسی»، « نویسنده مطالب طنزآمیز چرند و پرند» به ترتیب معرف کدام شخصیت‌ها می‌باشد؟

۱) عارف قزوینی، زین‌العابدین مراغه‌ای، میرزا آقا تبریزی، میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل

۲) فرخی یزدی، عبدالرحیم طالبوف، ناظم الاسلام کرمانی، میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل

۳) میرزاده عشقی، میرزا آقا تبریزی، ناظم الاسلام کرمانی، علامه دهخدا

۴) عارف قزوینی، ناصرالدین‌شاه قاجار، میرزا آقا تبریزی، علامه دهخدا

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۱۷ کدام شخصیت جزو پیشگامان ساده‌نویسی در نثر نمی‌باشد؟

۱) ناصرالدین‌شاه قاجار ۲) عبدالرحیم طالبوف ۳) زین‌العابدین مراغه‌ای ۴) میرزا حبیب اصفهانی

تست ۱۸ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات صحیح نمی‌باشد؟

۱) از میان مهم‌ترین آثار ترجمه‌شده می‌توان از «ترجمه سرگذشت حاجی‌بابای اصفهانی» اثر میرزا حبیب اصفهانی نام برد.

۲) میرزا عبدالوهاب نشاط اصفهانی هرچند غزل‌های بسیاری دارد به‌ویژه از نظر قصیده‌سرایی در بین هم‌روزگارانش کم‌نظیر است.

۳) محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت از جمله افرادی هستند که از نثر علامه دهخدا تأثیر پذیرفته‌اند.

۴) فعالیت اصلی ادیب‌الممالک روزنامه‌نگاری بود و او در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرده است.

تست ۱۹ کدام گزینه از عوامل بیداری جامعه در دوره مشروطه نمی‌باشد؟

۱) توجه به واقعیت‌ها و امکانات فنی دنیای جدید. ۲) رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی.

۳) توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری. ۴) کوشش‌های عباس میرزا در روی‌آوردن به دانش و فنون نوین

تست ۲۰ کدام موارد از نظر تاریخ ادبیات درست‌اند؟

الف- در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های تاریخی بود.

ب- ترجمه آثار اروپایی در ایران با تأسیس چاپخانه در زمان فتحعلی شاه قاجار شد.

ج- اولین کسی که به نوشتن نمایشنامه فارسی پرداخت، محمدباقر میرزا خسروی بود.

د- تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخی مشروطه از موضوعات پرجاذبه بود.

۱) الف - ب ۲) ج - د ۳) الف - ج ۴) ب - د

تست ۲۱ توضیح مقابل کدام موارد در مورد شخصیت معرفی‌شده درست نیست؟

الف- او با تغییر سبک نگارش، موجب اقبال عامه به نثر گردید.(قائم‌مقام فراهانی)

ب- از مترجمین تأثیرگذار در ساده‌نویسی نثر دوره مشروطه. (میرزا آقا تبریزی)

ج- از روزنامه‌نگاران فعال در دوره مشروطه. (زین‌العابدین مراغه‌ای)

د- از محققین حوزه‌های تاریخی و ادبی در محدوده تاریخی مشروطه است. (ناظم الاسلام کرمانی)

۱) الف - ج ۲) ب - د ۳) ب - ج ۴) الف - د

تست ۲۲ هر دو مورد کدام گزینه جز پیشگامان نثر ساده دوره مشروطه می‌باشند؟

۱) ناصرالدین‌شاه قاجار - میرزا آقاخان کرمانی ۲) عبدالرحیم طالبوف - میرزا آقا تبریزی

۳) علامه دهخدا - میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل ۴) زین العابدین مراغه‌ای - میرزا یوسف اعتصامی

Ahmadi63amoozesh.com

درس چهارم

علوم و فنون سال دوازدهم

ویژگی‌های سبک بازگشت

سبک بازگشت تغییر و تحول چندانی در شیوه‌ها و ویژگی‌های سخن به وجود نیاورد. بلکه بازگشتی به دوره‌های خراسانی و عراقی بود. ازآنجاکه ویژگی‌های این دو سبک در پایه‌های دهم و یازدهم بیان‌شده است، از تکرار آن خودداری می‌کنم.

ویژگی‌های سبکی شعر دوره مشروطه

ویژگی‌های زبانی شعر دوره مشروطه

- **سادگی و روانی** از بارزترین شاخصه‌های زبان شعر عصر بیداری است.
- شعر به دلیل موقعیت اجتماعی و انقلابی، برای عامه مردم قابل فهم است.
- شاعران شعر را متناسب با زبان و فهم مردم عادی، **محاوره‌ای** بیان می‌کردند.
- شعر به عنوان زبان بُرنده نهضت در اختیار روزنامه‌ها قرار گرفت.
- در شعر برخی از شاعران توجه به واژگان کهن مانند؛ **بادافره، خلیدن، گلخن** و ... دیده می‌شود.
- دایره واژگانی شعر با توجه به ارتباط با اروپا و ظهور علوم و فنون جدید، گسترش یافت و بسیاری از واژه‌های نو و فرنگی از جمله واژه‌ها و اصطلاحات انگلیسی، روسی، فرانسوی و ترکی وارد شعر شد.
- گروهی مانند ملک‌الشعرای بهار و ادیب‌الممالک فراهانی به زبان پرصلابت گذشته وفادار ماندند.
- گروهی هم مانند سید اشرف‌الدین گیلانی و عارف قزوینی به زبان ساده و صمیمی کوچه و بازار روی آوردند و از واژه‌ها و اصطلاحات موسیقی عامیانه و حتی واژگان فرنگی بهره بردند.

کم‌توجهی کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در شعر

۱- اغلب شاعران صرفاً به محتوا گرایش داشتند.
۲- برخی شاعران تسلط کافی برای ادبیات کهن نداشتند.
۳- شاعران برای آگاه‌سازی مردم و انتشار آثار در روزنامه‌ها ناگزیر بودند به شتاب شعر بسرآیند.

ویژگی‌های ادبی شعر دوره مشروطه

- قالب‌های شعری کم و بیش مانند گذشته ادامه یافت و تغییر چندانی نداشت.
- توجه به قالب‌های قصیده و مثنوی در شعر **ملک‌الشعرای بهار** و **ادیب‌الممالک فراهانی** بیشتر است.
- شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند به قالب‌های مستزاد، چهارپاره و سرودن ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند.
- شاعرانی که به زبان مردم عادی شعر می‌گفتند به آرایه‌های بیانی و بدیعی و سنت‌های ادبی کمتر پایبند بودند.
- شاعران این دوره تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند و گاه با تاثیرپذیری از اوضاع اجتماعی، نوآوری‌هایی در عرصه‌ی تخیّل پدید آوردند. نمونه‌ی این تخیلات را در پاره‌ای از اشعار **میرزاده عشقی** می‌توان دید.
- گروه سنت‌گرا (بهار و ادیب‌الممالک و ...) از نظر موسیقی و عروض، بسیار پایبند به سنت‌های ادبی بودند.
- گروهی که به زبان کوچه و بازار شعر می‌گفتند، پایبندی و التزام کمتری به موسیقی و عروض و سنت‌های ادبی داشتند.

Ahmadi63amoozesh.com

◆ ویژگی‌های فکری شعر دوره مشروطه

- شعر مشروطه همراه با تغییرات زمانه از نظر درون‌مایه نیز تحوّل چشمگیری داشت.
- **نگرش شاعران از کلی‌نگری و ذهنیت گرایی به جزئی‌نگری و عینیت گرایی تغییر کرد.**
- مضامین کلی و ذهنی، مسائل اخلاقی، عارفانه‌سرایی و غزل‌گویی کارایی خود را از دست دادند.
- مضامین سیاسی، اجتماعی و وطنی رونق یافت.

شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری

الف- آزادی

- مفهوم آزادی در شعر این دوره، مترادف با مفهوم دموکراسی غربی است.
- مردم در جامعه و سرنوشت سیاسی و اقتصادی خود نیز دارای حق و اختیار هستند.

ب- وطن

- وطن با مفهوم امروزی، در این دوره وارد شعر و ادبیات فارسی شد.
- مفهوم وطن بسیار مورد توجه بزرگانی مانند ملک‌الشعرای بهار، علامه دهخدا و ادیب‌الممالک فراهانی قرار گرفت.

ج- قانون

- قانون و قانون مداری **بنیادی‌ترین تفکر** و خواست مشروطه‌خواهان گردید.

د- تعلیم و تربیت جدید

- با ظهور مطبوعات و گسترش آن در جامعه آگاهی همگانی افزایش یافت و لزوم تعلیم و تربیت عمومی با نگاه جدید آن، مورد توجه مردم و شاعران قرار گرفت.

ه- توجه به مردم

- **از بارزترین** ویژگی‌های ادبیات دوره بیداری، توجه به مردم است.
- شاعران خواست‌ها و علایق توده مردم، نیازها و کاستی های محرومان جامعه را موضوع سخن خود قراردادند و به دفاع از کارگران و ضعیفان توجه داشتند.
- جایگاه زنان در اجتماع نیز مورد توجه شاعران عصر بیداری قرار گرفت.
- ابوالقاسم لاهوتی و فرخی یزدی از شاخص‌ترین شاعران این حوزه‌اند.

و- دانش‌ها و فنون نوین

- ضرورت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی موجب توجه به دانش‌ها و فنون جدید شد.
- شاعران و روشن‌فکران به این موضوع پرداختند و مضامین و اصطلاحات و واژگان مربوط به آن در سخنشان به چشم می‌خورد.

ویژگی‌های سبکی نثر دوره مشروطه

◆ ویژگی‌های زبانی نثر دوره مشروطه

- در نثر این دوره واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا کمتر می‌شود.
- به دلایل گوناگون بسیاری از لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... به نثر فارسی وارد می‌شود.
- عبارت‌های وصفی و دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهشی آشکار می‌یابد.
- **نثر این دوره ساده و قابل فهم است.**
- در ساختار و ترکیب دستوری کلام نیز، جمله‌ها درست‌تر و با طبیعت زبان هم آهنگ‌تر است.

◆ ویژگی‌های ادبی نثر دوره مشروطه

- نثر فارسی حتی پیشتازتر از شعر فارسی در دوره بیداری، قید و بندهای نثر مصنوع و فنّی را کنار می‌گذارد و ساده می‌شود.
- **صنایع ادبی از نثر جدا می‌شود** و نثر در خدمت بیان خواست و آمال مردم به شکلی پویا ظاهر می‌گردد.
- یکی از ضعف‌های تکنیکی در اغلب داستان‌های دوران مشروطه، **حضور راوی سوم شخص** در بعضی صحنه‌های داستان و سخن گفتن او با خواننده است که امروزه کاربرد چندانی ندارد.
- اغلب نویسندگان این دوره، داستان را مطابق ذوق عامه نوشتند و سبک نویسندگی آنان مطابقت کاملی با ادبیات داستانی جدید نداشت.

Ahmadi63amoozesh.com

◆ ویژگی‌های فکری نثر دوره مشروطه

- به‌طورکلی درون‌مایه‌هایی که برای شعر دوره بیداری بیان شد، در نثر نیز مورد توجه نویسندگان بود.
- نثر در این دوره با ویژگی‌هایی چون نوگرایی، تجدّدخواهی و آزادی‌طلبی و با هدف تأثیر بر عامه مردم گسترش یافت.
- از شاخه‌های ارزنده‌ای که در نثر عصر بیداری چشم‌نواز است، **طنز سیاسی- اجتماعی** است.
- دشمنی با استعمار و استبداد نیز، یکی از موضوعاتی بود که در نثر روزنامه‌ای بسیار مورد توجه قرار گرفت.
- بسیاری از نثرهای دوره بیداری به‌ویژه نثر داستانی به **موضوع تنفّر از خرافات** می‌پردازد.
- حقوق مدنی زنان از جمله موضوعاتی است که در کنار تعلیم و تربیت نوین و همگانی مورد توجه نویسندگان بود.

درستی یا نادرستی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید.

تمرین ۱ سادگی و روانی از بارزترین ویژگی‌های زبان شعر در دوره بازگشت می‌باشد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲ شاعرانی همچون ملک‌الشعرای بهار و عارف قزوینی به زبان پرصلابت گذشته وفادار مانند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳ سید اشرف‌الدین گیلانی از جمله شاعرانی است که در عصر مشروطه به زبان ساده و صمیمی کوچه و بازار روی آورد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۴ گرایش به محتوا و عدم تسلط کافی بر ادبیات کهن از دلایل کم‌توجهی به زبان در دوره مشروطه می‌باشد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۵ از میان مضامین دوره مشروطه «وطن» بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه خواهان بود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۶ از بارزترین ویژگی‌های دوره بیداری توجه به مردم است شاعران در این دوره به انعکاس خواست‌ها و علائق توده مردم پرداختند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۷ با توجه به ویژگی‌های زبانی دوره مشروطه می‌توان گفت دایره واژگانی نسبت به قبل محدودتر شد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۸ کم‌توجهی کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در شعر، در دوره بیداری دیده می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۹ در عصر مشروطه شاعرانی مانند ادیب‌الممالک فراهانی به قالب‌هایی همچون مستزاد و چهارپاره توجه بیشتری داشتند.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۰ تنفر از خرافات، حقوق مدنی زنان و تعلیم و تربیت نوین و همگانی، از موضوعات قابل‌توجه نویسندگان بود.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۱ در عصر مشروطه شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۲ قوی‌ترین تغییرات در عصر مشروطه در قلمرو فکری رخ می‌دهد و مضامین و اندیشه‌های تازه‌ای به شعر وارد می‌شود.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۳ یکی از ضعف‌های تکنیکی در اغلب داستان‌های دوران مشروطه، حضور راوی سوم شخص در بعضی صحنه‌های داستان و سخن گفتن او با خواننده است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۴ نوگرایی، تجددخواهی و آزادی‌طلبی و تأثیر بر عامه مردم از ویژگی‌های نثر دوره مشروطه می‌باشد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۵ در عصر مشروطه، نگرش شاعران و نویسندگان از جزئی‌نگری و عینیت‌گرایی به کلی‌نگری و ذهنیت‌گرایی تغییر یافت.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۶ در عصر مشروطه مضامین کلی و ذهنی، مسائل اخلاقی، عارفانه‌سرایی و غزل‌گویی تا حد زیادی کارایی خود را از دست داد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۷ نویسندگان دوره مشروطه، داستان را مطابق ذوق عامه مردم می‌نوشتند و سبک نویسندگی آنان مطابقت کاملی با ادبیات داستانی جدید داشت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۸ درون‌مایه‌های نثر دوره مشروطه نیز مانند نظم این دوره موضوعاتی همچون آزادی، وطن، قانون و... می‌باشد.
○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۱۹ آزادی، وطن، قانون، تعلیم و تربیت و توجه به مردم را می‌توان اصلی‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری نامید.
درست نادرست

تمرین ۲۰ «وطن» از مفاهیم بارز شعر مشروطه است و بسیار مورد توجه بزرگانی چون ملک‌الشعرای بهار، علامه دهخدا و ادیب‌الممالک فراهانی قرار گرفت..
درست نادرست

تمرین ۲۱ میرزاده عشقی و فرخی یزدی از شاخص‌ترین شاعرانی هستند که به موضوع «توجه به مردم» در عصر مشروطه پرداختند.
درست نادرست

تمرین ۲۲ در شعر بعضی از شاعران دوره مشروطه واژگان کهنی همچون «بادافره، خلیدن، گلخن و ...» دیده می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۲۳ شعر زیر از ملک الشعرای بهار است.
در محیط طوفان‌زا ماهرانه در جنگ است ناخـــدای استبداد با خـــدای آزادی
درست نادرست

تمرین ۲۴ نثر فارسی از زمان قائم‌مقام فراهانی تا حدودی از پیچیدگی فاصله گرفته بود و به سمت سادگی و روانی پیش می‌رفت.
درست نادرست

تمرین ۲۵ درون‌مایه نثر که در سال‌های نزدیک به مشروطه، آزادی و آزادی‌خواهی بود، در این دوره با لحن شدیدتر ادامه یافت.
درست نادرست

تمرین ۲۶ انتشار آثار در روزنامه‌ها موجب شتاب بیشتر در سرایش شعرها بود که این عامل از دلایل کم‌توجهی به زبان محسوب می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۲۷ در نثر دوره مشروطه واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا بیشتر می‌شود و به دلایل گوناگون بسیاری از لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... به نثر فارسی وارد می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۲۸ در دوره مشروطه عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها افزایش می‌یابد.
درست نادرست

تمرین ۲۹ شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند به آرایه‌های بیانی و بدیعی و سنت‌های ادبی توجه بیشتری داشتند.
درست نادرست

تمرین ۳۰ شاعران دوره بیداری از جمله میرزاده عشقی تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند.
درست نادرست

تمرین ۳۱ از ویژگی‌های زبانی نثر دوره مشروطه این است که: قید و بندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۳۲ در نثر مشروطه صنایع ادبی به کمک نثر می‌آید و نثر در خدمت بیان خواست و آمال مردم به شکلی پویا ظاهر می‌گردد.
درست نادرست

تمرین ۳۳ دشمنی با استعمار و استبداد یکی از موضوعاتی بود که در نثر روزنامه‌ای بسیار مورد توجه قرار گرفت.
درست نادرست

تست‌های درس چهارم علوم و فنون سال دوازدهم

تـ‌ت ۲۳ همه موارد از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری است؛ به‌جز:
۱) توجه به مردم، آزادی ۲) تعلیم و تربیت جدید، قانون ۳) دانش‌ها و فنون جدید، وطن ۴) معنی‌گریزی و ابهام در شعر، مدح و هجو

تـ‌ت ۲۴ با توجه به سبک عصر بیداری همهٔ موارد درست است؛ به جز:
۱) شعر در این دوره عمومیّت یافت و به عنوان زبان برندهٔ نهضت در اختیار روزنامه ها قرار گرفت.
۲) به علت تسلّط کافی شاعران بر ادبیّات‌کهن، توجّه زیادی به کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در این عصر شده‌است.
۳) شاعران گاه با تأثیرپذیری از اوضاع اجتماع، نوآوری‌هایی در عرصهٔ تخیّل پدید آوردند. مانند پاره‌ای از اشعار میرزاده عشقی.
۴) شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می گفتند به قالب‌هایی مانند مستزاد، چهارپاره، ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۵ کدام گزینه در رابطه با سبک دوره مشروطه نادرست است؟

۱) شعر این دوره به دلیل موقعیت اجتماعی و انقلابی برای عامه مردم قابل فهم است.

۲) شاعرانی مانند ملک‌الشعرای بهار و عارف قزوینی به زبان پرصلابت گذشته وفادار ماندند.

۳) کم‌توجهی کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در شعر، در دوره بیداری دیده می‌شود.

۴) در عصر مشروطه مضامین کلی و ذهنی مانند عارفانه سرایی تا حد زیادی کارایی خود را از دست داد.

تست ۲۶ با توجه به سبک مشروطه همه گزینه‌ها صحیح می‌باشند، به‌جز .....

۱) شاعرانی که به زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند به آرایه‌های بیانی و بدیعی توجه بیشتری داشتند.

۲) شاعران دوره بیداری از جمله میرزاده عشقی تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند.

۳) نثر فارسی در این دوره از پیچیدگی فاصله گرفته و به سمت سادگی و روانی پیش رفت.

۴) عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا، در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهش می‌یابد.

تست ۲۷ کدام گزینه از نظر سبک‌شناسی دوره مشروطه درست نیست؟

۱) تنفر از خرافات، حقوق مدنی زنان و تعلیم و تربیت نوین و همگانی، از موضوعات قابل توجه نویسندگان بود.

۲) دشمنی با استعمار و استبداد یکی از موضوعاتی بود که در نثر روزنامه‌ای بسیار مورد توجه قرار گرفت.

۳) از میان مضامین دوره مشروطه، موضوع «وطن» بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه‌خواهان بود.

۴) ابوالقاسم لاهوتی و فرخی یزدی از شاخص‌ترین شاعرانی هستند که به موضوع «توجه به مردم» پرداختند.

تست ۲۸ کدام دو شاعر از واژه‌ها و اصطلاحات موسیقی عامیانه و حتی واژه‌های فرنگی در شعر خود بهره برده‌اند؟

۱) نسیم شمال - عارف قزوینی ۲) ملک‌الشعرای بهار - علامه دهخدا ۳) فرخی یزدی - ایرج میرزا ۴) میرزاده عشقی - ابوالقاسم لاهوتی

تست ۲۹ کدام شاعران با آگاهی از سنت‌های ادبی به زبان پرصلابت گذشته وفادار ماندند؟

۱) ایرج میرزا - ملک‌الشعرای بهار ۲) ملک‌الشعرای بهار - ادیب‌الممالک فراهانی

۳) ایرج میرزا - فرخی یزدی ۴) فرخی یزدی - ادیب‌الممالک فراهانی

تست ۳۰ کدام گزینه در مورد ویژگی ادبی شعر و نثر دوره مشروطه نادرست است؟

۱) گروهی که مطابق زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند، پایبندی و التزام کمتری به موسیقی و عروض داشتند.

۲) شاعرانی که به زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهار پاره رغبت بیشتری داشتند.

۳) صنایع ادبی از نثر جدا می‌شود و نثر در خدمت بیان خواست و آمال مردم به شکلی پویا ظاهر می‌گردد.

۴) اکثر نویسندگان، داستان را مطابق ذوق عامه مردم نمی‌نوشتند و سبک آنان مطابقت کاملی با ادبیات داستانی جدید داشت.

تست ۳۱ شاعران دوره بیداری تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند و گاه با تأثیرپذیری از اوضاع اجتماعی نوآوری‌هایی در عرصه تخیل پدید آوردند. نمونه این تخیلات را در پاره‌ای از اشعار ..... می‌توان دید.

۱) ایرج میرزا ۲) عارف قزوینی ۳) میرزاده عشقی ۴) فرخی یزدی

تست ۳۲ توجه به قالب‌های قصیده و مثنوی در شعر کدام‌یک از شاعران دوره مشروطه بیشتر است؟

۱) ادیب‌الممالک فراهانی ۲) میرزاده عشقی ۳) عارف قزوینی ۴) نسیم شمال

تست ۳۳ سروده زیر از کیست؟

گریه را به مستی بهانه کردم شکوه ما ز دست زمانه کردم
آستین چو از چشم برگرفتم سیل خون به دامان روان کردم

۱) عارف قزوینی ۲) ملک‌الشعرای بهار ۳) علامه دهخدا ۴) میرزاده عشقی

تست ۳۴ کدام گزینه از دلایل کم‌توجهی کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در شعر دوره بیداری نیست؟

۱) اغلب شاعران صرفاً به محتوا گرایش داشتند. ۲) شاعران ناگزیر بودند به شتاب شعر بسرایند.

۳) سادگی و روانی و پرهیز از پیچیدگی زبان. ۴) عدم تسلط در ادبیات کهن.

Ahmadi63amoozesh.com

درس هفتم

علوم و فنون سال دوازدهم

تاریخ ادبیات قرن چهاردهم (دوره معاصر و انقلاب اسلامی)

الف- دوره معاصر تا انقلاب اسلامی

- منظور از ادبیات معاصر، آثار ادبی هستند که پس از مشروطیت پدید آمدند.
- پیدایش شعر معاصر با رویدادهایی مانند انقلاب مشروطیت، پایان سلسله قاجار و سلطنت رضاشاه همراه بود.
- در ادبیات دوره معاصر، نوآوری‌ها، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی **گرایش به شعرهای ترجمه‌ای** مورد توجه قرار گرفت.
- آزادی‌های موقت محمدرضا شاه موجب گسترش و تثبیت ادبیات شد.

شعر دوره معاصر

- شعر دوره معاصر را بیشتر با عنوان «**شعر نو**» می‌شناسیم. تقی رفعت و افرادی مانند بانو شمس کسمایی، ابوالقاسم لاهوتی، جعفر خامنه‌ای و در نهایت نیمایوشیج، تلاش‌هایی در تغییر شعر فارسی از نظر قالب و محتوا داشتند که آن‌ها را پیشگامان شعر نو خواندند.
- **تصرف نیما** در ماهیت شعر قدیم و ارائه ماهیتی نو از آن، به تغییر در قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.
- نیمایوشیج؛ زبان، تخیل، احساس، معنی، فرم و ساختار شعر را متحوّل کرد.
- شروع واقعی شعر نو را از سال **۱۳۰۰** یعنی اندکی پیش از به سلطنت رسیدن رضاخان می‌دانیم.

شعر معاصر

◆ چهار دوره مهم در شعر معاصر

دوره اوّل

- دوره سلطنت رضاخان (از سال ۱۳۰۴ تا شهریور ۱۳۲۰)
- **دوره درخشش نیما و جدال بر سر شعر کهنه و نو**

دوره دوّم

- از آغاز حکومت محمدرضا تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
- فضای سیاسی آزادتری نسبت به دوره قبل در ایران حاکم بود.
- اشعار نیما و دیگر نوگرایان، در برخی نشریات مانند روزگار نو و سخن منتشر می‌شد.
- مهم‌ترین حادثه ادبی این دوره **تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران** ایران در تیر ۱۳۲۵ بود.
- نیما در این کنگره شعر «آی آدم‌ها» را خواند و پس از آن شیوه نیما در کنار شعر سنتی رواج یافت.
- **شعر نوع تغزّلی** در این دوره شروع می‌شود.

دوره سوّم

- از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
- در این دوره «شعر نو تغزّلی» که **از دوره قبل شروع شده بود**، گسترش یافت و به‌تدریج راه خود را ادامه داد.
- شعر نو تغزّلی در دهه ۱۳۲۰ و اوایل ۱۳۳۰ از گسترده‌ترین جریان‌های زمان خود شد.
- بار دیگر استبداد حاکم می‌شود و نوعی **سرخوردگی و یأس** در میان روشن‌فکران و شعرا پیدا شد.
- **جریان سمبولیسم اجتماعی یا شعر نو حماسی نیز رواج یافت.**

Ahmadi63amoozesh.com

دوره چهارم

- از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷
- مسیر عمده شعر همچنان اجتماعی و حماسی است و مضمون شعر شاعران بیشتر نقد اجتماعی است.
- این دوره را باید دوره **کمال جریان‌های ادبی** دوره‌های پیشین به حساب آورد.
- شاعران بهتر و هنری‌تر از گذشته به جوهر شعر دست یافتند.

◆ **معروف‌ترین شاعران دوره معاصر**

پروین اعتصامی، فریدون توللی، محمدحسین شهریار، نادر نادرپور، فریدون مشیری، نصرت رحمانی، فروغ فرخزاد، منوچهر شیبانی، اسماعیل شاهرودی، مهدی اخوان ثالث، احمد شاملو، سیاوش کسرایی، منوچهر آتشی، پرویز ناتل خانلری، حمید مصدق، مهدی حمیدی شیرازی، هوشنگ ابتهاج، محمدرضا شفیعی کدکنی و ...

پروین اعتصامی

- نام اصلی او رخشنده اعتصامی است و در خانواده‌ای اهل ادب به دنیا آمد.
- یوسف اعتصام‌الملک آتشیانی (مدیر مجله «بهار») پدر او بود.
- پروین در **قصیده به سبک ناصرخسرو** و به روانی و لطافت سعدی شعر می‌سراید.
- اوج سخن پروین در **قطعات** اوست که در آن‌ها **به شیوه انوری و سنایی** توجه دارد.
- برخی از اشعار او به‌صورت **مناظره** میان دو انسان، جاندار یا شیء است.
- شعر «در آن سرای که زن نیست، انس و شفقت نیست / در آن وجود که دل مرده، مرده است روان» از سروده‌های اوست.

سید محمدحسین بهجت تبریزی (شهریار)

- از بزرگ‌ترین شاعران غزل‌سرای معاصر است که علاوه بر شعر فارسی، به ترکی آذری نیز شعر می‌سراید.
- منظومه «حیدربابایه سلام» شهریار از شاهکارهای شعر ترکی است.
- به بزرگان دین به‌ویژه حضرت علی (ع) ارادت خاصی داشت و چند شعر ارزنده با این مضمون دارد.
- از غزل‌سرایان نامی ایران، به‌ویژه **حافظ** تأثیر فراوان پذیرفته است.
- بیت « باز امشب ای ستاره تابان نیامدی / باز ای سپیده شب هجران نیامدی » از سروده‌های اوست.

علی اسفندیاری (نیمایوشیج)

- نیما بنیان‌گذار شعر نو است. او کوشید شعر را به هنجار نثر و سادگی نزدیک کند.
- از واژگان روزمره، عامیانه و نو بهره برد و از نوآوری و به کار گرفتن ترکیب‌های تازه نهراسید.
- نیما در سال **۱۳۰۱ هـ . ش منظومه «افسانه»** را منتشر کرد که به‌عنوان **بیانیه** شعر نو است.
- جریان نوگرایی شعر نیما، **با سرایش «ققنوس» در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.**
- نیما در ققنوس تغییراتی در اصول و ضوابط شعر سنتی ایجاد کرد و تجددی را که از مشروطه شروع‌شده بود و به افسانه او رسیده بود، تکامل بخشید. نیما را به خاطر این نوآوری‌ها «**پدر شعر نو**» دانسته‌اند.
- ویژگی‌هایی مثل: تغییر درآوردن جایگاه قافیه، نگاه نو و نگرش عاطفی به واقعیات ملموس، سیر آزاد تخیل، نزدیکی به ادبیات نمایشی، **از مهم‌ترین ویژگی‌های شعر افسانه‌ی** نیماست.

مهدی اخوان ثالث

- یکی از موفق‌ترین رهروان شعر نیمایی است.
- بیان روایی و داستانی، حماسی‌بودن زبان، کهن‌گرایی، به‌کارگیری ترکیبات زیبا و خوش‌آهنگ و برخی از کاربردهای نحوی سبک خراسانی از ویژگی‌های شعر اوست.
- «آخر شاهنامه»، «زمستان» و «از این اوستا» از بهترین مجموعه‌های شعر معاصر هستند.
- او در بیشتر مجموعه‌هایش مثل «زمستان» **زبان نمادین** دارد.

Ahmadi63amoozesh.com

نثر دوره معاصر

- نثر دوره معاصر را بیشتر با **نثر داستانی** می‌شناسیم.
- قالب‌هایی مثل ادبیات نمایشی، سفرنامه، مقاله و ... در آثار نثر این دوره دیده می‌شود.
- گرایش به رمان‌نویسی و نثر داستانی را **عبدالرحیم طالبوف و زین‌العابدین مراغه‌ای** با سفرنامه‌های خیالی خود ایجاد نمودند.

نخستین‌ها و اولین‌ها

۱- **نخستین رمان تاریخی** ← شمس و طغرا ← محمدباقر میرزا خسروی

۲- **اولین رمان اجتماعی** ← تهران مخوف ← مرتضی مشفق کاظمی (۱۳۰۱)

۳- **آغاز نثر داستانی** ← یکی بود، یکی نبود ← محمدعلی جمال‌زاده (۱۳۰۱)

۴- **اولین نمایشنامه** ← جعفرخان از فرنگ برگشته ← حسن مقدم (۱۳۰۱)

داستان‌نویسی نوین

نویسندگان نسل اول

۱- صادق هدایت ← سگ ولگرد

۲- بزرگ علوی ← چشم‌هایش

۳- صادق چوبک ← تنگسیر

نویسندگان سبک تلفیقی

۱- جلال آل‌احمد با «مدیر مدرسه»

۲- سیمین دانشور با «سووشون»

۳- تقی مدرّسی

۴- محمود اعتماد زاده

۵- غلامحسین ساعدی

۶- جمال میرصادقی

دوران مقاومت در ادبیات داستانی فارسی

- بعد از خرداد **۱۳۴۲** شکل گرفت.
- در این دوران مضمون رمان‌ها و داستان‌ها غالباً **مبارزه و پایداری** است.
- بر اغلب داستان‌های این دوره، اضطراب سیاسی و ترس از بدفرجامی و زندان حاکم است.
- روی‌آوردن به داستان کوتاه، ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین، همدردی با ستم‌کشیدگان دنیا در این دوره آشکار است.

نویسندگان مقاومت

۱- احمد محمود ← همسایه‌ها

۲- علی‌محمد افغانی ← شوهر آهو خانم

۳- هوشنگ گلشیری ← برّه گمشده راعی

۴- امین فقیری ← دهکده پرملال

معروف‌ترین نویسندگان دوره معاصر

سید محمدعلی جمال‌زاده

- او را با مجموعه داستان «یکی بود، یکی نبود» آغازگر داستان‌نویسی فارسی به شیوه نوین می‌دانند.
- در اصفهان به دنیا آمد و در تهران تحصیل کرد و به کشورهایی چون لبنان، فرانسه و آلمان رفت.
- در داستان بیشتر از محتوا به سبک نویسندگی و کاربرد **کلمات عامیانه** توجه دارد.
- از نثر **زین‌العابدین مراغه‌ای در «سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ» و علی‌اکبر دهخدا در «چرند و پرند»** تأثیر پذیرفته است.
- «راه‌آب نامه» و «تلخ و شیرین» از دیگر آثار او هستند.

Ahmadi63amoozesh.com

جلال آل احمد

- در خانواده‌ای مذهبی به دنیا آمد. در نجف درس طلبگی خواند و پس از بازگشت به احزاب سیاسی پیوست و معلم بود.
- **اولین داستانش** با عنوان «زیارت» در مجله سخن چاپ شد.
- «دید و بازدید» و «سه‌تار» از دیگر داستان‌های او هستند.
- **مشهورترین اثرش** داستان بلند «مدیر مدرسه» است.
- نمونه نثر پرشتاب یا بریده‌بریده جلال که به «**نثر تلگرافی**» معروف است در «مدیر مدرسه» دیده می‌شود.
- جلال علاوه بر داستان در تک‌نگاری، سفرنامه نویسی، مقاله‌نویسیِ انتقادی و ترجمه نیز توانا است.
- «خسی در میقات» **سفرنامه حج** اوست.
- **مجموعه مقاله‌های** «ارزیابی شتاب‌زده» از نوشته‌های دیگر اوست.

سیمین دانشور

- متولد شیراز و دانش‌آموخته دکترای زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه تهران است.
- **اولین تجربه** داستان‌نویسی سیمین دانشور «**آتش خاموش**» بود و بعدها «شهری چون بهشت» را منتشر کرد.
- با «سووشون» که اوضاع اجتماعی مردم فارسی در خلال جنگ جهانی دوم است، به **اوج نویسندگی** خود رسید.
- چند سال نیز با مجله‌هایی مثل نقش، نگار، کتاب ماه، کیهان و آرش همکاری داشت.
- از دانشور ترجمه‌هایی نیز از داستان‌ها و نمایشنامه‌های نویسندگان مشهور خارجی برجای مانده است.

ب) دوره انقلاب اسلامی تا امروز

در این دوره ادبیات نیز همراه با دیگر ابعاد زندگی مردم ایران دستخوش تحول شد.

بعد از قیام ۱۳۴۲ تکاپو و فعالیت جنبش‌های سیاسی و ... بیشتر شد. این تحولات موجب شکل گرفتن جریانی در تاریخ ادبیات فارسی شد که سرآغاز آن قبل از انقلاب ۱۳۵۷ است اما به جهت آنکه این جریان با پیروزی انقلاب تثبیت شد، آن را تحت عنوان «ادبیات انقلاب اسلامی» بررسی می‌کنیم.

شعر در دوره انقلاب اسلامی

- شاعران این دوره موضوعاتی چون جهاد، شهادت، ایثار، آزادگی و عشق را در آثار خویش بیشتر به کار گرفتند.
- از آنجاکه طنز و انتقاد اجتماعی در این دوره رشد نمود، مضامین طنزآمیز نیز در آثار ادبی این دوره دیده می‌شود.

◆ درون‌مایه سروده‌ها و نوشته‌های دوران انقلاب اسلامی

۱- محکوم کردن استبداد و بی‌عدالتی

۲- ستایش آزادی و آزادی‌خواهان

۳- ترسیم افق‌های روشن و امیدبخش پیروزی (برخلاف ادبیات ناامید و مأیوس قبل از انقلاب)

۴- تکریم شهید و فرهنگ شهادت با تکیه بر اسطوره‌های ملّی و تاریخی

۵- طرح اسوه‌های تاریخی به‌ویژه تاریخ اسلام مانند پیامبر اکرم (ص) و حضرت علی (ع) و ...

۶-بازتاب رنج‌ها و مظلومیت ملت‌های مسلمانی مانند فلسطین، لبنان و افغانستان

◆ زبان و قالب شعرهای دوره انقلاب

- زبان شعر این دوره تغییر می‌یابد؛ **یعنی روح حماسی اشعار دوران مقاومت که با موجی از عرفان آمیخته‌شده است،** موجب تحوّل و دگرگونی زبان و محتوای شعر می‌شود.
- علاوه بر شعر سنتی، به‌ویژه غزل، رباعی و دوبیتی در قالب‌های نو؛ مانند نیمایی و سپید هم، طبع‌آزمایی کرده‌اند.

Ahmadi63amoozesh.com

◆ استمرار ادبیات معاصر در عصر انقلاب در ۳ شاخه مجزا

۱- حمید سبزواری، قیصر امین‌پور، سید علی موسوی گرمارودی، سید حسن حسینی و نصرالله مردانی

- پس از پیروزی انقلاب با ارزش‌های آن هماهنگ شدند.
- با پشتوانه ادبی و تلفیق آن با ارزش‌های نوین به عنوان **جریانی کمال‌یافته و پیش‌کسوت** شناخته می‌شوند.

۲- هوشنگ ابتهاج، حسین منزوی، علی‌محمد افغانی، محمود دولت‌آبادی

- پس از پیروزی انقلاب به همان روال گذشته، که در زمینه‌هایی از ادبیات جهان متأثر بود ادامه دادند.
- گروهی از این‌ها به خارج از کشور رفتند و در آنجا به فعالیت ادبی خود ادامه دادند و گروهی هم در کشور.

۳- سلمان هراتی، علیرضا قزوه

- شاخه جوان ادبیات انقلاب که کلاً پس از انقلاب در حوزه ادبیات فعالیت کرده‌اند.
- بن‌مایه‌ها و تصاویر شعری را از حال و هوای انقلاب و موضوعات و مفاهیم رایج در آن دریافت کردند.

◆ حال و هوای شعر دوره انقلاب

- شاعران جنبه‌های حماسی، عرفانی و مذهبی نهضت اسلامی را در شعر انعکاس دادند.
- با آغاز جنگ تحمیلی و تحریک عواطف دینی و ملی فرهنگ دفاع مقدس به شعر فارسی راه یافت.
- با تأثیر فرهنگ جنگ، **نگرش حماسی** در زبان و محتوای شعر این دوره تأثیر گذاشت.
- موضوعاتی مثل مبارزه، دفاع، ایثار، شهادت، پایداری، شجاعت، میهن‌دوستی رواج یافت.

◆ قالب‌های شعری دوره انقلاب

- در سال‌های آغازین اقبال به شعر نیمایی **کم‌رنگ بود** ولی دیری نپایید که شعر نیمایی جای خود را در شعر انقلاب باز کرد. البته بدون اینکه مانند قالب‌های سنتی عمومیت پیدا کند.
- هر چه از سال‌های اول انقلاب می‌گذرد، اقبال به شعر نیمایی بیشتر می‌شود.
- در ادامه توجه به چهارپاره، قصیده، ترکیب‌بند و **بحر طویل** نیز دیده می‌شود.
- گاه نوآوری‌هایی در قالب‌های شعری ایجاد می‌شود؛ مانند **قالب «غزل- مثنوی»** (ادغام غزل با مثنوی)

◆ چند تن از شاعران دوران انقلاب

قیصر امین‌پور

- شاعر و نویسنده انقلاب است.
- با مجموعه شعر **«در کوچه آفتاب»** توانایی خود را در ادبیات انقلاب نشان داد.
- با آثاری چون «تنفس صبح»، «آیینه‌های ناگهان»، منظومه «ظهر روز دهم» و سرانجام با «دستور زبان عشق» جایگاه خویش را در شعر انقلاب تثبیت کرد.
- نثر امین‌پور ساده امّا عمیق و عاطفی است.
- «طوفان در پرانتز»، «بی‌بال پریدن» و «سنت و نوآوری در شعر معاصر» **از آثار منثور** اوست.

سید علی موسوی گرمارودی

- از پیشتازان شعر مذهبی قبل از انقلاب است و پس از انقلاب نیز به آرمان‌های مذهبی و فادار ماند.
- **در غزل و قصیده بیشتر طبع‌آزمایی کرده است.**
- اشعار سپید او نیز قابل توجه‌اند.
- «صدای سبز» و «خواب ارغوانی»، «برآشفتن گیسوی تاک» و «گوشواره عرش» از آثار شعری اوست.

Ahmadi63amoozesh.com

سلمان هراتی

- از شاعران نواندیش و معروف شعر انقلاب بود.
- این معلم خوش‌ذوق در سال ۱۳۶۵ در یک حادثه رانندگی جان خود را از دست داد.
- از سلمان هراتی، مجموعه‌های «از آسمان سبز»، «از این ستاره تا آن ستاره» **ویژه نوجوانان** و «دری به خانه خورشید» به یادگار مانده است.

نثر در دوره انقلاب اسلامی

- نثر این دوره به ویژه در داستان‌نویسی ادامه می‌یابد و تجربه‌های بدیع، مورد توجه نویسندگان قرار می‌گیرد.
- تکامل ادبیات داستانی بر خلاف شعر تا حدودی به طور طبیعی رواج یافت.
- علاوه بر تغییراتی که در محتوا اتّفاق افتاد، تغییراتی هم در فنون و سبک داستان رخ داد.
- بر خلاف شعر در داستان‌نویسی دهه شصت جایگاه نسل جوان **کم‌رنگ‌تر** است.
- اغلب نویسندگان موفق، پیشکسوتان و کسانی هستند که تجربه نویسندگی سال‌های قبل از انقلاب را دارند.
- اینان از طریق دانستن زبان بیگانه یا خواندن ترجمه داستان‌های خارجی تجربیات نوینی را به صورت داستان عرضه کردند.

نویسندگانی که نویسندگی را پیش از انقلاب آغاز کرده اند:

۱- **محمود دولت‌آبادی** ← روزگار سپری‌شده مردم سالخورده

۲- **احمد محمود** ← مدار صفر درجه، زمین سوخته

۳- **اسماعیل فصیح** ← زمستان ۶۲

۴- **هوشنگ گلشیری** ← آینه‌های دردار

◆ نسل جوان و نثر ادبیات انقلاب اسلامی

این نسل کار خود را با داستان کوتاه آغاز کرد و ادامه داد.

- ادبیات داستانی و نثر پس از انقلاب در شکل فراگیر خود **در داستان کوتاه جلوه‌گر شد.**
- گرایش شدید این نسل به آثار و نوشته‌های سیاسی، اجتماعی و انقلابی باعث رونق فضای نشر و نگارش در کشور شد.
- شرایط سیاسی و ... اهل فکر و فرهنگ را دو دسته کرد: ۱- نویسندگان حامی نظام اسلامی ۲ - نویسندگان دگراندیش
- **علی مؤذنی، سید مهدی شجاعی، احمد دهقان، محمدرضا سرشار، رضا امیر خانی، حبیب احمدزاده و مصطفی مستور از نویسندگان مطرح این دوره هستند.**

◆ سال‌های پس از جنگ

- **دوران اوج شکوفایی رمان‌نویسی** در ایران بود که تقریبا در سراسر دهه هفتاد تداوم یافت.
- داستان‌نویسان مذهبی به ثبت خاطرات حماسه‌های دوران جنگ و عوالم معنوی آن پرداختند.
- نویسندگان جناح دیگر کوشیدند با دیدی جزئی‌نگر به تضادها و تناقض‌های روحی انسان معاصر بپردازند.
- در دهه هفتاد و پس از آن گرایش به خاطره‌نگاری و زندگی‌نامه‌نویسی نیز رشد چشمگیری یافت.
- نثر ادبی (قطعه ادبی) و ادبیات نمایشی نیز در این دوره قابل اعتنا و توجه است.

Ahmadi63amoozesh.com

◆ چند تن از نویسندگان دوران انقلاب

محمدرضا سرشار

- معروف به «رضا رهگذر» از نویسندگان مشهور معاصر در **حوزه نویسندگی کودکان و نوجوانان** است.
- قصه‌نویسی، قصه‌گویی تدریس و فعالیت در نشریات و مباحث پژوهشی ادبیات کودک و نوجوان از مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت اوست.
- فعالیت‌های مطبوعاتی در مجله‌های رشد، دانش‌آموز، قلمرو، سوره، پویش
- «اگه بابا بمیره» و «مهاجر کوچک» از آثار او در حوزه قصه‌های کودک و نوجوان است.

علی مؤذنی

- در عرصه داستان کوتاه، داستان بلند، رمان، نمایشنامه و فیلم‌نامه فعالیت دارد.
- در **حوزه ادبیات دفاع مقدس** رویکردی خاص و عمیق به مسائل دارد.
- «ظهور»، «سفر ششم»، «ملاقات در شب آفتابی» و «دلاویزتر از سبز» از آثار اوست.

سید مهدی شجاعی

- در رشته ادبیات نمایشی (دراماتیک) تحصیل کرده و در با روزنامه و مجله (جمهوری اسلامی، رشد جوان و صحیفه) همکاری داشت.
- **رشته اصلی‌اش ادبیات نمایشی بود** و چند نمایشنامه هم چاپ کرده است.
- در داستان‌نویسی، ادبیات کودک و نوجوان و قطعه ادبی نیز آثاری دارد.
- **«بدوک» از فیلم‌نامه‌های اوست.**
- **«ضیافت»**، «جای پای خون» و «کشتی پهلوگرفته» **حاصل تجربه‌های داستانی** او خصوصاً در زمینه ادبیات مذهبی هستند.

درستی یا نادرستی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید.

تمرین ۱ در ادبیات معاصر، نوآوری‌ها، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی گرایش به شعرهای ترجمه‌ای مورد توجه قرار گرفت.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۲ تقی رفعت، بانو شمس کسمایی و جعفر خامنه‌ای از جمله کسانی بودند که در تغییر شعر فارسی از نظر قالب و محتوا پیش‌قدم بودند.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۳ مهم‌ترین حادثه ادبی دوره اول شعر معاصر تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران می‌باشد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۴ محمود اعتماد زاده، تقی مدرسی، جمال میر صادقی، صادق چوبک، از نویسندگان مربوط به یک دوره هستند.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۵ از بین جلال آل احمد، محمود اعتماد زاده، بزرگ علوی و جمال میر صادقی تنها یک نفر موسوم به نویسندگان نسل اول می‌باشد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۶ دوره سوم شعر معاصر از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ است که تحولاتی در جامعه ایرانی اتفاق افتاد و بار دیگر استبداد حاکم شد.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۷ نیما شعر « آی آدم‌ها» را در دوره دوم شعر معاصر خواند. شعر نو تغزلی نیز در این دوره شروع شد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۸ دوره سوم شعر معاصر که از سال ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۲ است دوره کمال جریان‌های ادبی دوره‌های پیشین است.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۹ در دوره چهارم شعر معاصر شاعران بهتر و هنری‌تر از گذشته به جوهر شعر دست یافتند و مضمون شعر آن‌ها بیشتر نقد اجتماعی است.
○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۰ علی‌محمد افغانی، محمود اعتماد زاده و جلال آل احمد از نویسندگان سبک تلفیقی می‌باشند.
○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۱۱ رمان‌های «همسایه‌ها»، «برّه گمشده راعی»، «شوهر آهو خانم» و «دهکده پرملال» به ترتیب متعلق به احمد محمود، امین فقیری، علی‌محمد افغانی و هوشنگ گلشیری می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۲ نثر ساده دوره معاصر را بیشتر با نثر داستانی می‌شناسیم اما قالب‌هایی مثل ادبیات نمایشی، سفرنامه، مقاله و... نیز در این دوره دیده می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۳ اوج شاعری پروین اعتصامی در قصاید اوست که در آن‌ها به شیوه انوری و سنایی توجه دارد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۴ پروین اعتصامی به همراه انعکاس اوضاع نامطلوب سیاسی - اجتماعی، به مضامین اخلاقی و پند و اندرز نیز روی می‌آورد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۵ بعد از خرداد ۱۳۴۲ دوران مقاومت در ادبیات داستانی فارسی شکل گرفت. علی‌محمد افغانی و امین فقیری از شناخته‌شده‌ترین نویسندگان این دوره هستند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۶ نمونه نثر پرشتاب و بریده‌بریده جلال آل احمد را که از آن با عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند، در داستان «مدیر مدرسه» به کمال دیده می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۷ روی‌آوردن به داستان کوتاه، ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین و همدردی با ستم‌کشیدگان دنیا و کثرت نویسندگان از ویژگی‌های نثر دوره مقاومت می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۸ شعر زیر از سروده‌های پروین اعتصامی است.

در آن سرای که زن نیست انس و شفقت نیست　　در آن وجـود کـــه دل مرده، مرده است روان

○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۹ محمدحسین بهجت تبریزی متخلص به شهریار از غزل‌سرایانی است که از حافظ تأثیر فراوان پذیرفته است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۰ بیت زیر از سروده‌های شهریار است.

باز امشب ای ستاره تابان نیامدی　　باز ای سپیده شب هجران نیامدی

○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۱ علی اسفندیاری معروف به نیمایوشیج بنیان‌گذار شعر نو است. او در سال ۱۳۰۴ منظومه «افسانه» را منتشر کرد که به‌عنوان بیانیه شعر نو است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۲ نیما در منظومه «افسانه» تغییراتی در اصول و ضوابط شعر سنتی ایجاد کرد و تجددی را که از آغاز مشروطه آغاز شده بود و به «ققنوس» رسیده بود تکامل بخشید. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۳ بیان روایی و داستانی، حماسی بودن زبان، کهن‌گرایی، به‌کارگیری ترکیبات زیبا و خوش‌آهنگ و برخی از کاربردهای نحوی سبک خراسانی از ویژگی‌های شعر اخوان ثالث است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۴ شعر اخوان ثالث شعری اجتماعی است اخوان در بیشتر مجموعه‌هایش از جمله «افسانه» زبانی نمادین دارد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۵ سرخوردگی و یاس در میان روشنفکران و شعرا و شروع جریان سمبولیسم اجتماعی مربوط به دوره سوم شعر معاصر می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۶ دوره دوم شعر معاصر، دوره درخشش نیما و جدال بر سر شعر کهنه و نو می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۷ «آخر شاهنامه»، «زمستان» و «از این اوستا» از جمله آثار مهدی اخوان ثالث می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۸ جلال آل احمد در سفرنامه نویسی و مقاله‌نویسی انتقادی و ترجمه نیز توانا بود و «خسی در میغات» از مجموعه مقالات اوست. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۹ از بین آثار «دید و بازدید»، «ارزیابی شتاب‌زده»، «سه‌تار»، «تلخ و شیرین» و «زیارت» تنها یک اثر از آثار جلال آل احمد نمی‌باشد. ○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۳۰ زمینه‌های گرایش به رمان‌نویسی و نثر داستانی را به معنای نوین آن، عبدالرحیم طالبوف و زین‌العابدین مراغه‌ای با سفرنامه‌های خیالی خود ایجاد نمودند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۱ شروع «شعر نو حماسی» و «شعر نو تغزلی» به ترتیب مربوط به دوره‌های سوم و چهارم شعر معاصر می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۲ از سال ۱۳۴۲ تا سال ۱۳۵۷ دوره چهارم شعر معاصر می‌باشد و مسیر عمده شعر همچنان اجتماعی و حماسی است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۳ «تهران مخوف» و «جعفرخان از فرنگ برگشته» به ترتیب از مرتضی مشفق کاظمی و حسن مقدم می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۴ محمدعلی جمال‌زاده، مرتضی مشفق کاظمی و حسن مقدم به ترتیب نخستین رمان‌های تاریخی، اجتماعی و نمایشنامه را نوشته‌اند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۵ محمدباقر میرزا خسروی نخستین رمان اجتماعی را با نام شمس و طغرا نوشت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۶ نثر داستانی معاصر و اولین رمان اجتماعی به نام‌های «یکی بود، یکی نبود» و «تهران مخوف» هر دو در سال ۱۳۰۱ منتشر شدند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۷ داستان‌نویسی نوین با افرادی چون صادق هدایت، بزرگ علوی و صادق چوبک گسترش یافت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۸ «سگ ولگرد»، «تنگسیر» و «چشم‌هایش» به ترتیب از آثار صادق هدایت، بزرگ علوی و صادق چوبک می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۹ جلال آل‌احمد، جمال میر صادقی، غلامحسین ساعدی، تقی مدرسی، امین فقیری و سیمین دانشور همگی از نویسندگان سبک تلفیق می باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۰ «زمین سوخته»، «ظهور» و « از آسمان سبز» به ترتیب نثر، نثر و شعر و شعرمی‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۱ احمد محمود، علی‌محمد افغانی، غلام‌حسین ساعدی و امین فقیری از نویسندگان نثر دوره مقاومت می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۲ «یکی بود یکی نبود» و «تلخ و شیرین» هر دو از آثار محمدعلی جمال‌زاده می‌باشند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۳ دوره سوم شعر معاصر از آغاز حکومت محمدرضا پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ می‌باشد که فضای سیاسی آزادتری نسبت به دوره قبل بر ایران حاکم بود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۴ آنچه شعر پروین اعتصامی را از دیگران متمایز می‌کند، شکل تصرف وی در مضامین و کیفیت ارائه آن‌هاست. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۵ هیچ یک از کتاب‌های «همسایه‌ها»، «برّه گمشده راعی» و «دهکده پرملال» از نوشته‌های امین فقیری نیست. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۶ رخشنده اعتصامی معروف به پروین اعتصامی در قصیده به سبک مسعود سعد سلمان و به روانی و لطافت سعدی شعر می‌سرود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۷ نیمایوشیج در سال ۱۳۰۱ ه . ش منظومه «ققنوس» را منتشر کرد که به عنوان بیانیه شعر نو است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۸ جریان نوگرایی شعری نیما با سرایش منظومه افسانه در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد. نیما در این سال‌ها(۱۳۰۱ تا ۱۳۱۶) چارچوب و طرح کلی خود را به بهترین شکل ممکن تدوین کرد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۹ هیچ یک از رمان های «دهکده پرملال»، «شوهر آهو خانم» و «همسایه‌ها» از رمان‌های هوشنگ گلشیری نیست. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۵۰ یکی از رمان‌های «همسایه‌ها»، «تنگسیر» و «شوهر آهو خانم» از آثار سیمین دانشور می‌باشد. ○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۵۱ هرکدام از رمان‌های «همسایه‌ها»، «سووشون»، «تهران مخوف» و «سگ ولگرد» مربوط به یک دوره از نثر معاصر می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۵۲ «سگ ولگرد»، «مدیر مدرسه»، «شوهر آهو خانم» و «تنگسیر» هیچ‌کدام از رمان‌های مربوط به نثر دوره مقاومت نمی‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۵۳ شمس و طغرا» و «جعفرخان از فرنگ برگشته» به ترتیب نخستین رمان های تاریخی و اجتماعی ایران می‌باشد.
درست نادرست

تمرین ۵۴ جلال آل احمد، احمد محمود، علی‌محمد افغانی و امین فقیری همگی از نویسندگان موسوم به نثر دوره مقاومت می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۵۵ جمال‌زاده در داستان بیشتر از اینکه به سبک نویسندگی و کاربرد کلمات عامیانه توجه داشته باشد، به محتوا توجه دارد.
درست نادرست

تمرین ۵۶ سبک نثر زین‌العابدین مراغه‌ای در «سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ» و علی‌اکبر دهخدا در «چرند و پرند» بر سبک نثر جمال‌زاده تأثیر داشته‌اند.
درست نادرست

تمرین ۵۷ در دوره سوم شعر معاصر، شعر نو تغزلی که از دوره قبل شروع شده بود به تدریج راه خود را ادامه داد و از طرف حکومت نیز تقویت می‌شد.
درست نادرست

تمرین ۵۸ «جدال بر سر شعر کهنه و نو» و «شروع شعر نو تغزلی» به ترتیب مربوط به دوره‌های دوم و سوم شعر معاصر می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۵۹ اولین داستان جلال آل احمد با عنوان «مدیر مدرسه» در مجله سخن چاپ شد و «خسی در میغات» سفرنامه حج او می‌باشد.
درست نادرست

تمرین ۶۰ اولین تجربه داستانی سیمین دانشور «شهری چون بهشت» می‌باشد. سیمین بعدها «آتش خاموش» را منتشر کرد و با رمان «سووشون» به اوج نویسندگی خود رسید.
درست نادرست

ب) دوره انقلاب اسلامی

تمرین ۶۱ طنز و انتقاد اجتماعی در دوره انقلاب اسلامی رشد نمود.
درست نادرست

تمرین ۶۲ شاعران عصر انقلاب علاوه بر قالب‌های سنتی، در قالب‌های نو مانند نیمایی و سپید نیز شعر سرودند.
درست نادرست

تمرین ۶۳ سلمان هراتی و علیرضا قزوه و قیصر امین‌پور از جمله شاعرانی هستند که کار ادبی خود را در زمان بعد از انقلاب آغاز کردند.
درست نادرست

تمرین ۶۴ محمدرضا سرشار از نویسندگان معروف انقلاب است که در عرصه داستان کوتاه، داستان بلند، رمان، نمایشنامه و فیلمنامه قلم می‌زند.
درست نادرست

تمرین ۶۵ «ظهور»، «ملاقات در شب آفتابی» و «دلاویزتر از سبز» از آثار علی مؤذنی می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۶۶ با وقوع جنگ تحمیلی، نگرش حماسی در زبان و محتوای شعر انقلاب راه یافت.
درست نادرست

تمرین ۶۷ علی مؤذنی در رشته ادبیات نمایشی (دراماتیک) تحصیل‌کرده و به‌طورجدی کار نوشتن را در قالب‌های مختلف ادبی ادامه داد.
درست نادرست

تمرین ۶۸ «ظهور»، «ضیافت» و «بدوک» به ترتیب متعلق به محمدرضا سرشار، علی مؤذنی و سید مهدی شجاعی می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۶۹ «بدوک»، «مهاجر کوچک» و «ملاقات در شب آفتابی» به ترتیب از آثار سید مهدی شجاعی، محمدرضا سرشار و علی مؤذنی می‌باشند.
درست نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تمرین ۷۰ علی مؤذنی در حوزه ادبیات دفاع مقدس نیز رویکردی خاص و عمیق به مسائل دارد. «ملاقات در شب آفتابی» از جمله آثار اوست.
درست نادرست

تمرین ۷۱ از میان آثار «دلاویزتر از سبز»، «جای پای خون»، «مهاجر کوچک» و «سفر ششم» تنها دو اثر متعلق به علی مؤذنی می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۷۲ هر چه از سال‌های اول انقلاب می‌گذرد اقبال به شعر نیمایی بیشتر می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۷۳ قیصر امین‌پور با مجموعه شعر «آیینه‌های ناگهان» توانایی خود را در ادبیات انقلاب نشان داد و با آثاری همچون «تنفس صبح» جایگاه خویش را در شعر انقلاب تثبیت کرد.
درست نادرست

تمرین ۷۴ نثر قیصر امین‌پور پیچیده اما عمیق و عرفانی است. «طوفان در پرانتز» از نمونه نثرهای امین‌پور است.
درست نادرست

تمرین ۷۵ «طوفان در پرانتز»، «بی‌بال پریدن» و «سنت و نوآوری در شعر معاصر» از آثار منثور قیصر امین‌پور هستند.
درست نادرست

تمرین ۷۶ «ضیافت» از فیلم‌نامه‌ها و «جای پای خون» و «کشتی پهلوگرفته» حاصل تجربه‌های داستانی سید مهدی شجاعی می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۷۷ «ظهر روز دهم»، «بی‌بال پریدن» و «در کوچه آفتاب» همگی جزو آثار منظوم قیصر امین¬پور می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۷۸ سید علی موسوی گرمارودی از پیشتازان شعر مذهبی قبل از انقلاب است که پس از انقلاب نیز به آرمان‌ها و اهداف مذهبی و انقلابی وفادار مانده است.
درست نادرست

تمرین ۷۹ سید علی موسوی گرمارودی بیشتر در قالب شعر سپید طبع‌آزمایی کرده است، اما اشعار قصیده و غزل او نیز قابل‌توجه‌اند.
درست نادرست

تمرین ۸۰ «خواب ارغوانی»، «از آسمان سبز» و «تنفس صبح» به ترتیب از آثار قیصر امین¬پور، سلمان هراتی و سید علی موسوی گرمارودی می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۱ «دری به خانه خورشید»، «برآشفتن گیسوی تاک» و «دستور زبان عشق» به ترتیب از آثار سلمان هراتی، سید علی موسوی گرمارودی و قیصر امین‌پور می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۲ در نثر دوره انقلاب تنها، تغییراتی در محتوا رخ داد و هیچ‌گونه تغییری در فنون و سبک داستان مشاهده نشد.
درست نادرست

تمرین ۸۳ در داستان‌نویسی دهه شصت جایگاه نسل جوان کم‌رنگ‌تر است و اغلب نویسندگان موفق در این دوره پیشکسوتان می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۴ حسین منزوی، علی‌محمد افغانی و محمود دولت‌آبادی از جمله کسانی هستند که بعد از انقلاب به همان روال گذشته به حیات ادبی خویش ادامه دادند.
درست نادرست

تمرین ۸۵ «روزگار سپری‌شده مردم سالخورده»، «مدار صفر درجه» و «زمین سوخته» به ترتیب از آثار محمود دولت‌آبادی، احمد محمود و اسماعیل فصیح می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۶ «آینه‌های دردار»، «زمستان ۶۲» و «مدار صفر درجه» به ترتیب از آثار هوشنگ گلشیری، اسماعیل فصیح و احمد محمود می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۷ «مدار صفر درجه»، «همسایه‌ها» و «زمین سوخته» هر سه از آثار احمد محمود می‌باشند.
درست نادرست

تمرین ۸۸ ادبیات داستانی و نثر پس از انقلاب در آثار نسل جوان در شکل فراگیر خود در قالب رمان جلوه‌گر شد.
درست نادرست

تمرین ۸۹ سال‌های جنگ، دوران اوج شکوفایی رمان‌نویسی در ایران بود که تقریباً در سراسر دهه شصت تداوم یافت.
درست نادرست

تمرین ۹۰ علی مؤذنی، سید مهدی شجاعی، احمد دهقان و مصطفی مستور از نویسندگان داستانی نسل انقلاب به شمار می‌آیند.
درست نادرست

تمرین ۹۱ حمید سبزواری، قیصر امین‌پور و هوشنگ ابتهاج از گروه شاعرانی هستند که به عنوان جریانی کمال‌یافته و پیش‌کسوت شناخته می‌شوند.
درست نادرست

تمرین ۹۲ اغلب نویسندگان موفق در داستان‌نویسی دهه شصت پیشکسوتان و کسانی هستند که تجربه نویسندگی سال‌های قبل انقلاب را دارند.
درست نادرست

تمرین ۹۳ در دهه هفتاد و پس از آن گرایش به خاطره‌نگاری و زندگی‌نامه نویسی نیز رشد چشمگیری یافت و آثار قابل‌توجهی در این حوزه پدید آمد.
درست نادرست

تمرین ۹۴ محمدرضا سرشار معروف به «رضا رهگذر» از نویسندگان مشهور معاصر در حوزه نویسندگی کودکان و نوجوانان است.
درست نادرست

تمرین ۹۵ در دوران انقلاب توجه به چهار پاره، قصیده، ترکیب‌بند و بحر طویل به‌کلی از بین می‌رود.
درست نادرست

تمرین ۹۶ «صدای سبز»، «خواب ارغوانی» و «گوشواره عرش» همگی از آثار سید علی موسوی گرمارودی هستند.
درست نادرست

تمرین ۹۷ «برآشفتن گیسوی تاک»، «در کوچه آفتاب» و «صدای سبز» همگی از آثار سید علی موسوی گرمارودی هستند.
درست نادرست

تمرین ۹۸ از میان آثار «اگه بابا بمیره»، «ظهور» و «مهاجر کوچک» تنها یک اثر متعلق به محمدرضا سرشار می‌باشد.
درست نادرست

تمرین ۹۹ از سلمان هراتی «دری به خانه خورشید» و «از این ستاره تا آن ستاره» ویژه نوجوانان به یادگار مانده است.
درست نادرست

تمرین ۱۰۰ «از این ستاره تا آن ستاره»، «دری به خانه خورشید» و «از آسمان سبز» همگی از آثار سلمان هراتی می‌باشند.
درست نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تست‌های درس هفتم علوم و فنون سال دوازدهم

تست ۳۵ کدام عبارت در خصوص شعر یا نثر معاصر «درست» است؟

۱) تصرّف نیما در ماهیت شعر قدیم و ارائه ماهیتی نو از آن به تغییر قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.

۲) از مهم‌ترین رویدادهای دورهٔ سوم شعر معاصر ظهور شعر نو تغزلی و تشکیل اولین کنگرهٔ نویسندگان و شاعران بود.

۳) تقی مدرسی، غلامحسین ساعدی و جمال میر صادقی با روی آوردن به مضامین مبارزه و پایداری از نویسندگان دورهٔ مقاومت هستند.

۴) داستان‌نویسی با افرادی مانند صادق هدایت، جلال آل احمد و سیمین دانشور که به نویسندگان نسل اول معروفند، آغاز شد.

تست ۳۶ از دیدگاه تاریخ ادبیات کدام مورد نادرست است؟

۱) در دههٔ هفتاد و پس از آن، گرایش به خاطره نگاری، زندگی‌نامه نویسی، نثر ادبی و ادبیات نمایشی قابل توجه است.

۲) «بدوک» حاصل تجربه‌های داستانی سید مهدی شجاعی و «ضیافت» و «جای پای خون» از فیلم‌نامه‌های مشهور اوست.

۳) برخلاف شعر، در داستان‌نویسی دههٔ شصت، جایگاه نسل جوان کم‌رنگ‌تر است و اغلب نویسندگان از پیش‌کسوتان هستند.

۴) کانون نویسندگان ایران، پس از پیروزی انقلاب، فعالیت خود را مجدد آغاز کرد و به خاطر کشمکش سیاسی- عقیدتی، درنهایت به انشعاب حزب توده از آن انجامید.

تست ۳۷ نویسنده متن زیر چه کسی است و از کدام اثر برگزیده‌شده است؟

«رفتن هردومان را باهم قبول نمی‌کرد؛ می‌گفت رائد برود؛ وقتی برگشت، نوبت حامد و ما که گفتیم - مثل همیشه - یا هر دو یا هیچ‌کدام؛ پدر پاسخ داد که: پس هیچ‌کدام»

۱) محمدرضا سرشار - کشتی پهلوگرفته
۲) احمد یوسف زاده - آن بیست‌وسه نفر
۳) محمدرضا سرشار - اگه بابا بمیره
۴) سید مهدی شجاعی - دو کبوتر، دو پنجره، یک پرواز

تست ۳۸ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات «درست» است؟

۱) نخستین رمان تاریخی دورهٔ معاصر «تهران مخوف» اثر مرتضی مشفق کاظمی است.

۲) جریان نوگرایی شعر معاصر با سرودن «افسانه» نیمایوشیج در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.

۳) جلال آل احمد، بزرگ علوی و سیمین دانشور ازجمله نویسندگان نسل اول دورهٔ معاصرند.

۴) تنها نمونه ادبیات نمایشی چند نمایشنامه از میرزا آقا تبریزی بود که در دورهٔ ناصرالدین شاه نگارش یافت.

تست ۳۹ پدیدآورندگان «ظهور- گوشوارهٔ عرش- تلخ و شیرین- آتش خاموش» به ترتیب، دارای کدام آثار دیگر نیز هستند؟

۱) ضیافت - زمستان ۶۲ - زیارت - سووشون

۲) سفر ششم - صدای سبز - راه‌آب نامه - شهری چون بهشت

۳) دلاویزتر از سبز - خواب ارغوانی - یک بود، یکی نبود - زمستان

۴) ملاقات در شب آفتابی - برآشفتن گیسوی تاک - زمین سوخته - دیدوبازدید

تست ۴۰ نویسندهٔ «داستان باستان - جای پای خون - همسایه‌ها - تهران مخوف» به ترتیب، چه کسانی هستند؟

۱) میرزا حسن خان بدیع - سید مهدی شجاعی - جمال زاده - محمد باقر میرزا خسروی

۲) میرزا حسن خان بدیع - سید مهدی شجاعی - احمد محمود - مشفق کاظمی

۳) میرزا حبیب خراسانی - علی مؤذنی - جمال زاده - محمدباقر میرزا خسروی

۴) محمد باقر میرزا خسروی - علی مؤذنی - احمد محمود - مشفق کاظمی

تست ۴۱ پدیدآورندگان «خسی در میقات - راه‌آب‌نامه - زمستان - شهری چون بهشت» به ترتیب، دارای آثاری مانند ..... نیز هستند.

۱) سه تار - یکی بود یکی نبود - همسایه‌ها — سووشون
۲) دید و بازدید - دهکده پُرملال - آخر شاهنامه - تنگسیر
۳) مدیر مدرسه - تلخ و شیرین - از این اوستا - آتش خاموش
۴) ارزیابی شتابزده - شوهر آهو خانم - چشمهایش - سگ ولگرد

تست ۴۲ چند اثر درست، معرفی شده است؟

(زیارت: جلال آل احمد) (شهری چون بهشت: سیمین دانشور) (راه‌آب‌نامه: علی اکبر دهخدا) (دهکدهٔ پرملال: احمد محمود) (برهٔ گمشدهٔ راعی: هوشنگ گلشیری) (جعفرخان از فرنگ برگشته: مشفق کاظمی) (دید و بازدید: علی محمد افغانی) (تهران مخوف: مشفق کاظمی)

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۴۳ کدام نویسندگان «همگی» در داستان‌نویسی «سبک تلفیقی» را برگزیدند؟

۱) محمود اعتمادزاده، صادق چوبک، احمد محمود ۲) جلال آل احمد، علی محمد افغانی، امین فقیری

۳) غلامحسین ساعدی، جمال میرصادقی، تقی مدرسی ۴) سیمین دانشور، بزرگ علوی، هوشنگ گلشیری

تست ۴۴ در دوران معاصر، پس از نویسندگان نسل اول، چه کسانی وارد ادبیات داستانی شدند و سبک آنان چه بود؟

۱) صادق هدایت، بزرگ علوی، جلال آل احمد (سبک نوین)

۲) صادق چوبک، سیمین دانشور، بزرگ علوی (سبک تلفیقی)

۳) غلامحسین ساعدی، صادق هدایت، صادق چوبک (سبک نوین)

۴) آل احمد، غلامحسین ساعدی، جمال میر صادقی (سبک تلفیقی)

تست ۴۵ در همه گزینه‌ها، به محورهای نویسندگی محمدرضا سرشار، اشاره‌شده است؛ به‌جز:

۱) فعالیت در مباحث پژوهشی ادبیات کودک و نوجوان

۲) قصه‌نویسی و قصه‌گویی، تدریس و فعالیت در نشریات تخصصی

۳) نوشتن فیلم‌نامه «جای پای خون» بر اساس تجربه‌های داستانی

۴) فعالیت‌های مطبوعاتی در مجله‌های رشد دانش‌آموز، قلمرو، سوره، پویش

تست ۴۶ پدیدآورندگان آثار: «گوشوارهٔ عرش، زمین سوخته، ظهر روز دهم»، خالق کدام آثار نیز هستند؟

۱) صدای سبز، زمستان ۶۲، تنفس صبح ۲) در کوچهٔ آفتاب، مهاجر کوچک، آیینه‌های ناگهان

۳) خواب ارغوانی، مدار صفر درجه، دستور زبان عشق ۴) برآشفتن گیسوی تاک، آینه‌های دردار، بی بال پریدن

تست ۴۷ باتوجه به نثر دورهٔ انقلاب اسلامی، آثار نویسندگان دههٔ شصت، درکدام گزینه تماماً درست است؟

۱) مدار صفر درجه، زمین سوخته، آینه‌های دردار

۲) زمستان ۶۲، داستان باستان، جای پای خون

۳) ملاقات درشب آفتابی، دلاویزتر از سبز، داستان باستان

۴) مدیر مدرسه، روزگار سپری شدهٔ مردم سالخورده، کشتی پهلوگرفته

تست ۴۸ در بین آثار زیر در مجموع چند اثر متعلق به جلال آل احمد و قیصر امین‌پور است؟

«سه‌تار - ضیافت - ملاقات در شب آفتابی - آیینه‌های ناگهان - صدای سبز - همسایه‌ها - دید و بازدید - تنفس صبح - شوهر آهو خانم - جای پای خون - از آسمان سبز»

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۴۹ در بین آثار زیر به ترتیب چند اثر متعلق به جمال‌زاده و احمد محمود می‌باشد؟

«سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ - زمین سوخته - برّه گمشده راعی - تنگسیر - آتش خاموش - همسایه‌ها - مدیر مدرسه - تلخ و شیرین - مدار صفر درجه - تهران مخوف - شمس و طغرا»

۱) یک - دو ۲) دو - دو ۳) یک - سه ۴) دو - سه

تست ۵۰ نویسندگان کدام گزینه تماماً جزء نویسندگان سبک تلفیقی محسوب می‌شوند؟

۱) غلامحسین ساعدی - جمال میرصادقی - سیمین دانشور ۲) جلال آل احمد - صادق چوبک - غلامحسین ساعدی

۳) جلال آل احمد - سیمین دانشور - احمد محمود ۴) تقی مدرسی - محمود اعتماد زاده - محمدعلی جمال‌زاده

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۵۱ «نخستین رمان تاریخی»، «اولین نمایشنامه» و «نخستین رمان اجتماعی» به ترتیب توسط چه کسانی نوشته شده است؟

۱) محمدعلی جمال‌زاده - حسن مقدم - میرزا حسن خان بدیع

۲) میرزا حسن خان بدیع - مرتضی مشفق کاظمی - صادق چوبک

۳) مرتضی مشفق کاظمی - محمود اعتماد زاده - صادق هدایت

۴) محمدباقر میرزا خسروی - حسن مقدم - مرتضی مشفق کاظمی

تست ۵۲ آثار کدام گزینه، جزء آثار شناخته‌شده‌ترین نویسندگان دوره مقاومت می‌باشند؟

۱) دهکده پرملال، شهری چون بهشت، همسایه‌ها

۲) مدار صفر درجه، شوهر آهو خانم، برّه گمشده راعی

۳) تهران مخوف، شوهر آهو خانم، شهری چون بهشت

۴) برّه گمشده راعی، دهکده پرملال، تنگسیر

تست ۵۳ مولف چند اثر نادرست نوشته شده است؟

(چشم‌هایش: بزرگ علوی) (برّه گمشده راعی: امین فقیری) (دری به خانه خورشید: قیصر امین‌پور) (برآشفتن گیسوی تاک: سید علی موسوی گرمارودی) (راه‌آب نامه: جلال آل احمد) (شوهر آهو خانم: علی‌محمد افغانی) (جای پای خون: علی مؤذنی) (زمستان: مهدی اخوان ثالث) (اگه بابا بمیره: محمدرضا سرشار) (تهران مخوف: مرتضی مشفق کاظمی) (آتش خاموش: سیمین دانشور)

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۵۴ نویسندگان «شهری چون بهشت، زمین سوخته، ضیافت» به ترتیب صاحب کدام آثار می‌باشند؟

۱) آتش خاموش - دهکده پرملال - مدیر مدرسه

۲) آتش خاموش - مدار صفر درجه - زمستان ۶۲

۳) سووشون - همسایه‌ها - جای پای خون

۴) دید و بازدید - مدار صفر درجه - مدیر مدرسه

تست ۵۵ نویسندگان «ظهور - برّه گمشده راعی - یکی بود، یکی نبود» به ترتیب خالق کدام آثار می‌باشند؟

۱) ملاقات در شب آفتابی - آینه‌های دردار - تلخ و شیرین

۲) سفر ششم - آیینه‌های ناگهان - تهران مخوف

۳) کشتی پهلوگرفته - زمین سوخته - دید و بازدید

۴) طوفان در پرانتز - دهکده پرملال - راه‌آب نامه

تست ۵۶ آثار کدام گزینه همگی نثر می‌باشند؟

۱) جای پای خون - آینه‌های دردار - سنت و نوآوری در شعر معاصر

۲) تهران مخوف - دستور زبان عشق - ضیافت

۳) از این اوستا - برّه گمشده راعی - زمین سوخته

۴) مهاجر کوچک - گوشواره‌ی عرش - زمستان ۶۲

تست ۵۷ مؤلف آثار تمام گزینه‌ها به‌درستی آمده است به‌جز گزینه‌ی .....

۱) (تنگسیر: صادق چوبک) (دهکده پرملال: امین فقیری)

۲) (روزگار سپری‌شده مردم سالخورده: احمد محمود) (دید و بازدید: جلال آل احمد)

۳) (شوهر آهو خانم: علی‌محمد افغانی) (چشم‌هایش: بزرگ علوی)

۴) (زمستان ۶۲: اسماعیل فصیح) (تلخ و شیرین: محمدعلی جمال‌زاده)

تست ۵۸ «رواج جریان سمبولیسم اجتماعی»، «دوره کمال جریان‌های ادبی» و «شروع شعر نو تغزّلی» به ترتیب مربوط به دوره‌های چندم شعر معاصر می‌باشند؟

۱) دوره دوم - دوره سوم - دوره چهارم

۲) دوره دوم - دوره چهارم - دوره سوم

۳) دوره سوم - دوره دوم - دوره چهارم

۴) دوره سوم - دوره چهارم - دوره دوم

تست ۵۹ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات دوره معاصر صحیح نمی‌باشد؟

۱) پروین اعتصامی در قصیده به سبک ناصر خسرو و به روانی و لطافت سعدی شعر می‌سراید.

۲) آنچه شعر پروین را از دیگران متمایز می‌کند، شکل تصرف وی در مضامین و کیفیت ارائه آن‌هاست.

۳) اوج سخن پروین اعتصامی در مثنوی‌های اوست که به شیوه‌ی فرخی و عنصری توجه دارد.

۴) مصراع «در آن سرای که زن نیست، انس و شفقت نیست» از سروده‌های پروین اعتصامی است.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۶۰ هر دو اثر کدام گزینه از یک مؤلف نمی‌باشد؟

۱) آتش خاموش - شهری چون بهشت
۲) ضیافت - مدیر مدرسه
۳) برّه گمشده راعی - آینه‌های دردار
۴) مدار صفر درجه - همسایه‌ها

تست ۶۱ در کدام گزینه نویسندگانی منسوب به «مقاومت»، «نسل اول» و «سبک تلفیق» دیده می‌شود؟

۱) احمد محمود - بزرگ علوی - صادق چوبک
۲) امین فقیری - صادق هدایت - غلامحسین ساعدی
۳) محمود اعتماد زاده - صادق هدایت - جلال آل احمد
۴) علی‌محمد افغانی - جمال میر صادقی - تقی مدرّسی

تست ۶۲ در کدام گزینه آثار دیگری از نویسندگان «ظهور، زیارت، تلخ و شیرین، همسایه‌ها» به ترتیب دیده می‌شود؟

۱) جای پای خون - شهری چون بهشت - خسی در میغات - مدار صفر درجه
۲) ملاقات در شب آفتابی - دید و بازدید - یکی بود یکی نبود - زمین سوخته
۳) بدوک - سه تار - سیاحت نامه‌ی ابراهیم بیگ - دهکده پر ملال
۴) دلاویزتر از سبز - کشتی پهلوگرفته - راه‌آب نامه - زمستان ۶۲

تست ۶۳ در کدام گزینه به ترتیب آثاری از «محمود دولت‌آبادی، صادق چوبک، سید مهدی شجاعی و قیصر امین‌پور» دیده می‌شود؟

۱) روزگار سپری‌شده مردم سالخورده - زمستان ۶۲ - کشتی پهلوگرفته - تنفس صبح
۲) روزگار سپری‌شده مردم سالخورده - تنگسیر - جای پای خون - تنفس صبح
۳) دلاویزتر از سبز - تنگسیر - جای پای خون - آینه‌های دردار
۴) دلاویزتر از سبز - زمستان ۶۲ - بدوک - آیینه‌های ناگهان

تست ۶۴ کدام آثار به ترتیب «نثر - نظم - نثر - نظم» می‌باشند؟

۱) تلخ و شیرین - دری به خانه خورشید - دهکده پر ملال - بی بال پریدن
۲) خسی در میغات - طوفان در پرانتز - شوهر آهو خانم - صدای سبز
۳) از آسمان سبز - ظهر روز دهم - کشتی پهلوگرفته - برآشفتن گیسوی تاک
۴) ملاقات در شب آفتابی - از این اوستا - مهاجر کوچک - گوشواره عرش

تست ۶۵ در بین آثار زیر به ترتیب چند اثر منظوم و چند اثر منثور وجود دارد؟

«خواب ارغوانی - تنفس صبح - دید و بازدید - راه‌آب‌نامه - سنت و نوآوری در شعر معاصر - افسانه - از این اوستا - گوشواره عرش - آینه‌های دردار - از آسمان سبز»

۱) ۴-۶
۲) ۵-۵
۳) ۳-۷
۴) ۶-۴

تست ۶۶ داستان «دو کبوتر، دو پنجره، یک پرواز» اثر کیست؟

۱) سید مهدی شجاعی
۲) محمود دولت آبادی
۳) علی مؤذّنی
۴) رضا رهگذر

Ahmadi63amoozesh.com

درس دهم

علوم و فنون سال دوازدهم

سبک‌شناسی دوره معاصر و انقلاب اسلامی

الف – سبک‌شناسی ادبیات معاصر تا انقلاب اسلامی

ویژگی‌های زبانی شعر ادبیات معاصر

۱- لغات و ترکیبات امروزی و جدید وارد شعر شده است.
۲- دست شاعر برای استفاده از همه واژها **باز است.**
۳- سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده، کاملاً چشمگیر است.

ویژگی‌های ادبی شعر ادبیات معاصر

۱- تغییر در قالب‌های شعری مشهود است و **واحد شعر بیشتر بند است نه بیت.**
۲- آرایه‌های بیانی و بدیعی به صورت طبیعی وارد شعر می‌شود.
۳-علاوه بر قالب‌های سنتی قالب نیمایی و سپید پرکاربرد است.
۴-در اشعار نو مصراع‌ها از نظر تعداد پایه‌های آوایی هم‌اندازه نیستند.
۵- ابهام در شعر معاصر پسندیده است و **معنی‌گریزی**، از ویژگی‌های شعر این دوره است.
۶- صور خیال جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.
۷- **گرایش به نماد در تصاویر شعری بیشتر می‌شود.**
۸- انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است.

ویژگی‌های فکری شعر ادبیات معاصر

۱- معشوق مانند دوره‌های آغازین شعر فارسی زمینی است.
۲- مخاطب شعر عامه مردم هستند.
۳- تفکر شاعر بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی است.
۴- **موضوع شعر محدود نیست** و بسیار تنوع دارد و شاعر برای انتخاب موضوع آزاد است.
۵- مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی بسیار مورد توجّه شاعران است.
۶- لحن شاعر صمیمانه و متواضعانه است.
۷- مدح، ذم و هجو در شعر این دوره کم است.

ویژگی‌های زبانی نثر ادبیات معاصر

۱- شماری از واژه‌های اروپایی به زبان فارسی راه‌یافته‌اند.
۲- از واژه‌های عربی نسبت به گذشته کاسته شده است.
۳- بسیاری از واژه‌ها، کنایات و اصطلاحات عامیانه وارد نثر داستانی این دوره شده‌اند.
۴- نثر داستانی به‌شدت تحت تأثیر **گفتار و محاوره اقشار اجتماعی** ایران است.
۵- بسیاری از افعال حذف می‌شوند و ساختار نحوی جمله‌ها به هم می‌ریزد و کوتاهی جملات و فعل‌ها در کلام فراوان دیده می‌شود.

ویژگی‌های ادبی نثر ادبیات معاصر

۱- **در این دوره گونه‌های نثر فنی و مصنوع جایگاهی ندارند.**
۲- توصیف پدیده‌ها و شخصیت‌ها در نثر این دوره **عینی، کوتاه، بیرونی و مشخص** است.
۳- قالب و ساختار داستانی متنوع و گوناگون است؛ سفرنامه، خاطره، داستان کوتاه و بلند، نثر تحقیقی و دانشگاهی، رمان، نمایشنامه و ... مورد توجه نویسندگان است.
۴- در نثر این دوره سبک‌های متفاوتی در داستان‌نویسی وجود دارد؛ مانند سبک جمال‌زاده، آل احمد، سبک هدایت و...

ویژگی‌های فکری نثر ادبیات معاصر

۱- نثر داستانی این دوره تنوع مضمون دارد؛ مانند داستان‌های اقلیمی، شهری، کودکانه، زنانه و...
۲- رمان‌های تاریخی، سیاسی، علمی، فلسفی و ... نگاشته می‌شود.
۳- **اساطیر یونانی، رومی، هندی و عبری** ردپای آشکاری در داستان‌نویسی معاصر دارند.
۴- مکتب‌های فلسفی و ادبی قرن نوزدهم و بیستم اروپا مانند رمانتیسم، در ادبیات داستانی این دوره حضوری آشکار و تأثیرگذار دارند.

از موضوعات عمده داستان، در این دوره می‌توان به عشق، انسان، ستیز با خرافات، آموزش‌وپرورش، نفت، مسائل زنان، روشن‌فکری، سرمایه‌داری، کارگری، سیاست، استبداد، انقلاب، جنگ و ... اشاره کرد.

ب- سبک‌شناسی دوره انقلاب اسلامی

ویژگی‌های زبانی شعر دوره انقلاب

۱- زبان و واژگان شعری در قصاید دوره انقلاب به **سبک خراسانی** نزدیک است.
۲- واژگان متناسب با دین، جبهه، جنگ، شهادت، ایثار، وطن‌دوستی در شعر و نثر این دوره بیشتر شد.
۳- **باستان‌گرایی** و علاقه فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر این دوره محسوس است.
۴- آشنایی‌زدایی زبانی و روی آوردن به ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه که در نتیجه روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی حاصل‌شده است.

ویژگی‌های ادبی شعر دوره انقلاب

۱- در دهه‌های چهل و پنجاه شعر نیمایی مورد توجه روشن‌فکران بود، اما بعد از پیروزی انقلاب، قالب‌های سنتی مورد توجه قرار گرفت و شیوه نیمایی به‌ویژه در میان جوانان و انقلابیون تا حدودی **از رونق افتاد** و قالب‌های قصیده و غزل رایج شدند.
۲- در شعر سنتی این دوره تقلید از سبک عراقی و خراسانی و تمایل به آن‌ها زیاد است.
۳- گرایش به خیال‌بندی، شعر برخی شاعران این دوره را گاه **به شعر بیدل و صائب نزدیک کرده است.**
۴- در سال‌های نخستین، شعر این دوره از تمثیل و نمادگرایی **کمتر** بهره گرفته است و شاعران به صراحت بیان روی آورده‌اند، اما به تدریج با الهام از فرهنگ اسلامی تمثیل و نماد در ادبیات راه پیدا کرد.

ویژگی‌های فکری شعر دوره انقلاب

۱- شاعران به مفاهیم و مضامین اسلامی به‌ویژه فرهنگ عاشورایی توجه نمودند.
۲- روح حماسه و عرفان در شعر این دوره آشکار است. در حماسه بعد زمینی غلبه دارد و در عرفان بعد آسمانی، تلفیق این دو را در **غزل حماسی** انقلاب می‌توان دید.
۳- روی‌آوردن به **مفاهیم انتزاعی** در شعر این دوره آشکار است.
۴- فرهنگ دفاع مقدس یکی از اصلی‌ترین درون‌مایه‌های شعر این دوره است.

ویژگی‌های زبانی نثر دوره انقلاب

۱- زبان داستان‌ها به‌ویژه در زمان جنگ بیشتر **عامیانه** است.
۲- ساده‌نویسی که در دوره‌های پیشین شروع‌شده بود، در این دوره نیز ادامه یافت.
۳- بسیاری از واژه‌های مربوط به فرهنگ ایثار و شهادت و مبارزه و مقاومت، وارد زبان داستان این دوره شد.

Ahmadi63amoozesh.com

ویژگی‌های ادبی نثر دوره انقلاب

۱- از پایان دهه پنجاه تا پایان دهه شصت، گرایش به داستان بلند **بیشتر** بود (در صورتیکه قبل از انقلاب اقبال به داستان کوتاه وجود داشت) این روند از آغاز دهه هفتاد شکل دیگر به خود گرفت و گرایش به داستان کوتاه بیشتر شد.

۲- در دهه نخست انقلاب، **دوری از سبک‌های جدید داستان دیده می‌شود** اما به تدریج به‌ویژه بعد از جنگ، گرایش به سبک‌های جدید داستان‌نویسی مانند جریان سیال ذهن بیشتر می‌شود و نیز در دهه هشتاد شاهد داستانک نویسی (مینی مال) و مدرن نویسی هستیم.

۳- گرایش به برخی قالب‌های دیگر مانند خاطره، قطعه ادبی، سفرنامه، شرح حال و نوشته‌های ادبی تحقیقی رایج شد.

ویژگی‌های فکری نثر دوره انقلاب

۱- تنوع موضوع‌ها یکی از خصایص برجسته ادبیات داستانی پس از انقلاب است.

۲- دگرگونی‌های بنیادی، مانند مقاومت هشت ساله مردم سرچشمه‌ای برای نویسندگان بعد انقلاب شد.

۳- اندیشه حاکم بر داستان‌های دهه اول پس از انقلاب، **ابتدا سیاسی** و در مرحله بعد، **اجتماعی** شد.

۴- بی‌توجهی به مادیات، دعوت به اخلاقیات، استکبارستیزی، مبارزه با بی‌عدالتی اجتماعی، استقبال از شهادت و فرهنگ ایثار و دفاع از وطن از مضامین نثر این دوره است.

۵- یکی از ویژگی‌ها ادبیات داستانی معاصر تا پیش از انقلاب، غیر دینی و گاه ضد دینی بوده آن است، حتی مبارزه با اصل اسلام، در حالیکه بعد انقلاب چهره دین و دینداری در داستان‌ها بسیار مطلوب است.

۶- تفکر **انسان‌گرایانه** (اومانیسم) که در آثار قبل از انقلاب وجود داشت، گاهی در برخی از آثار بعد انقلاب به گونه‌ای کمرنگ مشاهده می‌شود.

درستی یا نادرستی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید.

تمرین ۱ در دوره معاصر سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر کاملاً چشمگیر است.
درست نادرست

تمرین ۲ در دوره معاصر دست شاعر برای انتخاب واژگان بسته است و بسیاری از واژگان قابلیت استفاده در شعر را ندارد.
درست نادرست

تمرین ۳ در دوره معاصر به سبب تسلط شاعران بر ادبیات گذشته، آرایه‌های بیانی و بدیعی به‌صورت افراطی در شعر به کار گرفته شد.
درست نادرست

تمرین ۴ اساطیر یونانی، رومی، هندی و عبری ردپای آشکاری در داستان‌نویسی معاصر دارند.
درست نادرست

تمرین ۵ در اشعار نو تساوی طولی مصراع‌ها رعایت نمی‌شود و مصراع‌ها از نظر تعداد پایه‌های آوایی هم‌اندازه نیستند.
درست نادرست

تمرین ۶ در دوره معاصر صور خیال و تشبیه و استعاره‌ها تصاویر شاعران دوره‌های قبل هستند.
درست نادرست

تمرین ۷ در دوره معاصر آرایه‌ها به‌صورت طبیعی به کار می‌روند و گرایش به نماد در تصاویر شعری کمتر می‌شود.
درست نادرست

تمرین ۸ معشوق در ادبیات معاصر مانند دوره‌های آغازین شعر فارسی زمینی است.
درست نادرست

تمرین ۹ روح حماسه و عرفان در شعر دوره انقلاب آشکار است و شاعران به مفاهیم و مضامین اسلامی توجه دارند.
درست نادرست

تمرین ۱۰ در دوره معاصر موضوع شعر محدود است و شاعر برای انتخاب موضوع آزاد نیست.
درست نادرست

تمرین ۱۱ در دوره معاصر مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی بسیار مورد توجه شاعران قرارگرفته‌اند.
درست نادرست

تمرین ۱۲ در دهه‌های چهل و پنجاه، قالب‌های سنتی بیشتر مورد توجه روشن‌فکران بود اما بعد از پیروزی انقلاب شعر نیمایی مورد توجه قرار گرفت.
درست نادرست

تمرین ۱۳ در سال‌های نخستین دوره انقلاب از تمثیل و نمادگرایی کمتر بهره گرفته‌اند و شاعران به‌صراحت بیان روی آوردند.
درست نادرست

تمرین ۱۴ در دوره معاصر لحن شاعر صمیمانه و متواضعانه است و مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است.
درست نادرست

تمرین ۱۵ در نثر دوره معاصر از واژه‌های عربی نسبت به دوره گذشته کاسته شده و شماری از واژه‌های اروپایی به زبان فارسی راه یافته است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۶ در دهه نخست انقلاب، گرایش و توجه به سبک‌های جدید داستان بیشتر می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۷ در نثر دوره معاصر بسیاری از افعال حذف می‌شوند و ساختار نحوی جمله‌ها به هم می‌ریزد و کوتاهی جملات و فعل‌ها در کلام فراوان دیده می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۸ در نثر دوره معاصر توصیف پدیده‌ها و شخصیت‌ها، ذهنی، کوتاه و درونی و انتزاعی است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۱۹ در نثر دوره معاصر قالب و ساختار داستانی متنوع و گوناگون است و نثر فنی و مصنوع همچون گذشته به کار می‌رود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۰ در نثر دوره معاصر، سبک‌های متنوعی همچون سبک جمال‌زاده، سبک آل احمد و سبک هدایت وجود دارد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۱ در دوره معاصر با توجه به تغییراتی که در قالب‌های شعری رخ داد، بیت واحد شعر قرار گرفت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۲ نثر دوره معاصر از نظر مضموع تنوع دارد و رمان‌های تاریخی، سیاسی، علمی، فلسفی و ... نگاشته می‌شوند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۳ از پایان دهه پنجاه تا پایان دهه شصت، گرایش به داستان‌های کوتاه بیشتر از داستان بلند است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۴ مکتب‌های فلسفی و ادبی قرن نوزدهم و بیستم اروپا در ادبیات داستانی معاصر حضوری آشکار و تأثیرگذار دارند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۵ عشق، ستیز با خرافات، نفت، آموزش‌وپرورش، سرمایه‌داری و کارگری از موضوعات عمده داستان‌ها در نثر معاصر هستند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۶ زبان و واژگان شعری در قصاید دوره انقلاب به سبک عراقی نزدیک است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۷ ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی، از ویژگی‌های شعر این دوره است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۸ باستان‌گرایی و علاقه فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر دوره معاصر محسوس است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۲۹ آشنایی‌زدایی زبانی یکی از مشخصه‌های شعر دوره معاصر است که در نتیجه روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی حاصل‌شده است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۰ در اوایل پیروزی انقلاب شعر نیمایی نسبت به قالب‌های سنتی بیشتر مورد توجه شاعران قرار گرفت. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۱ گرایش به خیال‌بندی، شعر برخی شاعران دوره انقلاب را به شعر بیدل و صائب نزدیک کرده است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۲ غزل حماسی دوره انقلاب ترکیبی از بُعد زمینی و بعد آسمانی است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۳ فرهنگ دفاع مقدس یکی از اصلی‌ترین درون‌مایه‌های شعر دوره انقلاب است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۴ در دوره انقلاب علاوه بر روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی می‌توان روح حماسی و عرفان را نیز در شعر این دوره دید. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۵ در دوره انقلاب زبان داستان‌ها به‌ویژه در زمان جنگ عامیانه است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۶ در دوره انقلاب ساده‌نویسی که در دوره‌های پیش شروع‌شده بود، از رونق افتاد و گرایش به پیچیده نویسی بیشتر شد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۷ در دوره معاصر تفکر شاعر بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی است و مخاطب شعر عامه مردم هستند. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۸ از آغاز دهه هفتاد گرایش به داستان کوتاه همانند دوره قبل از انقلاب کمتر شد. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۳۹ در دوره معاصر نثر داستانی به‌شدت تحت تأثیر گفتار و محاوره اقشار اجتماعی ایران است. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۰ پس از جنگ، گرایش به سبک‌های جدید داستان‌نویسی مانند جریان سیال ذهن بیشتر می‌شود. ○ درست ○ نادرست

تمرین ۴۱ پس از انقلاب قالب‌هایی مانند قطعه ادبی، سفرنامه، شرح حال و نوشته‌های ادبی-تحقیقی بیشتر می‌شود. ○ درست ○ نادرست

Ahmadi63amoozesh.com

تست‌های درس دهم علوم و فنون سال دوازدهم

تست ۶۷ کدام مورد بیانگر ویژگی «ادبی» شعر معاصر است؟

۱) ابهام پسندیده است و معنی گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

۲) صور خیال، جدید و نو نیستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل هستند.

۳) موضوع شعر محدود نیست و بسیار تنوع دارد و شاعر برای انتخاب موضوع آزاد است.

۴) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است

تست ۶۸ همهٔ موارد، بیانگر ویژگی‌های «سطح ادبی» شعر معاصر است، به جز:

۱) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است.

۲) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.

۳) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است.

۴) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

تست ۶۹ کدام‌یک، از ویژگی‌های داستان‌نویسی دورهٔ انقلاب اسلامی نیست؟

۱) اندیشه حاکم بر داستان‌های دههٔ اول انقلاب اسلامی سیاسی و اجتماعی بودن است.

۲) گرایش به خاطره، قطعهٔ ادبی، سفرنامه و شرح حال رایج شد.

۳) زبان داستان‌ها به ویژه در زمان جنگ بیشتر ادبی است.

۴) تفکّر اومانیستی در برخی آثار این دوره کمرنگ است.

تست ۷۰ همه موارد از ویژگی‌های فکری شعر انقلاب اسلامی است؛ به جز:

۱) روی اوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.

۲) شاعران به مضامین اسلامی به ویژه فرهنگ عاشورایی روی آوردند.

۳) روح حماسه در بُعد آسمانیِ آن، در مثنوی‌های این دوره غلبه دارد.

۴) فرهنگ دفاع مقدس یکی از اصلی‌ترین درون مایه‌های شعر این دوره است.

تست ۷۱ کدام عبارت، از لحاظ تاریخ ادبیات کاملاً درست است؟

۱) در دههٔ نخست انقلاب اسلامی گرایش به پیچیده‌نویسی در داستان رواج یافت.

۲) از اواخر دههٔ ۵۰ تا اواخر دههٔ ۶۰ ، گرایش به داستان‌های کوتاه بیش از رُمان بود.

۳) باستان‌گرایی و علاقه به استفاده از واژگان کهن در زبان شعر انقلاب اسلامی کاملاً محسوس است .

۴) تفکّر انسان‌گرایانه (اومانیسم) در دوران قبل و بعد از انقلاب اسلامی به شکل چشمگیری وجود داشت.

تست ۷۲ کدام گزینه از ویژگی‌های سبک‌شناسی دوره انقلاب اسلامی نیست؟

۱) باستان‌گرایی و علاقه‌ی فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر این دوره محسوس است.

۲) علاوه بر قالب‌های سنتی، قالب نیمایی و سپید پرکاربرد است.

۳) در شعر سنتی این دوره تقلید از سبک عراقی و خراسانی و تمایل به آن‌ها زیاد است.

۴) روی آوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.

تست ۷۳ کدام گزینه از ویژگی‌های فکری شعر معاصر نمی‌باشد؟

۱) گرایش به نماد در تصاویر شعری بیشتر می‌شود.
۲) مخاطب شعر عامه مردم هستند.
۳) تفکّر شاعر بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی است.
۴) موضوع شعر محدود نیست و بسیار تنوع دارد.

تست ۷۴ چند مورد از ویژگی‌های زیر مربوط به سطح فکری شعر معاصر است؟

الف- مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است.
ب- در حماسه بعد زمینی غلبه دارد و در عرفان بعد آسمانی
ج- معنی گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.
د- روی آوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.
هـ- معشوق، مانند دوره‌های آغازین زمینی است.
و- لحن شاعر صمیمی و متواضعانه است.

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۷۵ کدام گزینه از ویژگی‌های نثر دوره انقلاب اسلامی نمی‌باشد؟

۱) از پایان دهه پنجاه تا پایان دهه شصت، گرایش به داستان‌های کوتاه، بیشتر از داستان‌های بلند است.

۲) گرایش به برخی قالب‌های دیگر مانند خاطره، قطعه ادبی، سفرنامه و نوشته‌های ادبی- تحقیقی رایج شد.

۳) بعد از جنگ، گرایش به سبک‌های جدید داستان‌نویسی مانند جریان سیال ذهن بیشتر می‌شود.

۴) تفکر انسان‌گرایانه گاهی در برخی از آثار این دوره به گونه‌ای کم‌رنگ مشاهده می‌شود.

تست ۷۶ کدام گزینه از نظر سبک‌شناسی دوره معاصر نادرست است؟

۱) توصیف پدیده‌ها و شخصیت‌ها در نثر این دوره ذهنی، کوتاه و انتزاعی است.

۲) نثر این دوره تنوع مضمون دارد و رمان‌های تاریخی و سیاسی و علمی و ... نوشته می‌شود.

۳) نثر داستانی این دوره به‌شدت تحت تأثیر گفتار و محاوره اقشار اجتماعی است.

۴) صور خیال جدید و نو هستند و گرایش به نماد در تصاویر شعری بیشتر می‌شود.

تست ۷۷ کدام موارد از ویژگی‌های سبکی نثر دوره انقلاب می‌باشند؟

الف- اندیشه حاکم بر داستان‌های دهه اول پس از پیروزی انقلاب، ابتدا اجتماعی و در مرحله بعد سیاسی است.

ب- ساده‌نویسی در این دوره ادامه می‌یابد و زبان داستان‌ها به‌ویژه در زمان جنگ بیشتر عامیانه است.

ج-آشنایی زدایی زبانی و روی‌آوردن به ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه از مشخصه‌های نثر این دوره است.

د- تفکر انسان‌گرایانه (اومانیسم) گاهی در برخی از آثار بعد از انقلاب به‌گونه‌ای کمرنگ مشاهده می‌شود.

۱) الف - ب ۲) ج – د ۳) الف – ج ۴) ب - د

تست ۷۸ کدام گزینه از ویژگی‌های ادبی شعر معاصر نمی‌باشد؟

۱) افزایش نماد در تصاویر شعری ۲) انتخاب وزن متناسب با لحن طبیعی گفتار

۳) گرایش به خیال بندی در شعر برخی شاعران ۴) گرایش به معنی‌گریزی

Ahmadi63amoozesh.com

برای خرید نسخه چاپی یا تدریس ویدئویی این جزوه به سایت و یا کانال تلگرامی «آموزشگاه مجازی احمدی» مراجعه کنید.
برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این جزوات و پکیج‌ها به شماره ۰۹۱۲۳۷۰۸۴۷۶ در تلگرام یا واتساپ و یا به صورت SMS پیام بدهید.

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh

فصل سوم

تست‌های تحلیل و سبک شناسی

توجه: این بخش تست‌های ترکیبی مبحث تحلیل از هر سه سال دهم و یازدهم و دوازدهم است، برای مطالعه درسنامه‌ی این بخش، به فصل سوم جزوه جامع تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی بنده مراجعه کنید.

تست‌های تحلیلی سبک شناسی

تست ۷۹ کدام مورد بیانگر ویژگی سبکی نثر زیر نیست؟

«سالی چند بماندند که ملک بنام کودکی بود و کس هیبت نداشت و هیچ سپاه گرد نیامد تا شاپور بزرگ شد. پس چون پنج سال برآمد، عقل و تدبیر اندرو بدید و نخستین چیزی که از عقل و ادب شاپور بدیدند یک شب بر بام کوشک خفته بود به تیسفون ....»

۱) کوتاهی جملات
۲) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا
۳) بهره‌گیری بیشتر از لغات عربی
۴) تکرار فعل یا اسم به‌حکم ضرورت معنی

تست ۸۰ کدام بیت «فاقد» ویژگی‌های سبک هندی است؟

۱) هرچه ز نیک و بد است چون همه در دست اوست / بر من مسکین چرا خط خطا می‌کشد
۲) از سر پر آرزو دل زردرویی می‌کشد / عاقل از بالای جاهل زردرویی می‌کشد
۳) چو خورشید است پیدا راز عشق از سینه‌ی عاشق / نباشد نامه‌ی پیچیده صحرای قیامت را
۴) رتبه‌ی آزادگی بنگر که نخل میوه‌دار / از حجاب سرو نتوانست سر بالا کند

تست ۸۱ کدام موارد، از ویژگی‌های «فکری» سبک خراسانی محسوب می‌شود؟

الف) حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره.
ب) واقع‌گرا بودن شعر، محسوس و عینی بودن آن و سادگی توصیفات.
ج) بهره گرفتن از تشبیهات حسی در توصیف پدیده‌ها.
د) رشد قالب غزل در اواخر این دوره.

۱) الف – ب
۲) الف – د
۳) ب – د
۴) ب – ج

تست ۸۲ در همهٔ ابیات ویژگی‌های «فکری» سبک عراقی مشهود است، به جز:

۱) می صوفی‌افکن کجا می‌فروشند / که در تابم از دست زهد ریایی
۲) بیا که هاتف میخانه دوش با من گفت / که در مقام رضا باش و ز قضا مگریز
۳) نعمت عاجل و آجل به تو داد از ملکان / زان که ضایع نشود هر چه به جای تو کند
۴) خبر از عشق نبوده است و نباشد همه عمر / هر که او را خبر از شنعت و رسوایی هست

تست ۸۳ ویژگی‌های زبانی «سبک خراسانی» در کدام مصراع‌ها مشهود است؟

الف) به رنج اندر است ای خردمند گنج
ب) یک است ابلهان را شتاب و شکیب
ج) چه پرسی کزین پس نبینی تو کام
د) به فتراک بربست پیچان کمند
هـ) کمان را بمالید رستم به چنگ

۱) الف - ب - د
۲) الف - ج - د
۳) ب - ج - د
۴) ب - ج – هـ

Ahmadi63amoozesh.com
@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

تست ۸۴ همه موارد از ویژگی‌های عمده نثر فارسی در سبک عراقی است؛ به‌جز:

۱) حذف افعال به قرینه - کاربرد لغات مهجور

۲) رواج نثر داستانی، تمثیلی و عرفانی - اطناب

۳) استفاده از آرایه‌های ادبی در نثر - استفاده از ترکیبات دشوار

۴) کاربرد فراوان آیات، احادیث و اشعار در متن - کوتاهی جملات

تست ۸۵ همهٔ گزینه‌ها بیانگر ویژگی‌های زبانی ابیات زیر است؛ به جز ...

«آس شدم زیر آسیای زمانه نیسته خواهم شدن همی به کرانه
زاد همی ساز و شغل خویش همی پز چند پزی شغل نای و شغل چغانه»

۱) کاربرد شبکهٔ معنایی تناسب.

۲) کاربرد تاریخی دستور و کوتاهی جمله‌ها.

۳) کمی واژگان غیر فارسی و وجود واژگان کهن.

۴) ساده و عینی بودن ظاهر شعر و ذهنی و معنوی بودن نتیجهٔ آن.

تست ۸۶ سبک شعری کدام بیت، متفاوت با سایر ابیات است؟

۱) بسوزند چوب درختان بی‌بر سزا خود همین است مر بی‌بری را

۲) بدان کوش تا زود دانا شوی چو دانا شوی زود والا شوی

۳) به قد تو گویی سروی است در میان قبا به روی گفتی ماهی است بر نهاده کلاه

۴) دوای عاشق دلخسته را معشوق می‌داند کسی تا درد نشناسد نمی‌داند دوای من

تست ۸۷ همهٔ موارد از ویژگی‌های فکری سبک عراقی است؛ به جز:

۱) فراوانی زهدستایی و وعظ و اندرز در شعر، رواج مفاخره، شکایت و انتقاد اجتماعی

۲) به کارگیری ردیف‌های فعلی و اسمی دشوار در شعر، رواج داستان‌سرایی

۳) رواج هجو و هزل در شعر، فاصله گرفتن غزل از عشق زمینی

۴) رواج حس دینی، گسترش عرفان و تصوّف

تست ۸۸ در همه گزینه‌ها ویژگی فکری سبک عراقی محسوس است به جز گزینه‌ی .....

۱) بیا تا در این شیوه چالش کنیم سر خصم را سنگ بالش کنیم

۲) سعادت به بخشایش داور است نه در چنگ و بازوی زورآور است

۳) چو دولت نبخشد سپهر بلند نیاید به مردانگی در کمند

۴) نه سختی رسید از ضعیفی به مور نه شیران به سرپنجه خوردند و زور

تست ۸۹ در همه گزینه‌ها ویژگی فکری سبک عراقی وجود دارد، به‌جز گزینه‌ی .....

۱) ترسم که صرفه‌ای نبرد روز بازخواست نان حلال شیخ ز آب حرام ما

۲) روی تو مگر آینه‌ی لطف الهی است حقا که چنین است و در این روی و ریا نیست

۳) ساقیا برخیز و در ده جام را خاک بر سر کن غم ایّام را

۴) حافظ ز غم از گریه نپرداخت به خنده ماتم‌زده را داعیه‌ی سور نمانده است

تست ۹۰ در همه ابیات ویژگی ادبی سبک عراقی وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) به شکرخنده ز تنگ شکر شورانگیز تا شکر ریخته‌ای، ریخته‌ای آب نبات

۲) چون کشد وسمه کمان دو کمان‌خانه ابروت گر چه پیوسته کمان بر مه و خورشید کشیده است

۳) چشمه نوش است یا کان نمک یا جام می یا زلال خضر یا مرجان جان‌افزای دوست

۴) گر چه در عالم خاک است مقامم لیکن برتر از چرخ برین منزل و مأوای من است

تست ۹۱ در همه ابیات ویژگی ادبی سبک هندی وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) حسن بی‌پروا به فرمان هوس باشد چرا برق عالم سوز در زنجیر خس باشد چرا

۲) هوس هر چند گستاخ است، عذرش صورتی دارد به یوسف می‌توان بخشید تقصیر زلیخا را

۳) عشق دارد در لباس شرم پنهان حُسن را شمع در فانوس از پروانه پنهان می‌شود

۴) ای بی‌وفا برو که بر این عهدهای سست نی اندک اعتماد که هیچ اعتماد نیست

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۹۲ در کدام گزینه ویژگی زبانی سبک هندی دیده نمی‌شود؟

۱) اگر چه قامت سرو اعتدال را دارد / کجا نزاکت آن نونهال را دارد؟
۲) دل مجروح مرا آگهی از جان دادند / جان غمگین مرا مژده‌ی جانان دادند
۳) پیش راه شکوه خونین نگیرد خامشی / بخیه نتواند عنانداری کند خوناب را
۴) قسمت ما چون کمان از صید خود خمیازه‌ای است / هر چه داریم از برای دیگران داریم ما

تست ۹۳ در کدام بیت هیچ‌یک از ویژگی‌های زبانی سبک خراسانی وجود ندارد؟

۱) صاف کن دل را که بر خار و گل این بوستان / حکم جاری باشد از روشن روانی آب را
۲) مجنبید از ایدر مگر جان من / ز تن بگسلد پاکیزدان من
۳) چنان کرد رویش جهاندار ساز / که پیران مر او را ندانست باز
۴) به مهر تو دارم روان را نوید / چنین چیره شد بر دلم بر امید

تست ۹۴ در همه ابیات ویژگی زبانی مشترکی از سبک خراسانی وجود دارد به‌جز.....

۱) چون تو که باشد به جهان اندرون / چون تو ملکزاده ز مادر نزاد
۲) دست او همچو درختی است که چشم همه خلق / به بهار و به خزان بر گل و برگ و بر اوست
۳) ور این پاکی که اندر مذهب توست اندر آبستی / به آب اندر نگه کردن همه مزد و ثوابستی
۴) سراسر زمانه پر از جنگ بود / به جویندگان بر جهان تنگ بود

تست ۹۵ در همه ابیات ویژگی زبانی مشترکی از سبک خراسانی وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) در آن زمان که ز دریای بیکران بگذشت / بسی میان بیابان به بی‌کرانه فتاد
۲) گاه در موکب شاهانه تو جوشن‌پوش / گاه در مجلس فرخنده تو باده‌گسار
۳) کمان آر و بر گستوان آر و ببر / کمند آر و گرز گران آر و گبر
۴) چو سوفارش آمد به پهنای گوش / ز شاخ گوزنان برآمد خروش

تست ۹۶ در کدام بیت هیچ‌یک از ویژگی‌های فکری سبک خراسانی دیده نمی‌شود؟

۱) بقاش باد که از تیغ او و بازوی اوست / بنای کفر خراب و بنای دین آباد
۲) ترک من بر دل من کامروا گشت و رواست / از همه ترکان چون ترک من امروز کجاست؟
۳) از درخت باردارش بازنشناسی ز دور / چون فراز آیی بدو در زیر برگش بار نیست
۴) به نعمت‌ها رسند آن‌ها که ورزیدند نیکی‌ها / به شدت‌ها رسند آن‌ها که بشکستند پیمان‌ها

تست ۹۷ در همه ابیات ویژگی فکری مشترکی از سبک خراسانی وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) کشتی خرد است دست در وی زن / تا غرقه نگردی اندر این دریا
۲) دانش بجوی اگرت نبرد از راه / این گنده پیر شوی‌کش رعنا
۳) زنهار به توفیق بهانه نکنی ز آنک / معذور ندارند بدین خرد و کلان را
۴) گر بر دل تو عقل پادشاه است / مهتر ز تو در خلق پادشاه نیست

تست ۹۸ در همه ابیات ویژگی فکری سبک مشروطه وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) دل چه می‌خواهم نباشد در حدیث عشق دوست / جان چه کار آید نگردد گر فدای انقلاب
۲) تا چند چو صید بد گرفتار دد و دام / از دام برون آمده صیاد بگیرید
۳) ز انقلابی سخت جاری سیل خون باید نمود / وین بنای سست‌پی را سرنگون باید نمود
۴) نارفیقان چون به یکرنگان دورنگی می‌کنند / از چه تفسیر دورنگی را زرنگی می‌کنند

تست ۹۹ در کدام گزینه ویژگی فکری متفاوتی از سبک عراقی وجود دارد؟

۱) به قمارخانه رفتم همه پاکباز دیدم / چه به صومعه رسیدم همه زاهد ریایی
۲) واعظان کاین جلوه در محراب و منبر می‌کنند / چون به خلوت می‌روند آن کار دیگر می‌کنند
۳) می خور که شیخ و حافظ و مفتی و محتسب / چون نیک بنگری همه تزویر می‌کنند
۴) برو به کار خود ای واعظ این چه فریاد است / مرا فتاد دل از ره تو را چه افتاده است

تست ۱۰۰ با توجه به ویژگی‌های سبکی، سبک کدام بیت در مقابل آن نادرست نوشته‌شده است؟

۱) گر رهد دستم ز دست این گروه خودپرست / با فداکاری گذارم سر به پای انقلاب (مشروطه)
۲) تا به تلخی‌های زهر چشم او خو کرده‌ام / می‌شمارم باده‌ی شیرین، جواب تلخ را (هندی)
۳) عاشق چه کند گر نکشد بار ملامت / با هیچ دلاور سپر تیر قضا نیست (عراقی)
۴) تا ببینند مگر نور تجلّی جمال / همچو موسی اَرِنی گوی به میقات آیند (خراسانی)

تست ۱۰۱ مفهوم واژه «آزادی» در همه گزینه‌ها یکسان است به‌جز گزینه‌ی .....

۱) ز بندگی تو دارم چو سوسن آزادی / ولی تو سرو خرامان ز بندگان آزاد
۲) عار دارند اسیران تو از آزادی / ننگ دارند گدایان تو از سلطانی
۳) نام آزادی ز بدکشیان نمی‌آمد به ننگ / کشور ویران ما را بود اگر احرار خوب
۴) از علایق خط آزادی ندارد هیچ کس / دام‌ها از ریشه زیر خاک باشد سرو را

تست ۱۰۲ همه ابیات حداقل به یکی از مفاهیم اصلی دوره مشروطه اشاره دارند به جز بیت .....

۱) می‌تواند تا شدن فرمانروا جان عزیز / همچو ماه مصر در چاه وطن باشد چرا
۲) نقد جان را رایگان در راه آزادی دهیم / گر به جیب و کیسه ما مفلسان نقدینه نیست
۳) روز شادی نیست در شهری که از هر گوشه‌اش / بینوایان بهر نان هر شب نواخوانی کنند
۴) خلیل وطن را ز نمرودیان بین / به جان، آتش از دردهای درونی

تست ۱۰۳ مفهوم کدام بیت به بنیادی‌ترین خواست مشروطه خواهان اشاره دارد؟

۱) یا رب تو نگهبان دل اهل وطن باش / کآمّید بدیشان بود ایران کهن را
۲) امروز امید همه زی مجلس شوراست / سر باید کآسوده نگه دارد تن را
۳) اصلاح ز نامرد مخواهید که نبود / یک‌مرتبه، شمشیرزن و دایره‌زن را
۴) کو مرد دلیری که به بازوی توانا / بزداید از این چشمه، گل و لای و لجن را

تست ۱۰۴ با توجه به مختصات فکری، سبک کدام بیت نادرست است؟

۱) رشته جانم کِی آرد تاب شمع روی تو / چون چراغ عقل را با شور عشقت تاب نیست (خراسانی)
۲) دنیا نیرزد آنکه پریشان کنی دلی / زنهار بدمکن که نکرده است عاقلی (عراقی)
۳) قوت دست دعا گردد ز بی‌برگی زیاد / هست در خشکی گشایش پنجه شمشاد را (هندی)
۴) تا جهان باقی است باقی باد ایران بزرگ / دوستانش کامیاب و دشمنانش نامراد (بیداری)

تست ۱۰۵ با توجه به ویژگی‌های ادبی سبک کدام بیت درست نیست؟

۱) چو دم ز نافه‌ی زلف تو می‌زند خواجو / جهان شمامه‌ی مشک تتار می‌گردد (عراقی)
۲) دل برای گوهری از راه چشمم رفته است / هر که را گوهر نیاید، در دل دریا چه کار؟ (خراسانی)
۳) پیش پای فکر رنگین هیچ راهی دور نیست / چون حنا یک شب به هندستان رساند خویش را (هندی)
۴) وای بر شهری که در آن مزد مردان درست / از حکومت غیر حبس و کشتن و تبعید نیست (مشروطه)

تست ۱۰۶ با توجه به مختصات زبانی سبک‌ها، سبک کدام بیت درست نوشته‌نشده است؟

۱) ندارد بخیه‌ای غیر از فشردن بر جگر دندان / اگر بر دل رسد زخمی ز دوران اهل غیرت را (هندی)
۲) جز جفا با اهل دانش مر فلک را کار نیست / ز آنکه دانا را سوی نادان بسی مقدار نیست (خراسانی)
۳) گر تو گویی «چون نهان کرد ایزد از ما راز خویش؟» / من چه گویم؟ گویم از حکم خدای ایدون سزید (عراقی)
۴) مرا بارد از دیدگان اشک خونی / بر احوال ایران و حال کنونی (مشروطه)

تست ۱۰۷ مفهوم «وطن» در کدام بیت متفاوت است؟

۱) در سفر زود خجالت کشد از دعوی خویش / در وطن هر که سبکبار نماید خود را
۲) تا نیاید پا به سنگت از وطن بیرون میا / دانه تا در خوشه است از آسیا آسوده است
۳) شور احیای وطن گر در دل پاکت نبود / رفته بود از ترک و تازی هستی ایران به باد
۴) زر میندوز که چون خانه پر از شهد شود / آن زمان وقت جلای وطن زنبور است

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

تست ۱۰۸ در همه گزینه‌ها می‌توان «گسترش دایره واژگانی» را مشاهده کرد، به‌جز گزینه‌ی .....

۱) خمیازه کشیدیم به جای قدح می / ویران شود این شهر که میخانه ندارد
۲) کنون که در چمن آمد گل از عدم به وجود / بنفشه در قدم او نهاد سر به سجود
۳) عینک بینایی ما دوربین افتاده است / فیض شنبه از شب آدینه می‌یابیم ما
۴) به بازار هوس شغل چه سودا داشتم یا رب / زیان و سود رفت و مانده بر جا ننگ دلالی

تست ۱۰۹ در هر گزینه یکی از واژگانی که به‌طور شاخص در سبک هندی به‌کاررفته‌اند، دیده می‌شود به‌جز گزینه‌ی .....

۱) قامت خم مانع عمر سبک‌رفتار نیست / سیل از رفتن نمی‌ماند اگر پل بشکند
۲) از شکایت رخنه دل می‌شود ناسورتر / بخیه‌ی این زخم، دندان بر جگر افشردن است
۳) از نزاکت رنگ اگر بر چهره گل بشکند / خار از بی‌طاقتی در چشم بلبل بشکند
۴) می‌شوند از سرد مهری دوستان از هم جدا / برگ‌ها را می‌کند باد خزان از هم جدا

تست ۱۱۰ در همه گزینه‌ها از ویژگی‌های سبکی زبان کهن دیده می‌شود به‌جز گزینه‌ی .....

۱) چنین داد پاسخ که شاه جهان / چنین گفت با من سخن در نهان
۲) که یاد آمدش بوم زابلستان / بیاراسته تا به کابلستان
۳) که مارانت را مغز فرزند من / همی داد باید به هر انجمن
۴) بر او تاختن کرد ناگاه مرگ / نهادش بر سر بر یکی تیره ترگ

تست ۱۱۱ در همه گزینه‌ها حرف اضافه متعلق به سبک خراسانی وجود دارد به‌جز گزینه‌ی .....

۱) ور ایدون که زین کار هستم گناه / جهان آفرینم ندارد نگاه
۲) زبان راستی را بیاراسته / خرد خیره کرده ابر خواسته
۳) هم آنگه میان کیانی ببست / بر آن باره تیزتک برنشست
۴) جوانیش را خوی بد یار بود / ابا بد همیشه به پیکار بود

تست ۱۱۲ در عبارت زیر کدام ویژگی سبکی وجود ندارد؟

« و گفته‌اند که متکبران را ثنا طمع نباید داشت و نه بی‌ادب را سِمَت شرف و نه بخیل را نیکوکاری و نه حریص را بی‌گناهی و نه پادشاه جبّار متهاون را که وزیران رکیک‌رأی دارد، ثبات مُلک و صلاح رعیّت»

۱) حذف افعال
۲) واژگان عربی بسیار
۳) استفاده از آرایه موازنه و سجع
۴) کوتاهی جملات

تست ۱۱۳ در تحلیل شعر زیر کدام ویژگی دیده نمی‌شود؟

جهانا چه بد مهر و بدخو جهانی / چو آشفته بازار بازارگانی
به درد کسان صابری اندر و تو / به بدنامی خویش همداستانی
و گر آزمایمت صد بار دیگر / همانی همانی همانی همانی

۱) دو حرف اضافه برای یک متمم
۲) ساکن در نظر گرفتن حرکت قبل از ضمیر پیوسته
۳) توضیحات عینی و انتزاعی
۴) استفاده طبیعی و در حد اعتدال از آرایه‌ها

Ahmadi63amoozesh.com

فصل چهارم

آزمون‌های تألیفی (شبیه‌ساز کنکور)

آزمون شبیه‌ساز کنکور – شماره ۱

تست ۱۱۴ در بین آثار زیر در مجموع چند اثر متعلق به احمد محمود و جلال آل احمد می‌باشد؟

«زمستان ۶۲، مدار صفر درجه، مهاجر کوچک، راه‌آب‌نامه، شهری چون بهشت، زیارت، زمین سوخته، برّه گمشده راعی، همسایه‌ها»

۱) دو اثر ۲) سه اثر ۳) چهار اثر ۴) پنج اثر

تست ۱۱۵ کدام گزینه در رابطه با سبک شعر معاصر درست نیست؟

۱) علاقه فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر این دوره محسوس است.

۲) صور خیال جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.

۳) مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی بسیار مورد توجه شاعران قرار گرفته‌اند.

۴) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر کاملاً چشم‌گیر است.

تست ۱۱۶ «میرزا آقا تبریزی، ناظم الاسلام کرمانی، میرزا حبیب اصفهانی، میرزا حسن خان بدیع» به ترتیب در چه زمینه‌هایی از نثر دوره مشروطه فعالیت داشتند؟

۱) نمایشنامه‌نویسی، ترجمه، تحقیقات ادبی و تاریخی، داستان‌نویسی

۲) داستان‌نویسی، ترجمه، تحقیقات ادبی و تاریخی، نمایشنامه‌نویسی

۳) داستان‌نویسی، تحقیقات ادبی و تاریخی ، ترجمه، نمایشنامه‌نویسی

۴) نمایشنامه‌نویسی، تحقیقات ادبی و تاریخی، ترجمه، داستان‌نویسی

تست ۱۱۷ موضوع چند اثر به‌درستی نوشته نشده است؟

(مجالس المومنین: عرفان) (موش و گربه: نقد اجتماعی) (عالم‌آرای عباسی: تاریخ) (جامع عباسی: زندگی‌نامه)

(ظفرنامه شامی: تاریخ) (نفحات الانس: زندگی‌نامه) (عشاق نامه: عرفان) (رشحات عین الحیات: عرفان)

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۱۱۸ همه موارد از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی صحیح هستند به‌جز گزینه‌ی .....

۱) در سه قرن نخست پس از حمله اعراب به ایران، کماکان آثاری به زبان پهلوی نوشته می‌شد.

۲) موضوعات حماسی، ملی و تاریخی از اصلی‌ترین موضوعات نثر قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم می‌باشد.

۳) جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی از شاعران تأثیرگذار در تغییر سبک شعر خراسانی به سبک عراقی می‌باشد.

۴) نثر موزون آوردن آرایه‌های ادبی فراوان، امثال و اشعار گوناگون در خلال نثر است.

تست ۱۱۹ مؤلف چند اثر در مقابل آن به‌درستی نیامده است؟

(محبوب‌القلوب: خواند میر) (محاکمه اللغتین: امیرعلیشیر نوایی) (عباس نامه: شیخ بهایی)،(انوار سهیلی: ملاحسین واعظ کاشفی) (لمعات: فخرالدین عراقی) (اخلاق الاشراف: عبید زاکانی) (تحفه الاحرار: سلمان ساوجی) (جمشید و خورشید: خواجوی کرمانی) (احسن التواریخ: خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی)

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۲۰ کدام گزینه از ویژگی‌های سبکی نثر در سده‌های پنجم و ششم نیست؟

۱) آوردن مترادف‌ها و توصیف‌های فراوان
۲) کاربرد آیات، احادیث و اشعار در متن
۳) تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی
۴) حذف افعال به قرینه

تست ۱۲۱ با توجه به ویژگی‌های سبکی همه ابیات مربوط به سبک عراقی است به‌جز بیت ....

۱) جز نالـــه کسی مونس و دمساز نیاید / جز ســـایـه کســی همره و همراز نیـاید
۲) ز کـارنـامـه او گر دو داســتـان خوانی / بـه خنـده یـاد کنی کـارهـای اســکنـدر
۳) آنچه او ریخت به پیمانه‌ی ما نوشـــیدیم / اگر از خَمر بهشـت اسـت و اگر باده مسـت
۴) به قمارخـانه رفتـم همـه پـاک‌باز دیدم / چـــو به صومعه رسیدم همـــه زاهد ریایی

تست ۱۲۲ در هریک از ابیات زیر می‌توان نشانه‌هایی از سبک خراسانی یافت به‌جز بیت .....

۱) من دوستـدار خویـش گمـان بردمـت همـی / جـز تـو نـبـود یـار بـه بـحـر و بـه بـر مـرا
۲) بـه ســبـزه درون لالـه نـوشـــکـفـتـه / عـقـیـق اســت گـویـی بـه پـیـروزه انـدر
۳) همـه شـــاهـان جهـان را چو همـه در نگرم / بـنـدگـی بـایـد کـرد از بـن دنـدان ایـدر
۴) این لفـظ کـه من گفتـم و من خواهـم گفتن / بـــر جـــــان و دل دشمـــن او کارگـــر آید

آزمون شبیه‌ساز کنکور – شماره ۲

تست ۱۲۳ کدام موارد از نظر تاریخ ادبیات درست است؟

الف- قرن پنجم هجری دوران غلبه، رواج، حفظ و ارائه‌ی آداب و رسوم ملی بود.
ب- پایه حماسه‌های ملی به زبان فارسی در قرن چهارم نهاده شد.
ج- منطقه رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرقی ایران بود.
د- اشعار کمی به زبان پهلوی در دست است ولی دچار تحریف‌هایی شده‌اند.
هـ- در قرن چهارم بیشتر دانشمندان ایرانی آثار خود را به زبان فارسی دری می‌نوشتند.

۱) الف- ب- د ۲) الف- ج- د ۳) ب- ج- د ۴) ب- ج- هـ

تست ۱۲۴ مؤلف چند اثر به‌درستی نوشته نشده است؟

(محاکمه اللغتین: سلطان حسین بایقرا) (لمعات: فخرالدین عراقی) (جامع التواریخ: خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی) (عباس نامه: وحید قزوینی) (عالم‌آرای عباسی: اسکندر بیگ ترکمان) (محبوب‌القلوب: میرزا برخوردار فراهی) (انوار سهیلی: علی بن حسین واعظ کاشفی) (صد پند: عبید زاکانی) (تاریخ گزیده: دولتشاه سمرقندی)

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۱۲۵ همه آثار زیر در مقدمه نثری مصنوع دارند. به‌جز گزینه‌ی .....

۱) عیار دانش ۲) المعجم فی معاییر اشعار العجم ۳) تذکره شاه‌طهماسب صفوی ۴) شرفنامه بدلیسی

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۲۶ همه ابیات مربوط به سبک هندی می‌باشند به‌جز بیت .....

۱) در آن مجلس که جام عشق نوشند / کجا پند خردمندان نیوشند
۲) از موجه‌ی سراب شود بیش تشنگی / پروانه را خنک نشود دل ز ماهتاب
۳) عمر اگر باشد ز قید تن رها خواهم شدن / بی‌گره چون موجه آب بقا خواهم شدن
۴) نزاکت آن قدر دارد که در وقت خرامیدن / توان از پشت پایش دید نقش روی قالی را

تست ۱۲۷ همه ابیات حداقل یکی از ویژگی‌های سبکی شعر خراسانی را دارند به‌جز بیت .....

۱) هم ایدر من این لشکر آراستم / بسی سروری و مهی خواستم
۲) یمین دولت شاه زمانه با دل شاد / به فال نیک کنون سوی خانه روی نهاد
۳) خردمند کز دور دریا بدید / کرانه نه پیدا و بن ناپدید
۴) یکی بانگ بر زد به خواب اندرون / که لرزان شد آن خانه صد ستون

تست ۱۲۸ ابیات زیر از کدام شاعر سبک خراسانی است؟

مرا بسود و فروریخت هر چه دندان بود / نبود دندان، لا بَل چراغ تابان بود
سپید سیم زده بود و دُرّ و مرجان بود / ستاره سحری بود و قطره باران بود

۱) رودکی ۲) فرخی ۳) عنصری ۴) منوچهری

تست ۱۲۹ در کدام گزینه، بدون رعایت ترتیب، آثار دیگری از پدیدآورندگان «آتش خاموش، طوفان در پرانتز، ملاقات در شب آفتابی» دیده می‌شود؟

۱) زمین سوخته، سفر ششم، آیینه‌های ناگهان ۲) تنفس صبح، ظهور، ظهر روز دهم
۳) جای پای خون، سووشون، بی‌بال پریدن ۴) در کوچه آفتاب، دلاویزتر از سبز، شهری چون بهشت

تست ۱۳۰ کدام گزینه از ویژگی‌های سبکی شعر یا نثر دوره انقلاب اسلامی نمی‌باشد؟

۱) روی آوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.
۲) اساطیر یونانی، رومی، هندی و عبری رد پای آشکاری در داستان‌نویسی این دوره دارند.
۳) زبان داستان‌ها به ویژه در زمان جنگ بیشتر عامیانه است.
۴) زبان و واژگان شعری در قصاید این دوره به سبک خراسانی نزدیک است.

تست ۱۳۱ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی دوره مشروطه درست نیست؟

۱) شاعران دوره بیداری از جمله میرزاده عشقی تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند.
۲) مفهوم «وطن» بسیار مورد توجه شاعرانی همچون علامه دهخدا و ادیب الممالک فراهانی بود.
۳) تاراج کتابخانه اصفهان از عوامل تاثیرگذار در نهضت بازگشت ادبی بود.
۴) تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخ مشروطه از موضوعات پرجاذبه محسوب می‌شد.

آزمون شبیه‌ساز کنکور - شماره ۳

تست ۱۳۲ موارد زیر به ترتیب ویژگی زبانی کدام سبک‌ها می‌باشند؟

الف- باز بودن دست شاعر برای استفاده از همه واژه‌ها
ب- روی آوردن به زبان ساده و صمیمی کوچه و بازار
ج- باستان‌گرایی و علاقه فراوان به استفاده از واژگان کهن

۱) مشروطه، معاصر، انقلاب اسلامی ۲) مشروطه، انقلاب اسلامی، معاصر
۳) معاصر، مشروطه، انقلاب اسلامی ۴) انقلاب اسلامی، مشروطه، معاصر

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۳۳ پدیدآورنده چند اثر به‌درستی نوشته‌شده است؟
(دهکده پرملال: امین فقیری) (آخر شاهنامه: مهدی اخوان ثالث) (بدوک: علی موذنی) (تنگسیر: صادق هدایت) (تاریخ بیداری ایرانیان: میرزا آقا تبریزی) (مهاجر کوچک: محمدرضا سرشار) (شمس‌الدین و قمر: محمدباقر میرزا خسروی) (جعفرخان از فرنگ برگشته: مرتضی مشفق کاظمی) (بره گمشده راعی: هوشنگ گلشیری) (برآشفتن گیسوی تاک: سید علی موسوی گرمارودی)
۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۱۳۴ کدام موارد مربوط به دوره سوم شعر معاصر می‌باشند؟
الف- تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران
ب- سرخوردگی و یأس در میان روشن‌فکران و شعرا
ج- رواج جریان سمبولیسم اجتماعی
د- کمال جریان‌های ادبی
هـ- جدال بر سر شعر کهنه و نو
و- ادامه شعر و تغزلی
۱) الف – ج - هـ ۲) ب – د - و ۳) الف – د - هـ ۴) ب – ج - و

تست ۱۳۵ همه ابیات مربوط به یک سبک می‌باشند به‌جز .....
۱) ساقیا جام دمادم ده که در سیر طریق / هر که عاشق‌وش نیامد در نفاق افتاده بود
۲) سبزه‌ها با بانگ رود مطربان چرب‌دست / خیمه‌ها با بانگ نوش ساقیان میگسار
۳) به سعی خود نتوان برد پی به گوهر مقصود / خیال باشد کاین کار بی حواله برآید
۴) ز زهد خشک ملولم کجاست باده ناب / که بوی باده مدامم دماغ تر می‌دارد

تست ۱۳۶ همه موارد از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی صحیح هستند به‌جز گزینه‌ی .....
۱) دولتشاه سمرقندی کتابی به تشویق امیرعلیشیر نوایی نوشته است که محتوای آن تاریخ تیموریان است.
۲) «تاریخ برگزیده» و «المعجم فی معاییر اشعار العجم» به ترتیب آثاری مربوط به قرن‌های هشتم و هفتم می‌باشند.
۳) نثر فنی در قرن هفتم کم‌کم ضعیف می‌شود و در قرن هشتم با سیطره تیموریان بر ایران از میان می‌رود.
۴) «کلیم کاشانی» و «بابا فغانی شیرازی» به ترتیب شاعرانی از قرن‌های یازدهم و دهم می‌باشند.

تست ۱۳۷ در بین ویژگی‌های زیر به ترتیب چند مورد مربوط به سبک عراقی و چند مورد مربوط به سبک خراسانی می‌باشد؟
«بازتاب اندک علوم در شعر - رواج روحیه عرفانی و اخلاقی - واقع‌گرایی یا توجه به دنیای بیرون - شادی گرایی - ستایش عشق - آسمانی بودن معشوق - باور به قضا و قدر»
۱) سه، چهار ۲) چهار، سه ۳) دو، پنج ۴) پنج، دو

تست ۱۳۸ کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی درست نیست؟
۱) در آغاز قرن چهارم دولت ساسانی رسم‌ها و سنت‌های فرهنگی کهن ایرانی را رواج می‌داد.
۲) منظومه‌های «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» هر دو اصل پهلوی دارند.
۳) یکی از ویژگی‌های شعر فارسی در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم پیچیدگی فکر و کلام در اشعار است.
۴) ابوعلی بلعمی در ترجمه کتاب تاریخ طبری مطالبی بر آن افزود و مطالبی را نیز از اصل کتاب حذف کرد.

تست ۱۳۹ سراینده کدام شعر در مقابل آن درست نیامده است؟
۱) الا یا خیمگی خیمه فروهل / که پیشاهنگ بیرون شد ز منزل (منوچهری)
۲) دانه باشی مرغکانت برچَنند / غنچه باشی کودکانت برکنند (رودکی)
۳) خوشا چون سروها استادنی سبز / خوشا چون برگ‌ها افتادنی سبز (قیصر امین‌پور)
۴) آمد نفس صبح و سلامت نرسانید / بوی تو نیاورد و پیامت نرسانید (خاقانی)

تست ۱۴۰ در کدام بیت هیچ‌یک از نشانه‌های سبکی شعر خراسانی وجود ندارد؟
۱) ایا شنیده هنرهای خسروان به خبر / بیا ز خسرو مشرق عیان ببین تو هنر
۲) اگر به طلعت گویی خجسته طلعت او / همی ز طلعت خورشید بیش دارد فر
۳) از آنکه طلعت او سر به سر همه نفع است / بُود ز طلعت خورشید گاه‌گاه ضرر
۴) شگفتش آمد و شادی فزود و کبر گرفت / ز روی فخر بگفت این به شعر خوش اندر

Ahmadi63amoozesh.com

فصل پنجم

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی آزمون‌های سراسری

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور ۱۳۹۸

تست ۱۴۱ همه موارد از ویژگی‌های فکری شعر انقلاب اسلامی است؛ به جز:

۱) روی اوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.

۲) شاعران به مضامین اسلامی به ویژه فرهنگ عاشورایی روی آوردند.

۳) روح حماسه در بُعد آسمانیِ آن، در مثنوی‌های این دوره غلبه دارد.

۴) فرهنگ دفاع مقدس یکی از اصلی‌ترین درون مایه‌های شعر این دوره است.

تست ۱۴۲ کدام مورد از دیدگاه تاریخ ادبیات، «غلط» است؟

۱) فرخی یزدی، تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه خاقانی و حافظ بود و آشنایی با این شاعران طبع وی را شکوفا ساخت.

۲) ایرج میرزا، در به کارگیری تعبیرات عامیانه و آفرین اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت. در طنز و هجو و هزل، چیره دست بود.

۳) ادیب‌الممالک فراهانی، فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود. سردبیری روزنامهٔ مجلس را به عهده داشت. در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرد.

۴) بهار، با زبان حماسی و در سبک خراسانی شعر می‌سرود. از او در جایگاه پژوهشگر، آثاری مانند تاریخ تطوّر نظم فارسی، سبک‌شناسی و... به جای مانده است.

تست ۱۴۳ نوع نثر دهخدا در «چرند و پرند» مورد توجه چه کسانی در نویسندگی قرار گرفت؟

۱) جلال آل احمد صادق هدایت
۲) جلال آل احمد سیمین دانشور
۳) محمدعلی جمال‌زاده صادق هدایت
۴) محمدعلی جمال‌زاده سیمین دانشور

تست ۱۴۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات در متن زیر، به چند مورد «خطا» برخورد می‌کنیم؟

«نثر فنی کم‌کم در قرن هفتم قوّت می‌یابد و در قرن هشتم با سیطرهٔ غزنویان بر ایران رواج می‌یابد، تا آن‌جا که نثر فنی در اکثر کتاب‌های این دوره جای نثر ساده را می‌گیرد و نویسندگان، کتاب‌های آسان را به زبان فنی بازنویسی می‌کنند.»

۱) چهار ۲) پنج ۳) شش ۴) هفت

تست ۱۴۵ سبک شعری کدام بیت، متفاوت با سایر ابیات است؟

۱) بسوزند چوب درختان بی‌بر سزا خود همین است مر بی‌بری را
۲) بدان کوش تا زود دانا شوی چو دانا شوی زود والا شوی
۳) به قد تو گویی سروی است در میان قبا به روی گفتی ماهی است بر نهاده کلاه
۴) دوای عاشق دلخسته را معشوق می‌داند کسی تا درد نشناسد نمی‌داند دوای من

تست ۱۴۶ در قرن دهم، چه کسی کتاب کلیله و دمنه را به زبان سادهٔفارسی بازنویسی کرد و آن را چه نامید؟

۱) ظهیرالدّین بابر، بابرنامه
۲) فیض کاشانی، انوار سهیلی
۳) ملاحسین واعظ کاشفی، انوار سهیلی
۴) ملاحسین واعظ کاشفی، محاکمه اللغتین

تست ۱۴۷ همهٔ موارد از ویژگی‌های فکری سبک عراقی است؛ به جز:

۱) فراوانی زهدستایی و وعظ و اندرز در شعر، رواج مفاخره، شکایت و انتقاد اجتماعی

۲) به کارگیری ردیف‌های فعلی و اسمی دشوار در شعر، رواج داستان‌سرایی

۳) رواج هجو و هزل در شعر، فاصله گرفتن غزل از عشق زمینی

۴) رواج حس دینی، گسترش عرفان و تصوّف

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور ۱۳۹۸

تست ۱۴۸ همهٔ موارد از رخدادهای عمده برای زبان فارسی در سدهٔ سوم تا میانهٔ سدهٔ پنجم است؛ به‌جز؛

۱) گرایش شاهان در جلب عالمان و ادیبان به دربار

۲) درآمیختن زبان فارسی با مفردات و ترکیبات زبان عربی

۳) آمیختگی با واژه‌ها، نام‌ها و لقب‌های غیر رایج در عصر غزنوی و سلجوقی

۴) گسترش فارسی دری و آمیزش آن با کلمات و لغات نواحی مرکزی و غربی ایران

تست ۱۴۹ «تاریخ الرسل والملوک» نوشتهٔ کیست و ترجمهٔ فارسی آن چه نام درد؟

۱) ابوعلی بلعمی، تاریخ بلعمی
۲) محمّد بن جریر طبری، تاریخ طبری
۳) محمّد بن جریر طبری، تاریخ بلعمی
۴) عده‌ای از علمای ماوراءالنّهر، ترجمه تفسیر طبری

تست ۱۵۰ کدام عبارت از ویژگی‌های شعر سبک هندی در قلمرو زبانی است؟

۱) کم‌شدن واژه‌های اصیل فارسی و جایگزین شدن لغات عربی

۲) ورود واژگان مربوط به مذاهب مختلف درشعر وادب

۳) بازگردانی و بازنویسی آثار شعری از مصنوع ساده

۴) تسلّط قالب غزل به جای انواع قالب‌های شعری

تست ۱۵۱ کدام عبارات، ازنظر تاریخ ادبیّات درست است؟

الف) کلیم کاشانی از شاعران بزرگ قرن دهم به خلّاق المعانی ثانی شهرت یافت .

ب) بهزاد در دوره شاه عباس و رضا عباسی در دورهٔ شاه اسماعیل از مفاخر هنرند.

ج) مکتب وقوع در قرن دهم نتیجهٔ چاره‌اندیشی شاعران برای رهایی از تقلید بود .

د) درسبک هندی بازسازی اندرزها و تمثیل‌های کهن به شیوهٔ نو در شعر رواج یافت .

۱) ب – ج
۲) ج – د
۳) الف – ب
۴) الف – د

تست ۱۵۲ موضوع آثارِ زیر، به ترتیب درکدام گزینه تماماً درست است؟

«عین‌الحیات، جامع عباسی، عالم آرای صفوی، هفت اقلیم»

۱) عرفان، تاریخ، تاریخ، جغرافیا
۲) تاریخ، فقه، عرفان، زندگی‌نامه
۲) زندگی‌نامه، فقه، تاریخ، جغرافیا
۴) عرفان، فقه، تاریخ، زندگی‌نامه

تست ۱۵۳ کدام عبارت، از لحاظ تاریخ ادبیات کاملاً درست است؟

۱) در دههٔ نخست انقلاب اسلامی گرایش به پیچیده‌نویسی در داستان رواج یافت.

۲) از اوخر دههٔ ۵۰ تا اواخر دههٔ ۶۰ ، گرایش به داستان‌های کوتاه بیش از رُمان بود.

۳) باستان‌گرایی و علاقه به استفاده از واژگان کهن در زبان شعر انقلاب اسلامی کاملاً محسوس است .

۴) تفکّر انسان‌گرایانه (اومانیسم) در دوران قبل و بعد از انقلاب اسلامی به شکل چشمگیری وجود داشت.

تست ۱۵۴ باتوجه به نثر دورهٔ انقلاب اسلامی، آثار نویسندگان دههٔ شصت، درکدام گزینه تماماً درست است؟

۱) مدار صفر درجه، زمین سوخته، آینه‌های دردار

۲) زمستان ۶۲، داستان باستان، جای پای خون

۳) ملاقات درشب آفتابی، دلاویزتر از سبزه، داستان باستان

۴) مدیر مدرسه، روزگار سپری شدهٔ مردم سالخورده، کشتی پهلو گرفته

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور ۱۳۹۹

تست ۱۵۵ همه موارد از ویژگی‌های عمده نثر فارسی در سبک عراقی است؛ به‌جز:

۱) حذف افعال به قرینه - کاربرد لغات مهجور

۲) رواج نثر داستانی، تمثیلی و عرفانی - اطناب

۳) استفاده از آرایه‌های ادبی در نثر - استفاده از ترکیبات دشوار

۴) کاربرد فراوان آیات، احادیث و اشعار در متن - کوتاهی جملات

تست ۱۵۶ از دیدگاه تاریخ ادبیات همه موارد کاملاً درست است؛ به‌جز:

۱) زبان پهلوی، زبان رسمی دوران ساسانی بود. این زبان اساساً به ناحیه پارس تعلق داشته است و آن را «فارسی نو یا فارسی دری» نامیده‌اند.

۲) زبان فارسی باستان در دوره هخامنشی رایج بود. آثار برجای‌مانده این زبان، فرمان‌ها و نامه‌های شاهان هخامنشی به خط میخی است.

۳) آثاری که به زبان پهلوی تألیف شده، بیشتر آثار دینی زرتشتی است. حتی رساله‌های کوچکی مانند«یادگار زریران» رنگ دینی دارد.

۴) زبان پارتی در دوره اشکانیان رایج بود و تا اوایل دوره ساسانی نیز آثاری به این زبان تألیف می‌شده است.

تست ۱۵۷ انتساب کدام بیت به سراینده مقابل آن، نادرست است؟

۱) الا یا خیمگی، خیمه فروهِل / که پیشاهنگ، بیرون شد ز منزل (منوچهری)

۲) گل بخندید و باغ شد پدرام / ای خوشا این جهان، بدین هنگام (رودکی)

۳) صبر بر جور فلک کن تا برآیی روسفید / دانه چون در آسیا افتد تحمل بایدش (صائب)

۴) ای بی‌نشان محض، نشان از که جویمت؟ / گم گشت در تو هر دو جهان، از که جویمت؟ (عطار)

تست ۱۵۸ انتساب چند اثر به پدیدآورنده آن «غلط» آمده است؟

(مجالس المؤمنین: شیخ بهایی) (حبیب السیر: خواند میر) (جامع عباسی: اسکندر بیگ ترکمان) (عین الحیات: علی بن حسین واعظ کاشفی) (محاکمه اللغتین: سلطان حسین بایقرا) (تحفه الاحرار: جامی) (صدپند: خواجه عبدالله انصاری) (المعجم فی معاییر اشعار العجم: شمس قیس رازی) (رساله دلگشا: عبید زاکانی) (عشاق نامه: فخرالدین عراقی)

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

تست ۱۵۹ هر یک از آثار زیر به ترتیب، نمونه کدام نوع نثر است؟

«دیباچه عیار دانش، احسن التواریخ، عالم‌آرای عباسی»

۱) بینابین، مصنوع، ساده ۲) بینابین، ساده، مصنوع

۳) مصنوع، بینابین، ساده ۴) ساده، مصنوع، بینابین

تست ۱۶۰ سبک شعر کدام شاعر، حد واسط سبک دوره عراقی و سبک هندی است و شاخصه اصلی آن چیست؟

۱) وحشی بافقی، واقع‌گرایی ۲) محتشم کاشانی، مرثیه‌سرایی

۳) بابا فغانی شیرازی، ظرافت و رقت معانی ۴) کلیم کاشانی، ابداع معانی و خیال‌های رنگین

تست ۱۶۱ در دوران معاصر، پس از نویسندگان نسل اول، چه کسانی وارد ادبیات داستانی شدند و سبک آنان چه بود؟

۱) صادق هدایت، بزرگ علوی، جلال آل حمد (سبک نوین)

۲) صادق چوبک، سیمین دانشور، بزرگ علوی (سبک تلفیقی)

۳) غلامحسین ساعدی، صادق هدایت، صادق چوبک (سبک نوین)

۴) جلال آل احمد، غلامحسین ساعدی، جمال میر صادقی (سبک تلفیقی)

تست ۱۶۲ در همه گزینه‌ها، به محورهای نویسندگی محمدرضا سرشار، اشاره‌شده است؛ به‌جز:

۱) فعالیت در مباحث پژوهشی ادبیات کودک و نوجوان

۲) قصه‌نویسی و قصه‌گویی، تدریس و فعالیت در نشریات تخصصی

۳) نوشتن فیلمنامه «جای پای خون» بر اساس تجربه‌های داستانی

۴) فعالیت‌های مطبوعاتی در مجله‌های رشد دانش‌آموز، قلمرو، سوره، پویش

تست ۱۶۳ همه موارد از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری است؛ به‌جز:

۱) توجه به مردم، آزادی ۲) تعلیم و تربیت جدید، قانون

۳) دانش‌ها و فنون جدید، وطن ۴) معنی‌گریزی و ابهام در شعر، مدح و هجو

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور ۱۳۹۹

تست ۱۶۴ همهٔ گزینه‌ها بیانگر ویژگی‌های زبانی ابیات زیر است؛ به جز ...

«آس شدم زیر آسیای زمانه / نیسته خواهم شدن همی به کرانه
زاد همی ساز و شغل خویش همی پز / چند پزی شغل نای و شغل چغانه»

۱) کاربرد شبکهٔ معنایی تناسب.
۲) کاربرد تاریخی دستور و کوتاهی جمله‌ها.
۳) کمی واژگان غیر فارسی و وجود واژگان کهن.
۴) ساده و عینی بودن ظاهر شعر و ذهنی و معنوی بودن نتیجهٔ آن.

تست ۱۶۵ ابیات زیر از کیست ؟ (توجّه: این سوال معادل‌سازی شده است.)

«جهانا چه بدمهر و بدخو جهانی / چو آشفته بازار بازارگانی
به درد کسان صابری اندر و تو / به بدنامی خویش همداستانی»

۱) انوری
۲) منوچهری
۳) ناصرخسرو
۴) جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی

تست ۱۶۶ کدام بیت، با توجه به سبک و شیوهٔ بیان آن، سرودهٔ یکی از شاعران نیمایی است؟

۱) لبخند تو خلاصهٔ خوبی هاست / لختی بخند خندهٔ گل زیباست
۲) محمّد کآفرینش هست خاکش / هزاران آفرین بر جان پاکش
۳) آب زنید راه را هین که نگار می‌رسد / مژده دهید باغ را بوی بهار می‌رسد
۴) ای سرو بلند قامت دوست / وه وه که شمایلت چه نیکوست

تست ۱۶۷ متن زیر از کدام اثر برگزیده شده است و گویندهٔ آن چه کسی است؟

«فرمان بزرگوار از خدای نامدار می گوید ... بندگان من، مرا پرستید و مرا خوانید و مرا دانید که آفریدگار منم؛ کردگار نامدار، بنده‌نواز آمرزگار منم؛ مرا پرستید که ..... .»

۱) اسرارالتوحید - محمّد بن منوّر
۲) مناجات‌نامه - خواجه عبدالله انصاری
۳) کشف‌الاسرار - ابوالفضل میبدی
۴) ترجمهٔ تفسیر طبری - محمّد بن جریر طبری

تست ۱۶۸ نثرِ کدام آثار، به ترتیب «مصنوع، ساده و بینابین» است؟

۱) عباس‌نامه، عیار دانش، محبوب القلوب
۲) دیباچهٔ شرف‌نامه بدلیسی، داراشکوه، حبیب السیر
۳) محبوب‌القلوب، احسن‌التواریخ، دیباچه عیار دانش
۴) شرف‌نامه بدلیسی، تذکرهٔ شاه طهماسب، احسن‌التواریخ

تست ۱۶۹ کدام آثار، به ترتیب در زمینهٔ «فقه، عرفان و زندگی‌نامه» نوشته شده است؟

۱) اسرارالتوحید، تذکره الاولیا، چهارمقاله
۲) مرصادالعباد، مجالس‌المؤمنین، بدایع الوقایع
۳) جامع عباسی، عین‌الحیات، مجالس‌المؤمنین
۴) حبیب‌السیر، عین‌الحیات، سرگذشت حاجی بابای اصفهانی

تست ۱۷۰ پدیدآورندگان آثار: «گوشوارهٔ عرش، زمین سوخته، ظهر روز دهم»، خالق کدام آثار نیز هستند؟

۱) صدای سبز، زمستان ۶۲، تنفس صبح
۲) در کوچهٔ آفتاب، مهاجر کوچک، آیینه‌های ناگهان
۳) خواب ارغوانی، مدار صفر درجه، دستور زبان عشق
۴) برآشفتن گیسوی تاک، آینه‌های دردار، بی بال پریدن

تست ۱۷۱ با توجه به سبک عصر بیداری همهٔ موارد درست است؛ به جز گزینه‌ی .....

۱) شعر در این دوره عمومیّت یافت و به عنوان زبان برندهٔ نهضت در اختیار روزنامه ها قرار گرفت.
۲) به علت تسلّط کافی شاعران بر ادبیّات‌کهن، توجّه زیادی به کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی در این عصر شده‌است.
۳) شاعران گاه با تأثیرپذیری از اوضاع اجتماع، نوآوری‌هایی در عرصهٔ تخیّل پدید آوردند. مانند پاره‌ای از اشعار میرزاده عشقی.
۴) شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می گفتند به قالب‌هایی مانند مستزاد، چهارپاره، ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند.

تست ۱۷۲ از دیدگاه تاریخ ادبیات، در متنِ زیر، چند خطا یافت می شود؟

«فرخی یزدی از شاعران عصر بیداری است که او را به سبب آزادی خواهی، به زندان انداختند. تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه خاقانی و سعدی بوده است. در دورهٔ پنجم مجلس نمایندهٔ مردم یزد شد. بیتِ زیر سرآغاز یکی از سروده های اوست.»

«از خون جوانان وطن لاله دمیده / از ماتم سرو قدشان سرو خمیده»

۱) دو
۲) سه
۳) چهار
۴) پنج

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور ۱۴۰۰

تست ۱۷۳ کدام موارد، از ویژگی‌های «فکری» سبک خراسانی محسوب می‌شود؟

الف) حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره.

ب) واقع‌گرا بودن شعر، محسوس و عینی بودن آن و سادگی توصیفات.

ج) بهره گرفتن از تشبیهات حسی در توصیف پدیده‌ها.

د) رشد قالب غزل در اواخر این دوره.

۱) الف – ب ۲) الف – د ۳) ب – د ۴) ب – ج

تست ۱۷۴ متنِ «پس عبدالمطلب گفت که ایها الملِک، من خداوند اُشترم نه خداوند خانه و مر این خانه را خداوندی هست و او خود خانهٔ خود را نگاه دارد.» برگزیده‌ای از کدام اثر ادبی است و مربوط به کدام دوره است؟

۱) قابوس نامه – دورهٔ غزنوی ۲) کشف المحجوب – دورهٔ غزنوی

۳) کیمیای سعادت – دورهٔ سلجوقی ۴) ترجمهٔ تفسیر طبری – دورهٔ سامانی

تست ۱۷۵ پدید آورندگان «مکاتیب – صد پند – نفحات‌الانس – عشاق‌نامه» به‌ترتیب خالق آثار ..... نیز هستند.

۱) مجالس سبعه – رساله دلگشا – بهارستان – لمعات

۲) فیه ما فیه – تاریخ گزیده – تحفهٔ الاحرار – جامع التواریخ

۳) مثنوی معنوی – اخلاق الاشراف – تذکرهٔ الاولیا – تاریخ جهانگشا

۴) دیوان شمس – موش و گربه – مرصادالعباد – جمشید و خورشید

تست ۱۷۶ از دیدگاه تاریخ ادبیات همهٔ موارد کاملاً درست است، به‌جز:

۱) بازماندگان تیمور کم و بیش از فرهنگ ایرانی تأثیر پذیرفتند و ادبیات رونقی تازه گرفت و تاریخ‌نویسی نیز ادامه یافت.

۲) جامی در کتاب نفحات‌الانس خود به شیوهٔ تحفه الاحرار نظامی به بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان پرداخته است.

۳) بایسنقرمیرزا هنرمند و هنردوست بود و در زمان او هنرمندان قرآن کریم و شاهنامهٔ فردوسی را به خط خوش نگاشتند.

۴) پس از مرگ تیمور، شاهرخ با علاقه‌ای که به هنر و فرهنگ اسلامی پیدا کرده بود، از هنرمندان خوش‌نویس، نقّاش و شاعر حمایت نمود.

تست ۱۷۷ در همهٔ ابیات ویژگی‌های «فکری» سبک عراقی مشهود است، به جز:

۱) می صوفی‌افکن کجا می‌فروشند / که در تابم از دست زهد ریایی

۲) بیا که هاتف میخانه دوش با من گفت / که در مقام رضا باش و ز قضا مگریز

۳) نعمت عاجل و آجل به تو داد از ملکان / زان که ضایع نشود هر چه به جای تو کند

۴) خبر از عشق نبوده است و نباشد همه عمر / هر که او را خبر از شنعت و رسوایی هست

تست ۱۷۸ سرایندهٔ کدام بیت «غلط» معرفی شده است؟

۱) جنگ ننگ است در شریعت من / ز پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب الممالک فراهانی)

۲) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود ز جان شستم از برای آزادی (عارف قزوینی)

۳) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم / خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم (سید اشرف‌الدین گیلانی)

۴) گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم / خاک وطن چو رفت چه خاکی به سر کنم (میرزادهٔ عشقی)

تست ۱۷۹ انتسابِ کدام آثار به پدیدآورندهٔ آن «غلط» معرّفی شده است؟

۱) (شمس و طغرا: حسن مقدم) (برهٔ گمشدهٔ راعی: امین فقیری)

۲) (تنگسیر: صادق چوبک) (شمس الدین و قمر: میرزا حسن خان بدیع)

۳) (خداوندنامه: صبای کاشانی) (تاریخ تطوّر نظم فارسی: محمّد تقی بهار)

۴) (تاریخ بیداری ایرانیان: ناظم الاسلام کرمانی) (منشآت: قائم مقام فراهانی)

تست ۱۸۰ همهٔ موارد، بیانگر ویژگی‌های «سطح ادبی» شعر معاصر است، به جز:

۱) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است.

۲) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.

۳) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است.

۴) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۸۱ نویسندهٔ «داستان باستان – جای پای خون – همسایه‌ها – تهران مخوف» به ترتیب، چه کسانی هستند؟

۱) میرزا حسن خان بدیع – سید مهدی شجاعی – جمال زاده – محمد باقر میرزا خسروی

۲) میرزا حسن خان بدیع – سید مهدی شجاعی – احمد محمود – مشفق کاظمی

۳) میرزا حبیب خراسانی – علی مؤذنی – جمال زاده – محمد باقر میرزا خسروی

۴) محمد باقر میرزا خسروی – علی مؤذنی – احمد محمود – مشفق کاظمی

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور ۱۴۰۰

تست ۱۸۲ ویژگی‌های زبانی «سبک خراسانی» در کدام مصراع‌ها مشهود است؟

الف) به رنـج اندر است ای خردمند گنـج

ب) یک اسـت ابلهـان را شتاب و شکیب

ج) چـه پرسـی کزین پـس نبینی تو کام

د) بـه فتـــراک بربسـت پیچـــان کمند

هـ) کمـان را بمالـید رستـم بـه چنـگ

۱) الف - ب – د ۲) الف - ج – د ۳) ب - ج – د ۴) ب - ج - هـ

تست ۱۸۳ در کدام عبارات، ویژگی‌هایِ زبان پهلوی آمده است؟

الف) در زمان اشکانیان و در شمال و شمال شرقی ایران رواج داشته است.

ب) اغلب آثار ادبی پهلوی شفاهی بوده و به کتابت در نیامده است.

ج) از این زبان ترجمه عربی و فارسی کلیله و دمنه و هزار و یک شب موجود است.

د) در اصل «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» به این زبان است.

ه) زبان رسمی دوران ساسانی و متعلق به ناحیه پارس است.

۱) الف - ب – ج ۲) الف – د – ه ۳) ب - ج – د ۴) ب - ج – ه

تست ۱۸۴ پدیدآورندگان «خسی در میقات - راه آب نامه - زمستان - شهری چون بهشت» به ترتیب، دارای آثاری مانند ..... نیز هستند.

۱) سه تار - یکی بود یکی نبود – همسایه‌ها – سووشون

۲) دید و بازدید - دهکده پُرملال - آخر شاهنامه – تنگسیر

۳) مدیر مدرسه - تلخ و شیرین - از این اوستا - آتش خاموش

۴) ارزیابی شتابزده - شوهر آهو خانم - چشمهایش - سگ ولگرد

تست ۱۸۵ همه عبارات از لحاظ تاریخ ادبیات درست است، به‌جز:

۱) شاعران عصر صفوی موضوعات کهن را با مضامین تازه و زبان جدید همراه کردند.

۲) در قرن نهم و دهم لغات مربوط به مذاهب و آداب و رسوم هندوان به حوزهٔ شعر و ادب راه یافت.

۳) در قرن هفتم و هشتم برخی نویسندگان کتاب‌های مشکل را به زبان ساده بازنویسی می‌کردند.

۴) درآمیختگی نظم و نثر، کاربرد وجه وصفی و فراوانی لغات مغولی از ویژگی‌های نثر سبک هندی است.

تست ۱۸۶ نثر هر یک از آثار زیر، به ترتیب، چگونه است؟

«شرفنامهٔ بدلیسی، محبوب‌القلوب، احسن التواریخ، دارا شکوه»

۱) مصنوع، ساده، بینابین، ساده ۲) ساده، بینابین، مصنوع، ساده

۳) ساده، بینابین، ساده، مصنوع ۴) ساده، مصنوع، بینابین، ساده

تست ۱۸۷ چند اثر درست، معرفی شده است؟

(زیارت: جلال آل احمد) (شهری چون بهشت: سیمین دانشور) (راه‌آب‌نامه: علی اکبر دهخدا) (دهکدهٔ پرملال: احمد محمود) (برهٔ گمشدهٔ راعی: هوشنگ گلشیری) (جعفرخان از فرنگ برگشته: مشفق کاظمی) (دید و بازدید: علی محمد افغانی) (تهران مخوف: مشفق کاظمی)

۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

Ahmadi63amoozesh.com

۱۸۸ کدام نویسندگان «همگی» در داستان‌نویسی «سبک تلفیقی» را برگزیدند؟

۱) محمود اعتمادزاده، صادق چوبک، احمد محمود
۲) جلال آل احمد، علی محمد افغانی، امین فقیری
۳) غلامحسین ساعدی، جمال میرصادقی، تقی مدرسی
۴) سیمین دانشور، بزرگ علوی، هوشنگ گلشیری

۱۸۹ در کدام بیت، ویژگی «ادبی سبک هندی» به چشم نمی‌خورد؟

۱) دوری از ما مکن ای چشم بد از روی تو دور / زان که جانی تو و از جان نتوان بود صبور
۲) در سر مرده‌دلان شور ندیده است کسی / نفس گرم ز کافور ندیده است کسی
۳) دامن شادی چو غم آسان نمی‌آید به دست / پسته را خون می شود دل تا لبی خندان کند
۴) سختی رسد از چرخ به نازک‌سخنان بیش / با سنگ سر و کار بود شیشه‌گری را

۱۹۰ کدام‌یک، از ویژگی‌های داستان‌نویسی دورهٔ انقلاب اسلامی نیست؟

۱) اندیشه حاکم بر داستان‌های دههٔ اول انقلاب اسلامی سیاسی و اجتماعی بودن است.
۲) گرایش به خاطره، قطعهٔ ادبی، سفرنامه و شرح حال رایج شد.
۳) زبان داستان‌ها به ویژه در زمان جنگ بیشتر ادبی است.
۴) تفکّر اومانیستی در برخی آثار این دوره کمرنگ است.

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور ۱۴۰۱

۱۹۱ همه موارد از دیدگاه تاریخ ادبیات «کاملاً» درست‌اند، به‌جز.....

۱) قرن چهارم با دانشمند بزرگی چون محمد بن زکریای رازی آغاز شد و با شاعر بی‌نظیری مانند فردوسی ادامه یافت.
۲) در زمان سلجوقیان، بخارا عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد و بسیاری از دانشمندان آثار ارزنده‌ای به پارسی پدید آوردند.
۳) در اوایل قرن پنجم بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی وارد فارسی دری می‌شود.
۴) امرای سامانی با تشویق شاعران و نویسندگان می‌کوشند، ترکیب تازه‌ای از هویت فرهنگی، یعنی بازیافتن اندیشه ایرانی در چارچوب فرهنگ اسلامی را ترویج کنند.

۱۹۲ کدام مورد بیانگر ویژگی سبکی نثر زیر نیست؟

«سالی چند بماندند که ملک بنام کودکی بود و کس هیبت نداشت و هیچ سپاه گرد نیامد تا شاپور بزرگ شد. پس چون پنج سال برآمد، عقل و تدبیر اندرو بدید و نخستین چیزی که از عقل و ادب شاپور بدیدند یک شب بر بام کوشک خفته بود به تیسفون ....»

۱) کوتاهی جملات
۲) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا
۳) بهره‌گیری بیشتر از لغات عربی
۴) تکرار فعل یا اسم به‌حکم ضرورت معنی

۱۹۳ نویسنده و موضوع کدام آثار هر دو «درست» است؟

۱) (جامع عباسی: شیخ بهایی - فقه)، (تاریخ گزیده: حمداله مستوفی - تاریخ ایران تا سال ۸۳۰ هـ . ق.)
۲) (عین الحیات: حسین واعظ کاشفی - زندگی‌نامه)، (تذکرهٔ دولتشاه: دولتشاه سمرقندی - شرح احوال شاعران)
۳) (مجالس المؤمنین: قاضی نورالله شوشتری - عرفان)، (المعجم فی معاییر اشعار المجم: نجم الدین رازی - عروض و بدیع)
۴) (عالم‌آرای عباسی: اسکندر بیگ ترکمان - تاریخ)، (نفحات الانس: جامی - بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان)

۱۹۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات کدام مورد غلط است؟

۱) بعد از ظهور شاعران بزرگی چون سعدی و حافظ در دوره عراقی به دلیل تسلّط طولانی‌مدت مغولان و تیموریان جایی برای رشد زبان و ادبیات فارسی باقی نماند.
۲) مکتب وقوع نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود و بازتاب طبیعی محیط اجتماعی قرن دهم به شمار می‌رفت.
۳) هرچند شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند؛ اما به زبان فارسی اصلاً علاقه‌ای نشان نداده‌اند.
۴) اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران در قرن دهم به‌طورکلی و وضع ادبیات نیز به تبع آن آشفته شده بود.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۱۹۵ در کدام ابیات ویژگی ادبی «سبک هندی» مشهود است؟

الف) طریق عقل را بر عشق رجحان می‌دهد زاهد / عصایی بهتر از صد شمع کافوری است اعمی را
ب) لباس مرگ بر اندام عالمی زیباست / چه شد که کوته و زشت این قبا به قامت ماست
ج) هر کجا غم نیست آنجا زندگانی مشکل است / زین سبب آدم به تعجیل از بهشت آمد برون
د) خزینهٔ گهر ماست معنی رنگین / پریدن از دو جهان است تیغ جرأت ما
هـ) در این درگاه بی‌چونی همه لطف است و موزونی / چه صحرایی، چه خضرایی، چه درگاهی، نمی‌دانم

۱) الف - ب — هـ ۲) الف - ج - د ۳) ب - ج — د ۴) الف - د — هـ

تست ۱۹۶ هر یک از پدیدآورندگان آثار زیر به ترتیب، خالق کدام آثارند؟

«نفحات الأنس، رسالهٔ دلگشا، لمعات، مجالس سبعه»

۱) تحفه الأحرار، صد پند، عشاق نامه، فیه مافیه
۲) بهارستان، موش و گربه، اسرار التوحید، دیوان شمس
۳) جمشید و خورشید، اخلاق الاشراف، عشاق نامه، تذکره الاولیا
۴) تذکره الاولیاء، اخلاق الاشراف، جمشید و خورشید، مثنوی معنوی

تست ۱۹۷ از دیدگاه تاریخ ادبیات همه موارد «کاملاً» درست هستند، به‌جز.....

۱) نثر در عصر بیداری به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق داده‌شده و روزنامه‌نگاری، ترجمه و ادبیات داستانی رواج پیدا کرد.
۲) از پیشگامان نثر ساده در عصر بیداری می‌توان به قائم‌مقام فراهانی، زین‌العابدین مراغه‌ای و عبدالرحیم طالبوف، اشاره کرد.
۳) مهم‌ترین روزنامه‌های قرن ۱۲ و ۱۳ که در بردارنده مطالب سیاسی، اجتماعی و گاه علمی بود روزنامه‌های «صوراسرافیل» و «نسیم شمال» است.
۴) مجله بهار به وسیله ملک‌الشعرای بهار و مجله «دانشکده» و «نوبهار» با مدیریت میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی به عرصه ظهور رسیدند.

تست ۱۹۸ نویسنده متن زیر چه کسی است و از کدام اثر برگزیده شده است؟

«رفتن هردومان را با هم قبول نمی‌کرد؛ می‌گفت رائد برود؛ وقتی برگشت، نوبت حامد و ما که گفتیم - مثل همیشه - یا هر دو یا هیچ‌کدام؛ پدر پاسخ داد که: پس هیچ‌کدام»

۱) محمدرضا سرشار - کشتی پهلوگرفته ۲) احمد یوسف زاده - آن بیست و سه نفر
۳) محمدرضا سرشار - اگه بابا بمیره ۴) سید مهدی شجاعی - دو کبوتر، دو پنجره، یک پرواز

تست ۱۹۹ کدام مورد بیانگر ویژگی «ادبی» شعر معاصر است؟

۱) ابهام پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.
۲) صور خیال، جدید و نو نیستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل هستند.
۳) موضوع شعر محدود نیست و بسیار تنوع دارد و شاعر برای انتخاب موضوع آزاد است.
۴) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است.

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور ۱۴۰۱

تست ۲۰۰ کدام گروه «همگی» شاعران نیمهٔ دوم قرن پنجم و ششم‌اند؟

۱) نظامی گنجه‌ای- فردوسی- سنایی- عطار ۲) ناصرخسرو- شهید بلخی- فرخی سیستانی- خاقانی
۳) خواجه عبدالله انصاری- کسایی- ناصرخسرو- رودکی ۴) جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی- خاقانی- انوری- سنایی

تست ۲۰۱ کدام بیت «فاقد» ویژگی «زبانی» سبک خراسانی است؟

۱) چنین آن دو ماهر در آداب ضرب / ز هم رد نمودند هفتاد حرب
۲) خود و نامداران هزار و دویست / تو گفتی کشان بر زمین جای نیست
۳) ز فتراک بگشود پیچان کمند / بینداخت و آمد میانش به بند
۴) کمان به‌زه را به بازو فکند / به بند کمر بر بزد تیر چند

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۰۲ کدام عبارت از جنبهٔ تاریخ ادبیّات «درست» است؟

الف- ایجاز و اختصار، کوتاهی جملات و بهره‌گیری از لغات عربی از ویژگی‌های نثر دورهٔ غزنوی و سلجوقی است.

ب- قرن چهارم هجری دوران غلبه، رواج، حفظ و ارائهٔ آداب و رسوم ملّی در ادبیات بود.

ج- رایج‌ترین انواع شعر در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم «حماسی»، «مدحی» و «غنایی» بود.

د- نثر دورهٔ سامانی گر چه ساده بود؛ اما اصطلاحات علمی و اشعار و امثال در آن بسیار رواج داشت.

۱) الف، ج ۲) الف، د ۳) ب، ج ۴) ب، د

تست ۲۰۳ **از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» همهٔ موارد «کاملاً» درست است؛ به‌جز:**

۱) فخرالدّین عراقی در کتاب لمعات خود سیر و سلوک عارفانه را در قالب نظم و نثر بیان کرده است.

۲) خواجه رشیدالدین فضل‌الله کتاب «جامع التواریخ» را به نثری عالمانه و پخته در عصر ایلخانان به نگارش درآورده است.

۳) نثر کتاب مرصادالعباد ساده و گاهی دارای سجع و موازنه است و نویسنده آن را در بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی نوشته است.

۴) المعجم فی معاییر اشعار العجم از مهم‌ترین آثار در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر به شمار می‌رود که نثر آن در مقدمه مسجع و در اصل کتاب مصنوع است.

تست ۲۰۴ کدام ابیات دارای ویژگی‌های فکری سبک عراقی‌اند؟

الف- من اگر خارم اگر گل چمن‌آرایی هست / که از آن دست که او می‌کشدم می‌رویم

ب- نمی‌توان غم دل را به خنده بیرون برد / ز خنده‌رویی گل تلخی از گلاب نرفت

ج- به سان پرستاره آسمان گردد سحرگاهان / ز سبزه‌ی آبدار و سرخ گل وز لاله بستان‌ها

د- جسم خاک از عشق بر افلاک شد / کوه در رقص آمد و چالاک شد

۱) الف، ج ۲) الف، د ۳) ب، ج ۴) ب، د

تست ۲۰۵ کدام بیت «فاقد» ویژگی‌های سبک هندی است؟

۱) هر چه ز نیک و بد است چون همه در دست اوست / بر من مسکین چرا خط خطا می‌کشد

۲) از سر پر آرزو دل زردرویی می‌کشد / عاقل از بالای جاهل زردرویی می‌کشد

۳) چو خورشید است پیدا راز عشق از سینه‌ی عاشق / نباشد نامه‌ی پیچیده صحرای قیامت را

۴) رتبه‌ی آزادگی بنگر که نخل میوه‌دار / از حجاب سرو نتوانست سر بالا کند

تست ۲۰۶ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات «درست» است؟

۱) نخستین رمان تاریخی دورهٔ معاصر «تهران مخوف» اثر مرتضی مشفق کاظمی است.

۲) جریان نوگرایی شعر معاصر با سرودن «افسانه» نیما یوشیج در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.

۳) جلال آل احمد، بزرگ علوی و سیمین دانشور از جمله نویسندگان نسل اول دورهٔ معاصرند.

۴) تنها نمونه ادبیات نمایشی چند نمایشنامه از میرزا آقا تبریزی بود که در دورهٔ ناصرالدین‌شاه نگارش یافت.

تست ۲۰۷ کدام عبارات از نظر تاریخ ادبیات «درست» است؟

الف- در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به نوشتن داستان‌های سیاسی و اجتماعی بود.

ب- نثر روان و عامیانه قائم‌مقام فراهانی در داستان‌های محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت تأثیر داشت.

ج- مجله «بهار» به‌وسیله یوسف اعتصامی و دو مجلهٔ «دانشکده و نوبهار» با مدیریت ملک‌الشعرای بهار منتشر می‌شد.

د- شاعرانی مانند ابوالقاسم لاهوتی و فرخی یزدی به انعکاس خواست‌ها و علایق تودهٔ مردم پرداختند.

۱) الف، ج ۲) ب، د ۳) ج، ب ۴) ج، د

تست ۲۰۸ **پدیدآورندگان «ظهور- گوشواره‌ی عرش- تلخ و شیرین- آتش خاموش» به ترتیب، دارای کدام آثار دیگر نیز هستند؟**

۱) ضیافت - زمستان - زیارت - سووشون

۲) سفر ششم - صدای سبز - راه‌آب نامه - شهری چون بهشت

۳) دلاویزتر از سبز - خواب ارغوانی - یک بود، یکی نبود - زمستان

۴) ملاقات در شب آفتابی - برآشفتن گیسوی تاک - زمین سوخته — دید و بازدید

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری نوبت اول دیماه ۱۴۰۱

تست ۲۰۹ کدام آثار به ترتیب «منظوم»، «منثور» و «منظوم» است؟

۱) مکاتیب - مرصادالعباد- بهارستان
۲) بوستان- عالم‌آرای عباسی- فیه مافیه
۳) عین‌الحیات- انوار سهیلی- جمشید و خورشید
۴) عشاق نامه- نفحات الانس- تحفه الاحرار

تست ۲۱۰ کدام مورد به ترتیب، بیانگر «ویژگی نثر دورهٔ سامانی و ویژگی فکری شعر سبک خراسانی» است؟

۱) تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز - توجه به صفا و پالایش درون در سروده‌های این عصر
۲) به‌کارگیری لغات کم‌کاربرد فارسی در مقایسه با دوره‌های بعد - استفاده از قافیه و ردیف‌های بسیار ساده
۳) تکرار فعل یا اسم به‌حکم ضرورت معنی - غالب بودن روح شادی و نشاط و خوش باشی
۴) آوردن مترادف‌ها و توصیف‌های فراوان - حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره

تست ۲۱۱ وجود بعضی از واژگان، در همهٔ ابیات، یادآور نقد شعر عطار در کتاب درسی است؛ به‌جز:

۱) تو پاک باش و مدار ای برادر از کس باک / زنند جامه‌ی ناپاک گازران بر سنگ
۲) چه خوش گفت آن تهی‌دست سلحشور / جوی زر بهتر از پنجاه من زور
۳) بیاموزم این کودکان را همی / برون زین نیارم زدن خود دمی
۴) دو سوراخ چون روبه حیله‌ساز / یکی سوی شهوت یکی سوی آز

تست ۲۱۲ کدام مورد از ویژگی‌های فکری شعرِ «سبک عراقی» است؟

۱) درهم‌آمیختگی مختصات نو و کهن، در شعر این دوره کاملاً بارز است.
۲) گرایش به تصوف موجب رواج اندیشه‌هایی مانند بی‌اعتباری دنیا در شعر شد.
۳) مدعیان عرفان به شرح اصطلاحات و پیچیده جلوه دادن مفاهیم آن پرداختند.
۴) شاعران برای مضمون‌سازی از هر پدیدهٔ طبیعی یا هر موضوعی در قلمرو ذهن استفاده کردند.

تست ۲۱۳ ویژگی‌های ادبی سبک هندی در همهٔ ابیات مشهود است؛ به‌جز:

۱) گر عشقم آشکار شد انکار من مکن / کآتش به پنبه کس نتواند نهان کند
۲) از بس‌که گرفتار به خون خوردن خویشم / انگشت ندامت نتوانم به دهان برد
۳) نیست ممکن عشق را در سینه پنهان داشتن / قرب این آیینه طوطی می‌کند زنگار را
۴) صبح از جان‌های روشن یاد می‌آید مرا / شام از تاریکی تن یاد می‌آید مرا

تست ۲۱۴ کدام آثار همگی مربوط به «دورهٔ بیداری» است؟

۱) سبک‌شناسی - داستان باستان - امثال‌وحکم - منشآت
۲) چرند و پرند - تاریخ احزاب سیاسی - سه تابلوی مریم - گلشن صبا
۳) سرگذشت حاجی‌بابا اصفهانی - شمس و طغرا - گنجینهٔ نشاط - ایده‌آل
۴) شمس‌الدین و قمر - خداوند نامه - تاریخ تطوّر نظم فارسی - تاریخ بیداری ایرانیان

تست ۲۱۵ کدام عبارت در خصوص شعر یا نثر معاصر «درست» است؟

۱) تصرّف نیما در ماهیت شعر قدیم و ارائه ماهیتی نو از آن به تغییر قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.
۲) از مهم‌ترین رویدادهای دورهٔ سوم شعر معاصر ظهور شعر نو تغزلی و تشکیل اولین کنگرهٔ نویسندگان و شاعران بود.
۳) تقی مدرسی، غلامحسین ساعدی و جمال میرصادقی با روی‌آوردن به مضامین مبارزه و پایداری از نویسندگان دورهٔ مقاومت هستند.
۴) داستان‌نویسی با افرادی مانند صادق هدایت، جلال آل احمد و سیمین دانشور که به نویسندگان نسل اول معروفند، آغاز شد.

تست ۲۱۶ از دیدگاه تاریخ ادبیات کدام مورد نادرست است؟

۱) در دههٔ هفتاد و پس از آن، گرایش به خاطره‌نگاری، زندگی‌نامه نویسی، نثر ادبی و ادبیات نمایشی قابل توجه است.
۲) «بدوک» حاصل تجربه‌های داستانی سید مهدی شجاعی و «ضیافت» و «جای پای خون» از فیلم‌نامه‌های مشهور اوست.
۳) برخلاف شعر، در داستان‌نویسی دههٔ شصت، جایگاه نسل جوان کم‌رنگ‌تر است و اغلب نویسندگان از پیش‌کسوتان هستند.
۴) کانون نویسندگان ایران، پس از پیروزی انقلاب، فعالیت خود را مجدد آغاز کرد و به خاطر کشمکش سیاسی- عقیدتی، در نهایت به انشعاب حزب توده از آن انجامید.

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۱۷ با توجه به ویژگی‌های قلمرو سه‌گانه شعر در سبک خراسانی، کدام مورد نادرست است؟

۱) واقع‌گرا بودن شعر و توصیفاتِ عمدتاً طبیعی و ساده (قلمرو ادبی) ۲) طبیعی و معتدل بودن استفاده از آرایه‌های ادبی (قلمرو ادبی)

۳) ساده بودن اشعار پندآموز و اندرزگونه (قلمرو فکری) ۴) حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات (قلمرو فکری)

تست ۲۱۸ کدام عبارت «فاقد» ویژگی زبانی موجود در «کلیله‌ودمنه» است؟

۱) عابدی را پادشاهی طلب کرد، اندیشید که دارویی بخورم تا ضعیف شوم.

۲) اندر آن جهان اندر محل رؤیت، گروهانی که خداوند را ببینند غایب شوند.

۳) پیوسته نالان بود و خواب از وی بگسست و بر نعشی خفته بر دوش همی‌بردند.

۴) اگر همگنان در تدارک این کار پشت در پشت نه ایستید، وکیلِ دریا را جرأت افزاید.

تست ۲۱۹ در کدام مورد نام شخصیت‌های ادبی قرن «ششم هفتم و هشتم» و آثار آن‌ها «کاملاً» درست آمده است؟

۱) (سلمان ساوجی: عشّاق نامه) (عبید زاکانی: صد پند) (محمد بن جریر طبری: تفسیر طبری)

۲) (حمدالله مستوفی: تاریخ گزیده) (فخرالدین عراقی: لمعات) (ابوالفضل میبدی: کشف الاسرار)

۳) (عبید زاکانی: موش و گربه) (سلمان ساوجی: تحفه الاحرار) (دولت شاه سمرقندی: تذکره دولت شاه)

۴) (سلمان ساوجی: جمشید و خورشید) (نظامی گنجوی: چهارمقاله) (نصرالله منشی: کلیله‌ودمنه)

تست ۲۲۰ از دیدگاه تاریخ ادبیات کدام‌یک از قسمت‌های مشخص‌شده نادرست است؟

«آثاری که به زبان پهلوی تألیف شده، بیشتر آثار دینی زردشتی است. حتی رساله‌های کوچکی که معمولاً
۱
آن‌ها را در زمره آثار غیردینی به شمار می‌آورند، رنگ دینی دارند. آثار ادبی منثور و منظوم این زبان از میان رفته است، ولی ترجمه‌ی
۲ ۳
عربی و فارسی بعضی از آن‌ها مانند «درخت آسوریک و یادگار زریران» در دست است.»
۴

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

تست ۲۲۱ کدام موارد بیانگر ویژگی‌های «فکری نثر» در دوره‌های «هفتم، هشتم و نهم» است؟

الف- ساده بودن فکر و کلام و در نیامیختن آن با پیچیدگی‌های عرفانی و حکمی و اندیشه‌های فلسفی.

ب- از بین رفتن تعمّق و تفکر در اندیشه ادیبان و جایگزین شدن صنایع ادبی و مصنوع ساختن متون ادبی.

ج- تضعیف تحقیق و تتبّع در بین علما و ادیبان به دلیل نبودن استادان بزرگ و از بین رفتن مراکز علمی.

د- فراگرفتن ضعف و انحطاط فکری به علت کشتن یا متواری ساختن فضلا و نابودی کتابخانه‌ها و عدم صحت و اتقان مطالب.

۱) «الف» و «ب» ۲) «ب» و «د» ۳) «الف» و «ج» ۴) «ج» و «د»

تست ۲۲۲ موارد زیر به ترتیب، دربارهٔ ویژگی کلامی کدام شاعر یا نویسنده آمده است؟

- وی مثنوی‌هایی به پیروی از نظامی سروده است.
- نثر وی در مقدمه اثر معروفش مصنوع و در اصل کتاب ساده است.
- از شاعرانی است که در تصوف و طریقت مقامی بلند دارد.
- شاخصه اصلی این شاعر واقع‌گرایی است.

۱) جامی - شمس قیس رازی - شاه نعمت اله ولی ـ وحشی بافقی

۲) خواجوی کرمانی - شمس قیس رازی - حافظ شیرازی - صائب تبریزی

۳) خواجوی کرمانی - نجم الدین رازی - فخرالدین عراقی - بابا فغانی شیرازی

۴) سلمان ساوجی - خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی - مولوی - وحشی بافقی

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۲۳ در میان عبارات زیر، کدام موارد از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی «درست» است؟

الف: سیمین دانشور چند سال با مجله‌هایی مثل نقش و نگار، کتاب ماه، کیهان و آرش همکاری داشت.

ب: نمونه نثر پرشتاب و بریده‌بریده جلال (نثر تلگرافی) را در داستان بلند مدیر مدرسه می‌توان به کمال دید.

ج: پروین در قصیده به سبک سعدی و در قطعات به شیوهٔ ناصرخسرو و به روانی و لطافت «انوری و سنایی» شعر می‌سرود.

د: جمال‌زاده در داستان بیشتر به محتوا توجّه داشت و خلاف راهی را رفت که کسانی مثل زین‌العابدین مراغه‌ای در سیاحت‌نامه داشتند.

۱) «الف» و «د» ۲) «ب» و «د» ۳) «الف» و «ب» ۴) «الف» و «ج»

تست ۲۲۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات در متن زیر چند «خطا» به چشم می‌خورد؟

«نمایشنامه‌نویسی نوع ادبی جدیدی در ایران به شمار می‌رود و با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد. در دوره مظفرالدین شاه با رفت‌وآمد ایرانیان به اروپا این نوع ادبی هم رواج یافت. اوّلین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، محمدباقر میرزا خسروی بود. زبان این نمایشنامه‌ها متکلّف و تا حدی غیرقابل فهم بود.»

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور تیر ۱۴۰۲

تست ۲۲۵ کدام عبارت از لحاظ تاریخ ادبیات «درست» است؟

۱) بسیاری از اشعار پارتی در آثاری مانند کلیله و دمنه و هزار و یک شب به‌جامانده است.

۲) زبان پارتی تا اواخر دوره ساسانیان رواج داشت و در شرق و شمال شرقی ایران متداول بود.

۳) آثار ادبی منظوم و منثور زبان پهلوی از بین رفته ولی ترجمه عربی و فارسی برخی از آنان موجود است.

۴) فرمان‌ها و نامه‌های شاهان هخامنشی که به خط میخی نوشته می‌شد، مربوط به (۳۰۰ ق.م.) تا حدود (۷۰۰ م) است.

تست ۲۲۶ کدام عبارت «فاقد» ویژگی زبانی موجود در «کلیله و دمنه» است؟

۱) ملک پیلان با جملگی حشم به آب خوردن به سوی آن چشمه رفت و آن زمین خرگوشان بود.

۲) هرگاه که دست در شاخی زند بار دیگر در سر آید و مثلاً سنگ راه در هر گام پای دام او باشد.

۳) و لابُد خرگوش را از آسیب پیل زحمتی باشد و اگر پای بر سر ایشان نهد، گوش‌مال تمام یابند.

۴) از حقوق رعیت بر ملک آن است که هر یک را بر مقدار مروّت و یکدلی به درجه‌ای رساند.

تست ۲۲۷ با توجه به تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کدام موارد نادرست ذکرشده است؟

الف: قرن چهارم دوره طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی بود که با زکریای رازی آغاز شد.

ب: شاهنامه ابومنصوری به سال ۳۶۴ قمری به دست عده‌ای از دانشوران خراسان نوشته شد.

ج: «تاریخ الرسل و الملوک» را ابوعلی بلعمی به دستور منصور بن نوح سامانی به زبان عربی نوشته است.

د: عهد سامانی بیشتر به موضوع‌های حماسی ملی و تاریخی توجه دارد و نثر این دوره ساده و روان است.

هـ: در دوره سلجوقی شعر حکمی و اندرزی به پختگی رسید و کسایی مروزی قصیده‌ای در این موضوع سرود.

۱) «ب» - «ج» ۲) «الف» - «هـ» ۳) «الف» - «ب» ۴) «ج» - «د»

تست ۲۲۸ کدام عبارت از نظر تاریخ ادبیات «کاملاً» درست است؟

۱) مثنوی‌های جمشید و خورشید و تحفه الاحرار به پیروی از نظامی گنجه‌ای سروده شده است.

۲) فخرالدین عراقی در کتاب لمعات خود مبانی اخلاقی را در قالب نثر عالمانه بیان کرده است.

۳) جامی شاعر بزرگ قرن هشتم، کتاب بهارستان را به تقلید از گلستان سعدی سروده است.

۴) نثر طبقات ناصری، تاریخ وصّاف و مرصادالعباد به ترتیب فنی، پیچیده و موزون است.

Ahmadi63amoozesh.com

۲۲۹ در کدام مورد، ویژگی فکری سبک عراقی و ویژگی زبانی سبک هندی (در نثر) آمده است؟

۱) مدعیان عرفان، اندک‌اندک اصالت خود را از دست دادند. - نثر این دوره به علّت مدح و چاپلوسی از رونق افتاد.

۲) صنایع ادبی جای تعمّق و تفکّر را گرفت. - از صحّت و اتقان مطالب کاسته شد و ضعف و انحطاط فکری فراگیر شد.

۳) در نثر آوردن جملات طولانی و کاربرد افعال با پیشوندهای متعدّد وجود داشت. - تحقیق و تتبع در بین علما و ادیبان تضعیف شد.

۴) نگارش کتاب‌هایی با عنوان فرهنگ لغت در این دوره رواج یافت. - در کتاب‌های مصنوع و متکلف بیشتر به ظاهر سازی و تصنع پرداختند.

۲۳۰ از دیدگاه تاریخ ادبیات کدام‌یک از قسمت‌های مشخص‌شده، نادرست است؟

نثر فنّی در قرن هفتم ضعیف می‌شود و در قرن هشتم از میان می‌رود. ملاحسین واعظ کاشفی
۱

کلیله‌ودمنه را به انشای دورهٔ خود بازمی‌گرداند و آن را انوار «سهیلی» می‌نامد. تاریخ‌نویسی در این دوره به اسلوب ساده رواج می‌یابد؛
۲ ۳

نثر ساده این دوره همه‌جا فصیح و بلیغ است.»
۴

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

۲۳۱ هر یک از ویژگی‌های زیر به ترتیب مربوط به کدام شاعر است؟

- در طنز و هزل و هجو چیره‌دست بود و در اشعارش اندیشه‌های نوگرایانه وجود داشت.
- تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی او در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی نقش مهمی داشت.
- وی تحت تأثیر شاعران گذشته به‌ویژه مسعود سعد و سعدی بود.
- شاعر، روزنامه‌نگار، نمایشنامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوره مشروطه بود.

۱) ایرج میرزا - عارف قزوینی - فرخی یزدی - میرزاده عشقی

۲) نسیم شمال - عارف قزوینی - ملک‌الشعرای بهار - میرزاده عشقی

۳) ایرج میرزا - سید اشرف‌الدین گیلانی - فرخی یزدی - ملک‌الشعرای بهار

۴) سید اشرف‌الدین گیلانی - میرزاده عشقی - فرخی یزدی - ملک‌الشعرای بهار

۲۳۲ با توجه به نثر دوره معاصر در متن زیر «چند خطا» به چشم می‌خورد؟

«نخستین رمان تاریخی این دوره را محمدباقر میرزا خسروی با نام «شمس و طغرا» نوشت. نثر داستانی معاصر با عنوان «جعفرخان از فرنگ برگشته» به قلم حسن مقدم آغاز شد. داستان‌نویسی نوین با افرادی مانند محمدعلی جمال‌زاده گسترش یافت. بزرگ علوی نویسنده چشم‌هایش و صادق چوبک نویسنده «تنگسیر» از معروف‌ترین نویسندگان سبک تلفیقی هستند.»

۱) چهار ۲) سه ۳) دو ۴) یک

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری اردیبهشت ۱۴۰۳

۲۳۳ کدام عبارت با توضیح مقابل آن مغایرت دارد؟

۱) خسرو از آن طیره شده و از رسول خجل گشت، پرسید که همه چیز پس که داند؟ (قابوس‌نامه - دوره‌ی غزنوی و سلجوقی)

۲) کس فرستاد به شهرهای خراسان و هشیاران از آنجا بیاورد از هر شارستان، گرد کرد و بنشاند. (سفرنامه ناصرخسرو - دوره‌ی غزنوی)

۳) از ایشان فتوای کرد که روا باشدکه ما این کتاب را به زبان پارسی گردانیم؟ گفتند: روا باشد. (ترجمه تفسیر طبری - قرن چهارم و پنجم)

۴) این ضحّاک را اژدها به وی از آن گفتندی که بر کتف او دو پاره گوشت بود بزرگ بر رُسته دراز. (تاریخ بلعمی - دوره‌ی سامانی)

۲۳۴ در کدام بیت دو نکته‌ی برجسته‌ی قلمرو زبانی موجود در کلیله و دمنه و شعر عطار (مذکور در کتاب) به چشم می‌خورد؟

۱) چو روباهان و خرگوشان منه گوش به روبه‌بازی این خواب خرگوش

۲) دو سوراخ چون روبه حیله‌ساز یکی سوی شهوت یکی سوی آز

۳) این سگ‌صفتان کنند ای آهوچشم ناگاه تو را صید ز روبه‌بازی

۴) چو منی را فلک بیازارد خردش بی‌خرد نینگارد؟

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۳۵ در متن زیر کدام مورد نادرست است؟

«با شکست سامانیان، خراسان (۱) ابتدا به دست سبکتگین و بعد پسرش، محمود افتاد و سلسله غزنوی در سال ۳۵۱ (۲) هجری در شهر غزنه تشکیل شد. غزنویان برای ماندگاری خود، زبان فارسی را رواج دادند و در دربار آنان شاعرانی نظیر ناصرخسرو (۳) و عنصری (۴) به ستایش و مدیحه‌سرایی می‌پرداختند.»

۱) ۴ ۲) ۳ ۳) ۲ ۴) ۱

تست ۲۳۶ کدام مورد را نمی‌توان ویژگی زبانی «قرن یازدهم و دوازدهم» دانست؟

۱) کاربرد لغات عربی کم شد و رواج لغات ترکی سبب ضعف زبان فارسی گردید.

۲) رواج واژگانی چون شیشه، قالی، بخیه و ... که تا آن زمان کمتر در شعر راه داشت.

۳) در این عصر، شعر معنی‌گراست، نه صورت‌گرا و شاعران به معنی بیشتر توجّه دارند تا به زبان.

۴) شاعرانی چون صائب که در اشعار قدما تتبّع بسیار داشتند، از به‌کار بردن زبان قدیم پرهیز می‌کردند.

تست ۲۳۷ از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، کدام موارد درست است؟

الف: مکتب وقوع، نتیجه‌ی چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید در قرن نهم بود.

ب: شاهان صفوی در نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند؛ اما به زبان فارسی علاقه نشان داده‌اند.

ج: فضلای هند از تألیف کتاب و سرودن شعر به زبان فارسی و بها دادن به فرهنگ آن استقبال چندانی نمی‌کردند.

د: بسیاری از ابیات بیدل دهلوی به‌صورت ضرب‌المثل رواج یافته، او را خداوندگار مضامین تازه‌ی شعری دانسته‌اند.

هـ: کلیم کاشانی در ابداع معانی مشهور است. وی با به‌کار بردن مضمون‌های ابداعی «خلّاق‌المعانی ثانی» لقب گرفت.

۱) «الف» - «د» - «هـ» ۲) «ب» - «ج» - «د» ۳) «الف» - «ب» ۴) «ب» - «هـ»

تست ۲۳۸ کدام مورد، بیانگر ویژگی‌های «ادبی و فکری» شعر معاصر تا دوره‌ی انقلاب اسلامی است؟

۱) جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر چشمگیر است - مخاطب شعر عامه مردم هستند.

۲) لحن شاعر صمیمانه و متواضعانه است - گرایش به نماد در تصاویر شعری بیشتر است.

۳) علاوه‌بر قالب‌های سنتی، قالب نیمایی و سپید نیز پرکاربرد است - تفکر شاعر آسمانی است.

۴) مدح و ذم و هجو بسیار کم است - معشوق مانند دوره‌های آغازین شعر فارسی، زمینی است.

تست ۲۳۹ از دیدگاه تاریخ ادبیات، در متن زیر چند خطا به چشم می‌خورد؟

«نثر در دوره‌ی انقلاب اسلامی به‌ویژه در داستان‌نویسی ادامه می‌یابد و مضمون‌های اجتماعی و تاریخی مورد توجّه نویسندگان قرار می‌گیرد. برخلاف شعر، در داستان‌نویسی دهه‌ی شصت جایگاه نسل جوان پررنگ‌تر است. در این دوره نویسندگانی چون احمد محمود با رمان «زمین سوخته» و اسماعیل فصیح با داستان «آینه‌های دردار» را می‌توان نام برد.»

۱) سه ۲) چهار ۳) دو ۴) یک

تست ۲۴۰ هریک از عبارات زیر، به‌ترتیب، معرّف چه کسی است؟

- از نویسندگان مشهور معاصر است و به فعالیت‌های مطبوعاتی در مجله‌های رشد، سوره و پویش پرداخته است.
- تحصیل‌کرده‌ی ادبیات نمایشی و صاحب چند نمایش‌نامه، در داستان‌نویسی و ادبیات کودکان آثاری نیز دارد.
- ازجمله نویسندگان عصر انقلاب است که در عرصه‌ی داستان کوتاه، بلند، رمان و فیلم‌نامه قلم می‌زند.
- از پیشتازان شعر مذهبی قبل از انقلاب است. وی در غزل و قصیده بیشتر طبع‌آزمایی کرده است.

۱) علی مؤذنی - هوشنگ گلشیری - سیدمهدی شجاعی - سلمان هراتی

۲) محمدرضا سرشار - موسوی گرمارودی - علی مؤذنی - حمید سبزواری

۳) رضا رهگذر - سیدمهدی شجاعی - علی مؤذنی - موسوی گرمارودی

۴) اسماعیل فصیح - سیدمهدی شجاعی - هوشنگ گلشیری - نصرالله مردانی

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور تیر ۱۴۰۳

۲۴۱ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات، درست است؟

۱) عباس‌نامه وحید قزوینی و احسن‌التواریخ حسن بیگ روملو به‌ترتیب، دارای نثر «مصنوع» و «بینابین»اند.

۲) در قرن ششم مرسوم بود که برخی نویسندگان آثار موجود به نثر فنی را به نثر ساده بازمی‌گرداندند.

۳) در زمان تیمور گورکانی هنرمندان، قرآن کریم و دیوان حافظ را به خط خوش نگاشتند.

۴) تذکره‌ی دولتشاه سمرقندی به تشویق بایسنقرمیرزا در قرن نهم به نگارش درآمد.

۲۴۲ چند مورد از موارد زیر، از ویژگی‌های نثر و نظم سده‌های «پنجم و ششم» است؟

- ورود بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی
- تأثیرپذیری برخی شاعران از ادبیات عرب و مضامین شعری آن
- کاربرد لغات مهجور عربی، ترکی و مغولی و اصطلاحات علمی و فنّی
- تأثیر عمیق حکمت، دانش و اندیشه‌های دینی در شعر این دوره
- به وجود آمدن شعر حکمی و اندرزی و آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

۲۴۳ در کدام بیت، واژگان کهن را که امروزه به‌گونه‌ی دیگری به‌کار می‌رود، نمی‌توان یافت؟

۱) راضی به رزق بی‌شر و شوری قناعتم / زنبورخانه در نظرم نان اغنیاست

۲) هرکه باشد عاشق جانان نپردازد ز جان / هرکه باشد طالب گوهر نه اندیشد ز آب

۳) پس آن گه ناخن چنگی شکستند / ز روی چنگش ابریشم گسستند

۴) به خونم گر بیالاید دو دست نازنین شاید / که قتلم خوش همی آید ز دست و پنجه‌ی قاتل

۲۴۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، کدام مورد ایراد دارد؟

۱) با پایان یافتن خلافت المستعصم بالله، زبان عربی از رواج افتاد و توجّه به زبان فارسی رونق بیشتری گرفت.

۲) در اوایل قرن هفتم، بسیاری از مدارس از بین رفتند و بزرگانی چون نجم‌الدین کبری و عطار نیشابوری در یورش ویرانگر مغول کشته شدند.

۳) با حمله‌ی ویرانگر مغولان، دوستداران فرهنگ و اخلاق برای تسکین خود به ادبیاتی روی آوردند که بر ترویج روحیه‌ی تسامح و تساهل تکیه داشت.

۴) نثر در سبک عراقی به دو جریان گرایش پیدا کرد؛ یکی ساده‌نویسی چون «طبقات ناصری» و دیگر پیچیده‌نویسی همچون «تاریخ‌الرُسل و الملوک».

۲۴۵ نویسنده و سراینده‌ی آثار، در کدام گروه «همگی» درست است؟

۱) (چهارمقاله: نظامی عروضی) - (الهی‌نامه: عطار نیشابوری) - (قابوس‌نامه: کیکاووس)

۲) (تاریخ گزیده: حمدالله مستوفی) - (جامع‌التواریخ: عطاملک جوینی) - (صدپند: عبید زاکانی)

۳) (مرزبان‌نامه: محمدبن منور) - (عشاق‌نامه: فخرالدین عراقی) - (کشف‌الاسرار: ابوالفضل میبدی)

۴) (عشاق‌نامه: فخرالدین عراقی) - (شاهنامه ابومنصوری: ابومنصور عبدالرزاق) - (محاکمهٔ اللغتین: امیرعلیشیر نوایی)

۲۴۶ هریک از موارد زیر، به‌ترتیب، معرّف کدام چهره‌ی ادبی است؟

- ایجادکننده‌ی زمینه‌های گرایش به رمان‌نویسی و نثر داستانی به معنای نوین آن
- اولین نویسنده‌ی رمان اجتماعی در سال ۱۳۰۱
- از چهره‌های معروف نویسندگان سبک تلفیقی
- از شناخته‌ترین نویسندگان دوره‌ی مقاومت

۱) زین‌العابدین مراغه‌ای - محمد باقر میرزا خسروی - غلامحسین ساعدی - امین فقیری

۲) عبدالرحیم طالبوف - مشفق کاظمی - جمال میرصادقی - هوشنگ گلشیری

۳) محمد باقر میرزا خسروی - حسن مقدم - علی محمد افغانی - احمد محمود

۴) زین‌العابدین مراغه‌ای - مشفق کاظمی - جلال آل احمد - محمود اعتمادزاده

Ahmadi63amoozesh.com

ت ت ۲۴۷ کدام مورد، از ویژگی‌های ادبی نثر داستانی «دوره‌ی انقلاب اسلامی» است؟
۱) تنوع مضامین در نثر داستانی مانند داستان‌های اقلیمی، شهری، کودکانه، زنانه و ...
۲) کاربرد موضوعات عمده‌ای مانند عشق، انسان، ستیزه با خرافات، کارگر، سیاست و ...
۳) رواج واژگان متناسب با جنگ، جبهه، شهادت، ایثار و وطن‌دوستی، مقاومت در داستان
۴) گرایش به سبک‌های جدید نویسندگی مانند جریان سیال ذهن، مینی‌مال و مدرن‌نویسی

ت ت ۲۴۸ از دیدگاه سبک‌شناسی، کدام‌یک از قسمت‌های مشخص‌شده نادرست است؟
«یکی از نقاط قوّت تکنیکی (۱) در اغلب داستان‌های دوره‌ی مشروطه، حضور راوی سوم شخص (۲) در بعضی صحنه‌های داستان و سخن گفتن او با خواننده است. اکثر نویسندگان این دوره داستان را مطابق ذوق عامه مردم می‌نوشتند (۳) و سبک نویسندگی آثار مطابقت با ادبیات داستانی جدید نداشت.» (۴)
۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور تیر ۱۴۰۳

ت ت ۲۴۹ کدام مورد، بیانگر ویژگی‌های «فکری و ادبی» سده‌های پنجم و ششم است؟
۱) کاهش سادگی و روانی کلام - ورود اصطلاحات عرفانی
۲) رواج مفاخره، شکایت و انتقاد اجتماعی - فراوانی ترکیبات نو
۳) رواج داستان‌سرایی و منظومه‌های داستانی - رواج هجو در شعر
۴) فراوانی وعظ و اندرز در شعر - فاصله‌گرفتن غزل از عشق زمینی

ت ت ۲۵۰ از دیدگاه تاریخ ادبیات، کدام‌یک از قسمت‌های مشخص‌شده، نادرست است؟
«موضوع قابل‌توجّه در شعر نیمه‌ی دوم قرن ششم، (۱) علاقه‌مندی شاعران به سرودن غزل‌های لطیف و زیباست. نظامی و هم‌سبکان او در آوردن (۲) مضامین دقیق در غزل بسیار کوشیدند. تحولی که سنایی و انوری در غزل ایجاد کردند، (۳) باعث شد که در قرن هفتم، (۴) شاعران بزرگی در غزل ظهور کنند.»
۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

ت ت ۲۵۱ همه‌ی عبارات، بیانگر ویژگی زبانی نثر در «دوره‌ی صفویه» است؛ به‌جز:
۱) آن بانوی عظمی از شوهر رنجیده، از تبریز به سمرقند رفت.
۲) چون خاطر خطیر خسرو جهانگیر از ضبط و ربط جرجان فراغت یافت؟
۳) دست جوان ترکی را به دست گرفته، آمد به بقعه، مریدان را رشک غالب شد.
۴) اکنون ای یاران بدین حکمت‌های من که همچون دواخانه‌ای است، خود را بشویید.

ت ت ۲۵۲ کدام مورد، از «ویژگی‌های زبانی» سبک هندی است؟
۱) با به‌کاربردن بسیاری از واژگان قدیم و جدید، دایره‌ی واژگان شعر هندی گسترش یافت.
۲) در سبک هندی توجه به صورت، بیش از معنا رواج یافته است و آثار ارزشمندی خلق نشده است.
۳) روی آوردن عموم مردم به عالم ادبیات، موجب شد روح تازه‌ای در زبان شعر دمیده شود.
۴) زبان شعر سبک هندی با اینکه جدید است؛ اما تا حدودی مشخصات سبک خراسانی در آن دیده می‌شود.

تست ۲۵۳ همه عبارات زیر، بیانگر ویژگی‌های ادبیات در قرن یازدهم است؛ به‌جز:

۱) گسترش و رواج آموزه‌های سنتی عرفانی در نثر و نظم این دوره

۲) بی‌توجهی به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه‌های زمینی

۳) روی آوردن به مضامین پند و اندرز و توصیف امور طبیعی

۴) تبدیل موضوعات کهن به مضامین تازه و به زبان جدید

تست ۲۵۴ انتساب چند اثر به پدیدآورنده‌ی آن، درست ذکر شده است؟

(بی‌بال پریدن: سیدعلی موسوی گرمارودی) – (زمستان ۶۲: هوشنگ گلشیری) – (ضیافت: سیدمهدی شجاعی) – (ظهور: رضا رهگذر) – (زیارت: جلال آل احمد) – (دری به خانه‌ی خورشید: سلمان هراتی)

۱) دو ۲) سه ۳) چهار ۴) پنج

تست ۲۵۵ با توجّه به تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، چند مورد نادرست ذکر شده است؟

– در آغاز قرن پنجم، بیشتر دانشمندان ایرانی به ضرورت، آثار خود را به عربی می‌نوشتند.

– ابوعلی بلعمی همزمان با ترجمه‌ی کتاب «تاریخ‌الرسل و الملوک» اطلاعات دیگری راجع‌به تاریخ ایران بر آن افزود.

– در عهد سامانی نثر مانند شعر پارسی رونق و رواجی نداشت؛ اما آوردن اصطلاحات علمی رایج شده بود.

– در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم، مدح پادشاهان و رجال دربار جایگاه خود را پیدا کرد.

– امرای سامانی با تأکید به ضرورت تألیف به زبان فارسی دری، به هویّتی مستقل دست پیدا کردند.

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

تست ۲۵۶ کدام عبارت، از دیدگاه تاریخ ادبیات، ایراد دارد؟

۱) روح حماسی اشعار دوران مقاومت با موجی از عرفان آمیخته شده است و موجب تحوّل و دگرگونی زبان و محتوای شعر می‌شود.

۲) معشوق در ادبیات معاصر مانند دوره‌های آغازین شعر فارسی زمینی است و تفکّر شاعر نیز بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی است.

۳) در دهه‌ی شصت و پس از آن گرایش به خاطره‌نگاری و زندگی‌نامه‌نویسی نیز رشد چشم‌گیری یافت و آثار قابل‌توجّهی در این حوزه‌ها به نگارش درآمد.

۴) هرچه از سال‌های اوّل انقلاب می‌گذرد، اقبال به شعر نیمایی بیشتر می‌شود و در ادامه توجه به چهارپاره، قصیده، ترکیب‌بند و بحر طویل دیده می‌شود.

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری اردیبهشت ۱۴۰۴

تست ۲۵۷ در کدام عبارت بیشترین ویژگی سبک نثر دوره‌ی غزنوی و سلجوقی (با توجه به کتاب) به چشم می‌خورد؟

۱) کار امارت اگر به دست عاجزی افتد او بر خود درمانده و خلق بر وی.

۲) طاهر گفت: جَزاکُمُ اللهُ خَیْراً، سخن نیکو گفتید و حق بزرگ راعی را به‌جای‌آوردید.

۳) پیغامبر علیه‌السلام گفت: «اِتَّقِ شَرَّ مَنْ اَحْسَنتَ اِلَیه» و سخن صاحب شرع حق است و آن را وجه.

۴) از برکات سخن تو هفتصد دینار به من رسید. این صد دینار حق‌السعی توست به طوع خویش به تو بخشیدم.

تست ۲۵۸ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی «ایراد» دارد؟

۱) سبک شعری وحشی بافقی حدّ واسط سبک دوره‌ی عراقی و سبک هندی است و واقع‌گرایی شاخصه‌ی اصلی آن است.

۲) رفاه اقتصادی مردم در عصر صفوی و رونق تجارت و کسب‌وکار باعث شد که هر کس به اندازه‌ی توان خود به امور فرهنگی بپردازد.

۳) در قرن یازدهم به‌سبب آشنایی ایرانیان با اروپائیان مراکز تجمعی مثل قهوه‌خانه‌ها نیز دایر شد و شاعران به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می‌پرداختند.

۴) حکومت صفوی مذهب شیعه را ترویج کرد و به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه‌های زمینی توجّهی خاص داشت و شاعران سروده‌های خود را با این مضامین همراه می‌کردند.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۵۹ در کدام بیت کاربرد واژگان کهن را که امروزه به گونه‌ای دیگر به‌کارگرفته می‌شوند، نمی‌توان یافت؟

۱) همراه خود نسیم صبا می‌برد مرا / یا رب چو بوی گل به کجا می‌برد مرا؟

۲) زان که آوازت تو را در بند کرد / خویشتن مرده پی این پند کرد

۳) حرم آل رسول است تو را جای که هیچ / دیو را راه نبوده است در این شهره حریم

۴) بنگر، پیوستی آن چه گفت بپیوند؟ / بنگر، بگسستی آن چه گفت که بگسل؟

تست ۲۶۰ هریک از عبارات زیر کدام شخصیت ادبی را معرّفی می‌نماید؟

- از عارفان قرن هفتم که در بیان سلوک دین و تربیت نفس اثری عارفانه به نثری شیوا دارد.
- یکی از چهره‌های علمی و سیاسی عصر ایلخانان که مهم‌ترین کتاب خود را به نثری عالمانه و پخته نوشته است.
- از سرایندگان قرن هشتم که مثنوی معروف خود را به‌شیوه‌ی داستان‌های نظامی سروده است.
- از شاعران خوش‌ذوق و هم‌عصر با خواجوی کرمانی که ناملایمات روزگار خود را برنمی‌تافت و تزویر و ریاکاری حاکمان را به تصویر می‌کشید.

۱) شاه نعمت‌الله ولی - خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - سلمان ساوجی - جامی

۲) نجم دایه- خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - سلمان ساوجی - عبید زاکانی

۳) جلال‌الدین بلخی - نجم‌الدین رازی - خواجوی کرمانی - حمدالله مستوفی

۴) نجم‌الدین رازی - شمس قیس رازی - ابن یمین - عبید زاکانی

تست ۲۶۱ کدام ابیات با توجه به ویژگی‌های «ادبی» در یک سبک قرار می‌گیرند؟

الف: چون صبر نیست کز تو نظر برتوان گرفت / یک‌باره برمگیر ز بیچارگان نظر

ب: حرف آن حسن به‌سامان از من مجنون مپرس / شوکت بزم سلیمان از من مجنون مپرس

ج: ساقیا تا کی ز دوران شرح بدحالی کنیم / شیشه‌ای پر کن که یک ساعت دلی خالی کنیم

د: ز آه سرد پروا نیست عشّاق بلاکش را / کند بر دود صبر آن کس که می‌افروزد آتش را

ه: جست‌وجو از بهر روزی باعث شرمندگی است / زین خجالت آسیا انگشت دارد در دهن

۱) «الف» - «ج» - «د»
۲) «ب» - «د» - «هـ»
۳) «الف» - «د» - «هـ»
۴) «ب» - «ج» - «هـ»

تست ۲۶۲ هریک از ویژگی‌های زیر، به‌ترتیب، بیانگر کدام سده از تاریخ ادبیات ایران است؟

- شاعران تخیّلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند و نوآوری‌هایی در عرصه‌ی تخیّل پدید آوردند.
- تجدد و نوگرایی در ابعاد مختلف زندگی ایرانیان به‌وجود آمد و شعر و نثر فارسی نیز از آن بی‌نصیب نماند.
- در این عصر نوآوری‌ها، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی گرایش به شعرهای ترجمه‌ای مورد توجه قرار گرفت.
- نثر فارسی، قیدوبندهای نثر مصنوع و فنّی را کنار گذاشت و گزارشی و ساده شد.

۱) نهم و دهم - چهاردهم - سیزدهم - یازدهم و دوازدهم
۲) هشتم و نهم - یازدهم و دوازدهم - چهاردهم - سیزدهم
۳) دوازدهم و سیزدهم - چهاردهم - چهاردهم - دوازدهم و سیزدهم
۴) دوازدهم و سیزدهم - یازدهم و دوازدهم - سیزدهم - یازدهم و دوازدهم

Ahmadi63amoozesh.com

۲۶۳ چند عبارت درباره‌ی ویژگی‌های ادبیات قرن یازدهم، درست است؟

- همراهی حکومت صفوی با آموزه‌های سنتی عرفانی
- تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه
- از بین رفتن مدیحه‌سرایان درباری
- رواج تاریخ‌نویسی به اسلوب ساده
- بازنویسی کتب ساده به نثر فنی
- پیدایش مکتب وقوع

۱) پنج ۲) چهار ۳) سه ۴) دو

۲۶۴ کدام ویژگی‌ها، به سراینده منظومه‌ی زیر اختصاص می‌یابد؟

«ما در عصر احتمال به‌سرمی‌بریم / در عصر شک و شاید / از هر طرف که باد بیاید ... .»

۱) شاعر و نویسنده‌ی انقلاب که جایگاه خویش را در شعر انقلاب تثبیت کرد. نثر وی ساده، امّا عمیق و عاطفی است.

۲) از شاعران نواندیش و معروف شعر انقلاب و مجموعه شعر «دری به خانه‌ی خورشید» از سروده‌های اوست.

۳) معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعری اوست و این ویژگی در «خواب ارغوانی» به‌چشم می‌خورد.

۴) از پیشتازان شعر مذهبی قبل از انقلاب است. اشعار سپید او نیز قابل توجه‌اند.

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری داخل کشور تیر ۱۴۰۴

۲۶۵ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات، ایراد دارد؟

۱) کتاب تاریخ گزیده، دربردارنده‌ی تاریخ پیامبران، خلفای چهارگانه، خلفای بنی‌عباس و تاریخ ایران تا سال ۷۳۰ هـ ق. است.

۲) در واقع باید گفت آثار ادبی زبان پهلوی به سبب اهمیتی که سنّت کتبی در ایران پیش از اسلام داشته، غالباً به کتابت درآمده بود.

۳) در زمان بایسنقر میرزا هنرمندان، قرآن کریم و شاهنامه‌ی فردوسی را به خط خوش نگاشتند و آثاری ماندگار از هنر اسلامی عرضه کردند.

۴) گروهی از شاعران قرن پنجم و آغاز قرن ششم، در عین تقلید از پیشینیان، هر یک ابتکارات و نوآوری‌هایی دارند که باعث تحوّل در سبک سخن فارسی شده است.

۲۶۶ با توجه به ویژگی‌های زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم، کدام عبارت درست است؟

۱) زبان فارسی در میان هندوان نه تنها زبان سیاسی و نظامی بود، بلکه زبانی مقدس نیز قلمداد گردید.

۲) از ویژگی‌های ادبی این دوره توجه به آرایه‌های ادبی، ورود اصطلاحات عرفانی و رواج هجو در شعر است.

۳) نمونه‌هایی از نثر موزون که در این دوره به کمال رسید، در آثاری مانند کیمیای سعادت و کشف‌الاسرار مشهود است.

۴) در حوزه‌ی ادبی عراق عجم شاعران مشهوری مانند خاقانی و نظامی ظهور کردند که در تجدید سبک تأثیرگذار بودند.

۲۶۷ کدام ابیات ویژگی‌های سبکی یکسانی دارند؟

الف: زخم‌های کهنه را بگسسته از هم بخیه‌ها / داغ‌های تازه را افتاده مرهم بر کنار

ب: من نگویم ترک آیین مروّت کن ولی / این فضیلت با تو خلق سفله را دشمن کند

ج: گردون به شیشه‌ی تهی‌ام سنگ کین زند / طالع به شمع کشته‌ی ما آستین زند

د: دست طمع چو پیش خسان می‌کنی دراز / پل بسته‌ای که بگذری از آبروی خویش

ه: بی تو ای جان و جهان کار من از دست برفت / دل شیدا ز برم تا به تو پیوست برفت

۱) «ب» - «د» - «هـ»
۲) «ب» - «ج» - «هـ»
۳) «الف» - «ب» - «د»
۴) «الف» - «ج» - «د»

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

ت ت ۲۶۸ کدام توضیح درباره‌ی سراینده‌ی بیت زیر به‌درستی آمده است؟

«هرکه چیزی دوست دارد جان و دل بر وی گمارد　　هرکه محرابش تو باشی سر ز خلوت برنیارد»

۱) از غزل‌پردازان برجسته‌ی قرن هشتم، که غزل‌های او بر حافظ نیز تأثیرگذار بوده است.

۲) فرمانروای ملک سخن، سی‌وپنج سال گرد جهان گشت، تجربه اندوخت و از هر خرمنی خوشه‌ای چید.

۳) از شاخص‌ترین شاعران عارف است که در در محور اندیشه و احساس آثار جاودانه‌ای پدید آورده است.

۴) از شاعران نام‌آور قرن هفتم و صاحب غزل‌های عرفانی زیباست که سیر و سلوک خود را در قالب نظم و نثر بیان کرده است.

ت ت ۲۶۹ در متن زیر از دیدگاه تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، چند خطا به چشم می‌خورد؟

«سبک هندی از اواخر قرن یازدهم تا اواسط قرن دوازدهم در تاریخ ادبیات فارسی رواج داشت. حکومت صفوی به شعر مدحی و درباری و عاشقانه بها می‌داد و از طرف دیگر با آموزه‌های سنتی عرفانی، همراه بود. در این دوره شاعران به موضوع‌هایی مثل اندرز، مضمون‌آفرینی و باریک‌اندیشی روی آوردند. دایره‌ی واژگان شعر گسترش یافت و بسیاری از لغات ادبی قدیم مجدداً وارد صحنه‌ی شعر شد.»

۱) یک　　۲) دو　　۳) سه　　۴) چهار

ت ت ۲۷۰ هر یک از عبارات زیر، به‌ترتیب، معرّف کدام شخصیت ادبی است؟

- از شعرای آزادی‌خواه عصر مشروطه که تحت تأثیر شاعران گذشته به‌ویژه مسعود سعد و سعدی بود.
- در بیداری مردم بسیار مؤثر و اشعار وی به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد بود.
- تفکرات شخصی وی، مانع از آن می‌شد که در ردیف شاعران آزادی‌خواه مشروطه قرار گیرد.
- به دلیل جسارت و بی‌پروایی در بیان اندیشه‌های سیاسی، پیش از آن که به اوج شکوفایی برسد، از صحنه‌ی روزگار محو شد.

۱) ادیب‌الممالک فراهانی ـ نسیم شمال ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی

۲) ایرج میرزا ـ نسیم شمال ـ ادیب‌الممالک فراهانی ـ میرزاده‌ی عشقی

۳) فرخی یزدی ـ سید اشرف‌الدین گیلانی ـ ایرج میرزا ـ میرزاده‌ی عشقی

۴) سید اشرف‌الدین گیلانی ـ عارف قزوینی ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی

ت ت ۲۷۱ کدام ویژگی‌ها، به‌ترتیب، مربوط به دوره‌ی دوم و سوم شعر معاصر است؟

۱) انتشار اشعار نیما در نشریات روزگار نو و سخن ـ شروع شعر نو تغزلی و تقویت آن از طرف حکومت

۲) توجه شاعران و نویسندگان به مسائل سیاسی و اجتماعی و آرمان‌های مردم ـ رواج سمبولیسم اجتماعی

۳) آزادتر شدن فضای سیاسی ایران نسبت به دوره‌ی قبل ـ دست‌یابی شاعران به جوهر شعر و گرایش به نقد ادبی

۴) تشکیل اولین کنگره‌ی ادبی نویسندگی و شاعران در سال ۱۳۲۵ ـ گسترش شعر نو تغزلی در دهه‌ی ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰

ت ت ۲۷۲ در کدام ابیات شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری مشهود است؟

الف: یک روز بود مرز وطن کاغذین حصار　　امروز مرزها همه رویینه‌پیکر است

ب: سعی فرما تا به قانون افکنی بنیان کار　　شه که از قانون بپیچد سر سزای کیفر است

ج: جز به فنا چهر جان نبینی ازیراک　　جان تو زندانی است و جسم تو زندان

د: صدف خانه است و صاحب‌خانه غوّاص　　تو در وی گوهر یکتایی ای زن

ه: کوه از درخت گویی مردی مبارز است　　پرهای گونه‌گون زده چون جنگیان به خود

۱) «الف» - «ب» - «د»

۲) «الف» - «ج» - «هـ»

۳) «ب» - «د» - «هـ»

۴) «ب» - «ج» - «د»

Ahmadi63amoozesh.com

سوالات تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی کنکور سراسری خارج کشور تیر ۱۴۰۴

تست ۲۷۳ کدام مورد با توجه به تاریخ ادبیات، نادرست است؟

۱) در عهد سامانی کتاب‌های گوناگونی به زبان فارسی دری با موضوع‌های حماسی، ملّی و تاریخی پدید آمد.

۲) شعر مدحی که از آغاز به پیروی از شعر عربی معمول گشت، با دو شاعر مشهور، رودکی و شهید بلخی، قوّت و استحکام یافت.

۳) آوردن ترکیب‌های تازه، استعاره‌های دلپذیر و تشبیهات گوناگون از خصیصه‌های شعر در قرن چهارم و نیمه‌ی اول قرن پنجم است.

۴) در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه‌ی متون عربی وارد فارسی دری شد.

تست ۲۷۴ کدام بیت فاقد ویژگی زبانی سبک خراسانی است؟

۱) میاسای از کین افراسیاب / ز تن دور کن خورد و آرام و خواب

۲) به موبد چنین گفت کای نامجوی / چو رفتی از ایدر به هرمز بگوی

۳) چنین داد پاسخ که ایدون کنم / که کین از دل شاه بیرون کنم

۴) همیشه به نیکی بود رای اوی / ابر گاه شاهان بود جای اوی

تست ۲۷۵ موارد زیر، به‌ترتیب، منتسب به کدام شخصیت ادبی است؟

- از شاعران بنام قرن هشتم است. در غزلیاتش، فرهنگ گذشته ایران با همه کمال ایرانی – اسلامی خود رخ می‌نماید.

- وی در اثر معروف خویش، شرح‌حال بیش از صد تن از شاعران ایرانی تا قرن نهم را آورده است.

- از شاعرانی است که در غزل به سعدی و مولوی توجه خاصی داشته، قصایدش به سبک عراقی است.

- بسیاری از تک‌بیتی‌های وی به‌صورت ضرب‌المثل رواج یافته است.

۱) مولوی - جامی - فخرالدین عراقی -کلیم کاشانی

۲) حافظ - جامی - سلمان ساوجی - صائب تبریزی

۳) سعدی - دولتشاه سمرقندی - خواجوی کرمانی - کلیم کاشانی

۴) حافظ - دولتشاه سمرقندی - سلمان ساوجی - صائب تبریزی

تست ۲۷۶ همه‌ی موارد درباره‌ی سراینده‌ی ابیات زیر مصداق پیدا می‌کند؛ به‌جز:

«مرد آزاده در میان گروه / گر چه خوش‌خو و عاقل و داناست

محترم آنگهی تواند بود / که از ایشان به مالش استغناست

وان که محتاج خلق شد خوار است / گر چه در علم بوعلی سیناست»

۱) قناعت‌پیشگی و بی‌اعتباری دنیا در اشعار ایشان مورد تأکید قرار گرفته است.

۲) «عبید زاکانی و سلمان ساوجی» از شعرای هم‌عصر سراینده‌ی ابیات فوق هستند.

۳) قالب ابیات فوق سرمشق آموزنده‌ای برای پروین اعتصامی در اشعارش بوده است.

۴) سراینده‌ی ابیات از شعرای سبک عراقی است و چند مثنوی به پیروی از پنج گنج نظامی سروده است.

Ahmadi63amoozesh.com

تست ۲۷۷ کدام ابیات بیانگر ویژگی «ادبی» یک سبک هستند؟

الف: نرود حسرت شمشیر تو از دل به هلاک / گر چه در خواب بود تشنه، همان آب خورد
ب: حضور تنگدلان در گرفتگی باشد / شود ز باد سحر غنچه بیشتر دلگیر
ج: از عزیزان با تو ما را هست پیوند دگر / جای یوسف را نگیرد هیچ فرزند دگر
د: بخیه‌ی شبنم و گل بر رخ کار افتاده است / ور نه حیران تو صاحب‌نظری نیست که نیست
ه: قسمت خاک‌نهادان نشود تلخی عیش / که می ناب ز دُرد است فزون رزق سفال

۱) «ب» - «د» - «هـ»
۲) «ب» - «ج» - «د»
۳) «الف» - «ب» - «ج» - «هـ»
۴) «الف» - «ج» -«د» - «هـ»

تست ۲۷۸ کدام عبارت از دیدگاه تاریخ ادبیات، درست است؟

۱) یکی از عوامل تأثیرگذار نهضت بازگشت ادبی توجه به ادبیات در دربار قاجار و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان بود.
۲) انجمن ادبی اصفهان برای رهایی بخشیدن شعر فارسی از تباهی و انحطاط، راهی جز تقلید از آثار پیشینیان در پیش نگرفتند.
۳) در دوران حکومت‌های افشاریه، زندیه و ابتدای دوره‌ی قاجار رشد و شکوفایی قابل توجهی در تاریخ ادبیات ایران دیده می‌شود.
۴) مشتاق اصفهانی در زمان نادرشاه و کریم‌خان‌زند، با همراهی چندتن دیگر از ادیبان، انجمن ادبی خاقان را تشکیل دادند.

تست ۲۷۹ در کدام گزینه همه‌ی ویژگی‌های نثر دوره‌ی مقاومت آمده است؟

۱) هم‌دردی با ستم‌دیدگان دنیا - محکوم کردن استبداد و بی‌عدالتی - تحریک عواطف ملّی و دینی - گرایش به داستان بلند
۲) تکیه بر اسطوره‌های ملّی و تاریخی - گرایش به سمبولیسم اجتماعی - کثرت نویسندگان - تکریم شهید و شهادت
۳) روی‌آوردن به داستان کوتاه - ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین - هم‌دردی با ستم‌دیدگان دنیا - کثرت نویسندگان
۴) حاکمیت روح امید بر داستان‌های این دوره - بهره بردن از زبان عامیانه – ترجمه‌ی آثار داستانی آمریکای لاتین - توجه به داستان کوتاه

تست ۲۸۰ شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری در کدام ابیات یافت می‌شود؟

الف: هر کجا دیدی جوانمردی وطن‌خواه و غیور / از میان بردیش تا خود در جهان آقا شوی
ب: زن بود شعر خدا مرد بود نثر خدا / مردی نثری سره و زن غزلی تر باشد
ج: چه دعا کردی جانا که چنین خوب شدی / دل عشقی چه کند گر که هوای تو کند
د: خصم در کثرت و قانون‌طلبان در قلّت / به قیاسی که تنی پنج به پنجاه زدند
ه: در مجلس دهر ساز مستی پست است / نه چنگ به قانون و نه دف بر دست است

۱) «ب» - «ج» - «د»
۲) «ب» - «د» - «هـ»
۳) «الف» - «ج» - «هـ»
۴) «الف» - «ب» - «د»

Ahmadi63amoozesh.com

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

پاسخنامه‌ی بخش عروض و قافیه

۳	۱۷۶	۴	۱۵۱	۴	۱۲۶	۳	۱۰۱	۳	۷۶	۳	۵۱	۱	۲۶	۳	۱
۴	۱۷۷	۴	۱۵۲	۲	۱۲۷	۴	۱۰۲	۱	۷۷	۲	۵۲	۳	۲۷	۳	۲
۴	۱۷۸	۴	۱۵۳	۴	۱۲۸	۱	۱۰۳	۱	۷۸	۳	۵۳	۱	۲۸	۴	۳
۱	۱۷۹	۳	۱۵۴	۴	۱۲۹	۴	۱۰۴	۲	۷۹	۴	۵۴	۱	۲۹	۳	۴
۲	۱۸۰	۳	۱۵۵	۳	۱۳۰	۳	۱۰۵	۳	۸۰	۳	۵۵	۳	۳۰	۴	۵
۴	۱۸۱	۲	۱۵۶	۳	۱۳۱	۴	۱۰۶	۲	۸۱	۲	۵۶	۲	۳۱	۲	۶
۲	۱۸۲	۳	۱۵۷	۲	۱۳۲	۲	۱۰۷	۱	۸۲	۲	۵۷	۲	۳۲	۲	۷
۴	۱۸۳	۴	۱۵۸	۳	۱۳۳	۳	۱۰۸	۴	۸۳	۳	۵۸	۳	۳۳	۲	۸
۲	۱۸۴	۳	۱۵۹	۴	۱۳۴	۳	۱۰۹	۳	۸۴	۳	۵۹	۱	۳۴	۳	۹
۱	۱۸۵	۴	۱۶۰	۴	۱۳۵	۲	۱۱۰	۳	۸۵	۳	۶۰	۳	۳۵	۲	۱۰
۱	۱۸۶	۳	۱۶۱	۳	۱۳۶	۴	۱۱۱	۲	۸۶	۲	۶۱	۲	۳۶	۲	۱۱
۲	۱۸۷	۱	۱۶۲	۴	۱۳۷	۱	۱۱۲	۳	۸۷	۳	۶۲	۲	۳۷	۱	۱۲
۲	۱۸۸	۴	۱۶۳	۲	۱۳۸	۳	۱۱۳	۴	۸۸	۲	۶۳	۳	۳۸	۲	۱۳
۲	۱۸۹	۲	۱۶۴	۳	۱۳۹	۴	۱۱۴	۲	۸۹	۱	۶۴	۱	۳۹	۴	۱۴
۴	۱۹۰	۴	۱۶۵	۲	۱۴۰	۱	۱۱۵	۳	۹۰	۱	۶۵	۳	۴۰	۲	۱۵
۲	۱۹۱	۴	۱۶۶	۲	۱۴۱	۲	۱۱۶	۴	۹۱	۳	۶۶	۴	۴۱	۱	۱۶
۱	۱۹۲	۱	۱۶۷	۴	۱۴۲	۲	۱۱۷	۳	۹۲	۲	۶۷	۳	۴۲	۴	۱۷
۲	۱۹۳	۲	۱۶۸	۳	۱۴۳	۱	۱۱۸	۱	۹۳	۲	۶۸	۴	۴۳	۳	۱۸
۳	۱۹۴	۱	۱۶۹	۳	۱۴۴	۲	۱۱۹	۱	۹۴	۴	۶۹	۱	۴۴	۳	۱۹
۱	۱۹۵	۲	۱۷۰	۱	۱۴۵	۲	۱۲۰	۳	۹۵	۱	۷۰	۱	۴۵	۲	۲۰
۱	۱۹۶	۳	۱۷۱	۳	۱۴۶	۴	۱۲۱	۴	۹۶	۴	۷۱	۲	۴۶	۴	۲۱
۱	۱۹۷	۴	۱۷۲	۴	۱۴۷	۲	۱۲۲	۴	۹۷	۴	۷۲	۳	۴۷	۳	۲۲
۲	۱۹۸	۳	۱۷۳	۲	۱۴۸	۳	۱۲۳	۲	۹۸	۳	۷۳	۴	۴۸	۴	۲۳
۱	۱۹۹	۳	۱۷۴	۳	۱۴۹	۳	۱۲۴	۳	۹۹	۳	۷۴	۳	۴۹	۲	۲۴
۳	۲۰۰	۱	۱۷۵	۴	۱۵۰	۲	۱۲۵	۴	۱۰۰	۴	۷۵	۳	۵۰	۲	۲۵

Ahmadi63amoozesh.com

پاسخنامه‌ی بخش عروض و قافیه															
۳۷۶	۱	۳۵۱	۴	۳۲۶	۳	۳۰۱	۳	۲۷۶	۳	۲۵۱	۱	۲۲۶	۴	۲۰۱	
۳۷۷	۲	۳۵۲	۳	۳۲۷	۲	۳۰۲	۲	۲۷۷	۲	۲۵۲	۴	۲۲۷	۱	۲۰۲	
۳۷۸	۴	۳۵۳	۱	۳۲۸	۳	۳۰۳	۴	۲۷۸	۳	۲۵۳	۲	۲۲۸	۳	۲۰۳	
۳۷۹	۳	۳۵۴	۲	۳۲۹	۴	۳۰۴	۳	۲۷۹	۱	۲۵۴	۱	۲۲۹	۲	۲۰۴	
۳۸۰	۴	۳۵۵	۱	۳۳۰	۱	۳۰۵	۲	۲۸۰	۱	۲۵۵	۴	۲۳۰	۳	۲۰۵	
۳۸۱	۳	۳۵۶	۴	۳۳۱	۴	۳۰۶	۴	۲۸۱	۱	۲۵۶	۴	۲۳۱	۳	۲۰۶	
۳۸۲	۳	۳۵۷	۱	۳۳۲	۱	۳۰۷	۳	۲۸۲	۳	۲۵۷	۴	۲۳۲	۴	۲۰۷	
۳۸۳	۲	۳۵۸	۱	۳۳۳	۴	۳۰۸	۱	۲۸۳	۴	۲۵۸	۳	۲۳۳	۱	۲۰۸	
۳۸۴	۲	۳۵۹	۲	۳۳۴	۴	۳۰۹	۲	۲۸۴	۴	۲۵۹	۱	۲۳۴	۲	۲۰۹	
۳۸۵		۳۶۰	۴	۳۳۵	۲	۳۱۰	۱	۲۸۵	۳	۲۶۰	۳	۲۳۵	۱	۲۱۰	
۳۸۶		۳۶۱	۳	۳۳۶	۳	۳۱۱	۳	۲۸۶	۳	۲۶۱	۴	۲۳۶	۳	۲۱۱	
۳۸۷		۳۶۲	۱	۳۳۷	۲	۳۱۲	۴	۲۸۷	۲	۲۶۲	۴	۲۳۷	۱	۲۱۲	
۳۸۸		۳۶۳	۳	۳۳۸	۳	۳۱۳	۴	۲۸۸	۱	۲۶۳	۲	۲۳۸	۲	۲۱۳	
۳۸۹		۳۶۴	۴	۳۳۹	۲	۳۱۴	۱	۲۸۹	۳	۲۶۴	۳	۲۳۹	۲	۲۱۴	
۳۹۰		۳۶۵	۳	۳۴۰	۲	۳۱۵	۴	۲۹۰	۳	۲۶۵	۳	۲۴۰	۳	۲۱۵	
۳۹۱		۳۶۶	۱	۳۴۱	۴	۳۱۶	۳	۲۹۱	۱	۲۶۶	۴	۲۴۱	۲	۲۱۶	
۳۹۲		۳۶۷	۴	۳۴۲	۳	۳۱۷	۴	۲۹۲	۲	۲۶۷	۴	۲۴۲	۴	۲۱۷	
۳۹۳		۳۶۸	۴	۳۴۳	۴	۳۱۸	۲	۲۹۳	۳	۲۶۸	۳	۲۴۳	۱	۲۱۸	
۳۹۴		۳۶۹	۲	۳۴۴	۱	۳۱۹	۱	۲۹۴	۱	۲۶۹	۳	۲۴۴	۲	۲۱۹	
۳۹۵		۳۷۰	۱	۳۴۵	۲	۳۲۰	۳	۲۹۵	۱	۲۷۰	۴	۲۴۵	۳	۲۲۰	
۳۹۶		۳۷۱	۳	۳۴۶	۱	۳۲۱	۲	۲۹۶	۳	۲۷۱	۱	۲۴۶	۴	۲۲۱	
۳۹۷		۳۷۲	۳	۳۴۷	۳	۳۲۲	۴	۲۹۷	۴	۲۷۲	۲	۲۴۷	۱	۲۲۲	
۳۹۸		۳۷۳	۱	۳۴۸	۲	۳۲۳	۲	۲۹۸	۲	۲۷۳	۱	۲۴۸	۳	۲۲۳	
۳۹۹		۳۷۴	۴	۳۴۹	۲	۳۲۴	۴	۲۹۹	۴	۲۷۴	۳	۲۴۹	۴	۲۲۴	
۴۰۰		۳۷۵	۱	۳۵۰	۴	۳۲۵	۱	۳۰۰	۱	۲۷۵	۱	۲۵۰	۳	۲۲۵	

Ahmadi63amoozesh.com

@ahmadi63amoozesh
@aboozar_ahmadi63

پاسخنامه‌ی بخش آرایه‌های ادبی															
۱	۱۷۶	۳	۱۵۱	۴	۱۲۶	۲	۱۰۱	۴	۷۶	۳	۵۱	۳	۲۶	۳	۱
۳	۱۷۷	۴	۱۵۲	۲	۱۲۷	۱	۱۰۲	۴	۷۷	۴	۵۲	۳	۲۷	۱	۲
۲	۱۷۸	۲	۱۵۳	۱	۱۲۸	۱	۱۰۳	۳	۷۸	۴	۵۳	۲	۲۸	۴	۳
۲	۱۷۹	۱	۱۵۴	۱	۱۲۹	۳	۱۰۴	۳	۷۹	۲	۵۴	۲	۲۹	۲	۴
۴	۱۸۰	۱	۱۵۵	۴	۱۳۰	۱	۱۰۵	۲	۸۰	۲	۵۵	۳	۳۰	۴	۵
۴	۱۸۱	۲	۱۵۶	۳	۱۳۱	۱	۱۰۶	۴	۸۱	۲	۵۶	۴	۳۱	۲	۶
۳	۱۸۲	۴	۱۵۷	۴	۱۳۲	۲	۱۰۷	۴	۸۲	۴	۵۷	۴	۳۲	۴	۷
۳	۱۸۳	۳	۱۵۸	۳	۱۳۳	۱	۱۰۸	۲	۸۳	۱	۵۸	۴	۳۳	۱	۸
۴	۱۸۴	۴	۱۵۹	۳	۱۳۴	۱	۱۰۹	۱	۸۴	۲	۵۹	۲	۳۴	۲	۹
۱	۱۸۵	۲	۱۶۰	۲	۱۳۵	۳	۱۱۰	۴	۸۵	۴	۶۰	۲	۳۵	۴	۱۰
۲	۱۸۶	۲	۱۶۱	۳	۱۳۶	۱	۱۱۱	۴	۸۶	۲	۶۱	۲	۳۶	۲	۱۱
۱	۱۸۷	۱	۱۶۲	۴	۱۳۷	۳	۱۱۲	۲	۸۷	۴	۶۲	۴	۳۷	۴	۱۲
۲	۱۸۸	۱	۱۶۳	۱	۱۳۸	۱	۱۱۳	۲	۸۸	۲	۶۳	۴	۳۸	۲	۱۳
۳	۱۸۹	۳	۱۶۴	۱	۱۳۹	۴	۱۱۴	۳	۸۹	۲	۶۴	۲	۳۹	۲	۱۴
۴	۱۹۰	۴	۱۶۵	۴	۱۴۰	۳	۱۱۵	۱	۹۰	۳	۶۵	۲	۴۰	۲	۱۵
۲	۱۹۱	۲	۱۶۶	۲	۱۴۱	۴	۱۱۶	۳	۹۱	۴	۶۶	۳	۴۱	۳	۱۶
۱	۱۹۲	۳	۱۶۷	۲	۱۴۲	۱	۱۱۷	۴	۹۲	۳	۶۷	۲	۴۲	۴	۱۷
۴	۱۹۳	۱	۱۶۸	۳	۱۴۳	۳	۱۱۸	۴	۹۳	۲	۶۸	۴	۴۳	۱	۱۸
۳	۱۹۴	۲	۱۶۹	۲	۱۴۴	۴	۱۱۹	۱	۹۴	۳	۶۹	۱	۴۴	۲	۱۹
۲	۱۹۵	۱	۱۷۰	۳	۱۴۵	۲	۱۲۰	۴	۹۵	۳	۷۰	۳	۴۵	۱	۲۰
۳	۱۹۶	۴	۱۷۱	۱	۱۴۶	۴	۱۲۱	۴	۹۶	۴	۷۱	۲	۴۶	۳	۲۱
۱	۱۹۷	۳	۱۷۲	۴	۱۴۷	۲	۱۲۲	۱	۹۷	۲	۷۲	۲	۴۷	۳	۲۲
۲	۱۹۸	۱	۱۷۳	۳	۱۴۸	۴	۱۲۳	۴	۹۸	۴	۷۳	۲	۴۸	۱	۲۳
۴	۱۹۹	۲	۱۷۴	۱	۱۴۹	۱	۱۲۴	۱	۹۹	۱	۷۴	۱	۴۹	۴	۲۴
۲	۲۰۰	۴	۱۷۵	۴	۱۵۰	۱	۱۲۵	۱	۱۰۰	۳	۷۵	۳	۵۰	۴	۲۵

Ahmadi63amoozesh.com

@aboozar_ahmadi63
@ahmadi63amoozesh

پاسخنامه‌ی بخش آرایه‌های ادبی															
۳۷۶		۳۵۱		۳۲۶		۳۰۱		۲۷۶	۳	۲۵۱	۲	۲۲۶	۱	۲۰۱	۳
۳۷۷		۳۵۲		۳۲۷		۳۰۲		۲۷۷	۲	۲۵۲	۳	۲۲۷	۲	۲۰۲	۲
۳۷۸		۳۵۳		۳۲۸		۳۰۳		۲۷۸	۴	۲۵۳	۲	۲۲۸	۱	۲۰۳	۱
۳۷۹		۳۵۴		۳۲۹		۳۰۴		۲۷۹	۳	۲۵۴	۴	۲۲۹	۲	۲۰۴	۳
۳۸۰		۳۵۵		۳۳۰		۳۰۵		۲۸۰		۲۵۵	۱	۲۳۰	۳	۲۰۵	۴
۳۸۱		۳۵۶		۳۳۱		۳۰۶		۲۸۱		۲۵۶	۴	۲۳۱	۳	۲۰۶	۲
۳۸۲		۳۵۷		۳۳۲		۳۰۷		۲۸۲		۲۵۷	۲	۲۳۲	۴	۲۰۷	۱
۳۸۳		۳۵۸		۳۳۳		۳۰۸		۲۸۳		۲۵۸	۳	۲۳۳	۱	۲۰۸	۴
۳۸۴		۳۵۹		۳۳۴		۳۰۹		۲۸۴		۲۵۹	۴	۲۳۴	۲	۲۰۹	۱
۳۸۵		۳۶۰		۳۳۵		۳۱۰		۲۸۵		۲۶۰	۱	۲۳۵	۴	۲۱۰	۴
۳۸۶		۳۶۱		۳۳۶		۳۱۱		۲۸۶		۲۶۱	۳	۲۳۶	۳	۲۱۱	۲
۳۸۷		۳۶۲		۳۳۷		۳۱۲		۲۸۷		۲۶۲	۲	۲۳۷	۱	۲۱۲	۳
۳۸۸		۳۶۳		۳۳۸		۳۱۳		۲۸۸		۲۶۳	۴	۲۳۸	۳	۲۱۳	۴
۳۸۹		۳۶۴		۳۳۹		۳۱۴		۲۸۹		۲۶۴	۴	۲۳۹	۲	۲۱۴	۲
۳۹۰		۳۶۵		۳۴۰		۳۱۵		۲۹۰		۲۶۵	۱	۲۴۰	۳	۲۱۵	۴
۳۹۱		۳۶۶		۳۴۱		۳۱۶		۲۹۱		۲۶۶	۲	۲۴۱	۲	۲۱۶	۳
۳۹۲		۳۶۷		۳۴۲		۳۱۷		۲۹۲		۲۶۷	۴	۲۴۲	۳	۲۱۷	۲
۳۹۳		۳۶۸		۳۴۳		۳۱۸		۲۹۳		۲۶۸	۳	۲۴۳	۴	۲۱۸	۴
۳۹۴		۳۶۹		۳۴۴		۳۱۹		۲۹۴		۲۶۹	۲	۲۴۴	۲	۲۱۹	۴
۳۹۵		۳۷۰		۳۴۵		۳۲۰		۲۹۵		۲۷۰	۱	۲۴۵	۱	۲۲۰	۱
۳۹۶		۳۷۱		۳۴۶		۳۲۱		۲۹۶		۲۷۱	۳	۲۴۶	۳	۲۲۱	۲
۳۹۷		۳۷۲		۳۴۷		۳۲۲		۲۹۷		۲۷۲	۲	۲۴۷	۱	۲۲۲	۳
۳۹۸		۳۷۳		۳۴۸		۳۲۳		۲۹۸		۲۷۳	۱	۲۴۸	۴	۲۲۳	۲
۳۹۹		۳۷۴		۳۴۹		۳۲۴		۲۹۹		۲۷۴	۴	۲۴۹	۱	۲۲۴	۲
۴۰۰		۳۷۵		۳۵۰		۳۲۵		۳۰۰		۲۷۵	۱	۲۵۰	۴	۲۲۵	۳

Ahmadi63amoozesh.com

پاسخنامه‌ی بخش تاریخ ادبیات و سبک شناسی															
۲	۱۷۶	۲	۱۵۱	۱	۱۲۶	۳	۱۰۱	۱	۷۶	۴	۵۱	۱	۲۶	۱	۱
۳	۱۷۷	۴	۱۵۲	۳	۱۲۷	۱	۱۰۲	۴	۷۷	۲	۵۲	۳	۲۷	۴	۲
۲	۱۷۸	۳	۱۵۳	۱	۱۲۸	۲	۱۰۳	۳	۷۸	۳	۵۳	۱	۲۸	۲	۳
۱	۱۷۹	۱	۱۵۴	۳	۱۲۹	۱	۱۰۴	۳	۷۹	۳	۵۴	۲	۲۹	۲	۴
۳	۱۸۰	۴	۱۵۵	۲	۱۳۰	۲	۱۰۵	۱	۸۰	۱	۵۵	۴	۳۰	۱	۵
۲	۱۸۱	۱	۱۵۶	۴	۱۳۱	۳	۱۰۶	۱	۸۱	۱	۵۶	۳	۳۱	۳	۶
۱	۱۸۲	۲	۱۵۷	۳	۱۳۲	۳	۱۰۷	۳	۸۲	۲	۵۷	۱	۳۲	۴	۷
۴	۱۸۳	۲	۱۵۸	۳	۱۳۳	۲	۱۰۸	۱	۸۳	۴	۵۸	۱	۳۳	۳	۸
۳	۱۸۴	۴	۱۵۹	۴	۱۳۴	۴	۱۰۹	۴	۸۴	۳	۵۹	۳	۳۴	۳	۹
۲	۱۸۵	۱	۱۶۰	۲	۱۳۵	۱	۱۱۰	۴	۸۵	۲	۶۰	۱	۳۵	۳	۱۰
۴	۱۸۶	۴	۱۶۱	۱	۱۳۶	۳	۱۱۱	۴	۸۶	۲	۶۱	۲	۳۶	۳	۱۱
۲	۱۸۷	۳	۱۶۲	۲	۱۳۷	۳	۱۱۲	۲	۸۷	۲	۶۲	۴	۳۷	۲	۱۲
۳	۱۸۸	۴	۱۶۳	۴	۱۳۸	۳	۱۱۳	۱	۸۸	۲	۶۳	۴	۳۸	۲	۱۳
۱	۱۸۹	۴	۱۶۴	۲	۱۳۹	۳	۱۱۴	۳	۸۹	۴	۶۴	۲	۳۹	۴	۱۴
۳	۱۹۰	۲	۱۶۵	۳	۱۴۰	۱	۱۱۵	۴	۹۰	۴	۶۵	۲	۴۰	۳	۱۵
۲	۱۹۱	۱	۱۶۶	۳	۱۴۱	۴	۱۱۶	۴	۹۱	۱	۶۶	۳	۴۱	۴	۱۶
۳	۱۹۲	۳	۱۶۷	۱	۱۴۲	۲	۱۱۷	۲	۹۲	۱	۶۷	۲	۴۲	۴	۱۷
۴	۱۹۳	۲	۱۶۸	۳	۱۴۳	۴	۱۱۸	۱	۹۳	۳	۶۸	۳	۴۳	۲	۱۸
۳	۱۹۴	۳	۱۶۹	۴	۱۴۴	۴	۱۱۹	۲	۹۴	۳	۶۹	۴	۴۴	۳	۱۹
۲	۱۹۵	۳	۱۷۰	۴	۱۴۵	۳	۱۲۰	۱	۹۵	۳	۷۰	۳	۴۵	۱	۲۰
۱	۱۹۶	۲	۱۷۱	۳	۱۴۶	۲	۱۲۱	۳	۹۶	۳	۷۱	۳	۴۶	۳	۲۱
۴	۱۹۷	۲	۱۷۲	۲	۱۴۷	۴	۱۲۲	۳	۹۷	۲	۷۲	۱	۴۷	۱	۲۲
۴	۱۹۸	۱	۱۷۳	۱	۱۴۸	۳	۱۲۳	۴	۹۸	۱	۷۳	۲	۴۸	۴	۲۳
۱	۱۹۹	۴	۱۷۴	۳	۱۴۹	۱	۱۲۴	۴	۹۹	۳	۷۴	۳	۴۹	۲	۲۴
۴	۲۰۰	۱	۱۷۵	۲	۱۵۰	۳	۱۲۵	۴	۱۰۰	۱	۷۵	۱	۵۰	۲	۲۵

Ahmadi63amoozesh.com

پاسخنامه‌ی بخش تاریخ ادبیات و سبک شناسی															
۲۰۱	۱	۲۲۶	۴	۲۵۱	۴	۲۷۶	۴	۳۰۱		۳۲۶		۳۵۱		۳۷۶	
۲۰۲	۳	۲۲۷	۱	۲۵۲	۳	۲۷۷	۳	۳۰۲		۳۲۷		۳۵۲		۳۷۷	
۲۰۳	۴	۲۲۸	۱	۲۵۳	۱	۲۷۸	۱	۳۰۳		۳۲۸		۳۵۳		۳۷۸	
۲۰۴	۲	۲۲۹	۳	۲۵۴	۲	۲۷۹	۳	۳۰۴		۳۲۹		۳۵۴		۳۷۹	
۲۰۵	۱	۲۳۰	۴	۲۵۵	۱	۲۸۰	۴	۳۰۵		۳۳۰		۳۵۵		۳۸۰	
۲۰۶	۴	۲۳۱	۱	۲۵۶	۳	۲۸۱		۳۰۶		۳۳۱		۳۵۶		۳۸۱	
۲۰۷	۴	۲۳۲	۲	۲۵۷	۳	۲۸۲		۳۰۷		۳۳۲		۳۵۷		۳۸۲	
۲۰۸	۲	۲۳۳	۲	۲۵۸	۴	۲۸۳		۳۰۸		۳۳۳		۳۵۸		۳۸۳	
۲۰۹	۴	۲۳۴	۱	۲۵۹	۱	۲۸۴		۳۰۹		۳۳۴		۳۵۹		۳۸۴	
۲۱۰	۳	۲۳۵	۲	۲۶۰	۲	۲۸۵		۳۱۰		۳۳۵		۳۶۰		۳۸۵	
۲۱۱	۲	۲۳۶	۳	۲۶۱	۲	۲۸۶		۳۱۱		۳۳۶		۳۶۱		۳۸۶	
۲۱۲	۲	۲۳۷	۴	۲۶۲	۳	۲۸۷		۳۱۲		۳۳۷		۳۶۲		۳۸۷	
۲۱۳	۳	۲۳۸	۲	۲۶۳	۴	۲۸۸		۳۱۳		۳۳۸		۳۶۳		۳۸۸	
۲۱۴	۱	۲۳۹	۱	۲۶۴	۱	۲۸۹		۳۱۴		۳۳۹		۳۶۴		۳۸۹	
۲۱۵	۱	۲۴۰	۳	۲۶۵	۲	۲۹۰		۳۱۵		۳۴۰		۳۶۵		۳۹۰	
۲۱۶	۲	۲۴۱	۱	۲۶۶	۱	۲۹۱		۳۱۶		۳۴۱		۳۶۶		۳۹۱	
۲۱۷	۱	۲۴۲	۳	۲۶۷	۴	۲۹۲		۳۱۷		۳۴۲		۳۶۷		۳۹۲	
۲۱۸	۱	۲۴۳	۴	۲۶۸	۲	۲۹۳		۳۱۸		۳۴۳		۳۶۸		۳۹۳	
۲۱۹	۲	۲۴۴	۴	۲۶۹	۴	۲۹۴		۳۱۹		۳۴۴		۳۶۹		۳۹۴	
۲۲۰	۴	۲۴۵	۱	۲۷۰	۳	۲۹۵		۳۲۰		۳۴۵		۳۷۰		۳۹۵	
۲۲۱	۴	۲۴۶	۲	۲۷۱	۴	۲۹۶		۳۲۱		۳۴۶		۳۷۱		۳۹۶	
۲۲۲	۱	۲۴۷	۴	۲۷۲	۱	۲۹۷		۳۲۲		۳۴۷		۳۷۲		۳۹۷	
۲۲۳	۳	۲۴۸	۱	۲۷۳	۲	۲۹۸		۳۲۳		۳۴۸		۳۷۳		۳۹۸	
۲۲۴	۲	۲۴۹	۳	۲۷۴	۱	۲۹۹		۳۲۴		۳۴۹		۳۷۴		۳۹۹	
۲۲۵	۳	۲۵۰	۲	۲۷۵	۴	۳۰۰		۳۲۵		۳۵۰		۳۷۵		۴۰۰	

Ahmadi63amoozesh.com